

21. PROPOVIJED

Homo quidam fecit cenam

magnam, etc.

(Luc. 14,16)

»Jedan čovjek priredi večeru, veliku gozbu« (Lk 14,16). Tko sprema jutarnju gozbu, taj poziva raznovrsne ljude; na večernju se međutim gozbu poziva velike i drage ljude i veoma bliske prijatelje.

Danas se svetkuje u kršćanstvu dan one večernje gozbe koju je Gospodin priredio svojim učenicima, svojim prisnim prijateljima, koji im je kao hranu dao svoje sveto tijelo. To je prvo.

Daljnji smisao te večernje gozbe jest: Prije nego dođe večer, mora biti jutro i podne. Božansko svjetlo izlazi u duši i stvara jutro, te se duša uspinje u tom svjetlu na širinu i visinu, u podne; potom slijedi večer.

Sad hoćemo u jednom daljnjem smislu govoriti o večeri. Kad nestane svjetlo, tada biva večer; kad cijeli svijet od duše otpadne, tada je večer, tada duša dolazi do počinka.

Sveti Grgur pak govori o večeri: Kad se jede izjutra, potom slijedi (još) jedan daljnji obrok. Kada duša kod večere kuša jelo i iskra duše prihvati božansko svjetlo, onda joj više ne treba nikakva (daljnja) hrana i (više)

ništa vani ne traži, posve se zadržava u božanskom svjetlu.

Sveti Augustin pak govori: Gospodine, ako nam sebe uzimaš, daj nam jednoga drugog Sebe; ništa nas izvan tebe ne zadovoljava, jer mi nećemo ništa nego tebe. Naš je Gospodin svojim učenicima (od)uzeo sebe kao Boga i čovjeka, i opet im dao sebe kao Boga i čovjeka, ali na drugi način i u drugom obliku. Kao kad se nađe velika svetinja, nju se ne daje doticati ili gledati nezastrtu; nju se uokviri u kristal ili nešto drugo. Tako je učinio i naš Gospodin kad je sebe dao kao drugog sebe. Bog sebe daje, sa svim što on jest, u večernjoj gozbi kao hranu svojim dragim prijateljima. Svetog Augustina je spopala jeza pred ovom hranom; tada je njemu u duhu progovorio glas »Ja sam hrana velikih; rasti i napreduj pa mene jedi! Ne pretvaraš (međutim) ti mene u sebe, nego se ti pretvaraš u mene.« Od hrane i pića što sam ih prije četrnaest dana uzeo preuzela je jedna moć moje duše ono najčistije i najfinije i odvela to u moje tijelo i sjedinila to sa svim onim što je u meni, tako da nema ničega, ni tako malog da bi se na to mogla staviti igla, a da se nije s njim sjedinilo; i to je tako istinski jedno sa mnom kao i ono što je primljeno u tijelu moje majke, kad mi je na početku uliven život. Isto tako istinski uzima moć Duha Svetoga ono najčistije i najfinije i najviše, iskru duše, te je uzdiže u vatri, u ljubavi, kao što sad kažem o drvetu: moć sunca uzima u korijenu drveta ono najčistije i najfinije i uzvlači to sasvim gore do u grane; ondje ono postaje cvatom. Sasvim tako biva na svaki način u duši uznošena iskra u svjetlu i Duhu Svetomu i tako uznesena u prvi praizvor, te tako postaje toliko jedno s Bogom i tako sasvim teži u Jedno te je u

istinskijem smislu jedno s Bogom nego što je to hrana s mojim tijelom, da, puno više, toliko više koliko je ona čistija i plemenitija. Stoga on kaže: “**velika** večera«. David pak govori: »**Gospodine, kako je velika i raznolika slast i hrana koje si skrio svima onima koji se tebe boje**« (Ps 30,20); pa tko tu hranu prima sa strahom, njemu ona nikada stvarno ne godi; nju se mora primiti s ljubavlju. Zato bogoljubna duša Boga tako svlada da joj mora sebe sasvim dati.

Sveti Luka pak govori: »Jedan čovjek priredi veliku večeru.« Taj čovjek nije imao imena, taj čovjek nije imao sebi slična, taj čovjek jest Bog. Bog nema imena.

Jedan poganski učitelj kaže da nijedan jezik ne može izreći pogodnu riječ o Bogu radi uzvišenosti i čistoće njegova bitka. Kad mi govorimo o drvetu, onda mi o njemu izričemo pomoću stvari koje su iznad drveta, kao sunce koje djeluje u drvetu. Stoga se o Bogu ne može govoriti ništa u pravom smislu, jer ništa (više) nije iznad Boga i Bog nema uzroka. Drugo, o stvarima izričemo pomoću jednakosti. Stoga se (opet) o Bogu ne može govoriti u pravom smislu, jer njemu nije ništa jednako. Treće, o stvarima se izriče pomoću njihovih učinaka: ako se hoće govoriti o umjetnosti majstora, govori se o slici koju je on stvorio; slika očituje majstorovu umjetnost. Sva su stvorenja odveć malovrijedna, a da bi očitovala Boga; ona su sva (zajedno) jedno ništa spram Boga. Stoga ne može nijedno stvorenje izreći niti jednu jedinu riječ o Bogu u njegovim stvorenjima.

Zato kaže Dionizije: Svi koji hoće Boga izreći imaju krivo, jer oni ne izriču ništa o njemu. Oni (međutim) koji

neće da njega izriču, ti imaju pravo, jer nijedna riječ ne može Boga izraziti; on međutim zacijelo izriče sama sebe u samomu sebi.

Stoga David govori: »**Mi ćemo to svjetlo gledati u tvomu svjetlu**« (Ps 35,10).

Luka govori »jedan čovjek«. On je »jedno« i »čovjek« i nije nikomu sličan i sve natkriljuje.

Gospodin posla svoje sluge (Lk 14,17).

Sveti Grgur kaže da su ove sluge Red propovjednika.

Ja govorim o jednom drugom slugi, to je anđeo. Povrh toga hoćemo govoriti o jednom slugi o kojemu sam već više puta govorio, to je razum na (krajnjem) okrugu duše, gdje ona dotiče anđeosku narav, a slika je Božja. U ovom svjetlu duša ima zajedništvo s anđelima pa i s onim anđelima koji su pali u pakao, a ipak su zadržali plemstvo svoje naravi. Tu stoji čista ta iskra bez ikakva trpljenja uspravljena u Božji bitak. Ona (= duša) sliča i dobrim anđelima što postojano djeluju u Bogu i od Boga primaju i sva svoja djela opet u Boga vraćaju te Boga od Boga u Bogu primaju. Ovim dobrim anđelima sliča ona iskra razuma što je bez posredovanja od Boga stvorena, natkriljujuće svjetlo i slika božanske naravi i od Boga stvorena. Ovo svjetlo duša u sebi nosi. Učitelji kažu da u duši postoji jedna **moć** što se zove sintereza, ali tome nije tako. Ona (= sintereza) označuje nešto što stalno uz Boga pristaje a nikad neće nešto loše. I u paklu (još) ona je naklonjena dobru; to se u duši protivi svemu što nije čisto ni božansko i postojano poziva na onu gozbu.

Stoga on govori: **»On izašla svoje sluge da oni dođu; da je sve spremno« (Lk 14,17)**. Nitko ne treba pitati **što** prima u tijelu našega Gospodina. Ta iskra, što stoji spremna primiti tijelo našega Gospodina, neprestano stoji u bitku Božjemu. Bog se duši daje neprestano iznova u stalnom nastajanju. On ne kaže: **»Postalo je«** ili **»Postat će«**, nego: uvijek je novo i svježije kao u nastajanju bez prestanka.

Stoga on kaže: **»Sad je sve spremno.«**

Jedan pak učitelj kaže da nad okom leži moć koja je šira od cijelog svijeta i šira od neba. Ova moć uzima sve što se kroz oko unese i sve to uznosi u dušu.

Tomu protuslovi drugi učitelj i kaže: Ne, brate, nije tomu tako. Sve što se preko sunca unese u ovu moć to ne dospijeva u dušu, nego to pročišćuje i pripravlja i oprema dušu da može čista primiti anđeosko svjetlo i božansko svjetlo. Stoga on kaže: **»Sad je sve spremno.«**

Ali ne dolaze ti koji su pozvani. Jedan kaže: **»Kupio sam imanje, ne mogu doći« (Lk 14,18)**. Pod imanjem se ima razumjeti sve ono što je zemaljsko. (Sve) dok duša na sebi ima bilo što što je zemaljsko, ona ne dolazi na ovu gozbu. Drugi je kazao: **»Kupio sam pet jarmova volova; ne mogu doći, moram ih pogledati« (Lk 14,19)**. Pet jarmova volova to su pet osjetila. Svako je osjetilo razdvojeno, oni su (dakle) pet jarmova. Dok duša slijedi pet jarmova, dotle ona neće nikada doći na ovu gozbu. Treći je govorio: **»Oženio sam se, ja ne**

mogu doći» (Lk 14,20). Ja sam već često kazao: Muž u duši jest razum. Kad je duša razumom okrenuta izravno gore Bogu, onda je duša »muž« i jedno a ne dvoje; kad se međutim duša okrene dolje, onda je ona žena. Jednom (jedinom) mišlju i jednim jedinim pogledom nizbrdo ona oblači žensku odjeću; ni **takvi** ne dolaze na ovu gozbu.

Sad naš Gospodin govori jednu tešku riječ: »Zaista vam kažem: nijedan od ovih neće nikad uživati moju gozbu.« Onda je onaj gospodar rekao: »Izađite na uske i široke ulice.« **Što se više duša sabrala, to je ona uža, a što je uža, to je ona šira.** »Sad idite do ograda i u široke ulice.« Jedan dio duševnih moći je »ograđen« (=vezan) na oči i na druga osjetila. Ostale moći su slobodne, one nisu vezane i nisu spriječene tijelom. **Sve ove poziva, i poziva siromašne, slijepa i hrome i bolesne. Ti će ući na ovu gozbu i nitko drugi (Lk 14,21 +23 - 24). Stoga govori Sveti Luka: »Jedan je čovjek priredio veliku večeru« (Lk 14,16).** Taj čovjek jest Bog i nema imena. Da bismo došli na tu gozbu, neka nam pomogne Bog. Amen.

22. PROPOVIJED

Unus deus et pater omnium

etc.

(Eph. 4,6)

Rekao sam jednu izreku na latinskom što je govori Sveti Pavao u poslanici: **»Jedan Bog i otac svijetu, koji**

je blagoslovljen nad svima i po svima i u svima nama» (Ef 4,6). Drugu izreku uzimam iz evanđelja, gdje naš Gospodin kaže: **»Prijetelju, popni se, pomakni se naviše« (Lk 14,10).**

U prvoj, Pavao govori: **»Jedan Bog i otac svijetu«,** te on prešućuje jednu riječcu koja sadrži u sebi moment promjene. Kad on kaže: **»jedan Bog«,** onda on time misli da je Bog **Jedno** u sebi samomu i odvojen od svega. Bog ne pripada nikomu i nitko ne pripada njemu; Bog je Jedno.

Boetije kaže: Bog je Jedno i ne mijenja se. Sve što je Bog ikada stvorio, stvorio je on kao podložno promjeni. Sve stvari, tako kako su stvorene, nose promjenljivost na svojim leđima.

Ovo hoće reći da mi moramo biti Jedno u sebi samima odvojeni od svega, postojano nepokrenuti trebamo biti jedno s Bogom. Izvan Boga nema ničega nego samo ništavilo. Stoga je nemoguće da u Boga na bilo koji način može upasti promjena ili mijena. Ono što traži izvan sebe neko drugo mjesto, to se mijenja. Bog (međutim) ima sve stvari u sebi u jednoj punini; stoga on ne traži ništa izvan sebe samoga, nego samo u onoj punini kako (ta) jest u Bogu. Onako kako to Bog u sebi nosi, nijedno stvorenje to ne može pojmiti.

Druga je pouka (tu je sadržana) kad on kaže: **»Oče svijetu, ti si blagoslovljen.«** **Ova** izreka sad u sebi nosi jedan moment mijene. Kad on kaže **»otac«,** to se onda sad ujedno i na nas misli. Ako je on naš **otac,** onda smo mi njegova **djeca,** pa nam tako ide k srcu njegova čast,

kao i pogrda koje mu priređuju. Kad neko dijete razabere koliko je ono drago ocu, onda ono zna zašto mu duguje da živi tako čisto i nevino. Iz ovog razloga trebamo i mi živjeti u čistoći, jer sam Bog govori: **»Blaženi čista srca, jer će Boga gledati« (Mt 5,8).**

Što je čistoća srca? Čistoća srca jest to što je odvojeno i odijeljeno od tjelesnih stvari i sabrano i zatvoreno u sebi samom i što se onda iz ove pročišćenosti baca u Boga i ondje se sjedinjuje.

David kaže: **ona** su djela čista i nevina koja izlaze i izvršavaju se u svjetlu duše; a još su nevinija ona koja ostaju unutra i u duhu i ne izlaze. »Jedan Bog i otac svijetu.«

Druga izreka: »Prijatelju, popni se, pomakni se naviše.« Ja činim od dviju (= od obje izreke) jednu. Kad on kaže: »Prijatelju, popni se, pomakni se naviše«, to je razgovor duše s Bogom, pri čemu je njoj odgovoreno: »Jedan Bog i otac svijetu.«

Jedan učitelj kaže: Prijateljstvo leži u volji. Ukoliko prijateljstvo leži u volji, ono ne sjedinjuje. I inače sam već kazao: Ljubav ne sjedinjuje; ona, doduše, sjedinjuje u djelu, ali ne u bitku. Samo zato on kaže: "**Jedan** Bog«, »Popni se, pomakni se naviše.« U dno duše ne može ništa (dospjeti) nego čisto božanstvo. Čak ni najviši anđeo, koliko god je blizu i srodan s Bogom i koliko god (toga) od Boga u sebi imao - njegovo je djelovanje postojano u Bogu, on je u bitku, ne u djelovanju s Bogom sjedinjen, on ima nutarnji život u Bogu i postojan ostanak tu: **kako** god plemenit jest anđeo, to je zaista

čudo, on usprkos tomu ne može unutra u dušu. Jedan učitelj kaže: Sva stvorenja koja imaju različitost nedostojna su toga da sam Bog u njima djeluje. Duša u sebi samoj, ondje gdje je iznad tijela, jest tako čista i tako nježna da ne prima ništa nego samo čisto božanstvo. Pa čak ni Bog onamo ne može osim da je s njega uzeto sve što mu je pridodano. Stoga je njoj odgovoreno: »**Jedan** Bog«.

Sveti Pavao kaže: »**Jedan** Bog«. **Jedno** jest nešto čistije nego dobrota i istina. Dobrota i istina ne dodaju ništa, no u mislima pridodaju; kad se to misli, to pridodaje. Jedno naprotiv ne dodaje ništa; ondje gdje on (= Bog) jest u sebi samomu, prije nego isteče u Sina i Duha Svetoga. Stoga je on govorio: »Prijetelju, pomakni se naviše.«

Jedan učitelj kaže: Jedno jest nijekanje nijekanja. Ako kažem Bog je dobar, onda to (Bogu) nešto dodaje. Jedno (naprotiv) jest nijekanje nijekanja i odricanje odricanja.

Što znači »Jedno«? Jedno znači ono čemu ništa nije pridodato. Duša uzima božanstvo kakvo u sebi jest očišćeno, gdje (mu) ništa nije pridodato, gdje se ne misli ništa dodatno. Jedno je nijekanje nijekanja. Sva stvorenja nose u sebi jedno nijekanje; jedno niječe da je drugo. **Jedan** anđeo niječe da je on drugi (anđeo). Bog međutim ima nijekanje nijekanja; on je Jedno i niječe sve drugo, jer ništa nije izvan Boga. Sva su stvorenja u Bogu i jesu njegovo vlastito božanstvo, a to znači puninu, kao što sam gore rekao. On je jedan otac cijelog božanstva. Zato ja kažem **jedno božanstvo**, jer tamo

još ništa ne istječe i ne biva dotaknuto ni mišljeno. U tomu što Bogu nešto odričem - npr. ako Bogu odričem dobrotu, u zbiljnosti (naravno) ne mogu Bogu baš ništa odricati - u tomu dakle što Bogu nešto odričem, zahvaćam nešto što on **nije**; upravo to pak mora otpasti. Bog je **Jedno**, on je nijekanje nijekanja.

Jedan učitelj kaže da narav anđela ne pokreće nijednu moć i nijedno djelovanje, a da pri tomu ne zna isključivo samo za Boga. Što inače postoji, oni o tomu ništa ne znaju. Stoga je on govorio: »**Jedan** Bog, otac sviju«; »Prijatelju, pomakni se naviše.« Izvjesne duševne moći primaju izvana, kao oko: koliko god ono može fino primati a (ono) grublje otcijepiti, ono ipak izvana uzima nešto što ima usmjerenost na ovdje i sada. Spoznaja međutim i razum oljušte sve i primaju ono što ne poznaje ni ovdje ni sada; u **ovoj** širini dotiče razum anđeosku narav. On ipak prima (začinje) od osjetila; što osjetila izvana unesu, od toga razum prima. To volja ne čini; u ovoj točki volja je plemenitija nego razum. Volja ne uzima niotkuda nego iz čiste spoznaje, gdje nema ni ovdje ni sada. Bog (naš Gospodin) hoće reći: Koliko god volja bila visoko, koliko god čista, ona mora naviše. To je odgovor kad Bog kaže: »**Prijatelju, pomakni se naviše, tako ti se ukazuje čast!**« (Lk 14,10).

Volja hoće blaženstvo. Pitali su me, koja razlika postoji između milosti i blaženstva. Milost, kako je mi iskušavamo ovdje u ovom životu, i blaženstvo koje ćemo kasnije posjedovati u vječnom životu, odnose se međusobno kao cvat i plod. Kad je duša posve puna milosti i svega što je u njoj, njoj ne preostaje više ništa što ne čini i ne dovršava milost, te ipak ne dolazi sve što

je u duši do djelovanja, tako da bi milost usavršila sve što duša treba činiti. Ja sam već i inače kazao:

Milost ne čini nijedno djelo, (nego) ona samo u dušu potpuno izlijeva svaki ukras; to je punina u kraljevstvu duše.

Ja kažem: Milost dušu ne sjedinjuje s Bogom, nego je ona (samo) puno dovođenje; njezin je posao to da dušu dovede natrag Bogu. Ondje ona od cvata stječe plod. Volja, ukoliko hoće blaženstvo i ukoliko hoće biti s Bogom i kako je na taj način uzdignuta - u volju takve čistoće Bog jamačno glatko ulazi, a ukoliko razum tako čisto uzima Boga kako on jest istina, utoliko Bog glatko ulazi u razum. Tako međutim kako on pada u volju, mora on naviše. Stoga on govori: »Jedan Bog«, »Prijatelju, pomakni se naviše.«

»**Jedan** Bog«: u tomu što je Bog Jedno, dovršeno je Božje božanstvo. Ja kažem: Bog nikad ne bi mogao rađati svoga jedinorođenog Sina kad ne bi bio Jedno. Iz toga što je Bog Jedno, iz toga on crpi sve što čini u stvorenjima i u božanstvu. Ja kažem dalje: Jedinstvo ima jedino Bog. Jedinstvo je Božja osobitost; iz nje Bog razabire da je Bog, on inače ne bi bio Bog. Sve što je broj ovisi o Jednomu, a Jedno ne ovisi ni o čemu. Božje bogatstvo i mudrost i istina posve su Jedno u Bogu; to je ne samo Jedno, to je jedinstvo. Sve što ima Bog, ima u jedinstvu, to je Jedno u njemu. Učitelji kažu da se nebo kreće u krugu kako bi sve stvari dovelo u Jedno; zato se ono kreće tako brzo. Bog ima svu puninu kao Jedno, i Božja narav jest u tomu, i blaženstvo duše jest to da je Bog Jedno; to je njezin ures i njezina čast. On govoraše:

»Prijatelju, pomakni se naviše, tako će ti biti ukazana čast.« Čast je i ures duše da je Bog Jedno. Bog čini tako kao da je on (samo) zbog toga Jedno da bi se duši svidio i kao da se ukrašava za tu svrhu da bi se duša samo u njega zaljubila. Stoga čovjek hoće sad jedno sad drugo; čas se vježba u mudrosti, čas u umjetnosti. Budući da ona ne posjeduje **Jedno**, duša nikada ne dolazi do spokoja dok sve ne postane Jedno u Bogu. Bog je Jedno: **to** je blaženstvo duše i njezin ures i njezin mir. Jedan učitelj kaže: Bog u svim svojim djelima ima **sve** stvari u oku. Duša **jest** sve. Što je ispod duše u svim stvarima najplemenitije, najčistije, najuzvišenije, sve to Bog najednom u nju ulijeva. Bog jest sve i jest Jedno.

Da mi budemo jedno s Bogom, neka nam pomogne »jedan Bog, Otac sviju«. Amen.

23. PROPOVIJED

Ave, gratia plena (Luc.

1,28)

Ova riječ što sam je rekao na latinskom stoji u svetom evanđelju a naški znači:

»Zdravo, milosti puna, Gospodin je s tobom!« (Lk 1,28).

Duh Sveti doći će odozgo s najvišeg prijestolja i doći će u te iz svjetlosti vječnoga Oca (Lk 1,35 + Jak 1,17 + Mudr 18,15).

Iz ovoga se ima spoznati tri različite stvari. Prvo: nizina anđeoske naravi. Drugo: da se on (tj. anđeo) priznavao nedostojnim Majku Božju nazvati imenom. Treće: da on to (tj. tu riječ) nije govorio samo njoj nego veoma velikomu mnoštvu: svakoj dobroj duši koja za Bogom žudi.

Ja kažem: Da Marija nije najprije Boga duhovno rodila, ne bi se on nikada od nje tjelesno rodio. Jedna je žena govorila našem Gospodinu: »Blaženo tijelo koje te nosilo.« Tada naš Gospodin reče:

»Nije blaženo samo tijelo koje me nosilo; blaženi su oni koji riječ Božju slušaju i zadržavaju« (Lk 11,27 - 28).

Bogu je vrednije da bude duhovno rođen od svake djevice ili (= hoće reći) od svake dobre duše nego što je bio tjelesno rođen od Marije.

Pod tim se ima razumjeti da mi trebamo biti jedan jedinstveni sin kojega je Otac vječno rodio. Kad je Otac rađao sva stvorenja, tada je rodio mene, i ja sam potekao sa svim stvorenjima, pa ipak sam ostao unutra u Ocu. Sasvim tako kao što i riječ koju sada govorim: ona izvire u meni, a na drugoj strani ja ostajem pri predodžbi; na trećoj je (strani) ja izričem, a vi je svi primate; usprkos tomu, ona u pravom smislu ostaje u meni. Tako sam i ja ostao u Ocu. U Ocu su pralikovi svih

stvorenja. Ovo drvo (propovjedaonice) ovdje ima duhovni pralik u Bogu. Ovo nije samo razumno nego to jest čisti razum.

Najveće spasenje koje je Bog ikada dao u dio ljudima bilo je to što je on postao čovjekom. Ispričat ću tu jednu priču koja uz to dobro pristaje. Bili jednom jedan bogat čovjek i jedna bogata žena. Dogodi se tada ženi nesreća te ona izgubi jedno oko; zbog toga se veoma rastuži. Tada dođe k njoj muž i reče: »Ženo, što si tako žalosna? Ne trebaš biti toliko ožalošćena što si izgubila oko.« Tada ona reče: »Gospodaru, ne žalosti mene to što sam izgubila svoje oko; nego me žalosti to što mi se čini da ćeš me za toliko manje voljeti.« Tada on reče: »Ženo, ja tebe volim.« Nedugo zatim iskopa on sam sebi jedno oko te dođe k ženi i reče: »Ženo, da bi sad vjerovala da te volim, izjednačio sam se s tobom; sad i ja imam još samo jedno oko.« Takav (i) jest čovjek: On je jedva mogao vjerovati da ga Bog tako ljubi dok Bog nije sebi konačno »iskopao jedno oko« i uzeo na se ljudsku narav. **To znači: »Postao tijelom« (Iv 1,14).**

(Naša) Gospa reče: »**Kako se to ima dogoditi?**« Tada anđeo reče: »**Duh će Sveti sići u tebe s najvišeg prijestolja, od Oca vječne svjetlosti« (Lk 1,34-35 + Mudr 18,15 + Jak 1,17).**

»In principio« (Iv 1,1).

»Jedno nam je dijete rođeno, jedan nam je Sin dat« (Iz 9,6), dijete po malenkosti naravi, Sin po vječnom božanstvu.

Učitelji kažu: Sva stvorenja djeluju u tom pravcu da hoće rađati i hoće postati slična ocu.

Jedan drugi učitelj kaže: Svaki tvorni uzrok djeluje radi svoga krajnjeg cilja, da bi našao spokoj i mir u svomu krajnjem cilju.

Jedan učitelj kaže: Sva stvorenja djeluju prema svojoj prvoj čistoći i prema svomu najvišem savršenstvu. Vatra kao vatra ne zapaljuje (se); ona je tako čista i tako fina da ona ne gori; nego: narav vatre pali i ulijeva u (suho) drvo svoju narav i svoju jasnoću prema svojoj najvećoj savršenosti. Isto je tako Bog činio. On je stvorio dušu prema (= svojoj) najvećoj savršenosti i u nju je ulio svu svoju jasnoću u prvoj čistoći, a (pritom) je ipak ostao nepomiješan.

Rekao sam nedavno na jednomu mjestu: Kad je Bog stvarao sva stvorenja, nije Bog tu prethodno rodio nešto što je bilo nestvoreno, što je u sebi nosilo pralikove svih stvorenja - to je ona iskra, kako sam prije toga rekao u samostanu Makabejaca, ako se toga još možete sjetiti - to je iskra tako srodna s Bogom da je ona jedno jedino Jedno, nerazlučivo, koje (ipak) u sebi nosi pralikove svih stvorenja, pralikove bez slika a iznad slika.

Jučer se među velikim teolozima radilo o jednom pitanju. »Mene čudi«, rekoh ja, »da je Pismo tako sadržajno, a ipak nitko (u njemu) ne može proniknuti ni najmanju riječ.« A pitate li **vi** mene, pošto sam jedincati sin kojega je nebeski Otac vječno rodio, jesam li (također) bio u Bogu Sinu, onda ja odgovaram: da i ne;

da - kao sin prema tomu što me je Otac vječno rodio, ali ne sin prema nerođenosti.

»In principio«. Time nam je dato razumjeti da smo mi jedincati sin kojega je Otac vječno rodio iz skrivene tame vječne skrivenosti, (a ipak) ostajući unutra u prvom početku prve čistoće, koja je punina svake čistoće. Ovdje sam ja vječno počivao i snivao u skrivenoj spoznaji vječnoga Oca, ostajući unutra neizrečen. Iz ove čistoće on me je vječno rodio kao svoga jedinorođenog Sina na sliku i priliku svoga vječnog očinstva, da bih ja bio otac i rodio onoga od kojega sam ja rođen. Gotovo tako kao kad bi netko stajao pred jednim visokim brdom i zvao: »Jesi li ti to?«, onda bi jeka odvratila: »Jesi li ti to?« Kad bi on vikao: »Izađi van!«, jeka bi također vikala: »Izađi napolje!«. Da, tko bi u tom svjetlu pogledao komad drva, on bi postao anđelom i postao bi razumom obdaren, i ne samo razumom obdaren, postao bi čistim razumom u prvoj čistoći koja je tu punina svake čistoće. Tako to Bog čini: On rađa svoga jedinorođenog Sina u najvišu visinu duše. U istom potezu, kad on u meni rađa svoga jedinorođenog Sina, rađam ga ja nazad u Oca. To nije drugačije nego da je Bog rađao anđela, dok je on opet bivao rođen od Djevice.

Dođe mi misao - ima nekoliko godina - da li će me jednom upitati zašto je svaka vlat trave tako nejednaka drugoj; i dogodi se (stvarno) da sam o tomu upitan, zašto su jedna drugoj tako nejednake. Tada ja rekoh: Zašto sve vlati trave toliko slične jedna drugoj, to je čudnovatije.

Jedan učitelj reče: Da su sve vlati trave tako nejednake, to dolazi od preobilja Božje dobrote, koju on u preobilju izlijeva u sva stvorenja, da bi se to više očitovala njegova slava.

Ja međutim tada rekoh: Začudnije je zašto su sve vlati trave tako slične, pa rekoh: Tako kao što su svi anđeli u prvoj čistoći **jedan** anđeo, posve Jedno, tako su i sve vlati trave u prvoj čistoći Jedno i sve su stvari to Jedno.

Dolazila mi je ponekad, kad sam ovamo dolazio, misao da čovjek u vremenitosti može doći dotle da bude u stanju prisiliti Boga. Kad bih ja stajao ovdje gore i govorio nekome: »Dođi gore!«, to bi bilo teško (za njega). Ako bih međutim rekao: »Sjedi ovdje dolje!«, to bi bilo lako. Tako to Bog radi. Kad se čovjek ponizi, Bog se u svojoj (njemu vlastitoj) dobroti ne može suzdržati a da se ne spusti i ne izlije u ponizna čovjeka, a najneznatnijemu se on najviše priopćuje i njemu se potpuno daje. (Ono) što Bog daje to je njegov bitak, a njegov bitak jest njegova dobrota, a njegova dobrota jest njegova ljubav. **Sva bol i sva radost dolaze iz ljubavi.** Usput, kad sam trebao ovamo ići, pade mi na pamet da (radije) ne bih ovamo išao, jer ću se ipak (zacijelo) orositi suzama od ljubavi. Kada ste se vi orosili (suzama) od ljubavi, o tomu nećemo govoriti. Radost i bol dolaze iz ljubavi. **Čovjek se Boga ne treba bojati, jer tko se njega boji, taj od njega bježi. Ovaj** strah je štetan strah. **A ispravan je strah kad se bojimo da ne izgubimo Boga. Čovjek se njega ne treba bojati, on ga treba ljubiti, jer Bog ljubi čovjeka sa svojim cijelim najvišim savršenstvom.** Učitelji kažu da sve stvari s voljom djeluju u tom pravcu da bi rađale i da bi

postale slične Ocu, te kažu: Zemlja bježi od neba; ako bježi prema dolje, ona dolje dolazi prema nebu; ako bježi prema gore, ona dolazi k **dnu** neba. Zemlja ne može tako daleko bježati prema dolje da nebo ne bi u nju taklo i u nju utiskivalo svoju moć i oplodivalo je, bilo joj to pravo ili krivo. Tako se događa i čovjeku koji umišlja da će pobjeći od Boga, a ipak mu ne može pobjeći; svi kutovi njega objavljuju. On umišlja da će pobjeći od Boga, a trči k njemu u krilo. **Bog u tebi rađa svoga jedinorođenog Sina, bilo ti pravo bilo ti krivo, spavao ti ili bio budan; on čini svoje.** Kazao sam nedavno, što je krivo tomu da to čovjek ne osjeća, pa rekoh: tomu je krivo to što je njegov jezik oblijepljen drugom prljavštinom, tj. stvorenjima; posve tako kao u nekog čovjeka kojemu je svaka hrana gorka te mu ne godi. Što je krivo što je nama hrana gorka? Krivo je to što nemamo soli. Ta sol jest božanska ljubav. Kad bismo imali božansku ljubav, godio bi nam Bog i sva djela što ih je ikada Bog učinio, i mi bismo primali sve stvari od Boga i činili bismo svi ista djela koja on čini. U toj jednakosti mi smo svi jedan jedinstveni sin.

Kad je Bog stvarao svijet, stvorio ga je po svojoj najvišoj savršenosti, da bi imao biti zaručnica jedinorođenom Sinu. Pošto je on (= Sin) to dobro spoznao, htio je on izaći iz svoje tajne riznice vječnog očinstva u kojoj je snivao vječno neizrečen unutra ostajući. »In principio«: u prvom početku prve čistoće, tamo je Sin razapeo šator svoje vječne slave i stoga je izašao iz Svevišnjega, jer je htio uzvisiti svoju prijateljicu koju mu je Otac od vječnosti zaručio, da bi je vratio natrag u ono svevišnje iz kojeg je ona došla. A na drugomu mjestu stoji pisano: **»Gle, tvoj kralj dolazi k**

tebi» (Zah 9,9). Stoga je on dakle izašao, doskakutao kao srndačić i podnio svoju muku iz ljubavi; a nije on izašao tako da ne bi htio opet ući sa svojom zaručnicom u svoju odaju. Ova odaja jest tiha tama skrivenog očinstva. Ondje gdje je on izašao iz Svevišnjeg, tamo on htjede opet ući sa svojom zaručnicom u onom najčistijem i htjede joj objaviti skrivenu tajnost svoga skrivenog božanstva gdje on počiva sa samim sobom i sa svim stvorenjima.

»In principio«, to naški **znači početak svega bitka,** kao što sam u školi rekao. Ja kažem povrh toga: **To je kraj svega bitka, jer prvi početak je tu radi posljednjega kraja.** Da, sam Bog ne počiva tu gdje je prvi početak; (nego) on počiva tu gdje je krajnji cilj i počinak svega bitka; ne kao da bi ovaj bitak bio uništen, nego se on tu usavršava kao na svom posljednjem cilju prema svojoj najvišoj savršenosti. Što je posljednji krajnji cilj? To je skrivena tama vječnog božanstva i nespoznat je i nikad nije bio spoznat i nikad neće biti spoznat. **Bog ostaje ondje sam u sebi nespoznat, a svjetlo je vječnoga Oca tu vječno unutra sjalo, ali tama ne poima svjetlo (Iv 1,5).**

Da dođemo k ovoj istini, neka nam pomogne istina o kojoj sam govorio. Amen.

24. PROPOVIJED

***Haec dicit dominus: honora
patrem tuum etc.***

(Ex. 20,12)

Ova riječ što sam je izrekao na latinskom stoji u evanđelju i govori je naš Gospodin, a naši se kaže:

»**Poštuj oca i majku**« (Izl 10,12). A Bog, naš Gospodin, govori i jednu drugu zapovijed:

»**Ne (po)želi dobra svoga bližnjega, ni kuću ni imanje ni bilo što njegovo**« (Izl 20,17). Treći je ulomak ono kad je narod išao k Mojsiju i govorio:

»**Govori ti s nama, jer mi ne možemo Boga slušati**« (Izl 20,18).

Četvrti je ono što je Bog, naš Gospodin, govorio: »**Mojsije, trebaš mi napraviti jedan žrtvenik od zemlje i na zemlji, pa spali sve što se na njemu žrtvuje**« (Izl 10,24).

Peti je: **Mojsije ode u oblak i stupi na brdo; tamo nađe Boga i u tami nađe pravo svjetlo** (Izl 20,21).

Gospodin Sveti Grgur kaže: Ondje gdje janje potone do dna, tu vol ili krava pliva(ju), a gdje krava pliva, slon je hodajući nadvisuje, pa mu (voda) seže samo do glave.

To sadrži jedan veoma lijepi smisao; iz toga se može jako puno izvući. Gospodin Sveti Augustin kaže da je Pismo duboko more, a janješce označuje ponizna, jednostavna čovjeka koji može proniknuti Pismo. Pod volom međutim, koji u tomu moru pliva, podrazumijevamo neproduhovljene ljude: svaki (od njih) unutra razabire što **njega** zadovoljava. Pod slonom međutim, koji naokolo tumara, treba razumjeti mudrijaše koji prekopavaju Pismo i po njemu kruže. Mene čudi što je Sveto Pismo tako sadržajno, a učitelji govore da ga se

prema njegovu otvorenom smislu ne može protumačiti, te kažu: Ako u njemu ima nečega neproduhovljena, to onda treba razotkriti; za to je međutim potrebna prispodoba. Prvom je dopiralo do gležanja, drugom je dopiralo do koljena, trećemu do pojasa, četvrtomu preko glave, pa je on potpuno potonuo.

Što se pak time misli? Sveti Augustin kaže: Pismo se na početku osmjehuje mladoj djeci i mami dijete k sebi; na kraju međutim, kad se hoće Pismo proniknuti, ono se ruga mudrima; i nema nikoga tako priprostog da ne bi u njemu našao ono što je njemu po mjeri; a nitko opet nije tako mudar da, kad ga hoće proniknuti, ne nalazi kako je ono (još svaki put) dublje i kako u njemu još toga ima. Sve što mi ovdje (na zemlji) možemo slušati i sve što nam se može kazati, sve to u sebi ima daljnji, skriveni smisao. Jer sve što mi ovdje razumijemo, sve je to tako neslično onomu što to u sebi jest i onomu što to jest u Bogu, kao da ga uopće i nema.

Sad opet preuzimamo onu riječ: »Poštuj oca i majku.« U običnom smislu to označuje da oca i majku treba poštovati; povrh toga sve koji imaju duhovnu vlast, njih treba poštovati i treba im iskazivati čast u nešto višem stupnju, a tako i one od kojih imaš svako vremenito dobro. U ovom (= u tako shvaćenom smislu) može se »hoditi gazom« i tu »dohvatiti dno«; malo je toga ipak što od njih (= navedenih) možemo imati. Govorila je jedna žena: »Ako treba poštovati one od kojih imamo izvanjsko dobro, tim više treba poštovati one od kojih **sve** imamo.« Sve što ovdje (= u prvom slučaju) imamo na izvanjski način, u mnogostrukosti, ondje je (=u drugom slučaju) na nutarnji način i kao Jedno. Sad iz

ovog zacijelo (već) čujete da ova usporedba pristaje Ocu. Sinoć mi je došla na pamet misao kako su ipak sve usporedbe samo za to tu da budu usporedba za Oca. Tako u jednomu drugom smislu trebaš »poštovati svoga oca«, tj. svoga **nebeskog** Oca, od kojega imaš svoj bitak. Tko (međutim) **poštuje** Oca? To ne čini nitko nego Sin: on ga jedini poštuje. A ni Sina opet ne časti nitko nego jedino Otac. Sva radost Očeva i njegova nježnost i smiješak upućeni su jedino Sinu. On ima tako veliku radost u Sinu da mu drugo ništa nije potrebno nego rađati svoga Sina, jer je on savršena prilika i slika Očeva.

Naši učitelji kažu: Sve što biva spoznato ili biva rođeno jest slika; i oni kažu prema tomu: Ako Otac hoće rađati svoga jedinorođenog Sina, onda on mora rađati svoju (vlastitu) sliku kao u temelju ostajuću u njemu samomu. Ta slika, kako je vječno u njemu bila, te je njegova - u njemu samom ostajuća forma. Priroda te uči, i meni se čini da je sasvim pravo da Boga moramo pojasniti prisposobama, ovom ili onom. Usprkos tomu on nije ni ovo ni ono, pa se Otac time ne zadovoljava, nego se on opet povlači u prazvor, u nutrinu, u temelj i u jezgru očinstva, gdje je on vječno bio unutra u samomu sebi, u očinstvu, i gdje on sam sebe uživa, otac kao otac samoga sebe u jedinstvenom Jednomu. Ovdje sve travčice, i drvo, i kamen, i sve stvari jesu Jedno. Ovo je ono od svega najbolje i ja sam se u to (ludo) zaljubio. Stoga: Sve što Priroda može namaknuti, to ona u ovo uključuje, to ona strmoglavljuje u očinstvo, da bi bilo Jedno i da bi bio jedan Sin i da sve drugo preraste te bude samo u očinstvu pa, ako ona (Priroda) ne može biti Jedno, da ipak bude (barem) prisposoba Jednoga.

Priroda, koja je od Boga, ne traži ništa što je izvan nje; da, Priroda što jest to u sebi, nema nikakve veze s izvanjskim izgledom, jer ta Priroda, koja je od Boga, ne traži ništa drugo nego sličnost s Bogom.

Noćas mi je došla na pamet misao da je **svaka prispodoba samo predgrađe. Ja ne mogu vidjeti ni jednu stvar osim ako je ona meni slična; niti neku stvar mogu spoznati osim ako je meni slična.** Bog na skriven način ima sve stvari u sebi, ali ne ovo ili ono u različitosti, nego kao Jedno u Jedinstvu. Oko nema ni jedne boje u sebi, nego oko **prima** boju, a ne (čini to) uho. A uho hvata jeku, a jezik okus. Sve, kako koje ima, jest s time jedno. Pa tako ovdje (i) slika duše i Božja slika imaju **jedan** bitak: to gdje smo mi sinovi. Pa da je (i tako) da nemam ni očiju ni ušiju, ipak bih imao bitak. Da mi netko uzme moje oko, taj mi stoga ne bi uzeo moj bitak ni moj život, jer **život leži u srcu**. Kad bi mi netko htio udariti u oko, pohitao bih šakom preda nj i dočekao taj udarac. Ako bi me međutim netko htio pogoditi u srce, upregao bih čitavo tijelo da zaštitim život. Kad bi mi netko htio odsjeći glavu, pohitao bih čitavom rukom pred nju da bih održao svoj život i svoj bitak.

Ja sam već često rekao: **Ljuska mora puknuti, i ono što je u njoj mora iz nje izaći; jer ako hoćeš imati jezgru, moraš razlomiti ljusku. Pa prema tomu: Hoćeš li narav naći nezastrtu, moraju raspuknuti sve prispodobe, te što dalje prodiremo, bliže smo bitku. Kada duša nalazi (ono) Jedno, u kojemu sve jest jedno, tad ostaje u tomu Jednomu. Tko »časti« Boga? Onaj tko Božju čast ima pred očima u *svim* stvarima.**

Prije mnogo godina mene još nije bilo; nedugo zatim jedoše moj otac i moja majka mesa i kruha i zelja, što je u vrtu raslo, i ja od toga postadoh čovjekom. Pri tomu nisu mogli sudjelovati moj otac i moja majka, nego je Bog neposredno napravio moje tijelo i stvorio moju dušu prema Svevišnjemu. Tada ja dođoh u posjed svoga života. Zrno teži za tim da postane raž; ono ima (sposobnost) u svojoj naravi da može postati pšenicom; zato ono ne počiva dok ne postigne upravo tu narav. Pšenično zrno (opet) nosi (sposobnost), u svojoj naravi, da postane svim stvarima; stoga ono plaća taj ulog i ide u smrt da bi svime postalo. A ruda koja je bakar ima u svojoj naravi (sposobnost) da može postati srebrom, a srebro (opet) ima (sposobnost) u svojoj naravi da ono može postati zlatom; stoga ono nikad ne počiva dok ne dođe upravo u tu narav. Da, drvo ima (sposobnost) u svojoj naravi da može postati kamenom; ja kažem još više: može ono zacijelo postati svim stvarima; ono se predaje vatri i daje se sažeći da se preobrazi u narav vatre i sjedini s Jednim i ima vječno **jedan** bitak. Da, drvo i kamen i kost i sve travčice ondje su u prapočetku bili svi skupa Jedno. Ako to međutim čini već ova (zemaljska) narav, što (tek) čini **ona** narav što je posve čista u sebi samoj, koja ne traži ni ovo ni ono nego koja sve drugo nadržasta i žuri prema prvoj čistoći!

Sinoć mi je pala na pamet misao da **ima veoma mnogo nebesa**. A ima tu mnogo nevjernih ljudi koji ne vjeruju da se kruh na ovom oltaru može pretvoriti tako da postane časnim tijelom našega Gospodina, da to Bog može učiniti. - O ti zli ljudi, da oni to ne mogu vjerovati da to Boga može učiniti! Ako je međutim Bog **Prirodi** dao da ona može postati svime, koliko je više

Bogu moguće da taj kruh na oltaru može postati njegovim tijelom! Pa ako (već) slaboj Prirodi polazi za rukom da može od jednog listića praviti čovjeka, to Bog može puno više: činiti od kruha svoje tijelo.

Tko (dakle) »časti« Boga? Onaj tko Božju čast ima pred očima u *svim* stvarima. Ovo tumačenje smisla još je očitije, iako je prvo bolje.

Četvrti smisao: **»Oni stajahu podalje i govorahu Mojsiju: Mojsije, ti govori nama, mi Boga ne možemo slušati« (Izl 20,18).** Oni stajahu (upravo) daleko, i to je razlog zašto nisu mogli slušati Boga.

»Mojsije otiđe u oblak i stupi na brdo i tu vidje božansku svjetlost« (Izl 24,18). Svjetlo se upravo istinski nalazi u tami; tako, ako čovjek trpi i ima nezgodu, tada mu je svjetlost najbliža. Činio nam Bog najbolje ili najgore što može, on nam *mora* dati sebe pa makar to bilo u nevolji ili u nezgodi.

Bila je jedna sveta žena koja je imala puno sinova, koje su joj htjeli ubiti. Tada se ona nasmija i reče: **»Ne žalostite se i budite veseli i mislite na svoga nebeskog Oca, jer vi nemate ništa od mene« (2 Mak 7,22 sl),** ispravno, kao da je htjela kazati: »Vi svoj bitak imate neposredno od Boga.« Ovo dobro pristaje uz naše izlaganje. Naš Gospodin govoraše: **»Tvoja tama - to jest tvoj život - pretvara se u jasnu svjetlost« (Iz 58,10).** Međutim, ja ne smijem (namjerno) za tim težiti ili žudjeti.

Jedan je učitelj govorio na drugome mjestu: Skrivena tama nevidljivog svjetla vječnog božanstva jest nepoznata i nikad neće biti spoznata. **A svjetlo vječnog Oca vječno je sjalo u tu tamu, ali tama ne poima (to) svjetlo (Iv 1,5).**

A da *mi* dođemo k tome vječnom svjetlu, neka nam Bog pomogne. Amen.

25. PROPOVIJED

***lustus in perpetuum vivet et apud dominum est
coerces eius
(Sap. 5,16)***

Jednu izreku čitamo danas u poslanici koju govori mudrac: **»Pravednik će živjeti navijeke« (Mudr 5,16).**

Svojevremeno sam izložio što je pravednik; sad, međutim, kažem u drugom smislu: Pravedan je onaj čovjek koji je u pravednost uobličen i preoblikovan. Pravednik živi u Bogu i Bog u njemu, jer Bog se rađa u pravedniku i pravednik u Bogu; i stoga se Bog rađa svakom krepošću pravednika i veseli ga svaka pravednikova krepost. I ne samo svaka **krepost**, nego i svako **djelo** pravednika, koliko god ono bilo neznatno, što ga pravednik u pravednosti čini, Gospodina veseli, pa **i proveseljuje**; jer u njegovu dnu ne ostaje ništa što

ne bi treperilo od radosti. Neproduhovljeni ljudi ovo (jednostavno) **vjeruju**, produhovljeni to međutim moraju **znati**.

Pravednik ne traži ništa sa svojim djelima; jer oni koji sa svojim djelima bilo što traže, ili također oni koji djeluju radi nekoga zašto, jesu sluge i najamnici. Stoga, ako hoćeš biti u pravednost uobličena i preoblikovana, onda sa svojim djelima ništa ne namjeravaj niti na bilo što ciljaj, ni u vremenu ni u vječnosti, ni na nagradu ni na blaženstvo, ni na ovo ili ono; jer takva djela su zaista sva mrtva. Da, ja kažem: čak ako i Boga uzmeš kao cilj, sva su djela koja ti (sam) možda **stoga** učiniš mrtva, i ti (s time) upropaštavaš dobra djela. I ne samo što upropaštavaš dobra djela nego i grijeh činiš; jer postupaš kao vrtljar koji je trebao zasaditi vrt, ali je pri tomu iskrčio stabla, pa bi onda (za to) htio (još) i biti nagrađen. Tako i ti upropaštavaš dobra djela. Stoga, hoćeš li **živjeti** i hoćeš li da tvoja djela žive, moraš ti za sve stvari biti **mrtav** i uništen. Svojstveno je stvorenju da čini iz **nečega**; Bogu je međutim svojstveno da čini nešto iz **ničega**. Ako prema tomu Bog treba nešto u tebi ili s tobom činiti, ti moraš prethodno ničim postati. I stoga idi u svoje vlastito dno i djeluj tamo; a djela koja ondje činiš sva su živa. I stoga on (= mudrac) kaže: »Pravednik živi.« Jer zbog toga što je on pravedan, stoga on djeluje i njegova djela **žive**.

Sad on (= mudrac) kaže: »Njegova je nagrada kod Gospodina.« Malo o tomu. Kad on kaže »kod«, onda to znači da je nagrada pravednika ondje gdje je sam Bog; jer pravednikovo blaženstvo i Božje blaženstvo jest

jedno blaženstvo, jer pravednik je blažen ondje gdje je Bog blažen.

Govori **Sveti Ivan**: »**Riječ bijaše kod Boga**« (Iv 1,1). **On** (također) kaže »**kod**«, i stoga je pravednik sličan Bogu, jer Bog jest pravednost. I stoga: Tko je u pravednosti, taj jest u Bogu **i jest Bog**.

Sad govorim dalje o riječi »pravedan«. On ne kaže »pravedan čovjek« pa ni »pravedan anđeo«, nego samo »pravednik«. Otac rađa svoga Sina kao **pravednika**, a pravednika kao svoga Sina; jer sva pravednikova krepost i svako djelo koje biva učinjeno iz pravednikove kreposti nisu ništa drugo nego to da Sin biva rođen od Oca. I stoga Otac nikad ne počiva; (štoviše) on uvijek tjera i goni na to da se njegov Sin rodi u meni. Kao što stoji u Pismu:

»**Niti šutim radi Siona niti počivam radi Jeruzalema dok ne bude objavljen Pravednik i dok ne zasja kao munja**« (Iz 62,1). **Sion** znači visinu života, a **Jeruzalem** znači visinu mira. Zaista, ni radi visine života ni radi visine mira Bog nikada ne počiva; nego on uvijek tjera i goni da pravednik bude objavljen. U pravedniku ne treba djelovati ništa nego jedino Bog. Jer ukoliko tu bilo što izvana tjera na djelovanje, zaista, sva su takva djela mrtva. Ako međutim tvoja djela imaju **živjeti**, mora to Bog **iznutra** u nutrini duše gurati, ako ona (stvarno) hoće živjeti: **ondje** je tvoj život i samo ondje ti živiš.

A ja kažem: Ako ti se jedna krepost čini većom od druge i ako nju cijeniš više nego drugu, onda je ti ne ljubiš onako kakva ona u pravednosti jest, i još Bog ne

djeluje u tebi. Jer dok čovjek **jednu** krepost više cijeni ili ljubi, dotle on njih ne ljubi i ne uzima onako kakve u pravednosti jesu pa nije ni pravedan; jer pravednik ljubi i vrši sve kreposti u pravednosti, onako kakve one jesu u samoj pravednosti.

Jedno Pismo kaže: **»Ja sam prije stvorenja« (Sir 24,14)**. To znači: **«Prije jesam»**, to će reći: Ako je čovjek uzdignut nad vrijeme u vječnost, onda čovjek čini **jedno** djelo s Bogom. Mnogi ljudi pitaju, kako čovjek može činiti ona djela koja je Bog prije tisuću godina učinio i činit će poslije tisuću godina, pa to ne razumiju. **U vječnosti ne postoji prije ni poslije**. Stoga ono što se dogodilo prije tisuću godina i što će se poslije tisuću godina dogoditi i sada se događa, to je **jedno u vječnosti**. Stoga ono što je Bog činio i stvorio prije tisuću godina i (što će činiti) poslije tisuću godina i što sada čini, nije ništa nego **jedno** djelo. Stoga čovjek koji je uzdignut nad vrijeme u vječnost čini, s Bogom, ono što je Bog učinio prije tisuću i poslije tisuću godina. **I ovo je za učene ljude stvar znanja a za neuke stvar vjerovanja.**

Sveti Pavao kaže: **»Mi smo oduvijek izabrani u Sinu« (Ef 1,4)**.

Stoga **nemojmo nikad počinuti dok ne postanemo ono što smo oduvijek u njemu bili (Rim 8,28 sl)**, jer Otac tjera i goni na to da mi u Sinu budemo rođeni i isto to što Sin jest. Otac rađa svoga Sina, i iz ovoga rađanja Otac crpi toliki počinak i veselje da on u tomu troši cijelu svoju narav. Jer što god jest u Boga, to njega tjera na rađanje; da, iz njegova dna, iz njegove bitnosti i iz njegova bitka biva Otac tjeran da rađa.

Sad pazi! Bog se u nama rađa onda kad sve sile naše duše, koje su prije bile vezane i sapete, postanu nevezane i slobodne, a u nama nastupi muk svake namjere i naša nas savjest više ne kažnjava; onda Otac rađa u nama svoga Sina. Pri tomu se mi moramo držati čistima i nevezanima od svih slika i likova poput Boga, i moramo sebe uzeti tako ogoljene bez prilika, kao što je i Bog u sebi čist i nevezan. Kad Otac u nama rađa svoga Sina, spoznajemo Oca sa Sinom i u njima obojici Duha Svetoga i zrcalo presvetog Trojstva, te u njemu sve stvari kako su čisto ništa u Bogu. Tu otpada broj i mnogostrukost. Božanski bitak toga niti trpi niti čini; Priroda to, naprotiv, čini, ali ne trpi.

Katkada se u duši očituje jedno svjetlo, pa čovjek sebi utvara da je to Sin, a ipak je to samo neko svjetlo. Jer kad se u duši očituje Sin, tad se očituje i ljubav Duha Svetoga. Stoga ja kažem da je bit Očeva rađati Sina, a bit Sinova da se ja rađam u njemu i po njemu; bit je Duha Svetoga da ja u njemu sagorijevam i rastapam se i posvema bivam ljubav. Tko je tako u ljubavi i posvema ljubav, taj umišlja da Bog ne ljubi nikoga osim jedino njega; i on ne zna ni za koga drugoga tko još ljubi ili tko jest ljubljen, osim jedino njega.

Nekolicina učitelja misli da duh svoje blaženstvo crpi iz ljubavi; mnogi misle da ga crpi iz gledanja Boga. Ja međutim kažem: On ga ne crpi ni iz ljubavi, ni iz spoznaje, ni iz gledanja. Sad bi se moglo pitati: Pa zar duh u vječnom životu ne gleda Boga? Da i ne! Ukoliko **jest** rođen, on (više) ne gleda ni pogledava na Boga.

Ukoliko međutim (još) **biva** rođen, on pogledava na Boga. Stoga blaženstvo duha leži tu gdje on **jest** rođen, a ne gdje (još) **biva** rođen, jer on živi ondje gdje živi Otac, to znači: u jednostavnosti i čistoći bitka. Stoga se okreni od svih stvari i uzmi sebe čisto u bitku; jer što je izvan bitka, to je slučaj, a svi slučajevi utemeljuju neko zašto.

Da bismo »živjeli u vječnosti«, neka nam Bog pomogne. Amen.

26. PROPOVIJED

Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem occidere non possunt
(Matth. 10,28)

»Ne bojte se onih koji vas hoće tjelesno ubiti«, jer duh ne ubija duha (Mt 10,28). Duh duhu daje život. Oni što vas hoće ubiti, to je krv i meso. Ono (međutim) što je meso i krv, to jedno s drugim umire. Najplemenitije što je u čovjeku jest krv kad hoće što je pravo; a opet najgore što je u čovjeku jest krv kad hoće zlo. Ako krv nadvlada meso, onda je čovjek ponizan, strpljiv i čist i ima na sebi svaku krepost. Ako naprotiv meso nadvlada krv, onda čovjek biva naduven, srdit i nečist i na sebi ima svaki porok. Ovdje se slavi Sveti Ivan. Ja ga ne mogu slaviti više, a da ga Bog ne bi još više proslavio.

Sad pazite! Kazat ću sada nešto što još nikada nisam rekao. Kad je Bog stvarao nebo, zemlju i stvorenja, tada Bog nije **djelovao**; on nije imao što činiti niti je u njemu bilo ikakva djela. Tada Bog reče: »**Hoćemo (sebi) načiniti sliku i priliku**« (Post 1,7). Stvaranje je laka stvar; to se čini kada i kako se hoće. Što ja međutim **radim**, to ja radim osobno i u sebi, pa u to potpuno utiskujem svoju sliku. »**Mi** hoćemo (sebi) načiniti sliku i priliku«: »ne ti, Oče, ni ti, Sine, ni ti, Duše Sveti, nego: mi, u vijeću presvetog Trojstva, mi hoćemo sebi načiniti sliku i priliku!«

Kad je Bog pravio čovjeka, onda je on u duši činio sebi slično djelo, svoje **djelujuće** djelo i svoje neprestano djelo. To je djelo bilo tako veliko da ono ne bijaše ništa drugo nego duša, a duša (opet) ne bijaše ništa drugo nego djelo Božje. Božja narav, njegov bitak i njegovo božanstvo sastoje se u tomu da on **mora** djelovati u duši. Blagoslovljen, blagoslovljen budi Bog! Ako Bog u duši djeluje, onda on ljubi svoje djelo. Gdje je pak duša u kojoj Bog čini svoje djelo, tu je to djelo tako veliko da to djelo nije ništa drugo nego ljubav; ljubav opet nije ništa drugo nego Bog. Bog ljubi sama sebe i svoju narav, svoj bitak i svoje božanstvo. U ljubavi (međutim) u kojoj Bog sama sebe ljubi, u njoj on ljubi (i) stvorenja - ne kao stvorenja nego stvorenja kao Boga. U toj ljubavi u kojoj Bog sebe ljubi, u njoj on ljubi sve stvari.

Sad ću reći još nešto što nikada prije nisam rekao. Bog uživa u sebi. Tim uživanjem kojim Bog u sebi uživa, on uživa i u svim stvorenjima - ne kao stvorenjima, nego u stvorenjima kao u Bogu. U tom uživanju u kojem Bog uživa u sebi, on uživa u svim stvarima.

Sada pazite! **Sva stvorenja upravljaju svoje kretanje prema svojoj najvećoj savršenosti.** Sad ja vas molim: čujte, tako mi vječne istine i tako mi neprolazne istine i tako mi moje duše! Opet hoću reći nešto što još nikada nisam rekao: Bog i božanstvo tako su jedno od drugoga različiti kao nebo i zemlja. Ja kažem još više: nutarnji i izvanjski čovjek toliko su jedan od drugoga različiti kao nebo i zemlja. A Bog je to za mnoge tisuće godina više: Bog ***nastaje i nestaje.***

Sad se opet vraćam na svoju riječ: Bog uživa u sebi i svim stvarima. Sunce baca svoj svijetli sjaj na sva stvorenja, a na što sunce baci svoj svijetli sjaj, to njega uvlači u se, a ono ipak (stoga) ne gubi ništa od svoje svjetlosne snage.

Sva se stvorenja odriču svoga ***života*** radi svoga ***bitka.*** Sva stvorenja donose sebe u moj razum da bi ***duhovno*** u meni ***bila.*** Jedini ja sva stvorenja opet pripravljam za Boga. Gledajte što ***svi vi*** činite!

Sad se opet vraćam na svoga »nutarnjeg i izvanjskog čovjeka«. Gledam ljiljane u polju i njihov svijetli sjaj i njihovu boju i sve njihove listove. Njihov miris međutim ja ne vidim. Zašto? Jer je miris u meni. I opet: ono što govorim, to je u meni, i ja to govorim iz sebe. Sva stvorenja gode kao stvorenja (samo) mojemu ***izvanjskom*** čovjeku, poput vina i kruha i mesa. Mojemu ***nutarnjem*** čovjeku međutim ne godi ništa kao stvorenje nego kao dar Božji. Mojemu ***dubinskom*** čovjeku ona ne gode (ni) kao darovi Božji nego kao vječna.

Ja uzmem zdjelu s vodom i u nju položim zrcalo, pa to stavim pod sunčevu kuglu; tada sunce iz toga koluta i iz sunčeva dna baca svoj svijetli sjaj, pa ipak zato ne nestaje. Odsjev zrcala na suncu jest na suncu (samo) sunce, pa ipak je ono (= zrcalo) ono što **ono** jest. Tako je i s Bogom. Bog je u duši sa svojom naravi, sa svojim bitkom i sa svojim božanstvom, a ipak on nije duša. Odsjev duše jest u Bogu Bog, pa ipak ona (= duša) jest ono što **ona** jest.

Bog **biva** («Bogom») kad sva stvorenja izgovaraju: tu **biva** »Bog«. Kad sam ja (još) stajao u dnu, na tlu, u struji i vreli božanstva, nije me nitko pitao kamo hoću i što činim: **tu** nije bilo nikoga tko bi mene pitao. Kad sam međutim potekao, tada rekoše sva stvorenja: »Bog«! Ako bi me se pitalo: »Brate Eckharte, kad izađoste iz kuće?«, onda sam ja **bio unutra**. Tako dakle sva stvorenja govore o »Bogu«. A zašto ne govore o božanstvu? Sve ono što je u božanstvu jest Jedno, pa se o **tome ne** može govoriti. **Bog djeluje, božanstvo ne djeluje, ono i nema ništa djelovati**, u njemu nema nikakva djela; ono nije nikada izvirivalo prema nikojem djelu. Bog i božanstvo različiti su po djelovanju i nedjelovanju. Kad se ja vraćam u »Boga« pa (onda) ondje (tj. kod »Boga«) ne ostajem, taj je moj proboj puno plemenitiji od moga istjecanja. Jedino ja donosim sva stvorenja iz njihova duhovnog bitka u svoj razum da u meni budu jedno. Kad dolazim u temelj, na tlo u struju i u izvor božanstva, ne pita me nitko odakle dolazim ili gdje sam bio. Ondje nikomu nisam nedostajao, ondje **»Bog« nestaje**.

Tko je ovu propovijed razumio, tome je jamačno priušćujem. Da ovdje nije bilo nikoga, ja bih je morao izreći ovoj kasici za milodare. Ima mnogo siromaha koji se vraćaju kući i kažu: »Sjedit ću na jednomu mjestu i jesti svoj kruh i služiti Bogu!« Ja (međutim) kažem, tako mi vječne istine, ti ljudi moraju ostati zabludjeli i ne mogu nikada postići ni izvojevati ono što postižu drugi koji Boga nasljeđuju u siromaštvu i veselju. Amen.

27. PROPOVIJED

Euge serve bone et

fidelis etc.

(Matth. 25,21)

Čitamo u svetom evanđelju da je naš Gospodin govorio: **»Hajde, dobri i vjerni slugo, uđi u veselje svoga gospodara! Jer si bio vjeran u malome, postaviti ću te nad svim imanjem svojim« (Mt 25,21 + 24,47).**

Hajde sada pomno pazite na riječ našega Gospodina gdje on kaže: »Dobri i vjerni slugo, uđi u veselje svoga gospodara! Jer si bio vjeran u malome, postaviti ću te nad svim imanjem svojim.« Naš je pak Gospodin, u jednom drugom evanđelju, nekome mladiću koji ga je oslovio i nazvao »dobrim«, odvratio govoreći: **»Zašto me zoveš dobrim? Ta nitko nije dobar nego jedino Bog!« (Mk 10,18).** A to je sigurno i istinito. Sve što je stvorenje, to nije dobro ukoliko stoji zasebno. Ništa nije

dobro nego jedino Bog. Pa je li Bog protuslovio svojoj vlastitoj riječi? Ne, nipošto. Sad pazite na moje riječi!

Koliko čovjek radi Boga zaniječe sebe i s Bogom se sjedini, toliko je on više Bog nego stvorenje. Kad se čovjek potpuno odreče sebe radi Boga pa ne pripada više nikomu nego jedino Bogu i ne živi više ni za što nego jedino za Boga, onda je on zaista isto po milosti ono što je Bog po naravi, te Bog sa svoje strane ne prepoznaje nikakvu razliku između sebe i toga čovjeka. Sad sam ja međutim rekao »po milosti«. Jer tu je (s jedne strane) Bog i (s druge strane) taj čovjek, pa kao što je Bog dobar po naravi, tako je taj čovjek dobar po milosti; jer Božji je život i njegov bitak posve u tom čovjeku. **Stoga** je on tog čovjeka nazvao »dobrim«, a to znači ta riječ što je naš Gospodin rekao »dobri slugo«; jer taj sluga pred Bogom nije dobar nikakvom drugom dobrotom nego onom kojom je (i) Bog dobar. Ja sam već često kazao da su Božji život i bitak (i) u kamenu ili u komadu drva, pa i u drugim stvorenjima, koja (zbog toga) ipak nisu blažena. U tom je slugi Bog ipak na jedan drugi način, po kojemu je on blažen i dobar, jer on (= Bog) je u njemu s veseljem i živi u njemu i s njim radosno i spoznajući kao u samomu sebi i samim sobom; stoga je onaj (sluga) blažen i dobar. Zbog toga kaže naš Gospodin: »Uđi, dobri i vjerni slugo, u veselje svoga Gospodara! Jer si bio vjeran u malome, postaviti ću te nad svim imanjem svojim.«

Sad sam kazao ponešto o njegovoj (sluginoj) **dobroti**: zaista je (naime) ovaj sluga **dobar**. Sad ću vas međutim poučiti o njegovoj **vjernosti**, jer naš je Gospodin govorio: »Dobri i **vjerni** slugo! Jer si bio **vjeran** u

malome, postaviti ću te nad svim imanjem svojim.« Hajde sad pazite na to, što li je to »malo« u čemu je taj čovjek bio vjeran. Sve što je Bog stvorio na nebu i na zemlji, što nije on sam, jest maleno pred njim. U svemu tomu ovaj je dobri sluga bio vjeran. Hoću vam protumačiti kako je tomu tako. Bog je ovoga slugu postavio između vremena i vječnosti. Nijednom (od toga dvoga) nije on bio predan u vlasništvo, nego je bio slobodan u razumu i volji i spram svih stvari. Svojim **razumom** on je kročio kroz sve stvari koje je Bog stvorio; svojom **voljom** odustajao je on od svih stvari pa i od sebe samoga i svega onoga što je Bog stvorio, što nije Bog sam. Svojim ih je razumom prihvaćao i za njih davao hvalu i slavu Bogu i izručivao ih Bogu u njegovu nedokučivu narav, a povrh toga i sebe, ukoliko je stvoren. Ondje je on ostavljao samoga sebe i sve stvari tako da ni sebe niti ijednu stvorenu stvar nije (više) nikako doticao svojom stvorenom voljom. Zaista! tko bi na takav način bio vjeran, u njemu bi Bog nalazio tako neizrecivo veliko veselje, da bi mu se posve uzelo njegov život i njegov bitak i njegovo božanstvo kad bi mu se uzelo to veselje.

Ja međutim kažem još više - nemojte se bojati! jer ovo je veselje **vama** blizu i jest u **vama!**- : Nitko od vas nije tako neuk ni tako malene moći shvaćanja, niti tako od toga udaljen, da ne bi u sebi mogao s veseljem i spoznajom naći ovo veselje kakvo po istini jest, još prije nego danas izađete iz ove crkve, pa još i prije nego ja ovu propovijed dovršim; može on to jednako tako sigurno u sebi naći, doživjeti i imati, kao što je Bog Bog a ja čovjek! U to budite sigurni, jer to je istinito i istina to

sama kaže. A ja ću vam to protumačiti ovom usporedbom koja stoji napisana u jednom evanđelju.

Sjedaše jednom naš Gospodin na zdencu, jer je bio umoran. Tada dođe jedna žena, koja bijaše Samarijanka, od pogana, i donese posudu i uže te htjede crpsti vode. A naš joj Gospodin reče: »Ženo, daj mi da pijem!« A ona mu odgovori rekavši: »Zašto ti od mene išteš piti? Ta ti si Židov, a ja sam Samarijanka, a naša vjera i vaša vjera nemaju nikakva zajedništva!« Tada odgovori naš Gospodin i reče: »Kad bi ti znala tko od tebe ište piti i kad bi ti spoznala milost Božju, ti bi od mene iskala piti i ja bih ti dao vode žive. Tko pije od ove vode, taj će opet žednjeti; tko međutim pije od *one* vode koju *ja* dajem, taj više ne žedni i od njega će izvirati vrelo vječnog života.« Ta je žena pomno slušala riječi našega Gospodina - jer nije joj bilo drago često ići do toga zdenca - pa reče: »Gospodine, daj mi piti od te vode da više ne ožednim!« Tada reče naš Gospodin: »Idi i dovedi svoga muža!« Ona međutim reče: »Gospodine, ja nemam muža!« Tada reče naš Gospodin: »Ženo, ti pravo govoriš: ti si međutim imala pet muževa, a taj kojega sad imaš nije tvoj.« Tada ona baci uže i posudu i reče našem Gospodinu: »Gospodine, tko si ti? Stoji pisano: Kad dođe Mesija, kojega zovu Kristom, taj će nas poučiti svemu i objavit će nam istinu.« Tada reče naš Gospodin: »Ženo, to sam ja, koji s tobom govorim«, a ta riječ njoj ispuni čitavo srce. Tada ona reče: »Gospodine, naši su preci molili pod stablima na brdu, a vaši preci iz židovskog naroda molili su u hramu: Gospodine, koji se od njih istinskije klanjaju

Bogu i koje je (pravo) mjesto? Pouči me o tomu!« Tada reče naš Gospodin: »Ženo, vrijeme će doći, i (već) je tu, kad pravi klanjaoci neće moliti samo na brdu ili u hramu nego će se klanjati Ocu u duhu i istini; jer Bog je duh, i tko mu se hoće klanjati, taj mu se mora klanjati u duhu i istini, a upravo takve klanjaoce Otac traži« (Iv 4,6 - 24). Ta se žena tako napunila Bogom i toliko se prepunila punine Božje da je ona započela propovijedati i zazivati glasno, te je htjela sve što je ugledala svojim očima prinijeti Bogu i tako Bogom napuniti kao što je ona sama bila napunjena. - Vidite, to se dogodilo njoj kad je ona opet imala svoga »muža«.

Nikad se Bog duši ne objavljuje sasvim i potpuno ako ona ne dovede svoga »muža«, to znači: svoju slobodnu volju. Stoga je naš Gospodin govorio: »Ženo, ti pravo govoriš; ti si imala pet muževa; oni su mrtvi, a taj kojega sad imaš nije tvoj.« Koji su bili petorica muževa? Bilo je to pet osjetila, kojima je ona griješila i stoga su oni bili mrtvi. »A muž kojega sad imaš nije tvoj«: to je bila njezina slobodna volja; ona nije njoj pripadala, jer je bila vezana u smrtnim grijesima, i ona nad njom nije imala vlasti, pa joj stoga ona nije pripadala; jer, **nad čim čovjek nema nikakve vlasti, to ne pripada njemu nego onomu tko nad tim ima vlast.**

Sad ja međutim kažem: Kad čovjek u milosti dobije vlast nad svojom slobodnom voljom pa je može s voljom Božjom posve kao u jedno jedino Jedno sjediniti, onda ne treba ništa drugo nego reći kao što je govorila ova žena: »Gospodine, pouči me gdje trebam moliti i što trebam činiti, što je tebi u istini najdraže?« - a Isus

odgovara, tj. on se objavljuje istinski i potpuno i sasvim tako kakav on jest, te ispunja čovjeka napretek i iz njega provre pa istječe iz prepune Božje punine, kao što je za kratko vrijeme činila ona žena na zdencu, koja je prije toga bila posve nevješta tomu. I stoga ja iznova kažem, kako sam (već) prethodno kazao: Nijedan čovjek ovdje nije tako neuk; tako nesposoban za to, ako on samo može svoju volju Božjom milošću čisto i sasvim sjediniti s Božjom voljom, onda on treba u svojoj želji samo reći: »Gospodine, pouči me svojoj predragoj volji i ojačaj me da nju vršim!«, i Bog to **učini** tako sigurno kako on živi, i Bog mu daje u isto tako izdašnoj punini na svaki način savršeno, baš kao što je dao i ovoj ženi. Vidite, ovo može i najneukiji i najneznatniji među svima vama od Boga primiti još prije nego danas izađete iz crkve, ma još prije nego ja danas do kraja ispropovijedam, u punoj istini i tako sigurno kao što Bog živi i kao što sam ja čovjek! I stoga ja kažem: »Nemojte se bojati! Ovo veselje vama nije daleko, ako ga samo hoćete razumno tražiti.«

Sad ja ponavljam ono što je naš Gospodin govorio: »Uđi, dobri i vjerni slugo, u veselje svoga gospodara! Jer si bio vjeran nad malim, stoga ću te postaviti nad svim imanjem svojim.« Hajde sad pazite na onu plemenitu riječ koju on reče: »nad svim imanjem svojim«. Što li je **Gospodinovo imanje**? To je (najprije) dobro, ukoliko je rasprostrto i razdijeljeno u sve stvari ili u sva stvorenja što su dobra od **njegove** (Gospodinove) dobrote, na nebu kao i na zemlji; **to je** (prvo) Gospodinovo imanje. Jer nitko nije dobar niti ima dobra ili dobrote osim jedino od njega. Stoga je to **njegovo** imanje. Nadalje, međutim, i sve ono što se o samom Bogu može

iskazivati ili razumom pojmiti ili na bilo koji način na svjetlo iznijeti ili pokazati ili dokazati: sve je to još Gospodnje imanje - i nad sve to skupa hoće on postaviti ovoga slugu, jer je on i bio vjeran nad malim. Međutim, iznad svega ovog dobra jest (sam) Gospodin i još jedno drugo imanje, a ipak jest isto (dobro), a jest (opet) nešto što nije ni ovo ni ono i ni ovdje ni ondje. Stoga je on govorio: »Uđi, dobri i vjerni slugo, u veselje svoga gospodara! Jer si bio vjeran **nad** malim, hoću te postaviti nad svim imanjem svojim.«

Sad sam vam kazao koje je Gospodinovo imanje, i stoga je on govorio: »Uđi u veselje svoga gospodara. Ja te hoću postaviti nad svim imanjem svojim«, kao da hoće reći: Izidi iz svoga stvorenog dobra i iz svega razdijeljenog dobra i iz svega raskomadano dobra: iznad svega ovoga ja tebe hoću staviti u nestvoreno i nepodijeljeno i neraskomadano dobro, koje ja sam jesam. Stoga je (također) kazao: »Uđi u veselje svoga gospodara!«, baš kao da je htio reći: Izadi iz svakog veselja koje je podijeljeno i koje nije od samog sebe ono što jest, u nepodijeljeno veselje, koje od sebe sama jest ono što jest, a **to** nije ništa drugo nego »veselje Gospodnje«.

Još jednu riječ o tomu: Što je »veselje Gospodnje«? Neobično pitanje! Kako bi se moglo objasniti ili iskazati ono što nitko ne može razumjeti ni spoznati? Svejedno - (hoću) ipak malo o tomu (reći). »Veselje Gospodnje« - pa to je **sam Gospodin** i ništa drugo; a »Gospodin« jest živi, bivstveni, bivstvujući razum koji sam sebe poima i sam u sebi jest i živi i jest isto. Ovim ja (njemu) nisam priložio nikakav način, nego sam mu oduzeo svaki

način, kao što on sam jest način **bez** načina, te živi i veseo je zbog toga **jer** jest. Vidite, **ovo** je »veselje Gospodnje«, i ono jest sam Gospodin, i u njega je on pozvao ovoga slugu da uđe kao što je sam kazao: »Uđi, dobri i vjerni slugo, u veselje svoga Gospodara. Jer si bio vjeran nad malim, hoću te postaviti nad svim imanjem svojim.«

Da bismo i mi mogli postati **dobri i vjerni**, pa da i **nas** naš Gospodin pozove da uđemo i uvijek unutra ostanemo, mi s njim i on s nama, neka nam Bog pomogne! Amen.

28. PROPOVIJED

*Intravit Jesus in quoddam castellum, et mulier
quaedam,
Martha nomine excepit illum et (Luc. 10,38)*

Sveti Luka piše u evanđelju: »**Naš Gospodin uđe u neki gradić; ondje ga primi neka žena koja se zvala Marta; ona je imala sestru koja se zvala Marija. Ova je sjela do nogu našega Gospodina i slušala njegovu riječ. Marta je međutim išla okolo i posluživala našem Gospodinu**« (Lk 10,38 - 40).

Zbog tri stvari sjedila je Marija do nogu našega Gospodina. Jedna je bila: Njezinu je dušu obuhvatila Božja dobrota. Druga je bila, velika, neizreciva želja: Čeznula je ne znajući za čim i željela je ne znajući što!

Treća je bila, slatka utjeha i naslada koje je crpila iz vječnih riječi koje su tekle iz Kristovih usta.

I Martu su tjerale tri stvari zbog kojih je hodala okolo i posluživala dragomu Kristu. Jedna je bila, zrela dob i dokraja provježbana dubina (bitka). Zbog toga je vjerovala da zaposlenost nikomu ne pristaje tako dobro kao njoj. Druga je bila, mudra razboritost, koja je znala prvo usmjeriti izvanjsko djelovanje na ono najuzvišenije što ljubav nalaže. Treća je bila, visoko dostojanstvo dragoga gosta.

Učitelji kažu da Bog stoji na raspolaganju svakom čovjeku za njegovo duhovno kao i za osjetno zadovoljstvo, sve do onoga posljednjeg što on želi. Da nam Bog u duhovnom pogledu udovoljava, a da nam s druge strane i prema našoj osjetnoj naravi pribavlja zadovoljstvo, to se može jasno razabrati na drugim Božjim prijateljima. Udovoljiti osjetnoj naravi, znači da nam Bog daje utjehu, nasladu i zadovoljenje; a dragi Božji prijatelji odustaju od toga da se (u ovomu) raznježuju u području nutarnjih osjetila. Naprotiv, **duhovno** zadovoljstvo jest zadovoljstvo u duhu. Ja o duhovnom zadovoljstvu govorim onda kad sva naslada ne savija gornji (duševni) vršak, tako da se on ne utopi u zadovoljstvu, nego da moćno stoji iznad njega. Čovjek se nalazi u duhovnom zadovoljstvu (samo) onda kad ni ono što je stvorenju milo ni ono što mu je mrsko ne mogu savijati vršak (duše). Stvorenjem međutim nazivam sve što se opaža ispod Boga.

Sad kaže Marta: »Gospodine, pozovi je da mi pomogne.« Ovo Marta ne govoraše od zlovolje; štoviše,

ona je to govorila iz dobre volje prožeta ljubavlju, koja je nju gonila. Mi to moramo nazvati dobrom voljom prožetom ljubavlju ili ljubaznim podbadaњem. Kako? Pazite! Ona je vidjela da je Marija uживala u zadovoljstvu do pune sitosti svoje duše. Marta je Mariju bolje poznavala nego Marija Martu, jer **ona** je (već) dugo i ispravno **živjela**; život (naime) daruje najplemenitiju spoznaju. Život nam daje da bolje spoznamo užitak i svjetlost nego sve što se u ovom životu niže od Boga može postići, pa u određenom smislu i čistije nego to može dati svjetlo vječnosti. Svjetlo vječnosti (naime) daje nam uvijek spoznavati (samo) nas same i Boga, ali ne nas same bez Boga. Gdje čovjek međutim ima pred očima samo sebe, to oštrije opaža razliku sličnog i nesličnog. To posvjedočuju (s jedne strane) Sveti Pavao i, s druge strane, poganski učitelj : Sveti Pavao gledao je u svom zanosu Boga i sebe na duhovan način u Bogu; pa ipak on nije u njemu zorno do tančina spoznao svaku krepost; a to je dolazilo odatle što on njih nije u djelima vježbao. Poganski su pak učitelji vježbanjem kreposti stigli do tako visoke spoznaje da su svaku krepost zorno spoznali, točnije nego Pavao ili bilo koji svetac u svom prvom zanosu.

Posve je tako bilo s Martom. Zbog toga je ona govorila: »Gospodine, pozovi je da mi pomogne«, kao da je htjela reći: Mojoj se sestri čini da ona (već *i*) **može** (što (god) **hoće**, dok samo sjedi kraj tebe pod tvojom utjehom. Daj joj da spozna je li to tako, pa je pozovi da ustane i ode od tebe! S druge strane, bila je to nježna ljubav, iako je ona to jamačno promišljeno rekla. Marija je bila tako ispunjena čežnjom da je čeznula ne znajući za čim i željela ne znajući što! Nama se nameće sumnja

da je ona, draga Marija, tu sjedila nekako više zbog ugodnog osjećaja nego radi duhovnog dobitka. Zbog toga govoraše Marta: »Gospodine, pozovi je da ustane!«, jer ona se bojala da Marija zastane u toj ugodnosti te više ne napreduje. Tada njoj Krist odgovori i reče: »Marta, Marta, ti brineš, ti si zabrinuta zbog mnogo toga. Jedno je nužno! Marija je izabrala bolji dio, koji joj se nikad ne može uzeti.« Ovu je besjedu Krist rekao Marti ne kao prijekor, nego joj je (samo) dao rješenje i dao joj je utjehu da će Marija (još) postati onakvom kako je to ona željela.

Zašto je međutim Krist govorio: »Marta, Marta« *i dvaput* je zazvao imenom?

Izidor kaže: Nema sumnje da Bog, prije nego je postao čovjekom, nije nikad zvao imenom ljude od kojih bi bilo koji propao; a s onima koje nije zvao imenom jest dvojbeno. Kao Kristovo zazivanje imenom ja označujem njegovo vječno znanje: neizbrisivu upisanost prije stvaranja svih stvorenja od vječnosti u živu knjigu »Oca - Sina - i - Duha - Svetoga«. Što je to nazvano imenom i ako je Krist takvo ime izgovorio doslovno, od takvih ljudi nikada nijedan nije propao. To posvjedočuje Mojsije, kojemu je Bog govorio: **»Ja sam te imenom spoznao« (Izl 33,12)**, te Natanael, kojemu je dragi Krist govorio: **»Ja sam te upoznao kad si ležao pod smokvom« (Iv 1,50)**. Stablo smokve označuje ćud koja se ne otima Bogu i čije je ime od vječnosti u njemu (= Bogu) zapisano. I tako se pokazalo da nikada nije propao niti će propasti nitko od ljudi koje je dragi Krist svojim ljudskim ustima iz vječne Riječi (tj. iz one vječne knjige, iz sebe samoga) imenom zazvao.

Zašto je on međutim Martu **dvaput** zazvao imenom? On je time naznačio da je Marta u potpunosti posjedovala sve čega je bilo u vremenitom i vječnom dobru, a što bi jedno stvorenje trebalo posjedovati. Prvim »Marta«, koje je izrekao, naznačio je on njezinu savršenost u vremenitom djelovanju. Kad je po drugi put rekao »Marta«, time je označio da njoj ne manjka ništa (ni) od svega onoga što je potrebno za vječno spasenje. Stoga je on rekao: »Ti brineš«, a time je mislio: Ti stojiš **pri** stvarima, ali stvari ne stoje **u tebi**. *Puni briga* međutim stoje oni koji su **spriječeni** u svemu svome »zanimanju«. *Bez spriječenosti* naprotiv stoje oni koji sva svoja djela obavljaju uredno po uzoru na vječno svjetlo. Jedan se »posao« obavlja izvana, »zanimanje« je naprotiv kad se čovjek trudi iznutra, s obazrivošću punom razumijevanja. A takvi ljudi stoje **pri** stvarima a ne u stvarima. Ovi stoje posve blizu, a (ipak) nemaju manje nego kad bi stajali gore na rubu vječnosti. Ja kažem »posve blizu«, jer sva stvorenja »sredstvuju«. Postoje dvije vrste »sredstava«. Jedno je ono bez kojega ne mogu dospjeti u Boga: to je djelovanje i »zanimanje« u vremenu, i to ne umanjuje vječno blaženstvo. Drugo »sredstvo« jest ovo: upravo odustati od onoga. Jer u vrijeme smo stavljeni radi toga da po razumom prosvijetljenju »zanimanju« u vremenu postanemo bliži i sličniji Bogu. To je mislio i Sveti Pavao kad je govorio: **»Pobjedujte vrijeme, jer su dani zli« (Ef 5,16)**. »Nadvladati vrijeme«, znači bez prekida se uspinjati Bogu u razumu, i to ne u različitosti slikovnih predodžbi nego u razumskoj i životnoj istini. A »dani su zli« razumijte ovako: »dan« upućuje na »noć«, jer da nema noći, ne bi bilo dana, pa se o njemu ne bi ni govorilo jer sve bi

bilo **jedno** svjetlo. A upravo je **na to** smjerao Pavao: jer je doista premalen svijetli život kod kojega još može biti tame, koja uzvišenom duhu zastire i zasjenjuje vječno blaženstvo. To je mislio i Krist kad je govorio: »**Hodajte (naprijed) dok imate svjetla**« (Iv 12,35). Jer tko radi u svjetlosti, taj se uspinje Bogu, slobodan i nevezan za bilo što posredničko: njegovo **svjetlo** jest njegovo »zanimanje«, a njegovo »zanimanje« jest njegovo **svjetlo**.

Posve je tako bilo s dragom Martom. Stoga je on njoj govorio: »**Jedno** je nužno«, ne **dvoje**. Ja i ti, **jednom** obuzeti vječnim svjetlom - to je **Jedno**. »**Dvo-jedno**» jest međutim gorući duh koji stoji **iznad** svih stvari (no još) **ispod** Boga na rubu vječnosti. **Taj** jest **dvoje**, jer on ne vidi Boga neposredno. **Njegovo** spoznavanje **i njegov** bitak ili: njegovo spoznavanje i njegova spoznajna slika (kod njega) nikad ne postaju **Jedno**. Samo se tu **vidi** Boga gdje se Boga gleda duhovno, sasvim bez slika. Tu Jedno postaje Dvoje, Dvoje **jest** Jedno, Svjetlo i Duh, to Dvoje jesu **Jedno** u obuhvaćenosti vječnim svjetlom.

Sad pazite, što je "**rub vječnosti**"?

Duša ima tri puta k Bogu.

Jedan je: tražiti Boga mnogostrukim »zanimanjem« s gorućom ljubavlju u **svim stvorenjima**. Na nj je mislio David kad je govorio: »**U svim stvarima tražio sam mir**« (Sir 24,11).

Drugi put jest put bez puta, slobodan a ipak vezan, gdje je čovjek bez volje i bez slike uzvišen i odmaknut

daleko iznad svih stvari, koliko god još nema bitne ustrajnosti. Na nj je mislio Krist kad je govorio: »**Blago tebi, Petre! Ne prosvjetljuju te meso i krv nego uzdignutost u razum kad meni kažeš 'Bog': objavio ti je to (štoviše) moj nebeski Otac**« (Mt 16,17). (Ni) Sveti Petar nije *nezastrto* gledao Boga; bio je doduše ponesen nad svaku sposobnost shvaćanja snagom nebeskog Oca do na rub vječnosti. Ja kažem: U gore zagledanu duhu, ljubazno obuhvaćen olujnom snagom, zahvaćen je od nebeskog Oca onaj koji je iznad svake sposobnosti shvaćanja trgnut u visine u moć nebeskog Oca. Ondje je Svetom Petru odozgo slatkim glasom stvorenja, ali bez svakoga osjetilnog uživanja, u jednostavnoj istini jedinstva Bogočovjeka, u osobi nebeskog Oca-Sina, dato saopćenje. Ja smiono kažem: Da je Sveti Petar neposredno gledao Boga u njegovoj naravi kako je to on činio kasnije i kao Sveti Pavao, kad je bio uznesen u treće nebo: njemu bi se i govor najplemenitijeg anđela učinio grubim. Ovako je međutim izgovorio razne slatke riječi koje dragom Isusu nisu trebale; jer on, koji stoji neposredno pred Bogom u slobodi istinite nazočnosti, gleda u dno srca i duha. Ovo je mislio Sveti Pavao kad je govorio: »**Jedan čovjek bi uznesen i ču takve riječi kakve su neizrecive za sve ljude**« (2 Kor 12, 2 - 4). Iz toga možete spoznati da je Sveti Petar stajao (tek) »na rubu vječnosti«, ali (još) ne u jedinstvu, gledajući Boga u njegovu vlastitu bitku.

Treći put zove se doduše »put«, ali je ipak prebivanje »doma«: gledati Boga neposredno u njegovu vlastitu bitku. Sad dragi Krist kaže: »**Ja sam (taj) put, istina i život**« (Iv 14,6): *jedan* Krist u osobi, *jedan* Krist u Ocu, *jedan* u Duhu kao *troje*: put, istina i život, *Jedno* kao

drugi Isus, u kojemu jest sve ovo. **Izvan** ovog puta tvore sva stvorenja okruženje i (razdjelno) »sredstvo«. Na ovom (međutim) putu uvođenua Boga (Oca) svjetlom njegove »Riječi« i obuhvaćen ljubavlju »Duha« (Svetoga) obojice njih: to nadilazi sve što se može obuhvatiti u riječi.

Pripazi (pak) na ovo čudo! Kako (je) divno stajati vani kao unutra, poimati i biti obujmljen, gledati i (ujedno) biti sam ono gledano, držati i biti držan - **to** je cilj, gdje duh ustrajava u miru, sjedinjen s dragom vječnosti.

Vratimo se sada našem izlaganju kako draga Marta i s njom svi prijatelji Božji stoje "**pri** brizi«, ali ne **u** brizi«. A pritom je djelovanje u vremenu isto tako plemenito kao i bilo koje povezivanje s Bogom; jer nas to približava jednako kao i ono najviše što nas može zapasti - izuzevši jedino gledanje Boga u (njegovoj) čistoj naravi. Stoga on (=Krist) kaže: »Ti stojiš **pri** stvarima **i pri** brizi«, a time misli da je ona doduše **nižim** moćima izložena žalosti i brizi, jer nije bila raznježena sladokustvom duha. Ona je stajala **pri** stvarima; ona je stajala...

Tri su točke osobito bitne u našem djelovanju. To su: da se radi uredno i uviđavno i razborito. »Urednim« nazivam ono što u svim točkama odgovara onom najvišem. »Uviđavnim« pak nazivam ono mimo čega se zasada ne zna ništa bolje. A »razboritim« konačno nazivam to ako se dobrim djelima sluti životna istina sa svojom usrećujućom nazočnošću. Gdje postoje ove tri točke, tu one donose i isto tako blizu (Bogu) i isto tako probitačno kao i sve naslade Marije Magdalene u pustinji.

Sada Krist kaže: »Ti si **zabrinuta za mnoge stvari**, a ne **za Jedno**.” To hoće reći: Kad jedna duša stoji čista, jednostavna, **bez** svakog »zanimanja« okrenuta gore na »rubu vječnosti«, onda se ona »zabrinjava« ako je nešto kao (razdjelno) »sredstvo« priječi te ne može s veseljem biti ondje gore, onda čovjeka ovo nešto »zabrinjava« pa on stoji u brizi i u potištenosti. Marta je međutim stajala u sazreloj, dobro utvrđenoj kreposti i u nezabrinutom raspoloženju, nespriječena od svih stvari. Stoga je ona željela da njezina sestra bude stavljena u isto stanje, jer je vidjela da ona tu još nije bitno **stajala**. Bio je to jedan sazreli temelj (duše) iz kojeg je ona željela da i ona (= Marija) stoji u svemu onomu što pripada vječnom blaženstvu. Zbog tog Krist kaže: **Jedno** je nužno!«

Što je ovo **Jedno?Ovo** (Jedno) je potrebno svim stvorenjima; jer kad bi Bog ono svoje na se povukao, sva bi stvorenja bila uništena. Kad bi Bog Kristovoj duši uskratio ono svoje, gdje je njezin duh sjedinjen s vječnom osobom, Krist bi ostao golo stvorenje. Stoga je ono Jedno itekako potrebno.

Marta se bojala da njezina sestra zastane u uživanju i nasladi, te je željela da ona postane poput nje (same). Zbog toga je Krist govorio i primijetio: Umiri se, Marta, (i) ona je izabrala najbolji dio. Ovo (ovdje) kod nje će se izgubiti. Ono najviše što može zapasti neko stvorenje zapast će i nju: ona će biti blažena kao i ti!

Sad se poučite o svim krepostima! Krepostan život sastoji se u tri točke koje se tiču volje. Jedna je ova: Volju predati Bogu, jer je nužno da se potpuno i sasvim

izvede ono što se **onda** spozna, bilo u odlaganju bilo u uzimanju. A postoje tri vrste volje. Jedna je »osjetna« volja, druga »razumom prosvijetljena« volja, treća »vječna« volja.

Osjetna volja želi pouku, (hoće) da se slušaju istinski učitelji.

Razumno prosvijetljena volja sastoji se u tome da čovjek stavi stope u sva djela Isusa Krista i svetaca, to znači: da se riječ vladanje i »zanimanje« skladno uprave, urede prema onomu najvišemu.

Kad je sve ovo ispunjeno, onda Bog u dno duše spušta još nešto: to je **vječna** volja s ljubaznim nalogom Duha Svetoga. Tada duša govori: »Gospodine, daj mi ono što bude tvoja vječna volja!« Kad ona na takav način udovolji onomu što smo prije izložili te ako se tada sviđi Bogu, onda dragi Otac u dušu govori svoju vječnu Riječ.

Sad (međutim) naši čestiti ljudi staroga kova kažu da se mora postati tako savršen da nas više ne može pokrenuti nikakvo veselje i da se bude nedodirljiv za radost i žalost. Nije im to ispravno. **Ja** (međutim) kažem da nije nikad bilo sveca, kako god bio velik, kojega se nije moglo pokrenuti. Suprotno tomu, ja međutim kažem: Sveca doduše zapadne (već) u ovom životu da ga ništa ne može odvesti od Boga. Vi zamišljate da ste nesavršeni dok vas riječi mogu pokrenuti na radost i žalost? Nije tome tako! Ni (samom) Kristu nije **to** bilo svojstveno; te je on dao spoznati kad je govorio: **»Žalosna je duša moja do smrti« (Mt 26,38)**. Krista su (te) riječi tako boljele, da kad bi bol svih stvorenja pao na jedno (jedino) stvorenje, ne bi bilo tako zlo kako je

Krista boljelo; a to je dolazilo od plemenitosti njegove naravi i od svete povezanosti božanske i ljudske naravi (u njemu). Stoga ja kažem: Nije još nikad bilo sveca kojemu muka nije bila bolna, a milina ugodna, a nikada nijedan to neće postići. Doduše, događa se tu i tamo, snagom ljubavi i milosti i čuda Božjega, da netko komu bi se pogrdilo njegovu vjeru ili nešto drugo stoji posve hladnokrvan u onom što mu je pravo i u onom što mu je krivo, pa bi ga preplavila milost. A svecu opet zacijelo polazi za rukom da ga ništa ne može odvesti od Boga tako da, iako srce trpi dok čovjek ne stoji u milosti, volja ipak jednostavno ustraje u Bogu i govori: »Gospodine, ja (pripadam) tebi a ti meni!« Što god tada (u takva čovjeka) upadne, to ne priječi vječno blaženstvo, dok te ne spopadne gornji vršak duha, ondje gore gdje on stoji sjedinjen s najdražom voljom Božjom.

Sad Krist govori: »Ti se brineš oko mnogih briga.« Marta je bila tako bivstvena da nju njezino »zanimanje« nije priječilo. Njezino djelovanje i »zanimanje« nju je vodilo vječnom blaženstvu. Ono (= vječno blaženstvo) bivalo je doduše (pritom) ponešto posredno, ali plemenita narav i stalna pomnost i krepost u naprijed navedenom smislu (ipak) veoma pomaže.

Marija je (također) bila najprije (jedna takva) Marta dok nije imala postati (zrela) Marija; jer kad je ona (još) sjedila do nogu našega Gospodina, tada ona još nije bila (prava) Marija: ona je to doduše bila po imenu, ali to (još) nije bila u svomu bitku; jer je (još) sjedila auzadovoljstvu i slatkim osjećaju i bila je uzeta u školu i (tek) je **učila** živjeti. Marta je međutim to već bivstveno stajala. Stoga je ona govorila: »Gospodine, pozovi je da

ustane«, kao da je htjela reći: »Gospodine, ja bih htjela da ona ne sjedi u zadovoljstvu; željela bih (štoviše) da ona nauči živjeti, da bi ga (život?) **bivstveno** posjedovala: pozovi je da ustane da bi postala savršena.« Ona se nije zvala Marija kad je sjedila do nogu Kristovih. Nego ja (tek) ovo zovem Marijom: dobro uvježbano tijelo, poslušno mudrom nauku. Posluhom opet nazivam ovo: kad volja udovoljava onomu što razumijevanje nalaže.

Sad naše poštenjačine zamišljaju da mogu postići da za njihova osjetila nazočnost osjetnih stvari više ništa ne znači. To njima međutim ne uspijeva. Nikad ja neću postići da mojim ušima neko nemilo zvučanje godi kao i neka slatka svirka sa struni. Treba raspolagati **time**, da kad razumijevanje opazi to (= nemilo zvučanje), onda spoznajom oblikovana volja stane uz razumijevanje, pa (osjetnoj) volji naloži da se za to ne zabrinjava, pa ta volja onda kaže: Činim to drage volje! Vidite, ta bi borba postala veseljem; jer ono što čovjek mora izboriti s velikim naporom, te mu postaje osobitim veseljem i (tek) onda to postaje plodonosno.

Sad (međutim) neki ljudi hoće da dođu **dotle** da se oslobode djela. Ja (međutim) kažem: To ne može biti! Tek **poslije** trenutka kad su učenici primili Duha Svetoga, oni su počeli vršiti kreposti. Stoga: kad je Marija sjedila do nogu našega Gospodina, tada je ona još **učila** živjeti. Ali kasnije, kad je Krist uzašao na nebo i kad je ona primila Duha Svetoga, tek tada je ona počela služiti i pošla je preko mora, te je propovijedala i poučavala i postala službenicom učenika. Kad sveci postanu svecima, tek onda oni počinju vršiti kreposti; jer

tek tada oni sabiru blago za vječno blaženstvo. Sve što se prethodno čini, to samo okajava krivnju i otklanja kaznu. Za to nalazimo svjedočanstvo na Kristu: od početka, kad je Bog postao čovjekom a čovjek Bogom, započeo je djelovati za naše blaženstvo, sve do kraja kad je umro na križu. Nije na njegovu tijelu bilo nijednog uda koji ne bi vršio osobitu krepost.

Da bismo njega istinski nasljedovali u vršenju pravih kreposti, neka nam Bog pomogne. Amen.

29. PROPOVIJED

***Convencens praecepit eis, ab Jerosalymis ne discederent etc.
(Act. 1,4)***

Ove riječi koje sam rekao na latinskom čitamo u misi za (današnji) blagdan; **tu Sveti Luka piše da je naš Gospodin, kad je htio poći na nebo, jeo sa svojim učenicima i zapovjedio im da se ne miču iz Jeruzalema nego da čekaju obećanje Očevu koje su čuli iz njegovih usta; jer će za malo dana biti kršteni Duhom Svetim (Dj 1,4-5).**

Tu on sad govori o obećanju, odnosno o zavjetu Očevu. Taj je zavjet pao u dio i nama, da se krstimo Duhom Svetim i od njega primimo (dar) da prebivamo nad vremenom u vječnosti. U vremenitim stvarima ne može Duh Sveti biti ni primljen ni dat. Kad se čovjek

okrene od vremenitih stvari te se vrati u sebe sama, onda on (ondje) ugleda nebesko svjetlo što je došlo s neba. Ono je **pod** nebom, a ipak potječe s neba. U tom svjetlu nalazi čovjek zadovoljenje, ali ono je ipak (još) tjelesno; kažu da je to materija. Komad željeza, čija je narav da pada dolje, diže se gore protiv svoje naravi i visi o magnetu usljed plemenitog utjecaja koji je taj kamen primio od neba. Kamo god se taj kamen okrene, tamo se okrene i željezo. Isto tako čini i duh: njega ono svjetlo ne samo da zadovoljava; on sve više prodire kroz svod i kroz nebo dok ne dođe do duha koji pokreće nebo u krug; a od nebeskog kruženja ozelenjuje i olistava sve što na svijetu jest. Duhu međutim još uvijek nije dosta, sve dok ne prodre dalje naprijed u onaj vrtlog i praizvor u kojem je vrelo duha.

Ovaj duh mora prekoračiti svaki broj i svaku množinu, a (onda) kroz njega probije Bog; isto tako, međutim, kako on probija kroza me, tako opet i ja probijam kroza nj! Bog vodi ovaj duh u pustinju i u jedinstvo sebe sama, gdje on jest čisto Jedno i (još samo) u sebi samomu navire. Ovaj duh (više) nema nikakvo zašto; ako bi međutim imao ikakvo zašto, (i) to bi jedinstvo moralo imati svoje zašto. Ovaj duh stoji u Jedinstvu i Slobodi.

Učitelji pak kažu da je volja tako slobodna da je nitko ne može siliti nego jedino Bog. Bog (međutim) volju **ne sili**, (nego) on nju stavlja u slobodu tako da ona neće ništa drugo nego ono što sam Bog jest i što jest sama sloboda. A duh (opet) ne može htjeti ništa drugo nego ono što Bog hoće; to međutim nije njezina **nesloboda**, to je njezina iskonska sloboda.

Neki ljudi kažu: »Ako imam Boga i Božju ljubav, onda mogu činiti baš sve što hoću.« Ti ne razumiju ispravno (tu) riječ. Dokle god ti možeš činiti bilo što što je protiv Boga i protiv njegove zapovijedi, dotle ti nemaš njegove ljubavi; možeš ti svijet zavaravati kao da je imaš. Čovjek koji stoji u Božjoj volji i Božjoj ljubavi s uživanjem čini sve ono što je Bogu drago, a ostavlja sve što je protiv Boga; a njemu je isto tako nemoguće propustiti bilo što što Bog hoće da se uradi, kao i uraditi bilo što što je protiv Boga. Baš kao nekome komu bi bile vezane obje noge; kao što bi njemu bilo nemoguće hodati, isto tako bi bilo nemoguće čovjeku koji stoji u Božjoj volji učiniti bilo što zla. Prorok govori: Kad bi (i sam) Bog zapovjedio da činim zlo a izbjegavam krepost, čak ni onda ja ne bih mogao činiti zlo! Jer nitko ne ljubi krepost nego onaj tko je sama krepost. Čovjek koji je ostavio sebe i sve stvari, koji ma u kojim stvarima ne traži ništa svoga, te sva svoja djela čini bez ikakvog zašto i (samo) iz ljubavi, takav čovjek jest mrtav za čitav svijet i živi u Bogu a Bog u njemu.

Sad neki ljudi govore: »Vi držite lijepe govore, ali mi ništa od toga ne uviđamo.« I ja se tužim na isto! Ovaj je bitak tako plemenit, a (ipak) tako općenit, da ga ti ne trebaš kupovati ni za jedan filir, ni za pola **pare**. Imaj samo pravo nastojanje i slobodnu volju, i ti ga **imaš**. Čovjek koji je tako ostavio sve stvari u njihovu najnižemu bitku i ukoliko su prolazne, prima ih opet u Bogu gdje su one istina. Sve što je ovdje mrtvo, to je tamo život, a sve što je ovdje materijalno, to je ondje duh u Bogu. Sasvim tako kao kad bi netko u čistu

posudu, koja bi bila potpuno čista i očišćena, ulio čistu vodu pa je držao mirno, a onda neki čovjek nad nju nadnio lice, na dnu bi ga vidio sasvim onakvim kakvo je ono u sebi. To dolazi odatle što je voda bistra i čista i mirna. Isto tako jest sa svim ljudima što stoje u slobodi i u jedinstvu u sebi samima. Pa ako oni Boga prime u spokoju i miru, onda ga trebaju primiti i u nespokoju i nemiru; tada je potpuno pravo. Ako ga međutim prihvaćaju manje u nespokoju i nemiru nego u miru i spokoju, onda je to neispravno.

Sveti Augustin kaže: Komu dan dodija a vrijeme mu je dosadno, neka se vrati u Boga u kojemu nema dosade, u kojem se sve stvari nalaze u miru. Tko ljubi pravednost, njega pravednost zahvati i biva mu snagom.

Naš Gospodin je pak govorio: **»Ja vas nisam nazvao slugama, nazvao sam vas prijateljima, jer sluga ne zna što njegov gospodar hoće« (Iv 15,15).** I moj bi *prijatelj* mogao znati nešto što ja ne bih znao, ukoliko on to meni ne bi htio otkriti.

Naš Gospodin međutim govoraše: **»Sve što sam od Oca svojega čuo, to sam vama očitovao« (Iv 15,15).** A mene začuđuje kod mnogih popova, koji su učeni i hoće biti veliki popovi, što se tako brzo daju zadovoljiti i zaluditi te slabe onu riječ koju govoraše naš Gospodin: **»Sve što sam čuo od Oca svojega, vama sam objavio«**, pa je hoće ovako razumjeti te kažu: on je nama objavio toliko koliko nam je **»na putu potrebno«** za naše vječno blaženstvo. Ja ne mislim da se to treba tako razumjeti, jer to nije nikakva istina. Zašto je Bog postao čovjekom?

Zato da bih se ja rodio kao taj isti Bog. Stoga je Bog umro da bih ja odumro cijelom svijetu i svim stvorenim stvarima. Tako se mora razumjeti tu riječ koju govoraše naš Gospodin: »Sve što sam čuo od Oca svojega, vama sam objavio.« Što čuje Sin od svojega Oca? Otac ne može ništa nego rađati, Sin ne može ništa nego bi(va)ti rođen. Sve što Otac ima i što on jest, bezdan božanskog bitka i božanske naravi, sve to on rađa u svomu jedinorođenom Sinu. To »čuje« Sin od Oca, **to** je on nama objavio da bismu mi bili isti taj Sin. Sve što Sin ima, ima on od svoga Oca, bitak i narav, da bismu mi bili isti taj jedinorođeni Sin. Nitko (opet) nema Duha Svetoga osim ako je on jedinorođeni sin. (Jer) ondje gdje se Duh Sveti udiše, udahnjuju ga Otac i Sin; jer to je bivstveno i duhovno. Ti doduše možeš primiti **darove** Duha Svetoga ili **sličnost** s Duhom Svetim; ali to tebi **ne ostaje**, to je nepostojano. Posve isto tako kao kad neki čovjek od stida porumeni pa onda (opet) problijedi: to je nešto što ga obuzme pa mu opet prođe. Onomu međutim čovjeku koji je po naravi rumen i lijep, njemu to stalno ostaje. Tako je (i) s čovjekom koji je jedinorođeni sin, njemu Duh Sveti ostaje po bitku. Stoga stoji napisano u Knjizi Mudrosti: »**Ja sam te danas rodio u odblijesku svoga vječnog svjetla, u punini i jasnoći svih svetih**« (Ps 2,7+109,3). On njega rađa **sada i danas**. U božanstvu ima kolijevka, te se »krste Duhom Svetim«; to je obećanje koje im je Otac zadao. »Poslije ovih dana, kojih nije puno ni malo«: to je »punina božanstva«, gdje nema ni dana ni noći; u njoj mi je ono što je (udaljeno) tisuću milja tako blizu kao i mjesto na kojemu sada stojim, to je punina i naslada cijelog božanstva, to je **Jedinstvo**. Dok duša (još) opaža bilo kakvu različitost, s njom još nije u redu; dok to (još)

nešto izvire ili zaviru, tu još nema jedinstva. **Marija Magdalena tražila je našega Gospodina u grobu i tražila je mrtvoga, a našla je dva živa anđela; stoga je ostala još neutješena. Tada rekoše anđeli: »Zbog čega tuguješ? Koga ti tražiš, ženo?« (Iv 20,11 sl),** kao da su htjeli reći: »Ti tražiš jednoga mrtvog, a nalaziš dva živa.« Na to je ona mogla reći: »Upravo je to moja žalost i tuga što ja **dva** nalazim, a ipak samo **jednoga** tražim!«

Sve dok u dušu (još) može unutra pogledati bilo koja različitost bilo kojih stvorenih stvari, to joj biva na nevolju. Ja kažem, kao što sam to već često kazao: Gdje duša ima (samo) svoj naravni, stvoreni bitak, tu nema istine. Ja kažem da ima nešto što je **iznad** stvorene naravi duše. Mnogi popovi međutim ne razumiju da treba postojati nešto što je tako srodno Bogu i što tako jest jedno. To nema ničega zajedničkog s ničim. Sve što je stvoreno to je ništa; onomu je međutim daleka i tuđa svaka stvorenost i svaka stvorivost. To je Jedno u samomu sebi, što ne prima ništa izvan sebe.

Naš je Gospodin uzašao na nebo, gore iznad svake svjetlosti i iznad svakog shvaćanja i poimanja. Čovjek koji je tako uznesen nad svaku svjetlost, taj prebiva u jedinstvu. Stoga kaže Sveti Pavao: **»Bog prebiva u svjetlu koje je nedostupno« (1 Tim 6,16)** i koje je u sebi samomu čisto Jedno. Stoga čovjek mora biti umrtvljen i potpuno mrtav i ne biti ništa u sebi, posve lišen sve sličnosti i ne biti više nikomu sličan, onda je on istinski sličan Bogu. Jer to je Božja vlastitost i njegova narav da je neusporediv i nikomu sličan.

Da bismo mi bili tako jedno u Jedinstvu koje sam Bog jest, neka nam Bog pomogne. Amen.

30. PROPOVIJED

Consideravit domum etc.
(Prov. 31,27)

»Dobra je žena pretražila prilaze svoje kuće i nije besposlena jela svoj kruh« (Izr 31,27).

Ova kuća u cjelini označuje dušu, a prilazi označuju duševne moći. Jedan stari učitelj kaže da je duša napravljena između Jednoga i Dvoga. Jedno je vječnost, koja se uvijek drži jedinom i jednolika je. Dvoje međutim jest vrijeme, koje se mijenja i množi. On (time) hoće reći da duša višim moćima dotiče vječnost, tj. Boga; nižim moćima (naprotiv) ona dotiče vrijeme i time biva podložna mijeni i naklonjena tjelesnim stvarima te time lišena plemstva. Kad bi duša mogla sasvim spoznati Boga, kao što to anđeli (mogu), ona nikada ne bi došla u tijelo. Kad bi ona mogla spoznavati bez svijeta, svijet radi nje ne bi nikada bio stvoren. Svijet je radi nje dovršen da bi se duševno oko vježbalo i jačalo kako bi moglo izdržati božansko svjetlo. Kao što se sunčevo svjetlo ne spušta na zemlju a da ga ne obujmi zrak i proširi preko drugih stvari, jer ga ljudsko oko inače ne bi moglo izdržati; isto je tako božansko svjetlo prejako i

svijetlo da ga duševno oko ne bi moglo izdržati a da se ne ojača i ne uzdigne materijom i prisposodobama te tako bude vođeno i uvježbano u božansko svjetlo.

Višim moćima duša dotiče Boga; po njima ona biva oblikovana prema Bogu. Bog je oblikovan prema samom sebi i ima svoju sliku od sebe a ni od koga drugoga. Njegova je slika da on sebe skroz-naskroz spoznaje i da nije ništa doli svjetlost. Kada duša njega dotakne pravom spoznajom, ona je njemu jednaka u toj slici. Ako se pečat utisne u zeleni ili crveni vosak ili u platno, (na tomu) nastaje slika. Ako se (međutim) taj pečat potpuno protisne kroz vosak, tako da više ne preostane voska koji nije prožet, onda je on (= vosak) bez razlike jedno s tim pečatom. Isto tako sjedinjuje se duša sasvim s Bogom u slici i u jednakosti kad ga dotiče u pravoj spoznaji.

Sveti Augustin kaže da je duša stvorena tako plemenita i tako visoko iznad svih stvorenja da nijedna prolazna stvar, koja će na Sudnji dan proći, ne može duši govoriti ni na nju djelovati bez posredovanja i bez glasnika. To su međutim oči i uši i pet osjetila: to su prilazi po kojima duša izlazi u svijet, a po tim prilazima opet svijet ulazi u dušu. Jedan učitelj kaže da se duševne moći trebaju vraćati duši s velikim dobitkom. Kad izlaze, onda uvijek opet nešto unesu. Stoga čovjek treba pomno čuvati svoje oči da ne unesu ništa što je za dušu štetno. Siguran sam u ovo: što god dobar čovjek vidi, on od toga biva bolji. Ako on vidi loše stvari, on zahvaljuje Bogu (za to) što je njega od njih očuvao i moli za onoga u komu je zlo da ga Bog obrati. Ako (međutim) vidi dobro, onda on želi da se ono na njemu izvrši.

Ovo »gledanje« treba biti upravljeno na dvoje: na to da se odloži ono što je štetno, a da dopunimo ono što nam nedostaje. Ja sam i inače već kazao: Oni koji puno poste i puno bdiju i obavljaju velika djela, a ne popravljaju svoje nedostatke i svoje vladanje, u čemu jedino leži pravo napredovanje, ti varaju sami sebe i đavlu su na porugu. Jedan je čovjek imao ježa i pomoću njega se obogatio. Stanovao je blizu mora. Kad bi jež opazio kamo vjetar skreće, nakostriješio bi svoje bodlje i onamo bi okrenuo svoja leđa. Tada bi onaj čovjek pošao na more i rekao brodarima: »Što ćete mi dati da vam kažem kamo vjetar skreće?«, te je (tako) prodavao vjetar i time se obogatio. Tako bi se i čovjek zaista obogatio krepostima kad bi ispitao u čemu je najslabiji, kako bi se u tome poboljšao te svoje nastojanje usmjerio na to da to svlada.

To je eto neumorno činila Sveta Elizabeta. Ona je mudro motrila na prilaze svoje kuće. **Stoga se ona nije bojala zime, jer su njezini ukućani imali dvostruku odjeću (Izr 31,21).** Jer što god bi njoj moglo škoditi, ona je pred tim bila na oprezu; čega joj je (međutim) nedostajalo, ona je upotrijebila svoju marljivost da to upotpuni. Stoga ona nije besposlena jela svoj kruh. Ona je i svoje više moći okretala našem Bogu. Tri su više duševne moći. Prva je spoznaja; druga je *irascibilis*, to je uzletna moć; treća je volja. Kad se duša preda spoznaji prave istine, jednostavne moći u kojoj spoznajemo Boga, onda se duša zove svjetlo. A i Bog jest jedno svjetlo, pa kad se u dušu ulijeva božansko svjetlo, duša se sjedinjuje s Bogom kao svjetlo sa svjetlom. Tada se to zove svjetlo vjere, a to je

bogoslovna krepost. A kamo duša ne može doći sa svojim osjetilima i moćima, onamo je nosi ta vjera.

Druga je uzletna moć; njezino je djelovanje baš posebno (u tomu) da teži prema gore. Kao što je oku vlastito da vidi likove i boje i kao što je uhu vlastito da sluša slatke zvuke i glasove, tako je duši vlastito da ovom moći neprestano za višim teži; ako se međutim osvrće u stranu, ona se odaje oholosti, a to je grijeh. Ona ne može podnijeti da bilo što bude iznad nje. Ja vjerujem da ona ne može podnijeti ni da Bog bude iznad nje; ako on nije u njoj i ako njoj nije jednako dobro kao i njemu, ona se ne može smiriti. Ovom moći duša zahvaća Boga koliko je to stvorenju (uopće) moguće, a u tom pogledu govori se o ufanju, koje je također bogoslovna krepost. U njemu duša ima toliko pouzdanja u Boga da se njoj čini da Bog u cijelom svomu bitku nema ničega što *(i) njoj* ne bi bilo moguće primiti.

Gospodin Salomon kaže da je ukradena voda slađa od druge vode (Izr 9,17).

Sveti Augustin govori: »Te su kruške, što sam ih krao, meni bile slađe nego one što mi ih je majka kupovala, upravo jer su mi bile zabranjene i (preda mnom) zatvorene.« Tako je i u duši puno slađa ona milost koju izbori osobitom mudrošću i revnošću nego ona koja je zajednička svim ljudima.

Treća moć jest nutarnja volja koja je okrenuta Bogu kao lice u božansku volju te iz Boga u sebe crpi ljubav. Tu duša privlači Boga, a Bog privlači dušu, i to se zove božanska ljubav, a i to je bogoslovna krepost. Božansko

blaženstvo počiva na trima stvarima: i to, na spoznaji kojom on (= Bog) sam sebe bezgranično spoznaje, drugo, na slobodi u kojoj on ostaje neobuhvaćen i neprisiljen od cijelog svoga stvaranja, te (konačno) na savršenoj dostatnosti u kojoj on dostaje samomu sebi i svakom stvorenju. Na tomu pak počiva i savršenost duše: na spoznaji i na poimanju da je ona zahvatila Boga i na sjedinjenju i savršenoj ljubavi. Hoćemo li znati što je grijeh? Odvratanje od blaženstva i od kreposti, odatle dolazi svaki grijeh. Ove prilaze treba držati na oku i svaka blažena duša. Stoga se ona ne boji zime, jer ukućani također imaju dvostruku odjeću, kao što Pismo kaže o njoj (= Elizabeti). **Ona je bila odjevena u jakost da se odupre svakoj nesavršenosti i bila je urešena istinom (Izr 31,25.26).** Ta je žena prema vani pred svijetom bila u bogatstvu i časti, a iznutra je imala pravo siromaštvo. A kad joj je nedostojala izvanjska utjeha, utjecala se njemu, kojemu se utječu sva stvorenja, te je prezirala svijet i sebe samu. Time je ona **nadilazila** samu sebe i prezirala to što je netko nju prezirao, tako da se nije zbog toga zabrinjavala i nije se zato odricala svoje savršenosti. Ona je željela da čistim srcem smije prati i njegovati bolesne i nečiste ljude.

Da bismo i mi motrili na prilaze svoje kuće i da ne bismo jeli besposleni svoj kruh, neka nam Bog pomogne. Amen.

31. PROPOVIJED

modo

Ego elegi vos de

(Joh. 15,16)

Ove riječi koje sam rekao na latinskom čitamo danas u svetom evanđelju na blagdan sveca koji se zvao Barnaba, a Pismo kaže da je on apostol. A naš Gospodin kaže: **»Ja sam vas odabrao, izabrao sam vas od čitavog svijeta, probrao sam vas od čitavog svijeta i svih stvorenih stvari, da rod donesete i da vaš rod ostane« (Iv 15,16)**, jer veoma usrećuje kad nešto donese rod pa mu rod ostane. Rod (međutim) ostaje onomu tko ostane u ljubavi. Na završetku tog evanđelja naš Gospodin govori: **»Ljubite se međusobno kao što sam ja vas odvijeka ljubio; i kao što je mene Otac odvijeka ljubio, tako sam ja ljubio vas. Vršite moju zapovijed, tako ostajete u mojoj ljubavi« (Iv 15,12 + 9-10)**.

Sve Božje zapovijedi dolaze iz ljubavi i iz dobrote njegove naravi; jer kad ne bi dolazile iz ljubavi, ne bi mogle biti Božja zapovijed. Božja zapovijed i jest dobrota njegove naravi, a njegova je narav njegova dobrota u njegovoj zapovijedi. Tko pak prebiva u dobroći njegove naravi, taj prebiva u Božjoj ljubavi; ljubav međutim nema nikakva zašto. Kad bih imao prijatelja i ljubio ga zato da od njega dobijem dobra i da mi ispunja volju, to ja ne bih ljubio svoga prijatelja nego samoga sebe. Ja trebam svoga prijatelja ljubiti radi njegove vlastite dobrote i radi njegove kreposti i radi svega onoga što on u sebi jest: (tek) onda pravo ljubim svoga prijatelja ako ga ljubim tako kao što je upravo rečeno. Sasvim tako stoji s čovjekom koji stoji u Božjoj ljubavi,

koji ne traži svoje ni u Bogu ni u sebi niti u bilo kojim stvarima, a Boga ljubi jedino zbog njegove dobrote i radi dobrote njegove naravi i radi svega onoga što on u sebi jest. I **to** jest prava ljubav.

Ljubav prema kreposti jest (jedan) cvijet i ukras i majka svih kreposti i sve savršenosti i svega blaženstva, jer ona je Bog, pošto je Bog plod kreposti; Bog oplođuje sve kreposti i jest plod kreposti, i **ovaj** plod ostaje u čovjeku. Čovjeka koji je radio radi nekog ploda, veoma bi usrećilo kad bi mu plod ostao. A ako bi bio neki čovjek koji bi imao vinograd ili njivu i prepustio ih svome slugi da ih ovaj obrađuje, pa da njemu rod ostane, te njemu (= slugi) dao još i sve što bi za to (= obrađivanje) bilo potrebno, njemu (= slugi) bi bilo veoma ugodno da mu rod ostane prepušten bez vlastitih utrošaka. Tako bi veoma usrećilo i čovjeka koji prebiva u plodu kreposti, jer u njemu nema nezadovoljstva ni smutnje kad je ostavio sebe samoga i sve stvari.

Sad govori naš Gospodin: **»Tko nešto ostavi radi mene i moga imena, tomu ću ja to stostruko uzvratiti a povrh toga život vječni« (Mt 19,29).** Ako ti to međutim ostaviš radi toga stostrukog i radi vječnog života, (onda) nisi **ništa** ostavio. Ti moraš sebe sama ostaviti, i to potpuno ostaviti, tada si uistinu ostavio. Došao jednom k meni neki čovjek - ne tako davno - pa reče da je ostavio velike stvari od zemljišta, imetka, radi toga da spasi svoju dušu. Pomislih tada: Ah, kako si ti malo toga i beznačajnog ostavio! To je sljepilo i ludost, sve dok ti na bilo koji način gledaš na ono što si ostavio. Ako si (međutim) ostavio samoga sebe, onda si (stvarno) ostavio.

Čovjek koji je ostavio samoga sebe tako je čist da njega svijet ne može podnijeti. Rekao sam jednom ovdje - nedavno: Tko ljubi pravednost, pravednost se za nj zalaže, pa ga ta pravednost zahvati te je on jedno s tom pravednošću. Zapisao sam jednom u svoju knjigu: Pravednik **ne služi** ni Bogu ni stvorenjima, jer on je slobodan; i što je on bliži pravednosti, to je bliži slobodi, i to više on jest sama pravednost. Sve što je stvoreno jest neslobodno. Sve dok je (još) bilo što iznad mene, a što nije sam Bog, mene pritišće, koliko god da je maleno ili kakvo god da jest; pa da je to čak i razum i ljubav: ukoliko je to stvoreno a nije sam Bog, to mene tlači, jer to je neslobodno. Nepravednik **služi** istini, bilo mu pravo ili krivo, i služi cijelom svijetu i svim stvorenjima, a sluga je grijeha.

Došla mi je jednom (na pamet) misao - ne tako davno: to da sam čovjek, to i drugi čovjek ima zajedničko sa mnom; da gledam i slušam i jedem i pijem, to i stoka čini; ali da **jesam** (ja), to ne pripada nijednom čovjeku nego jedino meni, nijednom čovjeku ni anđelu ni Bogu, osim ukoliko sam ja **jedno** s njim; to je jedna čistoća i jedno jedinstvo. Sve što Bog čini, čini on u **Jednomu** kao sebi jednako. Bog svim stvarima jednako daje, a ipak su one u svojim djelima veoma nejednake; ali usprkos tomu one u svojim djelima teže za onim što je jednako njihovu vlastitom bitku. Priroda je učinila u mom ocu djelo prirode. Namjera (međutim) prirode bila je da postanem otac kao što je on bio otac. On (= moj otac) čini sve svoje djelovanje radi sebi jednakoga i radi svoje vlastite slike, da bi on bio sam učinak; pri tomu se stalno smjera na muškarca. Samo gdje Priroda bude skrenuta

ili spriječena tako da u svom djelovanju nema punu snagu, tu nastaje žensko biće. Gdje međutim Priroda odustaje od svoga djela, tu počinje Bog djelovati i stvarati; jer da nema žena, ne bi bilo ni muškaraca: Kada se u majčinu tijelu začne dijete, ono ima oblikovanost i formu i lik; to čini Priroda. Tako to onda ostaje četrdeset dana i četrdeset noći; četrdeseti dan međutim Bog stvara dušu, puno brže nego u jednom trenu, da (sad) duša za tijelo bude forma i život. Sada djelo Prirode, sa svim što Priroda može učiniti na formi, oblikovanju i liku, izlazi van. Djelo Prirode izlazi potpuno van; kako međutim djelo Prirode izlazi potpuno van, tako njega potpuno zamjenjuje razumna duša. (A) sad je to jedno djelo Prirode i jedno djelo Božjega stvaranja. Ni u čemu (međutim) što je (**samo**) stvoreno kao što sam već često kazao - nema istine.

Ima nešto što je **iznad** stvorenog bitka duše i čega se ne dotiče ništa stvoreno, što (i) jest **ništa**; toga nema čak ni anđeo koji (ipak) ima čisti bitak, što je bistar i širok; čak ni **taj** ovo ne dotiče. To je srodno božanskoj vrsti, to je u sebi samomu jedno, nema ništa zajedničko s bilo čim. O ovo se spotiču mnogi popovi. To je tuđina i pustinja i bezimenije je, a da bi imalo neko ime, i nespoznatije je, a da bi bilo spoznato. Kad bi ti samoga sebe mogao samo na trenutak uništiti, da, ja kažem čak i na manje nego jedan tren, bilo bi ti vlastito sve što to u sebi jest. Sve dok se ti kako god obazireš na sebe ili na bilo koju stvar, ti isto tako malo znaš što je Bog koliko i moja usta znaju što je boja, i koliko moje oko zna što je okus: tako ti malo znaš i tako ti je malo poznato što Bog jest.

Sad se očituje Platon, veliki pop, kad počinje i hoće govoriti o velikim stvarima. On govori o nekoj čistoći koja nije u svijetu; ona nije ni **u** svijetu, ni **izvan** svijeta, jest nešto što nije ni u vremenu ni u vječnosti, što nema ni vanjštinu ni nutrinu. Iz nje tjera Bog, vječni otac, puninu i bezdan cijeloga svoga božanstva (da niknu) van. (Sve) ovo on ovdje rađa u svom jedinorođenom Sinu i (čini) da mi budemo isti taj Sin. A njegovo rođenje jest (ujedno) njegovo ostajanje unutra, a njegovo ostajanje unutra jest njegovo rađanje. To ostaje uvijek Jedno što u sebi samomu izvire. **Ego**, riječ »ja«, nije vlastita nikomu nego jedino Bogu i njegovu jedinstvu. **Vos**, to riječ znači »vi«: da vi budete jedno u jedinstvu, to znači: Riječ **ego i vos**, »Ja« i »vi«, te naviješta jedinstvo.

Da mi budemo upravo to jedinstvo i da to jedinstvo mognemo ostati, neka nam Bog pomogne. Amen.

32. PROPOVIJED

***Beati pauperes spiritu, quia ipsorum est regnum
coelorum
(Matth. 5,3)***

Blaženstvo otvori usta svoje Mudrosti i govoraše: **»Blaženi su siromašni u duhu, njihovo je kraljevstvo nebesko« (Mt 5,3)**. Svi anđeli i svi sveci i sve što se ikada rodilo mora šutjeti kad govori ova vječna Mudrost Očeva; jer sva mudrost anđela i svih stvorenja, to je

čisto ništa pred bezdanom Mudročću Božjom. Ova je Mudrost rekla da su siromasi blaženi.

Postoje pak dvije vrste siromaštva. Jedno je izvanjsko siromaštvo, i ono je dobro i jako pohvalno u čovjeka koji ga prihvaća s voljom iz ljubavi prema našem Gospodinu Isusu Kristu, jer ga je on sam na zemlji imao. O ovom siromaštvu dalje neću govoriti. Ima međutim još jedno siromaštvo, nutarnje siromaštvo, koje se ima razumjeti pod onom riječi našega Gospodina kad kaže: »Blaženi su siromašni u duhu.«

Sad ja vas molim da budete isto tako (siromašni) da razumijete ovaj govor; jer ja vam kažem, a svjedok mi je vječna istina: ako ne sličite ovoj istini o kojoj sad hoćemo govoriti, onda me ne možete razumjeti.

Pitalo me nekoliko ljudi, što je to siromaštvo u sebi i što je siromah. Hoćemo na to odgovoriti.

Biskup Albreht kaže da je siromašan **onaj** čovjek kojega ne zadovoljavaju ni sve stvari koje je Bog ikada stvorio - i to je dobro kazano. Mi to međutim kažemo još bolje i uzimamo siromaštvo u jednom (još) višem poimanju: Siromašan je onaj čovjek koji ništa **neće** / ništa **ne zna** / ništa **nema**. Hoću govoriti o ove tri točke, i molim vas, radi ljubavi Božje, da razumijete ovu istinu, ako možete. Ako je međutim ne razumijete, nemojte se zbog toga zabrinjavati, jer hoću govoriti o takvoj istini kakvu će razumjeti samo malobrojni dobri ljudi.

Prvo, kažemo da je siromašan onaj čovjek koji ništa **neće**. Ovaj smisao mnogi ljudi ne razumiju ispravno: to

su oni ljudi koji se u vršenju pokore i izvanjskom vježbanju drže svoga preosobnog Ja, što ovi ljudi međutim smatraju velikim. Bog neka se smiluje, što takvi ljudi spoznaju malo o božanskoj istini! Ovi se ljudi zovu svetima na osnovi vanjskog izgleda, ali su iznutra magarci, jer oni ne shvaćaju pravi smisao božanske istine. Ovi ljudi doduše (također) **kažu** da je siromašan onaj čovjek koji ništa neće. Oni to međutim tumače ovako: da čovjek mora živjeti tako da (on) nikad ni u čemu ne ispuni **svoju** (vlastitu) volju, (štoviše) da treba nastojati oko toga da ispunja predragu Božju volju. Tu su ti ljudi u pravu, jer je njihovo mnijenje dobro; za to ih hoćemo pohvaliti. Neka im Bog daruje nebo u svome milosrđu. Ja međutim kažem, svjedok mi je božanska istina, da ti ljudi nisu (stvarno) siromašni ljudi niti slični siromašnim ljudima. Oni se smatraju velikima (samo) u očima **onih** ljudi koji ništa bolje ne znaju. **Ja** pak kažem da su oni magarci koji ne razumiju ništa od božanske istine. Neka se oni zbog svoje dobre namjere domognu neba; ali o **onom** siromaštvu o kojem ja hoću sada govoriti, oni ne znaju ništa.

Kad bi me netko sad upitao što li je međutim to: siromah koji ništa **neće**, ja na to odgovaram pa kažem ovako: Sve dok čovjek pri sebi još ima to da je njegova **volja** da **hoće** ispuniti predragu Božju volju, takav čovjek nema siromaštva o kojemu mi hoćemo govoriti; jer taj čovjek ima (još) jednu volju kojom hoće udovoljiti Božjoj volji, a to **nije** pravo siromaštvo. Jer ako čovjek hoće istinski imati siromaštvo, on mora biti isto tako slobodan od svoje stvorene volje kao što je to bio dok ga (još) nije bilo. Jer ja vam kažem, a svjedok mi je vječna istina: Sve dok vi imate (tu) **volju** da ispunjate

Božju volju i imate želju za vječnošću i za Bogom, sve dotle niste uistinu siromašni. Jer samo je onaj čovjek siromašan koji **ništa** neće *i ništa* ne želi.

Kad sam ja (još) stajao u svomu prvom uzroku, ja tada nisam imao Boga i ja sam bio uzrokom samoga sebe. Nisam htio ništa, nisam želio ništa, jer bio sam nevezan bitak i spoznavatelj samoga sebe u uživanju istine. Tada sam htio sebe sama i nisam htio ništa drugo: što sam htio to sam bio, a što sam bio to sam htio, i tu sam stajao slobodan za Boga i slobodan od svih stvari. Kad sam međutim izašao iz slobodne voljne odluke i primio svoj stvoreni bitak, onda sam imao Boga; jer prije nego što je bilo stvorenja, Bog (još) nije bio »**Bog**«: nego je on bio ono što je bio. Kad su nastala stvorenja i kad su primila svoj stvoreni bitak, tada Bog nije bio Bog u sebi, nego je on bio Bog u stvorenjima.

Mi sad kažemo da Bog, ukoliko je (samo) »Bog«, nije najviši cilj stvorenju. Jer tkao visoki rang bitka ima (i) najmanje stvorenje u Bogu. I kad bi bilo da neka muha ima razum, te bi mogla putem tog razuma pretražiti vječni bezdan božanskog bitka iz kojeg je ona došla, mi bismo kazali da Bog sa svim tim što on kao »Bog« jest, ne bi mogao pružiti ispunjenje ni dostatnost ni toj muhi. Stoga mi molimo Boga da budemo nevezani na »Boga« i da istinu shvatimo i vječno uživamo ondje gdje su najviši anđeli i ta muha i duša jednaki, ondje gdje sam ja stajao i htio što sam bio i bio što sam htio. Ovako dakle mi kažemo: Ako čovjek hoće biti siromašan voljom, on mora htjeti i željeti tako malo kako je htio i želio kad ga (još) nije bilo. I na taj je način siromašan onaj čovjek koji ništa **neće**.

Drugo, siromašan je onaj čovjek koji ništa **ne zna**. Mi smo u nekoj prilici kazali da bi čovjek trebao tako živjeti da ne živi ni sebi, ni istini, ni Bogu. Sad to međutim kažemo drugačije, te hoćemo sljedeće kazati: Čovjek koji hoće imati to siromaštvo, mora živjeti tako da **ne zna** čak ni to da on ne živi ni samom sebi, ni istini, ni Bogu. Nego mora biti slobodan od svega znanja da on ne zna niti spoznaje niti osjeća da Bog u njemu živi - još više: mora biti slobodan od svakog spoznavanja što u njemu živi. Jer kad je čovjek (još) stajao u vječnom biću Božjem, u njemu nije živjelo drugo; ono što je tu živjelo, bio je on sam. Pa tako mi kažemo da čovjek treba biti tako slobodan od svoga vlastitog znanja kako je bio kad njega (još) nije bilo, pa neka Boga pusti da čini što on hoće, a čovjek neka stoji slobodan.

Sve što je ikada dolazilo od Boga postavljeno je na čisto djelovanje. **Čovjeku određeno djelovanje jest međutim: ljubiti i spoznavati**. Sad je sporno pitanje, u čemu se prvenstveno sastoji blaženstvo. Nekolicina je učitelja rekla da ono leži u ljubavi, drugi kažu da ono leži u spoznaji i ljubavi, a ti (već) bolje pogađaju. **Mi** međutim kažemo da ono ne leži **ni** u spoznaji **ni** u ljubavi; nego u duši ima nešto iz čega proistječu spoznaja i ljubav; te samo ne spoznaje i ne ljubi kao što to čine te duševne **moći**. Tko **ovo** (nešto) upozna, taj spozna u čemu leži blaženstvo. To nema ni prije ni poslije i ne čeka ni na što što ima pridoći, jer to ne može ni dobi(va)ti ni gubiti. Zato je to lišeno i znanja o tomu da u njemu Bog djeluje; to je, štoviše, ono isto što samo sebe uživa na način kako to Bog čini.

Čovjek dakle, kažem ja, treba stajati tako bez duga i slobodan da ne zna niti spoznaje da Bog u njemu djeluje, pa **tako** čovjek može posjedovati siromaštvo.

Učitelji kažu da je Bog bitak i razumni bitak i da spoznaje sve stvari. Ja međutim kažem: Bog nije ni bitak ni razumni bitak niti on spoznaje ovo ili ono. Stoga je Bog slobodan od svih stvari - i (upravo) stoga on **jest** sve. Tko pak hoće biti siromašan u duhu, taj mora biti siromašan u svemu vlastitom znanju, tako da ne zna ni za što, ni o Bogu ni o stvorenju ni o sebi samomu. Stoga je nužno da čovjek želi da o Božjim **djelima** ništa ne zna niti spoznaje.

Treće, siromašan je onaj čovjek koji ništa **nema**. Mnogi su ljudi kazali da je savršenost to da se ne posjeduje (više) ništa od materijalnih, zemaljskih stvari, i to je doduše istina u **ovom** smislu: ako to netko odlučno tako drži. To međutim nije onaj smisao na koji **ja** mislim.

Ja sam malo prije kazao da je siromašan **onaj** čovjek kojemu nije **htijenje** (čak) ni Božju volju ispunjati, nego živi tako da je tako slobodan od svoje vlastite volje i od Božje volje kao što je bio kad ga (još) nije bilo. O **ovom** siromaštvu kažemo da je najviše siromaštvo. - Drugo, rekli smo da je siromašan **onaj** čovjek koji (čak) ni o Božjem djelovanju u sebi ništa **ne zna**. Kad netko opstoji tako slobodan od znanja i spoznavanja, **to** je onda najčistije siromaštvo. - Treće siromaštvo međutim, (o kojemu sad hoću govoriti), jest to da čovjek ništa **nema**.

Sad ovdje osobito pazite! Ja sam to (već) često kazao, i veliki to učitelji također kažu: čovjek treba biti tako

slobodan od svih stvari i svih djela, nutarnjih kao i vanjskih, da bi mogao biti vlastito Božje stanište, u kojem Bog može djelovati. Ako je tako da je čovjek slobodan od svih stvari, od svih stvorenja i samoga sebe i od Boga, a još je s njim tako da Bog u njemu nalazi mjesto za djelovanje, onda kažemo: Sve dok to još postoji u čovjeku, taj čovjek (još) nije siromašan najistinskijim siromaštvom. Jer Bog za svoje djelovanje ne teži za tim da čovjek ima u sebi neko mjesto u kojem Bog može djelovati: nego je (samo) **to** siromaštvo u duhu, ako je čovjek **tako** slobodan od Boga i svih njegovih djela da Bog, ukoliko hoće djelovati u (toj) duši, svaki put bude **sam** mjesto u kojem hoće djelovati - a to bi on (zacijelo) rado činio. Jer ako bi Bog našao čovjeka **tako** siromašnim, onda Bog **djeluje** svoje vlastito djelo, a čovjek Boga u sebi tako **podnosi** te je Bog svoje **vlastito** mjesto svojih djela; čovjek (međutim) jest čisti bogopodnosilac u njegovim (= Božjim) djelima pred činjenicom da je Bog netko tko djeluje **u sebi samom**. Baš ovdje u ovom siromaštvu čovjek (opet) postiže vječni bitak koji je on bio i sad jest i vječno će ostati.

Ima jedna riječ Svetog Pavla u kojoj on kaže: »**Sve što jesam, jesam po milosti Božjoj**« (1 Kor 15,10). Sad se međutim **čini** da (se) ovaj (moj) govor (drži) **iznad** milosti i iznad bitka i iznad spoznaje i volje i svake želje - pa kako (tu) može biti istinita riječ Svetog Pavla? Na to bi se imalo odgovoriti ovo: da su istinite riječi Svetog Pavla. Da je u njemu bila milost, to je bilo nužno, jer u njemu je milost učinila da je »slučajnost« bila dovršena do bivstvenosti. Kad je milost završila i izvršila svoje djelo, tada je Pavao ostao što je bio.

Mi dakle tako kažemo da čovjek mora tu stajati tako siromašan da on ne bude niti ima mjesto u kojem Bog može djelovati. Gdje čovjek (u sebi još) zadrži mjesto, to on još zadržava različitost. Stoga ja molim Boga da me (od) Boga oslobodi; jer moj bivstveni bitak jest iznad Boga, ukoliko Boga shvatimo kao početak stvorenja. U onomu naime Božjem bitku gdje je Bog iznad svakog bitka i iznad svake različitosti, ja sam tamo bijah, ja sam to sebe htjedoh i sama sebe (htijući) spoznavah, da stvorim ovog čovjeka (= mene). I stoga sam ja uzrok samoga sebe u pogledu moga bitka koji je **vječan**, ali ne u pogledu mojega **nastajanja**, koje je vremenito. I stoga sam ja nerođen te po načinu moje nerođenosti ne mogu nikada umrijeti. Po načinu moje nerođenosti ja sam bio vječan i sada jesam i vječno ću ostati. Što sam po svojoj rođenosti, to će umrijeti i nestati, jer to je smrtno; stoga to s vremenom mora propasti. U momu (vječnom) rađanju rađaju se sve stvari, i ja sam bio uzrok samog sebe i svih stvari; pa da sam htio, niti bi bilo mene niti svih stvari; a da nema mene, ni »Boga« ne bi bilo; da »Bog« jest, ja sam uzrok toga; da nema mene, (to) ni Bog ne bi bio »Bog«. Nije nužno ovo znati.

Jedan veliki učitelj kaže da je njegov proboj plemenitiji nego njegovo (pro)istjecanje, i to je istina. Kad sam ja iz Boga istjecao, tad su sve stvari govorile: Bog jest. Ovo mene međutim ne može učiniti blaženim, jer ovim sebe spoznajem kao stvorenje. U proboju međutim, gdje stojim slobodan od svoje vlastite volje i Božje volje i svih njegovih djela i samog Boga, te sam ja nad svim stvorenjima, te nisam ni »Bog« ni stvorenje, nego sam ono što bijah i što ću ostati sada i zauvijek. Tu ja dobivam jedan uzlet koji me treba odnijeti nad sve

anđele. U ovom uzletu ja primam toliko bogatstvo da mi ne može biti dostatan Bog sa svim onim što on kao »Bog« jest i sa svim svojim božanskim djelima; jer meni u ovom proboju pada u dio da smo ja i Bog jedno. Tu sam ja ono što bijah, a tu ja niti se smanjujem niti rastem, jer ja sam tu nepokretni uzrok koji pokreće sve stvari. Upravo ovdje Bog (više) ne nalazi u čovjeku mjesto, jer čovjek *ovim* siromaštvom izvojuje ono što je vječno bio i što će zauvijek ostati. Tek ovdje Bog je jedno s duhom, i to je najistinskije siromaštvo koje čovjek može naći.

Tko ovaj govor ne razumije, neka time ne muči brigom svoje srce. Jer sve dok nije izjednačen s ovom istinom, dotle on ovaj govor neće razumjeti. Jer to je nezastarta istina koja je došla neposredno iz Božjeg srca.

Da bismo mogli živjeti tako da nam to bude vječno iskustvo, neka nam Bog pomogne. Amen.

33. PROPOVIJED

Dilectus deo et hominibus

etc.

(Eccli. 45,1)

Ova izreka je napisana u Knjizi Mudrosti, a mudrac govori: »**Mio Bogu i ljudima, s blagoslovom ga se sjećaju. Bog ga je u slavi izjednačio sa svetima**« (Sir 45, 1 - 2).

Ove riječi mogu se u pravom smislu izreći o onom svecu čiji blagdan danas svetkujemo, jer je njegovo ime Benedikt, »blagoslovljeni«, te njemu veoma pristaje ta riječ što se o njemu čita dalje na (navedenom) mjestu: ***cuius memoria in benedictione est***, to znači: »čiji je spomen blagoslovljen« - te (nadalje) zato što mu je - kao što se također o njemu čita - u dio palo uzdignuće u slavu u kojoj je pred sobom vidio cijeli svijet potpuno sažet kao u kugli, te naša izreka iz Svetog Pisma glasi: »Bog ga je u slavi izjednačio sa svetima.«

Sad čujte nešto o »slavi«. Sveti Grgur kaže da su duši koja stoji u ovoj slavi sve stvari malene i tijesne. (Već) naravno svjetlo razuma, koje je Bog ulio u dušu, jest tako plemenito i jako da mu je tijesno i maleno sve što je Bog ikada stvorio od tjelesnih stvari. (Ta) i ovo je svjetlo plemenitije od svih tjelesnih stvari koje je Bog ikada stvorio; jer najsitnije i najnevrednije što postoji od tjelesnih stvari postaje - ako je (samo) bilo obasjano ili osvijetljeno ovim svjetlom koje jest razum - plemenitijim od svega što je tjelesno. To postaje bistrijim i svjetlijim od sunca, jer ono (= ovo svjetlo) od stvari odvaja tjelesnost i vremenitost. Ovo je svjetlo također tako prostrano da nadržava prostranost; ono je prostranije od prostranosti. Ono nadilazi mudrost i dobrotu kao što (i) Bog nadilazi mudrost i dobrotu; jer Bog ***nije*** ni mudrost ni dobrota, nego od Boga ***dolazi*** mudrost i dobrota. Razum ne nastaje iz mudrosti, niti razum proizlazi iz istine, niti se od nje rađa kao volja od dobrote. Volja naime hoće (samo) usljed dobrote i od nje se rađa, ali polazi od razuma; razum naprotiv ne polazi od istine. Svjetlo međutim koje proistječe iz razuma jest

razumijevanje, i ono je baš istjecanje i izljev ili struja spram onoga što razum jest u samomu sebi, u svojoj biti. A ovaj izljev je od toga tako daleko kao nebo od zemlje. Ja (to) često izjavljujem a još češće mislim: čudo je što je Bog ulio u dušu razum.

Postoji pak jedno daljnje svjetlo, a to je svjetlo **milosti**; spram **toga** je naravno svjetlo tako maleno kao (ono) što vrh igle može zahvatiti od zemlje spram cijeloj zemlji, ili kao ono što bi vrh igle mogao zahvatiti od neba koje je (ipak) nevjerojatno veće od cijele zemlje. To što je Bog s milošću u duši, to u sebi nosi više svjetla nego što ga može prikupiti razum; da, sve svjetlo što ga razum može prikupiti prema ovom je svjetlu kao jedna jedina kap spram mora i još tisuću puta manja. Tako je i s dušom koja stoji u milosti Božjoj: njoj su malene i tijesne sve stvari i sve što razum može učiniti i pojmiti.

Pitali su me jednom, otkuda to da je dobrim ljudima tako dobro s Bogom, pa oni Bogu služe? Tada sam ja odgovorio i rekao: (Da) to dolazi odatle što su oni kušali Boga, pa bi bilo čudo da bi duši, koja je i (samo) jednom Boga kušala i okusila, ikada više nešto drugo moglo goditi. Jedan svetac kaže da duši koja je kušala Boga sve što nije Bog postane neukusno i mrsko.

Sad mi iz riječi Svetog Pisma razabiremo još jedan drugi smisao (i to iz toga) što mudrac kaže: »Mio Bogu i ljudima«, a pritom prešućuje riječ »jest«, tako da on ne kaže: »on **je** mio Bogu i ljudima«, a potiskuje je (tu riječ »jest«) radi promjenljivosti i pokretnosti i vremenitosti, iznad kojih je bitak tako visoko uzvišen. Bitak u kojem Bog govori ovu riječ u sebi uključuje sve stvari, a ipak je

tako visoko iznad njih uzvišen da njega još nikad nije dotaklo ništa od svega ono što je ikada stvoreno. Svi koji zamišljaju da o njemu nešto znaju, o njemu ne znaju ama baš ništa!

Sveti Dionizije kaže: Sve što mi spoznajemo, što možemo razdijeliti ili čemu možemo priložiti različitost, to nije Bog, jer u Bogu nije ni ovo ni ono što možemo apstrahirati ili shvatiti razlikovanjem: u njemu nije ništa nego (samo) Jedno, (a) to je on sam. A među učiteljima ima puno govora o tomu kako se može zbiti da ovaj nepomični i ovaj nedodirljivi, odvojeni bitak, što gleda prema duši, može duši pasti u dio, pa njih veoma muči briga kako duša može postati sposobna da ga primi. Ja međutim kažem da u njegovo (= Božje) božanstvo spada to da se mora priopćiti svemu onomu što je sposobno da ga primi; a kad se on ne bi priopćavao, on ne bi bio Bog.

Duša koja hoće ljubiti Boga i kojoj se on ima priopćiti mora biti tako potpuno ogoljena od vremenitosti i od svega okusa stvorenja da Bog u njoj osjeća svoj vlastiti okus. Pismo kaže: **»U pola noći, dok su sve stvari bile u tišini, siđe tvoja Riječ, Gospodine, sa kraljevskog prijestolja« (Mudr 18,14.15).** To znači: U noći, kad nijedno stvorenje (više) ne svijetli niti viri u dušu, i u tišini kad ništa više u duši ne govori, a razum se govori: **Riječ**. Ta riječ pripada razumu i zove se **verbum**, kako jest i stoji u razumu.

Ja se često, kad trebam govoriti o Bogu, prestrašim **kako** mora biti potpuno osamljena duša koja hoće doći do onoga sjedinjenja. To međutim (ipak) ne smije

nikomu izgledati nemogućim. Nije to nemoguće **onoj** duši koja posjeduje Božju milost. Nikad nijednom čovjeku nije ništa bilo lakše nego što je duši što posjeduje Božju milost (lako) ostaviti sve stvari. Ja kažem još više: Nije nikad nijednom čovjeku bilo nešto slađe uraditi nego što je duši što posjeduje Božju milost (slatko) ostaviti sve stvari. Njoj nijedno stvorenje ne može naškoditi. Sveti Pavao govori: **»Siguran sam da me nijedno stvorenje ne može rastaviti od Boga, ni sreća ni nesreća, ni život ni smrt« (Rim 8,38).**

Sad pazite! Nigdje Bog nije tako istinski Bog kao u duši. U svim je stvorenjima ponešto od Boga, (tek) u duši je međutim Bog božanstven, jer ona je njegovo počivalište. Stoga govoraše jedan učitelj: Bog ne ljubi ništa nego sama sebe; on svu svoju ljubav troši u sebi. - Bio bi zacijelo luđak onaj koji bi jednim potezom mogao uhvatiti sto maraka, a uhvati samo jedan pfenig. - Njegova ljubav (prema sebi) jest (međutim) u nama cvjetanje Duha Svetoga. Da to drugačije izrazimo: Bog u nama ne ljubi ništa nego onu dobrotu koju on u nama ostvaruje. Jedan svetac kaže: Bog ne kruni ništa drugo nego svoje vlastito djelo koje on u nama čini. Nitko se (međutim) ne treba preplašiti što ja kažem da Bog ne ljubi ništa nego sebe: to je nama najbolje, jer on u tomu ima pred očima naše najveće blaženstvo. On hoće time nas primamiti u se, da bismo se pročistili, da nas on preseli u sebe, kako bi nas mogao ljubiti u sebi i sebe u nama sa sobom. A njemu je naša ljubav tako potrebna da on nas mami u sebe svim onim čime nas može dovesti u se, bili to ugodnost ili nevolja. Sačuvaj Bože, da bi on ikad nešto nama nanio čime nas u sebe **ne** mami! Ja neću Bogu nikada (posebno) zahvaljivati za to

što me on ljubi, jer on to **ne može** napustiti, htio ne htio; njegova ga narav na to sili. Ja mu hoću zahvaljivati za **to** što me on u svojoj dobroti ne može prestati ljubiti. Da budemo sebi oduzeti i u Boga preseljeni, to nije teško jer to nama mora sam Bog ostvariti; to je ipak božansko djelo. Čovjek neka samo slijedi i ne opire se; neka on (to) podnese, a neka Boga pusti da djeluje

Da bismo tako slijedili Boga da nas on može u se preseliti, kako bismo mogli biti s njim sjedinjeni, da on nas mogne ljubiti sa samim sobom, neka nam Bog pomogne. Amen.

34. PROPOVIJED

Sve su slične stvari u međusobnoj ljubavi i uzajamno se sjedinjuju, a sve različite stvari međusobno se izbjegavaju i mrze.

Jedan pak učitelj kaže da ništa nije tako različito kao nebo i zemlja. Zemlja je u svojoj naravi osjetila da je ona nebu daleka i različita. Stoga je ona od neba pobjegla do najnižeg mjesta, i stoga je zemlja nepomična, da se ne približi nebu. Nebo je međutim u svojoj naravi opazilo da je zemlja od njega pobjegla i naselila najniže mjesto. Stoga se nebo sasvim na zemlju izlijeva oplođujući je, te stoga učitelji smatraju da široko, prostrano nebo ne zadržava ni širinu vrha igle, nego da se bez pridržaja oplođujući na svijet donosi. Stoga se zemlja među svim vremenitim stvarima zove najplodnijim stvorenjem.

Isto tako kažem ja o čovjeku koji je sebe poništio u sebi, u Bogu i u svim stvorenjima: Taj se čovjek naselio na najnižem mjestu, te se u ovog čovjeka Bog **mora** sasvim izliti ili - on nije Bog. Svjedok mi je vječna i stalna istina, kad kažem da se u svakog čovjeka koji je sebe do dna napustio, Bog prema cijeloj svojoj moći mora potpuno izliti, tako cjelovito da on ne zadrži ništa u svom životu, u svom bitku, u svojoj naravi niti u cijelom svomu božanstvu: **sve** to mora on oplođujući izliti u **toga** čovjeka, koji se Bogu prepustio i naselio na najnižemu mjestu.

Kad sam danas ovamo išao, razmišljao sam o tomu kako bih vam mogao propovijedati toliko razumljivo da me dobro shvatite, pa sam smislio jednu prisporobu. Ako biste nju mogli pravo razumjeti, razumjeli biste istinski smisao i osnovu cijele moje želje, o čemu sam oduvijek propovijedao. A u toj se prisporobi radilo o mojemu oku i drvetu: Ako se moje oko otvori, ono je oko; ako je zatvoreno, ono je isto to oko. Tim gledanjem opet drvetu se niti što dodaje niti što oduzima. Razumijete me sad baš (sasvim) točno! Ako se međutim dogodi da je moje oko jedno i u sebi jednostavno te se otvori u gledanju baš na to drvo, svako od njih ostaje što jest, pa ipak u činu gledanja postaju tako jedno da se istinito može kazati: oko-drvo, i to drvo jest moje oko. Pa kad bi sad još to drvo bilo nematerijalno i čisto duhovno kao gledanje moga oka, moglo bi se stvarno reći da se u činu moga gledanja to drvo i moje oko nalaze u **jednom** bitku. Ako je to (već) kod tjelesnih stvari tako, koliko to više vrijedi u duhovnim stvarima!

Morate (k tome) znati da moje oko ima puno više zajedničkoga s okom jedne ovce, koja je onkraj mora i koju nikad nisam vidio, nego s mojim ušima, s kojima ono ipak stoji u zajednici bića. A to dolazi odatle što oko ovce vrši istu djelatnost kao i moje oko, te im zato pripisujem oboma više zajedništva (upravo) u djelovanju nego mojim očima i ušima, jer su one u svom djelovanju odvojene.

Ja sam neki put govorio o jednom svjetlu što je u duši, koje je nestvoreno i nestvorivo. Ja se tog svjetla običavam uvijek iznova u svojim propovijedima dotaknuti. A to svjetlo prima Boga neposredno, nepokriveno ogoljenog, kakav on u sebi jest, a to je primanje u činu urađanja. Tu ja (opet) mogu po istini kazati da ovo svjetlo ima više jedinstva s Bogom nego što ima jedinstva s bilo kojom (duševnom) moći, s kojom ipak stoji u jedinstvu bića. Jer vi morate znati da ovo svjetlo u bitku moje duše nije plemenitije od najniže ili najgrublje osjetne moći, poput sluha ili vida ili neke druge moći koju može spopasti glad ili žeđ, studen ili vrućina; a to se zasniva na tomu da je to biće jedinstveno. Prema tomu, ukoliko duševne moći uzimamo u bitku, sve su one jedno i jednako plemenite; ako ih međutim uzmemo u njihovu djelovanju, jedna je puno plemenitija od druge.

Stoga ja kažem: Ako se čovjek okrene od sebe i od svih stvorenih stvari - koliko to učiniš, toliko se sjedinjuješ i ispunjaš blaženstvom u onoj iskrici duše koju ni vrijeme ni prostor nikad ne dotaknuše. Ova iskra protivi se svim stvorenjima i neće ništa nego Boga, nezastrtog kakav on jest u sebi samom. Njoj nije dosta

ni Otac ni Sin ni Duh Sveti niti tri osobe (zajedno), ukoliko svaka opstaje u svojoj vlastitosti. Kažem, zaista, da ovom svjetlu nije dosta ni jedinstvenost plodonosnog krila božanske naravi. Da, ja hoću reći još više, što zvuči još začudnije: svjedok mi je vječna i stalna istina, kad kažem da ovom svjetlu nije dosta (ni) jednostavnog, zaustavljenog božanskog bitka, što niti daje niti uzima: (nego) ono hoće znati odakle taj bitak dolazi, ono hoće u jednostavni temelj, u tihu pustinju, u koju nikad nije zavirila različitost, ni Otac ni Sin ni Duh Sveti. U toj najdubljoj intimnosti, gdje nitko nije doma, ondje se (tek) ovo svjetlo zadovoljava i u njoj je ono intimnije nego u samomu sebi. Jer ovaj temelj jest jednostavna tišina, koja je u samoj sebi nepokretna; ali ova nepokretnost pokreće sve stvari i daje sve one »živote« koji, razumom obdareni, u sebi žive.

Da (i) mi u ovom smislu razumom obdareni živimo, neka nam Bog pomogne. Amen.

35. PROPOVIJED

***Videte, qualem caritatem dedit nobis pater,
ut filii dei nominemur et simus
(1 Joh. 3,1)***

Moramo znati da spoznati Boga i biti od Boga spoznati, Boga vidjeti i biti viđeni od Boga jest stvarno jedno. Spoznajući i videći Boga, mi spoznajemo i vidimo da on čini, te mi vidimo i spoznajemo. A isto tako kao što

zrak, obasjan svjetlom, i sam svijetli, jer on svijetli (upravo) time što je osvijetljen, tako i mi spoznajemo time što smo spoznati i što on (= Bog) čini da njega spoznajemo. Stoga je Krist govorio: »Opet ćete me vidjeti«, to znači: time što ja činim da vi vidite, vi mene spoznajete, a potom slijedi: »i radovat će se vaše srce«, to znači: u gledanju i spoznavanju mene, **»i vašu radost nitko vam neće uzeti« (Iv 16,22).**

Sveti Ivan govori: **»Vidite, kakvu nam je ljubav Bog darovao, da se djecom Božjom zovemo i jesmo« (1 Iv 3,1).** On ne kaže samo: »zovemo se«, nego i: »jesmo«. Isto tako ja kažem: Kako god čovjek ne može biti mudar ne znajući, tako ne može ni biti sin bez sinovstva Sina Božjega i nemajući isto to sinovstvo Sina Božjega što ga on sam posjeduje, upravo tako kao što se ne može biti mudar bez znanja. Stoga: Ako hoćeš biti sin Božji, ne možeš to biti osim ako imaš isti onaj Božji bitak koji ima Sin Božji. To nam je međutim sad sakriveno, te zatim stoji pisano: **»Predragi, mi smo sinovi Božji« (1 Iv 3,2).** A što mi znamo? Ovo što on dodaje: **»i bit ćemo njemu jednaki« (1 Iv 3,2),** to znači isto što on jest: isti bitak i osjećaje i razumijevanje i sa svim isto što on onda jest kad **»mi njega vidimo kako jest Bog« (1 Iv 3,2).** Stoga ja kažem: Bog ne bi mogao učiniti da ja budem sinom Božjim, a da ja ne bih imao bitak Sina Božjega, isto kao što Bog ne bi mogao učiniti da ja budem mudar, a da ne bih imao mudrosti. **Kako** smo mi (međutim) djeca Božja? Mi to još ne znamo: **»nije nam još očitovano« (1 Iv 3,2);** mi o tomu znamo samo toliko koliko on kaže: »bit ćemo poput njega«. Ima izvjesnih stvari koje nam ovo u našim dušama skrivaju i te nam zastiru ovu spoznaju.

Duša ima u sebi nešto, jednu iskru spoznaje sposobnosti, što se nikada ne gasi, pa se u ovu iskru kao u vrh duše polaže »slika« duše. Postoji pak u našim dušama jedna spoznaja usmjerena na izvanjske stvari, naime, osjetna i razumska spoznaja, koja je spoznavanje u predodžbama i pojmovima, i koja nam skriva onu (spoznaju).

Kako smo mi (to, međutim) »sinovi Božji«? Time što imamo s njim **jedan** bitak. A da spoznamo nešto o tome da smo mi Sin Božji, moramo znati razlikovati izvanjsko i nutarnje spoznavanje. Nutarnje spoznavanje jest ono što se kao razumno zasniva u bitku naše duše. Međutim, **nije** to bitak duše nego u njemu ima **korijen** i jest nešto od života duše. Kad mi kažemo da je ovo spoznavanje nešto od života duše, to znači **razumski** život, a u **tom** životu rađa se čovjek kao Sin Božji i na vječni život. A ovo spoznavanje jest bez vremena, bez prostora i bez ovdje i sada. U **ovom** životu sve su stvari jedno i sve stvari jedne s drugima, sve u svemu te sve sa svime sjedinjeno.

Dajem jednu usporedbu: U tijelu su svi dijelovi tijela tako sjedinjeni da oko pripada i nozi, a i noga oku. Kad bi noga mogla govoriti, ona bi kazala da je oko koje je u glavi **više** njezino nego da je u nozi, a isto bi opet kazalo oko. A ja mislim isto tako da sva milost koja je u Mariji više i istinskije pripada anđelu i više jest u njemu - ta, što je u Mariji - nego da je ona u njemu ili u svecima. Jer sve što Marija ima, to ima svetac i više je njegovo, a (ona) milost koja je u Mariji njemu godi više nego da je u njemu.

Ovo je tumačenje međutim još previše grubo i previše materijalno, jer se drži osjetne usporedbe. Zato vam ja dajem drugo objašnjenje, koje je još čistije i još duhovnije. Ja kažem: U kraljevstvu nebeskom je sve u svemu i sve jedno i sve naše. Što od milosti ima naša Gospa, to je sve u meni - ako sam ja ondje a ni u kom slučaju kao izvirući i istječući iz Marije, nego kao u meni (bivstvujući) i kao moje vlasništvo, a ne kao sa strane dolazeći. Pa tako ja kažem: Što ondje jedan ima, to ima (i) drugi, i (to) ne kao od drugoga i u drugomu, nego kao u njemu samomu (bivstvjuće), na način da milost koja je u jednomu jest potpuno i u drugomu, sasvim onako kao što je u njemu njegova vlastita milost.

Tako je također duh u duhu. Stoga ja kažem: Ja ne mogu biti sin Božji ako nemam isti bitak koji ima Sin Božji, i (upravo) time što imamo isti bitak postajemo poput njega i vidimo ga kakav Bog jest. Međutim, nije još očito što ćemo *mi* (tada) biti. Stoga ja kažem: U *ovom* (pojašnjenom) smislu nema (tu) nikakvog »poput« i nikakve različitosti, nego: bez svake razlike bit ćemo isti bitak, ista supstancija i narav, koja on sam jest. Ali »to sad još nije očito«: tek onda je to očito kad »mi njega vidimo kako (on) Bog jest«.

Bog čini da njega spoznamo, a njegov bitak jest njegova spoznaja. A isto je kad on čini da ja spoznajem i kad ja spoznajem; i stoga je njegova spoznaja moja, kao što je jedna te ista: u učitelju da on poučava, a u učeniku da biva poučen. A jer je njegova spoznaja moja i jer njegova supstancija jest njegova spoznaja i njegova narav i njegov bitak, te iz toga slijedi da su njegov bitak i

njegova supstancija i njegova narav moji. Pa ako su dakle njegova supstancija, njegov bitak i njegova narav moji, onda sam ja sin Božji. »Vidite, braćo, koju nam je ljubav Bog darovao, da se mi sinom Božjim zovemo i jesmo!«

Pazite (sad), **po čemu** smo mi sin Božji: po tomu što imamo isti bitak koji ima Sin. Kako međutim netko jest sin Božji ili kako se **zna** da to netko jest, kad Bog ipak nije nikome sličan? Ovo (posljednje) jest (dakako) istinito. Izaija (ipak) kaže: »**S kim ste ga usporedili ili kakvu mu sliku dajete?**« (Iz 40,18). Budući da je dakle Božja narav da on nije nikomu sličan, to moramo nužno doći do toga da smo mi **ništa**, da bismo mogli biti preneseni u isti bitak koji on sam jest. Ako ja prema tomu dolazim dotle da ja sebe uobličim u ništa i u se ništa uobličim, te izbacim (sve) što jest u meni, onda mogu biti prenesen u čisti Božji bitak, a to je čisti bitak **duha**. Tu mora biti istjerano sve što je (na bilo koji način) sličnost, da bih ja bio u Boga prenesen i s njim postao jedno *i jedna* supstancija, **jedan** bitak *i jedna* narav te (s tim) sin Božji. A nakon što se to dogodilo, ništa (više) nije skriveno u Bogu što ne bi postalo očito ili ne bi bilo moje. Tada ja postajem mudar i moćan i sve stvari poput njega, i jedan te isti s njim. Tada postaje Sin uistinu vidjelac, »pravi Izrael«, to znači »bogovidni čovjek«, jer njemu nije ništa u božanstvu skriveno. Tada čovjek biva poveden u Boga. Da mi međutim ništa od Boga ne ostane skriveno što mi ne bi postalo očitovano u meni, ne smije biti otvoreno ništa slično i nikakva slika, jer nam nikakva slika ne otvara božanstvo ni Božji bitak. Ako bi ikakva slika ili išta slično u tebi ostalo, ti nikad ne bi postao jedno s Bogom. Stoga: Da bi ti bio jedno s

Bogom, u tebi ne smije biti ništa u-»slikano« ni iz-»slikano«, to znači da u tebi ne bude ništa skriveno što ne bi bilo očito i izbačeno.

Pazi, u čemu leži ono nedostatno! To dolazi od ništavila. Prema tomu, ono što je u čovjeku od ništavila, to se mora iskorijeniti; jer sve dok je u tebi takvo (što) nedostatno, ti nisi sin Božji. Da čovjek jadikuje i da tuže, to uvijek dolazi samo od nedostatnoga. Stoga, da bi čovjek postao sinom Božjim, sve ovo mora biti istrijebljeno i istjerano, tako da tu ne bude ni jadikovke ni žalosti. Čovjek nije ni kamen ni drvo, jer to je sve nedostatno i ništavilo. Mi »njemu« ne postajemo slični ako se ne istjera ovo ništavilo, tako da mi postanemo sve u svemu kao što Bog jest sve u svemu.

Postoje dvije vrste rođenja u čovjeku: jedno u svijet, a jedno iz svijeta, hoće reći: duhovno u Boga. Ako hoćeš znati da li se rađa tvoje dijete i je li očišćeno, to znači: da li se od tebe čini sin Božji? - sve dok imaš u svom srcu žalosti zbog bilo čega, pa bilo to i zbog grijeha, sve dotle se tvoj porod nije rodio. Ako te muči teška tuga, ti još nisi majka, nego si (još) u porađanju i **blizu** poroda. Nemoj (međutim) upasti u dvojbu ako patiš zbog sebe ili zbog svoga prijatelja: ako (doduše još) i nije rođeno, ono ipak jest **blizu** porođaja. Potpuno je međutim rođeno onda kad čovjek ne osjeća ni zbog čega tešku žalost: onda čovjek ima onaj bitak i onu narav i onu supstanciju i onu mudrost i radost i sve što Bog ima. Onda onaj isti bitak Sina Božjega biva našim i u nama, a mi dolazimo u taj isti Božji bitak.

Krist kaže: »**Tko hoće mene slijediti, neka se odreče sebe i uprti svoj križ i mene slijedi**« (Mk 8,34; Mt 16,24). To znači: Izbaci napolje svaku tešku žalost, tako da u tom srcu ne bude ništa nego stalna radost. Tada je to dijete rođeno. A ako se u meni rodilo (to) dijete, onda, kad bih vidio da mi pred očima ubijaju oca i sve prijatelje, moje se srce od toga ne bi uzburkalo. Ako bi se međutim moje srce od toga uzburkalo, to dijete u meni ne bi bilo rođeno, ali možda bi bilo **blizu** porođaja. Ja kažem: Bog i anđeli imaju tako veliku radost svakim djelom dobroga čovjeka da toj radosti ne bi mogla biti nalik nijedna radost. Stoga ja kažem: Ako se zbiva da se u tebi rađa dijete, onda sa svakim dobrim djelom koje se u ovom svijetu zbiva imaš tako veliku radost da tvoja radost postiže najveću postojanost, tako da se ne mijenja. Stoga on kaže: »**Vašu radost od vas neće nitko uzeti**« (Iv 16,22). Pa ako sam pravo prenesen u božanski bitak, mojim biva Bog i sve što on ima. Stoga on kaže: »**Ja sam Gospodin, Bog tvoj**« (Izl 20,2). Pravu radost imam **onda** kad mi je ne može oduzeti ni žalost ni nevolja; onda sam prenesen u božanski bitak u kojem nema prostora ni za kakvu žalost. Ta vidimo da u Bogu nema ni srdžbe ni tuge nego (samo) ljubav i radost. Ako se i čini da se on katkad srdi na grijeh: nije to srdžba, to je ljubav, jer dolazi od velike božanske ljubavi; koje ljubi on i kažnjava, jer on je ljubav koja jest Duh Sveti. Tako dakle Božja srdžba dolazi iz ljubavi, jer on se srdi bez gorčine.

Prema tomu, kad stigneš do toga da ne možeš imati ni žalosti ni zabrinutosti za bilo što, tako da ti žalost nije žalost i da su ti sve stvari čisti mir, **onda** je ono dijete **stvarno** rođeno.

Tako se dakle potrudite da se to dijete ne samo **rodi** nego da bude rođeno, kao što je u Bogu Sin uvijek **rođen i** uvijek **se rađa**.

Da nam se to zbude, neka nam Bog pomogne. Amen.

36. PROPOVIJED

Scitote, guia prope est

regnum dei

(Luc. 21,31)

Naš dragi Gospodin ovdje govori: **»Znajte da vam je blizu kraljevstvo Božje«** (Lk 21,31). Da, kraljevstvo Božje je u nama, a **Sveti Pavao kaže da nam je naše spasenje bliže nego što vjerujemo** (Rim 13,11).

»Trebate znati« sad, kao prvo, **kako** je »kraljevstvo Božje« nama »blizu«; drugo **kada** je »kraljevstvo Božje« nama »blizu«. Stoga mi taj smisao moramo pomnjivo promisliti. Jer kad bih ja bio kralj, a ne bih to znao, onda ja i ne bih bio kralj. Kad bih međutim imao čvrstu vjeru da jesam kralj, i kad bi to sa mnom mislili i vjerovali svi ljudi, a ja zasigurno znao da to svi ljudi misle i vjeruju, ja **bih bio** kralj, te bi tako cijelo kraljevo bogatstvo bilo moje i ništa mi od toga ne bi nedostajalo. Te tri stvari nužno spadaju ovamo ako hoću biti kralj. Ako bi mi međutim nedostajala jedna od te tri stvari, ja ne bih mogao biti kralj.

Jedan učitelj govori - a tako i naši najbolji učitelji - da se blaženstvo sastoji u tomu da se spozna i »zna« najviše dobro, koje jest sam Bog. Ja imam u svojoj duši moć koja rado prihvaća Boga. Ja sam u to jednako siguran kao i da sam živ, da meni ništa nije tako »blizu« kao Bog. Bog je meni bliži nego što sam ja sam sebi; to da mi je »blizu« i nazočan, spada u moj bitak! To on jest i kamenu i drvetu, ali oni o tomu ništa **ne znaju**. **Kad bi drvo znalo** za Boga, te spoznavalo kako je on njemu »blizu«, kao što to spoznaje i najviši anđeo, drvo bi bilo isto tako blaženo kao i taj najviši anđeo. A stoga je čovjek blaženiji nego kamen ili drvo, jer on spoznaje Boga **i zna** kako je Bog njemu »blizu«. A on je tim više blažen koliko više to spoznaje, a to manje blažen koliko manje to spoznaje. **Nije on po tomu blažen što je Bog u njemu i što mu je tako »blizu« i što on ima Boga, nego po tomu što on spoznaje kako je Bog njemu »blizu« i što on za Boga »zna«.** A takav čovjek će spoznati da »je blizu kraljevstvo Božje«.

Prorok govori u Psaltiru: **»Ne budite nepoučeni poput mazge ili konja« (Tob 6,17).** Jednu drugu besjedu govori patrijarh Jakov: **»Zaista, Bog je na ovom mjestu, a ja to ne znadoh« (Post 28,16).** Treba »znati« za Boga i treba spoznati da »je blizu kraljevstvo Božje«.

Kad razmišljam o »kraljevstvu Božjem«, to me često dovede do toga da zanijemim zbog njegove veličine. Jer »kraljevstvo Božje« jest Bog sam sa cijelim svojim bogatstvom. »Kraljevstvo Božje« nije malenkost: Kad bismo sebi predstavili sve svjetove koje bi Bog mogao stvoriti, nije **to** kraljevstvo Božje! Ja ponekad običavam

reći jednu besjedu: Ne treba propovijedati ni davati pouke onoj duši u kojoj biva vidljivo »kraljevstvo Božje« i koja prepoznaje »kraljevstvo Božje« kao sebi »blizu«: ona **time** biva poučena i osigurava joj se vječni život. Tko zna i spoznaje **koliko** je »blizu« njemu »kraljevstvo Božje«, taj može reći s Jakovom: »**Bog je na ovom mjestu, a ja to nisam znao**« (Post 28,16); sad to međutim znadem.

Bog je u svim stvorenjima jednako »blizu«. **Mudrac kaže: Bog je svoje mreže i konopce razapeo preko svih stvorenja (usp. Ez 12,13)**, tako da se njega može u svakomu naći i prepoznati, samo ako se to **hoće** opaziti. Jedan učitelj kaže: Boga pravo spoznaje **onaj** koji ga u **svim** stvarima jednako spoznaje. Ja sam također jednom kazao: Da se Bogu u strahu služi, to je dobro, da mu se služi iz ljubavi, to je bolje; da se međutim u tom strahu može razabrati ljubav, **to** je od svega najbolje. Da neki čovjek ima miran ili spokojan život u Bogu, to je dobro; da (taj) čovjek strpljivo podnosi tegoban život, to je bolje; ali da imamo mir **u** tegobnu životu, **to** je od svega najbolje. Neka jedan čovjek ide poljem i misli svoju molitvu i spoznaje Boga, ili neka bude u crkvi pa spoznaje Boga: ako on Boga više spoznaje **stoga** što boravi na mirnome mjestu, to dolazi od njegove nedostatnosti a ne od Boga; jer Bog je na jednak način u svim stvarima i na svim mjestima, i spreman je dati se na jednak način, koliko je to do njega; a (samo) bi **onaj** pravo spoznao Boga koji bi ga kao jednakoga spoznao.

Sveti Bernard govori: Zašto moje **oko** spoznaje nebo, a ne spoznaju ga moje noge? To dolazi odatle što je

moje oko nebu sličnije nego moje noge. Pa ako moja duša treba spoznati Boga, ona mora biti nebesna. Što međutim moju dušu dovodi do toga da ona spozna Boga u sebi i »zna« kako joj je Bog »blizu«? No, pazite! Nebo ne može primiti nikakav tuđi utisak; ne može njega pritisnuti mučna nevolja, koja bi ga htjela skrenuti s putanje. Tako i duša koja hoće spoznati Boga mora biti tako utvrđena i ustaljena u Bogu da se u nju ne može utisnuti ništa, ni nada ni strah, ni veselje ni jad, ni ljubav ni patnja, ni bilo što što bi je moglo skrenuti s puta. Nebo je, nadalje, na svim mjestima jednako daleko od zemlje. Tako treba i duša biti jednako daleko od svih zemaljskih stvari, da jednoj ne bude bliže nego drugoj; što god to bilo, treba se držati jednako daleko od toga, u veselju i u žalosti, u imanju i u oskudici: spram svega toga ona mora stajati potpuno odumrijevši, mirna i nadmoćna.

Nebo je (također) čisto i jasno bez ikakvih mrlja; nebo ne dotiču ni vrijeme ni prostor. Nikakve tjelesne stvari u njemu ne nalaze mjesta. Ono ne stoji ni u vremenu, njegov je ophod nevjerojatno brz; njegov je hod bezvremen, ali od njegova hoda vrijeme potječe. **Dušu ništa tako ne ometa u spoznaji Boga kao vrijeme i prostor.** Vrijeme i prostor su ulomci, Bog je međutim Jedno. Prema tomu, **ako duša hoće spoznati Boga, ona mora spoznavati iznad vremena i prostora; jer Bog nije ni ovo ni ono, kao (što to jesu) ove (zemaljske) mnogovrsne stvari: jer Bog je Jedno.**

Ako duša hoće vidjeti Boga, ona ne smije gledati ni na jednu stvar u vremenu; jer sve dok duša biva svjesna vremena ili prostora ili bilo kakve predodžbe njima sličnoga, ona nikad ne može spoznati Boga. Ako oko

hoće spoznavati boju, ono mora prije biti oslobođeno od boje. Ako duša hoće spoznati Boga, ona ne smije imati ništa zajedničko s ništavilom. Tko spoznaje Boga, taj spoznaje da su sva stvorenja ništavilo. Kad jedno stvorenje držimo spram drugoga, ono se čini lijepim i jest nešto; ako ga međutim držimo spram Boga, onda je ono ništa.

Ja nadalje kažem: Ako duša hoće spoznati Boga, ona mora i sebe zaboraviti i mora izgubiti samu sebe; jer sve dok ona samu sebe vidi i spoznaje, ona ne vidi i ne spoznaje Boga. Ako ona (međutim) izgubi sebe i sve stvari radi Boga, onda ih ona u Bogu opet nalazi. Spoznajući Boga, ona u Bogu na savršen način spoznaje sebe i sve stvari od kojih se rastavila. Ako hoću istinski spoznati najviše dobro ili vječnu dobrotu, moram ih spoznati tu gdje one jesu ta dobrotu u sebi, ne ondje gdje je dobrotu razdijeljena. **Ako hoću istinski spoznati bitak, moram ga spoznati ondje gdje je taj bitak u sebi, to znači u Bogu, ne gdje je on razdijeljen: u stvorenjima.**

Jedino u Bogu jest cijeli božanski bitak. Nije u jednomu čovjeku cijelo čovječstvo, jer **jedan** čovjek nije svi ljudi. U Bogu međutim duša spoznaje cijelo čovječanstvo i sve stvari u najvišem stupnju, jer (tu) ih spoznaje po **bitku**.

Čovjek koji stanuje u lijepo **oličenoj** kući znade o njoj puno više nego drugi koji nije u nju nikad zašao, a ipak bi htio o njoj pripovijedati. Ja sam isto tako siguran, kao što sam siguran da živim i da Bog živi: Ako duša hoće spoznati Boga, ona ga mora spoznavati iznad vremena i prostora. A takva duša spoznaje Boga i zna koliko »je

kraljevstvo Božje blizu«, to znači: Bog sa svim svojim bogatstvom. Učitelji u školi postavljaju mnoga pitanja o tomu kako je moguće da duša može spoznati Boga. Ne dolazi to od Božje pravednosti i strogosti da on od čovjeka puno ište; to dolazi od njegove velike darežljivosti, kad on hoće da se duša proširi, da bi mogla **puno** primiti, a da on njoj može **puno** dati.

Neka nitko ne vjeruje da je teško do ovoga stići, iako to teško zvuči, a i **jest** teško u početku i u rastavljanju i odumiranju spram svih stvari. Međutim, čim se u to uđe, nikad nije bilo lakšeg, radosnijeg i milijeg života. Jer Bog se veoma trudi da uvijek bude uz čovjeka i poučava ga, da bi ga doveo k sebi ako on hoće na drugu stranu. **Nijedan čovjek nije nikada tako jako nešto želio kao što Bog želi dovesti čovjeka do toga da ga on spozna. Bog je uvijek spreman, ali smo *mi* veoma nespremni; Bog je nama »blizu«, ali smo *mi* od njega daleko; Bog je unutra, ali smo *mi* vani; Bog je (u nama) doma, ali smo *mi* u tuđini.**

Prorok govori: **»Bog vodi pravednike uskim putem na široku cestu da stignu u daljinu i širinu« (Mudr 10,10 sl)** to znači: u pravu slobodu **onog** duha koji je postao **jedan** duh s Bogom.

Da ga svi mi slijedimo, da bi nas on doveo u sebe, gdje ga istinski spoznajemo, neka nam Bog pomogne. Amen.

37. PROPOVIJED

***Surrexit autem Saulus de terra apertisque oculis
nihil videbat
(Act. 9,8)***

Ovu izreku što sam je rekao na latinskom piše Sveti Luka u svom evanđelju o Svetom Pavlu, a glasi ovako: **»Pavao ustade sa zemlje i otvorenih očiju ništa ne vidje« (Dj 9,8).**

Meni se čini da ova izreka ima četverostruki smisao. Jedan je smisao ovaj: Kad je ustao sa zemlje, otvorenih je očiju vidio Ništa, a ovo Ništa bio je Bog: jer kad je vidio Boga, on to označuje kao Ništa. Drugi je smisao: Kad je ustao, nije vidio **ništa nego** Boga. Treći: U svim stvarima nije vidio ništa nego Boga. Četvrti: Kad je gledao Boga, sve je stvari vidio kao jedno ništa.

Prije je on izvijestio kako je **svjetlo naglo došlo na nj s neba i oborilo ga na zemlju (Dj 9,3)**. Sad pazite gdje on kaže: **Svjetlo dođe s neba (usp. Dj 9,3)**. Naši najbolji učitelji kažu da nebo ima svjetlo u samomu sebi, a ono ipak ne svijetli. Sunce također ima svjetlo u sebi, ali ono (ujedno) svijetli. Isto tako i zvijezde imaju svjetlo, iako ono do njih dotječe. Naši učitelji kažu: Vatra u svojoj jednostavnoj, naravnoj čistoći na svom gornjem mjestu ne svijetli. Njezina je narav ondje tako bistra da je nijedno oko nikako ne može vidjeti. Ona je tako fina i tako strana očima, pa da je i ovdje dolje pred očima, oko je ne bi moglo dotaknuti vidnom moći. Ali na nekoj stranoj stvari dobro je se vidi, gdje je, naprimjer, primi komad drva ili ugljena.

Pod nebeskim svjetlom razumijemo ono svjetlo koje je Bog, koje ne može dosegnuti osjetilo nijednog čovjeka. Stoga govori Sveti Pavao: **»Bog prebiva u svjetlu do kojega nitko ne može doprijeti« (1 Tim 6,16)**. On kaže: »Bog je svjetlo do kojeg nema pristupa.« Nema pristupa k Bogu. Tko se još nalazi na početku i u napredovanju u milosti i svjetlosti, taj još nikad nije došao u Boga. Bog nije napredujuće svjetlo: ipak k njemu se moralo doći napredovanjem. U napredovanju (po sebi) Boga ne vidimo. Ako hoćemo vidjeti Boga, to se mora dogoditi u svjetlu koje Bog sam jest.

Jedan učitelj kaže: U Boga ne postoji manje i više niti ovo i ono. Sve dok se nalazimo u pristupanju, ne dolazimo unutra.

Sad on kaže: **»Jedna ga svjetlost s neba obasja« (Dj 9,3)**. Time se misli: Sve što je pripadalo njegovoj duši time je bilo obuzeto. Jedan učitelj kaže da u ovom svjetlu hitaju gore i uzdižu se sve duševne moći: izvanjska osjetila, kojima gledamo i slušamo, kao i nutarnja, koja nazivamo mislima. Čudo jedno koliko su ove (= misli) prostrane i nedokučive: ta ja sebi jednako lako mogu zamisliti nešto što je onkraj mora, kao i ono što je tik do mene. Iznad misli međutim ide razum ukoliko još traži. On kruži i istražuje; on izviđa ovamo i tamo i prima i gubi. Iznad ovog razuma međutim, koji (još) istražuje, jest (još) jedan drugi razum, koji (više) ne traži, koji stoji u svomu čistom, jednostavnom bitku što je obuhvaćen onim svjetlom. A ja kažem da se u ovom svjetlu uzvisuju sveduševne moći. Osjeti skaču u misli. A koliko su one visoke i nepronicljive, to ne zna nitko nego Bog i duša. Naši učitelji kažu - to je teško pitanje - da

(čak) ni anđeli ništa ne znaju o mislima ukoliko one ne probiju i ne (pre)skoče u razum koji istražuje, te ako razum koji istražuje ne preskoči razum koji (više) ne istražuje, nego u sebi jest čisto svjetlo. Ovo svjetlo obuhvaća u sebi sve duševne moći. Stoga on kaže: »Svjetlo s neba njega obasja.«

Jedan učitelj kaže: Nijedna stvar iz koje nastupa izljev ne prima od nižih (ispod nje stojećih) stvari. Bog teče u sva stvorenja, a ipak ostaje od svih njih nedotaknut. Ona njemu nisu potrebna. Bog podjeljuje Prirodi moć djelovanja, a njezino prvo djelo jest srce. Zato su neki učitelji vjerovali da se duša nalazi cijela u srcu, te odatle teče oživljujući ostale udove. Tomu nije tako. Duša je, štoviše, sva u svakom udu. Istina je, doduše, da njezino prvo djelo leži u srcu. Srce leži u sredini, ono hoće biti okolo zaštićeno! - Tako dakle nebo nema nikakva stranog utjecaja niti išta od bilo čega prima. (Štoviše) ono ima u sebi sve stvari. Ono dotiče sve stvari, dok ono ostaje nedirnuto. Čak ni vatra, koliko god bila visoko na svom najvišem mjestu, ipak ne dotiče nebo.

Onako obasjan bi on bačen na zemlju i oči mu se otvoriše tako da on otvorenih očiju sve stvari vidje kao (jedno) Ništa (usp. Dj 9,8). A kad je sve stvari vidio kao jedno Ništa, onda je on vidio Boga.

Sada pazite! Duša govori u Knjizi ljubavi ovu besjedu: **»U postelji sam svojoj svu noć tražila onoga koga ljubi duša moja, i ne našoh ga« (Pj 3,1).** Ona ga je tražila u postelji, to znači: Tko se za bilo što hvata i drži što je ispod Boga, njegova je postelja pretijesna. Sve što Bog može stvoriti jest pretijesno. Ona kaže: »Ja sam ga

svu noć tražila.« Nema noći koja nema svjetla; ali ono je zastrto. Preko dana (međutim) ono svijetli i (sa svoje strane) zastire sva svjetla. Ono što mi tražimo na stvorenjima, sve je to noć. Moje je mišljenje (stvarno): Sve što mi na bilo kojemu stvorenju tražimo jest samo sjena i jest noć. Čak ni svjetlo najvišeg anđela, koliko god bilo visoko, ipak duši ne svijetli. Sve što nije **prvo** svjetlo, sve je to tama, sve je to noć. Zbog toga ona ne nalazi Boga. **»Tada ustadoh i tražih ga okolo i trčah kroz širine i tjesnace. Tada me nađoše stražari - to bijahu anđeli - a ja njih upitah, jesu li vidjeli onoga koga ljubi duša moja? A oni šutješe.«** Možda oni njega nisu mogli imenovati. **»Pa kad pođoh malo dalje, tada nađoh onoga koga sam tražila«** (Pj 3,2 - 4). O onom malom što je nju tu priječilo te ga nije nalazila, ja sam već i inače govorio. Onaj za koga sve prolazne stvari nisu malene i koliko ništa, ne nalazi Boga. Zato je ona govorila: **»Kad pođoh malo dalje, tada nađoh onoga koga sam tražila.«** Kad se Bog u dušu uslika i ulije, pa ga ti onda uzmeš kao svjetlo, ili kao bitak, ili kao dobrotu - ako još bilo što o njemu spoznaješ, to nije Bog. Vidite, moramo iskoračiti nad ovo »malo« i moramo oduzeti sve pridodatke te Boga spoznati kao Jedno. Zato ona kaže: **»Kad sam pošla malo dalje, tada nađoh onoga koga ljubi duša moja.«**

Sad, mi veoma često kažemo: **»Koga ljubi duša moja«**. Zašto **ona** međutim kaže: **»koga ljubi duša moja«**? Ta on je ipak visoko iznad duše, pa ona (tako) nije imenovala onoga koga ljubi. Četiri su razloga zašto ona njega nije imenovala. Jedan je razlog to što je Bog bez imena. Da je ona njemu htjela dati (neko) ime, pri tomu bi se moralo misliti na nešto (određeno). Bog je međutim

iznad svih imena, nitko ne može doći tako daleko da bi mogao Boga izreći. Drugi razlog zašto ona njemu nije dala nijedno ime jest (ovaj): Kada se duša u ljubavi potpuno pretoči u Boga, onda ona (više) ne zna nizašto nego za ljubav. Ona vjeruje da njega svi ljudi poznaju kao i ona. Ona se čudi što netko spoznaje (još) nešto drugo osim jedino Boga. Treći je razlog: Ona nije imala vremena da ga imenuje. Ona se ne može tako dugo okrenuti od ljubavi; ona ne može izgovoriti nijednu drugu riječ nego (samo): ljubav. Četvrti razlog: Ona možda umišlja da on nema drugog imena nego »ljubav«: (imenom) »ljubav« ona ujedno izgovara sva druga imena. Stoga (dakle) ona govori: »Ustadoh i pođoh kroz prostranstva i tjesnace. Kad sam onda pošla malo dalje, nađoh onoga koga ljubi duša moja.«

»Pavao ustade sa zemlje i otvorenih očiju vidje Ništa.« Ja ne mogu vidjeti ono što jest Jedno. On vidje Ništa: to bijaše Bog. Bog jest jedno Ništa i Bog je jedno Nešto. Što jest nešto, jest i ništa. Što Bog jest, on to sasvim jest. Radi toga kaže prosvijetljeni Dionizije, gdje god on piše o Bogu: On je (jedan) nad-bitak, on je (jedan) nad-život, on je (jedno) nad-svjetlo. On mu ne prilaže ni ovo ni ono, a (time) naznačuje da je on ne znam što, što je daleko iznad toga. Kad ti bilo što vidiš ili bilo što padne u tvoju spoznaju, to nije Bog; upravo zato nije jer on nije ni ovo ni ono. Tko kaže da je Bog ovdje ili ondje, ne vjerujte mu. **To svjetlo koje Bog jest, svijetli u tami (Iv 1,5).** Bog je to svjetlo istinito: tko ga hoće vidjeti, taj mora biti slijep i mora Boga držati daleko od svakog nešto.

Jedan učitelj kaže: Tko o Bogu govori u bilo kakvoj usporedbi, taj o njemu govori na nepročišćen način. Tko međutim o Bogu s ničim govori, taj o njemu prikladno govori. Kada duša dođe u Jedno i stupi u nj, u čisto odbacivanje same sebe, ona tamo nalazi Boga kao u jednom Ništa. Učini se (jedanput) nekom čovjeku kao u snu - bio je to san na javi - da zatrudnjuje od Ništa poput žene trudnice, a u ovom Ništa bi rođen Bog; on bijaše plod tog Ništa. Bog bi rođen u (tomu) Ništa. Zbog toga on govori: »On ustade sa zemlje i otvorenih očiju vidje Ništa.« On je vidio Boga gdje sva stvorenja jesu ništa. On je vidio sva stvorenja kao jedno Ništa, jer on (=Bog) ima u sebi bitak svih stvorenja. On je jedan bitak koji u sebi ima sav bitak.

Još nešto on misli kad kaže: »vidje Ništa«. Naši učitelji kažu: Tko bilo što spoznaje na vanjskim stvarima, u nj mora nešto »upasti«, u najmanju ruku jedan »utisak«. Ako ja hoću dobiti otisak neke stvari, npr. od nekog kamena, onda ja ono najgrublje (od njega) povlačim u se; to ja povlačim van. Međutim, kakav je on u dnu moje duše - to je on u najvišem i najplemenitijem (obliku) - on nije ništa nego jedna (duhovna) »slika«. Pri svemu što moja duša izvana spoznaje, (u nju) upada nešto strano; ono međutim što ja od stvorenja spoznajem u Bogu, pri tomu (u dušu) ne upada ništa nego jedino Bog, jer u Bogu nije ništa nego Bog. Ako ja sva stvorenja spoznajem u Bogu, spoznajem (ih kao) ništa. On vidje Boga, u kojemu su sva stvorenja ništa.

Treće, zbog čega on vidje Ništa: to Ništa bijaše Bog.

Jedan učitelj kaže: Sva stvorenja jesu u Bogu kao jedno Ništa, jer on ima bitak svih stvorenja u sebi. On je jedno biće koje ima u sebi sav bitak.

(Opet) jedan učitelj kaže: Nema ničega nižeg od Boga, koliko god da je blizu do njega, u što ne upada nešto (strano).

Jedan (daljnji) učitelj kaže da anđeo sebe (sama) u Bogu spoznaje, a Boga neposredno. Što on međutim (još) inače spoznaje, pri tomu upada nešto strano, te još postoji jedan utisak, ma koliko bio malen. Ako hoćemo spoznati Boga, to se mora zbiti neposredno, pri tomu ne smije upasti ništa strano. Ako spoznajemo Boga u onom svjetlu, ono mora biti sasvim samostojno i u sebi dovršeno, bez ikakva upadanja bilo kakvih stvorenih stvari. Tada mi vječni život spoznajemo posve neposredno.

»Kad (ni)je vidio ništa, vidio je Boga.« To svjetlo, koje Bog jest, istječe i zamračuje svu (drugu) svjetlost. U onom svjetlu u kojemu je gledao Pavao, on je vidio Boga, drugo ništa. Radi toga kaže Job: **»On naređuje suncu da ne sja i zvijezde je pod sobom zatvorio kao pod pečatom« (Job 9,7).** Usljed toga je bio obuhvaćen onim svjetlom, on drugo ništa nije vidio; jer sve što je pripadalo njegovoj duši bilo je zaokupljeno i zaposleno tim svjetlom, koje Bog jest, tako da drugo ništa nije mogao opaziti. A to je nama dobra pouka; jer kad se mi zaokupimo Bogom, malo smo izvana zaokupljeni.

Četvrto, zbog čega (ni)je vidio ništa: to svjetlo, koje Bog jest, nema nikakve primjese; u nj ne upada nikakva

primjesa. Jedan znak za to bijaše što je on vidio svjetlo istinito, što to jest Ništa. Tim svjetlom on ne misli ništa drugo nego da otvorenih očiju nije ništa vidio. Time što nije ništa vidio, vidio je on božansko Ništa.

Sveti Augustin govori: Kad ništa ne vidje, tada vidje Boga.

Sveti Pavao kaže: Onaj tko drugo ništa ne vidi i slijep je, taj vidi Boga.

Radi toga kaže Sveti Augustin: Budući da je Bog istinito svjetlo i duši uporište i njoj bliži nego duša sama sebi, nužno mora biti tako da kad je duša od svih nastalih stvari okrenuta, u njoj blista i zrači Bog.

Duša ne može imati ni ljubavi ni tjeskobe a da ne zna otkuda. Kada duša ne izlazi k vanjskim stvarima, ona je došla doma i prebiva u svom jednostavnom, čistom svjetlu: tu ona ne ljubi niti ima tjeskobu ili strah. **Spoznaja je podziđe i temelj svega bitka.** Ljubav (opet) ne može se držati ni za što nego za spoznaju. Kad je duša slijepa pa drugo ništa ne vidi, ona vidi Boga, i to je nužno tako.

Jedan učitelj kaže: Oko u svojoj najvećoj čistoći, gdje (u sebi) nema nikakve boje, vidi svaku boju; ne samo gdje je ono u sebi slobodno od svake boje, nego (i) tu gdje se ono na tijelu nalazi mora biti bez boje ako hoće boju spoznavati. Ono što je bez boje, time se vidi svaka boja, pa makar to bilo i dolje na nogama. Bog je (pak) takav bitak koji sav bitak u sebi nosi. Ako Bog ima postati duši poznat, ona mora biti slijepa. Stoga on kaže:

»On vidje Ništa«, od čijeg svjetla **jest** sve svjetlo, od čijeg bitka svaki bitak. Radi toga kaže Zaručnica u Knjizi ljubavi: »**Kad pođoh malo dalje, tada nađoh onoga koga ljubi duša moja**« (Pj 3,4). To malo, što je ona prekoračila, to su bila sva stvorenja. Tko **njih** ne odgurne, taj ne nalazi Boga. Ona također daje razumjeti: ma kako fino, ma kako čisto bilo to posredstvom čega ja spoznajem Boga, to mora otpasti. Pa ako ja čak uzmem to svjetlo koje stvarno Bog jest, ukoliko ono dotiče moju dušu, to nije ispravno. Ja ga moram uzeti u onom (= ondje) gdje ono izbija. Ja svjetlo ne bih mogao pravo vidjeti gdje ono sja na zid ako ne bih svoje oko okrenuo tamo gdje ono izbija. Pa čak i onda ako ga uzmem tu gdje ono izbija, ja se moram osloboditi još i tog izbijanja: moram ga uzeti onakva kakvo u sebi jest u lebdenju. Da, čak još i onda - ja kažem - to još nije ono pravo: ja ga moram uzeti gdje nije ni u doticaju ni u probijanju, čak ni u lebdenju, jer sve je to još **način** (bitka). Boga međutim moramo uzeti kao način bez načina i kao bitak bez bitka, jer on nema načina. Radi toga kaže Sveti Bernard: Tko tebe, Bože, hoće spoznati, taj te mora mjeriti bez mjere.

Molimo našega Gospodina da mognemo doći u **onu** spoznaju što je sasvim bez načina i bez mjere. Neka nam u tomu Bog pomogne. Amen.

38. PROPOVIJED

Moyses orabat dominum

deum suum

(Ex. 32,11)

Ja sam rekao na latinskom jednu izreku koja je napisana u čitanju što se čita na današnji dan, a ta izreka naški glasi:

»Mojsije zamoli Boga, svoga Gospodina: Gospodine, zašto srdžbom plamtiš na svoj narod? (Izl 32,11).

Tada mu Bog odgovori i reče: Mojsije, pusti da se srdim, daj da se srdim, dopusti mi to, priušti mi to, omogući mi da se srdim i da izvršim osvetu nad tim narodom. Pa Bog obeća Mojsiju i reče: Ja ću tebe uzvisiti i učiniti velikim i proširit ću tvoj rod i učinit ću tebe gospodarom nad velikim narodom (Izl 32,10). Mojsije (međutim) reče: Gospodine, izbriši mene iz knjige živih ili poštedi narod!« (Izl 32,31 sl).

Što to hoće reći kad se kaže: »Mojsije zamoli Boga, **svoga Gospodina** ?« Zaista, ako Bog ima biti tvoj gospodar, ti moraš biti njegov sluga; ako ti onda međutim obavljaš posao radi svoje vlastite koristi ili radi svoga zadovoljstva ili radi svoga vlastitog blaženstva, ti zaista nisi njegov sluga; jer ti ne tražiš jedino njegovu slavu, ti tražiš svoju vlastitu korist. Zašto se kaže: »Boga, **svoga** Gospodina?« Ako Bog hoće da umre tvoj prijatelj, a ti bi htio da on nasuprot Božjoj volji živi, zaista, Bog ne bi bio **tvoj** Bog. Ako ti (međutim) ljubiš Boga, pa si **onda** bolestan - u ime Božje! Umre li ti tvoj prijatelj - u ime Božje! Izgubi li on jedno oko - u ime Božje! S takvim bi čovjekom bilo baš u redu. Ako si ti međutim bolestan, a moliš Boga za zdravlje, tebi je

zdravlje draže od Boga, on nije **tvoj** Bog: on je Bog nebeskoga kraljevstva i sve zemlje, ali on nije **tvoj** Bog.

Sad pazite na ovo što Bog govori: »Mojsije, pusti da se srdim!« Vi to možete reći: Zašto se Bog srdi? - Ni za što drugo nego zbog gubitka našega vlastitog blaženstva, jer on ne traži svoje; Bogu je tako žao da mi radimo protiv svoga blaženstva. Ništa se bolnije Bogu nije moglo dogoditi nego Muka i Smrt našega Gospodina Isusa Krista, njegova jedinorođenog Sina, koju je on pretrpio radi **našega blaženstva**. Sad (još jednom) pazite na to što Bog govori: »Mojsije, pusti da se srdim!« Pa vidite što kod Boga može dobar čovjek! Sigurna je i nužna istina: Tko god posve preda svoju volju Bogu, taj uhvati i veže Boga tako da Bog ne može ništa nego to što hoće taj čovjek. Tko se god odreče svoje volje, tomu opet Bog tako posve i tako istinski preda svoju volju da tom čovjeku Božja volja postane vlastitom, te se on (= Bog) samim sobom zakleo da on ne može ništa nego ono što hoće taj čovjek; jer Bog ne postaje nikad vlasništvo bilo koga tko najprije nije postao njegovo (= Božje) vlasništvo.

Sveti Augustin kaže: Gospodine, ti ne postaješ ničije vlasništvo osim onoga tko je prethodno postao tvojim vlasništvom. Mi Boga dan i noć zaglušujemo i vičemo: Gospodine, budi volja tvoja! A kad se onda (međutim) Božja volja zbude, mi se srdimo, a to je veoma neispravno. Kad naša volja postane voljom Božjom, to je dobro; kad međutim Božja volja postane našom voljom, to je daleko bolje. Kad tvoja volja postane Božjom voljom, a ti onda budeš bolestan, ti ne bi htio biti zdrav protiv Božje volje, ali bi htio da Božja volja bude ta

da ti budeš zdrav. A ako ti loše ide, ti bi htio da bude volja Božja da tebi pođe dobro. Ako naprotiv Božja volja postane tvojom voljom, pa si ti **onda** bolestan - u ime Božje! Umre (li) tvoj prijatelj - u ime Božje! Sigurna je i nužna istina: Da i jest tako da sva paklena muka i sva muka čistilišta i sva muka (cijelog) svijeta bude u tomu - te bi ta volja s Božjom voljom htjela vječno podnositi zauvijek u paklenoj mucu i zauvijek bi to gledala kao svoje blaženstvo i uvijek bi htjela u Božju volju slaviti blaženstvo i svu savršenost naše Gospe i svih svetaca i ustrajati u vječnoj mucu i gorkoj patnji i nijedan se trenutak ne bi mogla od toga odvratiti; ma ne bi mogla ni pribрати jednu misao da bi htjela bilo što drugo. Kad volja postane tako jedno (s voljom Božjom), onda Otac s neba rađa svoga jedinorođenog Sina u sebi (ujedno) u meni. Zašto u sebi (ujedno) u meni? Jer ja i jesam jedno s njim, on **ne može** mene isključiti; a u ovom djelu prima Duh Sveti svoj bitak i svoje djelovanje i svoje nastajanje od mene isto tako kao i od Boga! Zašto? Pa zato što sam ja u Bogu. Ako ga on (tj. Duh Sveti) ne prima od **mene**, ne prima ga ni od Boga; on **ne može** mene isključiti ni na koji način.

Mojsijeva je volja bila tako posve voljom **Božjom** da je njemu Božja slava u tom narodu bila draža nego njegovo vlastito blaženstvo. Bog je dao Mojsiju obećanje, ali njemu ono nije bilo važno; pa da mu je bio obećao i cijelo svoje božanstvo, Mojsije se ne bi složio (da se on srdi): Štoviše, Mojsije je zamolio Boga te rekao: **»Gospodine, izbriši mene iz knjige živih« (Izl 32,32)**. Učitelji postavljaju pitanje: Je li Mojsije volio taj narod više nego sebe sama? pa kažu: Ne! jer Mojsije je dobro znao da ako traži Božju slavu u tom narodu, time

je bliži Bogu nego kad bi se odrekao Božje slave u tom narodu pa tražio svoje vlastito blaženstvo. Dobar čovjek mora biti takav da u svim svojim djelima ne traži (ono) što je njegovo, nego jedino Božju slavu. Sve dok si ti svojim djelima bilo kako (još) više okrenut sebi ili nekome čovjeku više nego drugomu, sve dotle Božja volja još nije postala tvojom voljom.

Naš Gospodin govori u evanđelju: **»Moj nauk nije moj nauk, nego onoga koji je mene poslao« (Iv 7,16)**. Isto tako treba dobar čovjek smatrati: Moje djelo nije *moje* djelo, moj život nije *moj* život. A ako se ja tako ponašam: sve savršenstvo i sve blaženstvo koje ima Sveti Petar, i to što je Sveti Pavao ispružio svoju glavu (krvniku), i sve ono blaženstvo koje su time postigli - mene čini blaženim isto tako kao i njih, i ja hoću isto tako imati udio u tome kao da sam ja osobno izvršio ta djela. Još više: Po svim onim djelima što su ih ikad izvršili svi sveti i svi anđeli, pa i po onima što ih je ikada izvršila Marija, Majka Božja, ja ću primati vječnu radost, kao da sam ih ja osobno izvršio.

Sad ja kažem: »čovještvo« i »čovjek« dvije su različite stvari. Čovještvo u sebi jest tako plemenito da ono vrhunsko u čovještvu ima jednakost s anđelima i srodnost s božanstvom. Najveće jedinstvo, koje je Krist posjedovao s Ocem, meni je moguće dobiti kad bih (samo) mogao odložiti to što je to od ovog ili onog i kad bih sebe uzmogao shvatiti kao »čovještvo«. Sve dakle što je Bog ikada dao svom jedinorođenom Sinu dao je meni isto tako savršeno kao i njemu, a ne manje, da, meni je to dao u još većoj mjeri: on je dao mojemu čovještvu u Kristu više nego njemu (samomu), jer njemu

nije **dao** ništa, ta on je to u Ocu od vječnosti **posjedovao**. Ako ja tebe udaram, onda ja prvo udaram nekog Janka ili nekog Marka, a tek onda udaram »čovjeka«. To međutim Bog nije učinio. On je kao prvo uzeo »čovještvo«. Tko je čovjek? Onaj tko po Isusu Kristu ima vlastito ime. Radi toga kaže naš Gospodin u evanđelju: »**Tko dirne jednoga od ovih, taj mene dira u oko**« (Zah 2,8).

Sad ja ponavljam: »Mojsije zamoli Boga, svoga Gospodina.« Mnogi ljudi mole Boga za sve što **on** može učiniti, ali neće Bogu dati sve što **oni** mogu učiniti; oni hoće s Bogom dijeliti, a njemu hoće dati ono najnevrednije i samo malo. Kao prvo međutim što Bog ikada daje, on uvijek daje sama sebe. A kad Boga imaš, s Bogom imaš sve stvari. Ja sam neki put rekao: Tko ima Boga i uz Boga sve stvari, nema više od nekoga tko ima jedino Boga. Ja k tomu kažem: Tisuću anđela nisu u vječnosti brojčano više nego dva ili jedan, jer u vječnosti nema broja: ona je s onu stranu svakog broja.

»Mojsije zamoli Boga, svoga Gospodina.« »**Mojsije**« **znači onaj što je iz vode izvađen**. - Sad ću opet govoriti o volji. Ako bi netko predao sto maraka zlata radi Boga, bilo bi to veliko djelo i činilo bi se da je nešto značajno; ja međutim kažem: ako imam takvu **volju** - pretpostavimo da posjedujem sto maraka, da bih ih mogao dati - pa ako je samo moja volja savršena, onda sam ja (već time) Bogu stvarno platio i on me mora nagraditi kao da sam mu platio sto maraka. Ja kažem još više: Kad bih imao volju, ukoliko bih posjedevao cio jedan svijet, da ga predam Bogu, ja Bogu **jesam** platio cijelim jednim svijetom, i on me mora nagraditi kao da

sam mu platio cio jedan svijet. Da, ja kažem: Kad bi moja ruka ubila papu, a da se to nije dogodilo mojom voljom, ja bih stupio na oltar i svejedno bih čitao misu! Ja kažem: »Čovještvo« je u najsiromašnijem i najprezrenijem čovjeku isto tako savršeno kao i u papi ili u caru; jer »čovještvo« u sebi samomu meni je draže nego čovjek kojega na sebi nosim.

Da mi isto tako postanemo s Bogom sjedinjeni, neka nam Bog pomogne. Amen.

39. PROPOVIJED

Adolescens, tibi dico:

surge

(Luc. 7,14)

Čitamo u evanđelju da gospodin Luka piše o jednom mladiću koji je bio mrtav. Tada naiđe putem naš Gospodin i pristupi, pa se smilova nad njim, dotače ga i reče: »**Mladiću, tebi kažem i zapovijedam, ustani!**« (Lk 7,14).

Znajte sad: U svim dobrim ljudima jest cio Bog, a u duši ima nešto u čemu Bog živi, i ima nešto u duši gdje duša u Bogu živi. Kad (međutim) duša sebe izokrene prema izvanjskim stvarima, ona umire, a i Bog za tu dušu umire. Zbog toga on (međutim) nipošto ne umire sam u sebi; nego on u sebi (dalje) živi. Kad se duša

rastavlja od tijela, tijelo je mrtvo, ali duša u sebi (dalje) živi; tako je i Bog za onu dušu mrtav, a on u sebi ipak (dalje živi). Znajte sada: Ima jedna moć u duši, prostranija je od prostranog neba koje je nevjerojatno prostrano, tako prostrano da ga se ne može pravo izreći; - ona je moć međutim još puno prostranija.

Hajde sad dobro pazite! U onoj plemenitoj moći sad Otac govori svomu jedinorođenom Sinu: »Mladiću, ustani!« Sjedinjenje Boga s dušom tako je veliko da se jedva može povjerovati, a Bog je u sebi tako visok da tamo ne može stići nijedna spoznaja ni želja. Želja doseže dalje nego sve što se spoznajom može pojmiti. Ona je prostranija nego sva nebesa, pa i od svih anđela, a pritom ipak sve što je na zemlji živi od jedne (puke) anđeoske iskrice. Želja je prostrana, neizmjereno prostrana. Sve međutim što spoznaja može pojmiti i sve što želja može željeti, (sve to) nije Bog. Gdje završavaju razumijevanje i želja, to je tamno, (ali) tu **svijetli** Bog.

Sad naš Gospodin govori: »Mladiću, tebi kažem, ustani!« Ako pak hoću govor Božji u sebi razabrati, moram se potpuno otuđiti svemu što je moje, osobito u području vremenitoga, kao što mi je tuđe sve što je onkraj mora. **Duša je tako mlada kao onda kad je bila stvorena, u sebi, a starost koja joj pripada važi samo u pogledu na tijelo, ukoliko je ona (= duša) u tijelu djelatna.** Jedan učitelj kaže: Kad bi neki starac imao oči nekog mladića, on bi vidio isto tako dobro kao i mladić. Jučer sam sjedio na jednomu mjestu i rekao tamo jednu riječ, zvuči baš nevjerojatno - rekao sam ovo: Jeruzalem je mojoj duši jednako blizu kao i mjesto gdje sada stojim. Da, potpuno istinito: (čak) i ono što je tisuću milja dalje

od Jeruzalema, mojoj je duši blizu kao i moje vlastito tijelo - i ja sam u to tako siguran kao i da sam čovjek, a to učeni popovi lako uvide. **Znajte, moja je duša isto tako mlada kao i kad je stvorena, pa i još mnogo mlada! I znajte, ne bih se trebao čuditi kad bi sutra bila još mlada nego danas!**

Duša ima dvije moći, one s tijelom nemaju nikakve veze, a to su razum i volja: one djeluju iznad vremena. Oh, da su otvorene oči duše, pa da spoznaja jasno gleda istinu! Znajte, takvom bi čovjeku bilo tako lako ostaviti sve stvari kao jedan grašak ili zrno leće, da, tako mi duše, svemir bi tomu čovjeku bio kao jedno Ništa! A ima izvjesnih ljudi koji sve stvari ostave iz ljubavi, ali smatraju veoma velikim te stvari koje su ostavili. Međutim, onaj čovjek koji uistinu spoznaje da i kad se odreče sebe i svih stvari, to još uvijek ništa nije - oh, taj čovjek, koji **tako** živi, posjeduje uistinu sve stvari.

Ima u duši jedna moć kojoj su sve stvari jednako slatke: da, najnevrednije i najbolje ovoj je moći sasvim jednako; ona sve stvari shvaća iznad »ovdje« i »sada«. »Sada« - to je vrijeme, a »ovdje« - to je mjesto na kojemu sada stojim. Da sam ja sad posve izašao iz sebe i posve se sebe oslobodio, haj, Otac bi nebeski tako čisto rađao svoga jedinorođenog Sina u mom srcu da bi ga duh nanovo rađao. Da, potpuno je istinito, da je moj duh isto tako spreman kao duša našega Gospodina Isusa Krista, Otac bi i u meni isto tako čisto djelovao kao i u svomu jedinorođenom Sinu, a ne manje; jer on ljubi mene istom ljubavlju kojom ljubi samoga sebe.

Sveti Ivan je govorio: »**U početku bijaše Riječ, i Riječ bijaše kod Boga, i Bog bijaše Riječ**« (Iv 1,1). Hajde, tko sad hoće ovu riječ čuti u Ocu - tamo je veoma tiho - taj mora biti tih i rastavljen od svih slika i od svih oblika. Da, taj bi se čovjek trebao tako vjerno držati Boga da se sve stvari uopće ne bi mogle razveseliti ni ražalostiti. Štoviše, on treba sve stvari uzeti u Bogu onako kako ondje jesu.

Sad on govori: »Mladiću, tebi kažem, ustani!« On hoće to djelo sam učiniti. Kad bi me netko pozvao da prenesem jedan kamen, smio bi me isto tako pozvati da prenesem tisuću kamenova kao i jedan, ukoliko bi se on sam htio za to (= nošenje) pobrinuti. Ili ako bi nekoga (drugog) pozvao da prenese jedan kvintal, mogao bi ga isto tako pozvati da prenese tisuću kvintala, ako bi ih on sam htio nositi. Pa evo: Bog ovo djelo hoće sam izvršiti, čovjek treba samo slijediti i ni u čemu se ne opirati. Ah, kad bi duša htjela samo **unutra** prebivati, sve bi stvari imala prisutne. Ima u duši jedna moć, i ne samo jedna moć, nego: jedan bitak: on je tako čist i visok i tako u sebi plemenit da u nj ne može (ući) nijedno stvorenje nego jedino Bog: on tu prebiva. Da, potpuna je istina, (ni) sam Bog ne može tako unutra, ukoliko na sebi ima **načina**. Zaista, s bilo kojim **načinom** Bog ne može tamo unutra: nego jedino sa svojom čistom božanskom naravi Bog može unutra.

Hajde sada svoju pažnju trenutak upravite na to što on govori: »Mladiću, ja tebi **kažem**. . .« **Što** li je to Božje »kazivanje«? To je Božje **djelo**, a to je djelo tako plemenito i uzvišeno da ga Bog čini **sam**. Znajte sad, sva je naša savršenost i sve naše blaženstvo u tomu da

čovjek kroz svu stvorenost i vremenitost i bitak prođe i nadiđe ih te uđe u dno koje je bez dna.

Mi molimo Boga, našega dragoga Gospodina, da postanemo **Jedno** i s prebivalištem **unutra**. Neka nam u tomu Bog pomogne. Amen.

40. PROPOVIJED

Modicum et iam non

videbitis me

(Joh. 16,16)

Rekao sam na latinskom jednu izreku koju je napisao Sveti Ivan u evanđelju što ga čitamo ove nedjelje. Ovu je izreku rekao naš Gospodin svojim učenicima: **»Preko nečega malog ili neznatnog, pa me uskoro nećete vidjeti« (Iv 16,16)**. Kad pri duši ima nečega ma kako malog, **»vi mene ne vidite«**.

Sveti Augustin je postavio pitanje, što je život vječni, pa je odgovorio rekavši: Pitaš me što je život vječni? Upitaj i poslušaj **sam** Život vječni! Nitko ne zna bolje što je vrućina nego onaj komu je vruće; nitko ne zna bolje što je mudrost nego onaj koji ima mudrost; nitko ne zna bolje što je život vječni nego sam Život vječni. A naš Gospodin Isus Krist kaže: **»To je život vječni, spoznati tebe jedinog Boga kao jednoga, istinitog Boga« (Iv 17,3)**.

Tko bi Boga spoznao (samo) izdaleka kao kroz nešto posredujuće ili u nekom oblaku, (već) taj se ne bi (ni) po cijenu čitava svijeta ni na trenutak (više) odijelio od Boga. Što onda mislite kako je silno kad Boga gledamo neposredovano? Sad naš Gospodin kaže: »Preko nečega neznatnog ili malog, i najjednom me nećete vidjeti.« Sva stvorenja što ih je ikada Bog stvorio ili bi mogao stvoriti ako bi htio, sve je to »neznatno ili maleno« prema Bogu. Nebo je tako veliko i tako prostrano da ne biste povjerovali kad bih vam to kazao. Kad bi netko uzeo iglu i njenim vrhom dodirnuo nebo, to što bi vrh igle zahvatio od neba, bilo bi veće u usporedbi s nebom i cijelim ovim svijetom nego što je nebo i cijeli svijet spram Boga. Stoga je veoma prikladno kazano: »Preko nečeg neznatnog ili malog, pa me nećete vidjeti.« Sve dok bilo što od stvorenja u tebe baca svjetlo, sve dotle ti ne vidiš Boga, kako god to bilo maleno. Stoga govoraše duša u Knjizi ljubavi: **»Trčala sam naokolo i tražila onoga koga ljubi duša moja, i nisam ga nalazila« (Pj 3,2).** Ona je našla anđele i razne druge, ali nije nalazila onoga koga je ljubila duša njezina. Ona govoraše (dalje): **»Potom, kad sam preskočila nešto neznatno ili maleno, tada nađoh onoga koga ljubi duša moja.« (Pj 3,4).** Baš kao da je htjela kazati: »Kad sam sva stvorenja« - što je »malo« ili »neznatno« - »preskočila, tada nađoh onoga koga ljubi duša moja.« **Duša koja hoće da nađe Boga, mora se vinuti ili preskočiti preko svih stvorenja.**

Sad znajte: Bog ljubi dušu tako jako da kad biste mu uskratili da dušu ljubi, (time) biste mu oduzeli njegov život i njegov bitak, pa biste Boga ubili, ako bi se tako što smjelo reći, jer **upravo u onoj istoj ljubavi kojom**

Bog ljubi dušu iscvjetava Duh Sveti, i ta ista ljubav jest Duh Sveti. Budući da Bog tako jako ljubi dušu, duša isto tako mora biti nešto veliko.

Jedan učitelj kaže u Knjizi o duši: Da ništa posredujuće ne leži između, oko bi moglo vidjeti jednog mrava ili jednu mušicu na nebu. I pravo je rekao, u misli na vatru i zrak i mnogo toga što je između neba i oka. Drugi učitelj (međutim) kaže: Da nema ničega posredujućeg, oko ne bi (uopće) ništa vidjelo. Obojica misle (na nešto) ispravno.

Prvi kaže: Da ništa posredujućeg ne leži između, oko bi moglo mrava na nebu zapaziti. I on nešto ispravno misli. Da (naime) nema ničega posredujućeg između Boga i duše, ona bi bez daljnjega vidjela Boga; jer Bog ne pozna ništa posredujuće niti može podnijeti išta posredujuće. Kad bi duša bila posve ogoljena ili otkrita od svega posredujućeg, i Bog bi za nju bio ogoljen odnosno otkrit, pa bi joj se Bog posve dao. Sve dok duša (još) nije otkrita i ogoljena od svega posredujućeg, kako god to bilo maleno, sve dotle ona ne vidi Boga. Kad bi između tijela i duše postojalo bilo što posredujuće, pa bilo to i koliko je debljina dlake, tu nikad ne bi bilo pravog sjedinjenja. Kad je tomu tako (već) kod tjelesnih stvari, to je kudikamo više točno u duhovnim stvarima.

Boetije kaže: Ako hoćeš spoznati čistu istinu, odloži veselje i strah, povjerenje i nadu i muku. Veselje je nešto posredujuće, strah je nešto posredujuće, pouzdanje i nada i muka - sve je to nešto posredujuće.

Sve dok ti na to gledaš i sve dok opet to gleda na te, sve dotle ti **ne** vidiš *Boga*.

Drugi učitelj (međutim) kaže: Da nema ničega posredujućeg, moje oko ne bi (uopće) ništa vidjelo. Ako stavim svoj dlan na svoje oko, ne vidim dlan. Ako ga (međutim) držim (dalje) ispred sebe, onda ga odmah vidim. To dolazi od materijalnosti koju dlan posjeduje; pa se stoga ona (materijalnost) mora (prvo) pročistiti i profiniti u zraku i svjetlosti pa (onda) unijeti u moje oko kao slika. To možete promatrati na zrcalu: Ako ga držiš pred sobom, u zrcalu se pojavljuje tvoja slika. Oko i duša jesu međutim takvo ogledalo, tako da se u njemu pojavljuje sve što se pred njim drži. Zbog toga ja (i) ne vidim dlan ili kamen (u sebi), nego vidim sliku kamena; samu tu sliku ja međutim ne vidim u nekoj drugoj slici, odnosno u nekom posredstvu, nego je vidim neposredno i bez slike, jer je to posredujuće slika a ne nešto drugo, jer slika je bez slike i hod je bez hoda - on doduše prouzročuje hod - i veličina je bez veličine, ali ona doduše čini velikim; i zbog toga je slika bez slike, jer se ona ne vidi u nekoj drugoj slici. Vječna Riječ **jest** posrednik i sama slika, što je bez posredstva i slike da bi duša u vječnoj Riječi pojmila i spoznala Boga neposredno i bez slike.

U duši ima jedna moć, razum, što od samog početka, čim ugleda Boga ili ga okusi, ima u sebi pet svojstava.

Prvo, da odvajava od ovdje i sada.

Drugo, da ničemu ne sliča.

Treće, da je čist i nepomiješan.

Četvrto, da je u sebi djelatan ili tragalački.

Peto, da je slika.

Prvo (dakle): da on odvajaja od ovdje i sada. »Ovdje« i »sada« znači isto što i vrijeme i mjesto. »Sada« jest najmanje u vremenu, ono nije ni ulomak vremena ni dio vremena; ono međutim jest okus vremena, jest vrhunac vremena i kraj vremena. Pa ipak, kako god bio malen, on mora otpasti; sve što se (ma kako god) vremena ili okusa vremena (i samo) dotiče, sve to mora otpasti. - S druge strane: on odvajaja od ovdje. »Ovdje« hoće reći isto što i mjesto. Mjesto na kojem ja stojim veoma je maleno. Pa ipak, kako god ono bilo maleno, ono mora otpasti ako hoće vidjeti Boga.

Drugo: da on ničemu ne slični. Jedan učitelj kaže: Bog je jedno biće kojemu ništa nije slično niti može sličnim postati. Sveti Ivan međutim kaže: **»Mi ćemo se zvati djecom Božjom« (1 Iv 3,1)**. Pa ako mi hoćemo biti djeca Božja, moramo biti njemu slični. Kako međutim učitelj onda može kazati: Bog je jedno biće kojemu ništa nije slično? - To morate ovako razumjeti: Time što ova moć nije ničemu slična, upravo time ona je slična Bogu. Sasvim tako kao što Bogu nije ništa slično, tako ni ovoj moći nije ništa slično. Znajte, sva stvorenja po naravi jure i djeluju prema svrsi da postanu Bogu slična. Nebo ne bi nikad kružilo da ne juri i traga za Bogom, odnosno za sličnošću s Bogom. Da Bog nije u svim stvarima, Priroda ne bi ni u kojim stvarima ništa djelovala ni željela; jer bilo ti mило ili krivo, znao ti to ili ne znao: tajno u svojoj intimnoj dubini Priroda traga i teži za Bogom. Nikad čovjek ne može toliko žeđati da, kad bi mu se pružilo da pije, ipak **ne bi** za tim žudio ako u tom ne bi bilo nešto od Boga. Priroda ne bi težila ni za jelom ni za pićem, ni za odjećom ni za lagodnošću, niti za bilo čime

u bilo kojim stvarima, da u njima nema ništa od Boga, i ona potajno traga i juri i gladije uvijek za tim da u njima nađe **Boga**.

Treće: da je on čist i nepomiješan. Božja je narav takva da ne može podnijeti nikakvu izmiješanost i brkanje. Tako ni ova moć nema nikakvog brkanja ni pomiješanosti; nema u njoj ničega stranog i ništa strano u nju ne može upasti. Ako bih ja o nekom lijepom čovjeku kazao da je blijed i crn, nanio bih mu nepravdu. Duša treba biti sasvim bez pomiješanosti. Kad bi netko prišio ili stavio nešto na moju kapu, onaj tko bi povukao kapu, povukao bi i to što se na njoj nalazi. Kad ja odlazim odavde, onda odavde ide sa mnom sve što je na meni. Ako se povuče ono na čemu je neki čovjek gradio, to ujedno i njega povuče. Ali čovjek koji ne bi bio ni na što oslonjen i ničega se ne bi držao, takav čovjek ostao bi potpuno nepomaknut, pa da se i nebo i zemlja okrenu, jer se on ničega ne drži niti se njega išta drži.

Četvrto: da je on iznutra uvijek tragalački ili djelatan. Bog je takvo biće koje posvuda prebiva u najintimnijoj nutрини. Stoga je razum posvuda u potrazi prema nutрини. Volja naprotiv ide prema van, na ono što ljubi. Dođe li k meni, naprimjer, neki prijatelj, moja se volja sa svojom ljubavi potpuno na nj izlijeva i u tomu nalazi svoje zadovoljenje. Sad kaže Sveti Pavao: **»Mi ćemo spoznati Boga kao što i on nas spoznaje« (1 Kor 13,12)**. Sveti Ivan (međutim) kaže: **»Mi ćemo spoznati Boga kakav jest« (1 Iv 3,2)**. Ako hoću biti obojen, moram na sebi imati ono što pripada boji. Nikad ne postajem obojen ako na sebi nemam bitnost boje. Nikad ne mogu vidjeti Boga osim u istom onom u čemu Bog

sebe gleda. Zbog toga kaže jedan svetac: »**Bog prebiva u svjetlu do kojeg nema prilaza**« (1 Tim 6,16). Neka zbog ovoga nitko ne klone: nalazi se zacijelo na putu ili na prilazu, i to je dobro; ali je to do (same) istine (još) daleko, jer to (još) nije Bog.

Peto: da je on slika. Hajde sad pooštrite pažnju i ovo dobro zapamtite - jer u ovom imate (sadržanu) čitavu propovijed. Slika i prauzor tako su potpuno jedno i jedno s drugim sjedinjeni da se tu ne može raspoznati nikakva razlika. Može se zacijelo zamisliti vatra bez vrućine i vrućina bez vatre. Može se zacijelo (također) zamisliti sunce bez svjetlosti i svjetlost bez sunca. Ali se ne može spoznati nikakva razlika između slike i prauzora. Ja kažem još više: Bog sa svojom svemoći ne može tu spoznati nikakvu razliku, jer se (to dvoje) jedno s drugim rađa, a i umire jedno s drugim. Ako moj otac umre, ne umrem stoga i ja. Kad jedan umre, više se ne može reći: on je njegov sin, nego se kaže: on **je bio** njegov sin. Ako se jedan zid obijeli, on je time što je bijel sličan svakoj bjelini. Ali ako ga se pocrni, on je za svu bjelinu mrtav. Vidite, isto je tako ovdje. Ako bi nestalo slike koja je prema Bogu slikana, nestala bi i slika Božja.

Ja hoću reći jednu riječ - nastale su međutim dvije, tri. Sad me dobro slušajte! Razum gleda unutra i probija u sve kutke božanstva i uzima Sina u srcu Očevu i u njegovu dnu te ga stavlja sebi u dno. Razum prodire unutra, on se ne zadovoljava ni dobrotom ni mudročću ni istinom pa ni samim Bogom. Da, potpuno istinito: on se ni Bogom ne zadovoljava, kao ni kamenom ni stablom. On nikad ne miruje, on prodire u dno, gdje izbijaju dobrota i istina i uzima ga (= božanski bitak) **in**

principio, u početku gdje je ishodište dobrote i istine, još prije nego on dobije ikakvo ime, još prije nego on izbije, uzima ga u puno višem dnu nego što su dobrota i mudrost. Njegova sestra volja, te se zacijelo zadovoljava Bogom, utoliko što je on dobar. Razum međutim sve ovo odvaja i ulazi i probija u korijen, gdje Sin izvire i Duh Sveti iscvjetava.

Da ovo pojмимо i budemo vječno blaženi, neka nam pomognu Otac i Sin i Duh Sveti. Amen.

41. PROPOVIJED

Laudate coeli et exultet

terra

(Is. 49,13)

Ego sum lux mundi

(Joh. 8,12)

Rekao sam na latinskom dvije izreke. Jedna je napisana u čitanju, a govori je prorok Izaija: »**Veselite se, nebo i zemljo, Bog je utješio svoj narod i smilovat će se nad svojim siromasima**« (Iz 49,13). Druga je u evanđelju, a ondje naš Gospodin govori: »**Ja sam svjetlo svijeta, i tko ide za mnom, taj ne hodi u tami i naći će i imati svjetlo života**« (Iv 8,12).

Sad pazite na prvu izreku, koju govori prorok: »**Veselite se, nebo i zemljo!**« Zaista, zaista! Bog mi je svjedok, Bog mi je svjedok! Budite u to tako sigurni kao i

u to da Bog živi: Najmanje dobro djelo ili najmanja dobra volja ili najmanja dobra želja povod su da se vesele svi sveti na nebu i na zemlji i svi anđeli, takvim veseljem da slično veselje ne može pružiti cio ovaj svijet! I što je veći svaki od tih svetaca, to je veće njegovo veselje; svejedno je sve ovo veselje zajedno tako maleno kao zrno leće prema onom veselju što ga **Bog** ima nad onim djelom. Jer Bog je uz dobro djelo zadovoljan i nasmijan; jer sva druga djela koja se ne događaju na slavu Božju pred Bogom su kao pepeo. Radi toga on (= prorok) govori: »Veselite se, nebo i zemljo! Bog je utješio svoj narod.«

Sad pazite na to što kaže: »Bog je utješio svoj narod i smilovat će se nad svojim siromasima.« On kaže »**svojim** siromasima«. Ta siromasi su prepušteni jedino Bogu, jer se za njih nitko drugi ne zauzima. Kad netko ima prijatelja koji je siromašan, on ga ne priznaje: ali ako on (= prijatelj) ima posjed i ako je mudar, onda on kaže: »Ti si mi rođak« i na brzu ga ruku priznaje. Siromahu međutim kaže: »Bog te čuvao!« i stidi ga se. Siromasi su prepušteni Bogu; jer kamo god dođu Boga nalaze i Boga imaju na svim mjestima, a Bog se za njih zauzima, jer su njemu preporučeni. Radi toga on govori u evanđelju: »**Blaženi siromašni**« (Mt 5,3).

Sad pazite na izreku gdje govori: »**Ja sam svjetlo svijeta**« (Iv 8,12). »Ja **sam**“ - time on dotiče bitak. Učitelji kažu: Sva stvorenja doduše mogu reći »ja«, ta ova je riječ općevažeća; međutim riječ sum, "**jesam**«, nju u pravom smislu ne može (o sebi) reći nitko nego jedino Bog. "**Sum**" znači: stvar koja u sebi nosi sve dobro; svim je međutim stvorenjima uskraćeno da bilo

koje ima sve ono što bi čovjeka moglo **potpuno** utješiti. Kad bih imao sve što bih samo mogao poželjeti, ali da me samo prst boli, to ipak ne bih imao sve, jer bi mi prst ipak bio povrijeđen i ne bih imao punu utjehu sve dok bi me prst bolio. Kruh je za čovjeka veoma utješan ukoliko je gladan; međutim, ako bi bio žedan, u kruhu bi imao jednako malo utjehe kao i u kamenu. A sasvim je tako i s odjećom; a isto je tako sa svim stvorenjima, pa je radi toga istina da sva stvorenja u sebi nose gorkost. Doduše, istina je (opet) da sva stvorenja u sebi nose i nešto utjehe, poput malo s vrha pokupljenog samotoka. Taj samotok međutim, to jest sve što uopće može biti od dobra u svim stvorenjima zajedno, to je sve skupa u Bogu. Radi toga stoji pisano u Knjizi Mudrosti: »**S tobom mojoj duši dolazi svako dobro**« (Mudr 7,11). Međutim, utjeha svih stvorenja nije savršena, jer u sebi nosi primjesu. Božja je utjeha naprotiv čista i bez primjese, cjelovita je i savršena. A njemu je tako potrebno da tebi dade, da on ne može čekati da kao prvo dade **sebe**. Bog je tako zaljubljen u svoju ljubav prema nama, baš kao da je zaboravio nebo i zemlju i sve svoje blaženstvo i sve svoje božanstvo, i kao da nema veze ni sa čime nego sa mnom, da bi meni dao sve što bi me moglo utješiti. I on mi to daje sasvim i daje mi to savršeno, daje to u najčistijemu, i daje to uvijek i daje to u svim stvorenjima.

Sad on govori: »**Tko ide za mnom, taj ne hoda u tami**« (Iv 8,12). Pazite sad što kaže: »tko ide za mnom«. Učitelji kažu da duša ima tri moći. Prva moć traži posvuda ono najslađe. Druga uvijek traži ono najviše. Treća moć uvijek traži ono najbolje; jer duša je tako plemenita da ona ne može nigdje počinuti nego u

iskonu, odakle kaplje ono što urađa dobrom. Vidite, tako je slatka Božja utjeha da je sva stvorenja traže i za njom jure. A ja kažem još više: Bitak i život svih stvorenja sastoji se u tome da Boga traže i za njim jure.

Sad biste vi mogli kazati: Gdje je taj Bog za kojim jure sva stvorenja, od kojeg ona imaju svoj bitak i svoj život? - Ja govorim rado o božanstvu, jer odatle teče sve naše blaženstvo. Otac govori: **»Sine moj, u odbljesku svetaca ja te danas rađam« (Ps 109,3).** Gdje je ovaj Bog? - **»Puninom svetaca ja sam okružen« (Sir 24,16).** Gdje je ovaj Bog? - U Ocu. Gdje je ovaj Bog? - U vječnosti. Nikad nitko ne bi mogao naći Boga, kao što kaže mudrac: **»Gospodine, ti si skriveni Bog« (Iz 45,15).** Gdje je ovaj Bog? - Baš kao što se neki čovjek sakrije a onda se nakašlje pa se time oda, i Bog je tako učinio. Boga nikad nitko ne bi mogao naći; on se međutim sada sam odao. Jedan svetac kaže: Osjećam katkada u sebi takvu slast da zaboravim samoga sebe i sva stvorenja i hoću se u tebi rastopiti. A ako hoću sve to obujmiti, ti mi to, Gospodine, uzmeš. Što ti, Gospodine, time smjeraš? Ako me uzbuđuješ, zašto mi to onda uzimaš? Ako me ljubiš, zašto mi onda bježiš? Ah, Gospodine, ti to činiš s tom svrhom da bih ja od tebe mogao puno primiti!

Prorok govori: **»Moj Bože!« - »Tko ti kaže da sam ja tvoj Bog?« - »Gospodine, ja ne mogu više počinuti nego u tebi, i nigdje mi nije dobro nego u tebi« (Ps 15,2).**

Da mi tako tražimo Boga te ga i nađemo, neka nam pomogne Otac i Sin i Duh Sveti. Amen.

42. PROPOVIJED

Renovamini spiritu mentis

vestrae

(Eph. 4,23)

»**Obnovite se u svom duhu, što se zove *mens*, hoće reći svijest**« (Ef 4,23). Tako govori Sveti Pavao. A Sveti Augustin kaže da je Bog u onom pravom duševnom krugu, što se zove *mens* ili »svijest«, zajedno s bitkom duše stvorio jednu moć koju učitelji zovu spremištem ili škrinjom duhovnih oblika odnosno oblikovanih slika. Ova moć temelji sličnost između duše i Oca (s jedne strane) istjecanjem njegova božanstva, u kojem je on izlio čitavo blago svoga božanskog bitka u Sina i u Duha Svetoga u različitost osoba, kao što (s druge strane) duševno pamćenje izlijeva u (druge) duševne moći blago svojih slika.

Pa kad god duša ovom moći gleda ono slikovito, gledala ona lik nekog anđela ili svoju vlastitu sliku: u njoj je nešto nesavršeno. Ako (čak) i Boga gleda tako kako on jest Bog ili lik ili trojnost, u njoj je nešto nesavršeno. Ako se međutim sve duševne slike odijele te ona gleda samo jedino Jedno, onda ono čisti bitak duše nalazi, podnoseći i u sebi počivajući, čisti - od forma slobodni - bitak božanskog jedinstva što je nadbivstveni bitak. O čudo nad čudima, kakvo je to plemenito podnošenje kad

bitak duše ne može podnositi ništa drugo nego jedino čisto Božje jedinstvo!

Sad govori Sveti Pavao: »Trebate se **obnoviti** duhom.« Obnavljanje snalazi sva stvorenja pod Bogom; Boga međutim ne snalazi nikakvo obnavljanje nego samo vječnost. Što je vječnost? Čujte! Vlastitost je vječnosti da su u njoj bitak i mladost jedno, jer vječnost ne bi bila vječna kad bi mogla **postajati** novom a ne **biti** to postojano. Sad ja međutim kažem: Obnavljanje snalazi (zacijelo) i **anđele**, i to u pogledu poučavanja o budućem, jer anđeo o budućim stvarima zna samo ako mu to Bog objavi. I dušu snalazi obnavljanje utoliko što se zove »duša«; jer se ona zove »dušom« s obzirom na to da daje život tijelu i što je forma tijela. Obnavljanje je snalazi i utoliko što se zove »duh«: a »duhom« se ona zove utoliko što je odijeljena od Ovdje i od Sada i od svega Prirodnog. Gdje je ona međutim slika Božja i bezimena poput Boga, tu nju ne snalazi nikakvo obnavljanje nego jedino vječnost, poput Boga. Sad pazite! Bog je bez imena, jer o njemu nitko ne može nešto iskazati ili spoznati. Stoga kaže jedan poganski učitelj: Ono što mi spoznajemo ili iskazujemo o prvom uzroku, to smo više mi sami nego što bi to bio prvi uzrok; jer on je uzvišen iznad svakog iskazivanja i razumijevanja. Ako ja prema tomu kažem: Bog je dobar - to nije istinito; (nego) ja jesam dobar, ali Bog nije dobar! Da, ja bih mogao povrh toga kazati: Ja sam **više dobar** nego Bog! Jer ono što je dobro, to može postati bolje; što može postati bolje, to može postati najbolje. Bog međutim nije dobar; stoga on ne može postati bolji. Jer on dakle ne može postati bolji, onda on ne može postati ni najbolji; jer to je sve troje daleko od Boga:

»dobar«, »bolji« i »najbolji«, jer on je nadasve uzvišen. Ako ja nadalje kažem: Bog je **mudar** - to nije istina; ja sam mudriji nego on! Ako dalje kažem: Bog je **jedan bitak** - to nije istina; (nego) on je nadbivstveni bitak i nadbivstvena niština! Radi toga kaže Sveti Augustin: Najljepše što čovjek o Bogu može iskazati sastoji se u tomu da on iz mudrosti nutarnjeg bogatstva može šutjeti. Radi toga šuti i ne otvaraj usta o Bogu, jer time što o njemu zineš, lažeš, činiš grijeh. Ako međutim hoćeš biti bez grijeha i savršen, ne otvaraj usta o Bogu! O Bogu nemoj ništa ni (htjeti) **spoznati**, jer **Bog je iznad svake spoznaje**. Jedan učitelj kaže: Kad bih ja imao Boga kojeg bih mogao spoznati, ja njega nikad (više) ne bih smatrao Bogom! Ako međutim nešto o njemu spoznaš: ništa od toga nije on, pa time što si spoznao nešto o njemu, dospijevaš u nespoznanje, a takvim nespoznanjem u životinjstvo. Jer ono što je u stvorenja nespoznavajuće, to je životinjsko. Pa ako nećeš postati životinjskim, ne spoznavaj ništa o riječima neizrecivom Bogu! - »Ah, pa kako da radim?« - Moraš posve umaknuti svome tvojstvu i rastopiti se u njegovu njegovost, pa tvoje »tvoje« treba postati »moje« u njegovu »njegovom« tako cjelovito da ti s njim vječno spoznaješ njegovu nenastalu njegovost i njegovu nenazovivu ništinu.

Sveti Pavao pak kaže: »Obnovite se duhom.« Ako se dakle hoćemo obnoviti duhom, mora svaka od **šest** duševnih moći, i one više i one niže, imati jedan zlatni prsten, pozlaćen zlatom božanske ljubavi. Sad gledajte na **niže** moći, kojih ima **tri**.

Prva se zove moć razlikovanja, **rationale**; na njoj trebaš nositi jedan zlatni prsten; taj je »prosvjetljenje«, da tvoja moć razlikovanja bude uvijek prosvjetljena božanskim svjetlom.

Druga se moć zove srdica, **irascibilis**; na njoj trebaš nositi jedan prsten: taj je »tvoj mir«. Zašto? Pa: dokle u miru, dotle u Bogu!

Treća se moć zove žudnja, **concupiscibilis**; na njoj trebaš nositi jedan prsten: to je »zadovoljnost«, da budeš zasitan spram svih stvari koje su ispod Boga. Neka ti međutim nikad ne bude dosta Boga! Jer Boga ti nikad **ne može** biti dosta: što više Boga imaš, to ga više želiš; kad bi ti naime moglo biti dosta Boga, tako da bi u vezi s Bogom bilo zadovoljnosti, Bog ne bi bio Bog.

I na svakoj od tri više moći moraš nositi jedan zlatni prsten. I **viših** moći ima također **tri**.

Prva se zove zadržavajuća moć, **memoria**. Ovu moć uspoređuju s Ocem u Trojstvu. Na njoj trebaš nositi jedan zlatni prsten: to je »zadržavanje«, da u sebi zadržiš sve vječne stvari.

Druga se zove razum, **intellectus**. Ovu moć uspoređuju sa Sinom. Na njoj također trebaš nositi jedan zlatni prsten: to je »spoznaja«, da sve vrijeme spoznaješ Boga. A kako? Spoznavaj ga bez slika, neposredno i bez usporedbi. Ako međutim Boga hoću spoznavati na takav način neposredno, moram naprosto postati **on**, a **on** mora postati ja. Još točnije kažem: **Bog** mora naprosto postati **ja**, a **ja** naprosto **Bog**, tako potpuno jedno da ono »on« i ovo »ja« bude jedno, postanu i jesu i u ovom bivstvovanju vječno čine **jedno** djelo. Jer sve dok ovo »on« i ovo »ja«, to jest Bog i duša, nisu

jedno jedino ovdje i jedno jedino sada, sve dotle ne bi ovo »ja« moglo nikada djelovati niti jedno postati.

Treća moć zove se volja, **voluntas**. Ovu moć uspoređuju s Duhom Svetim. Na njoj trebaš nositi jedan zlatni prsten: to je »ljubav«, da bi ti ljubio Boga. Ljubi Boga ne gledajući na njegovu dragost, to znači: ne zato što bi on bio vrijedan ljubavi; jer Bog nije ljubak: on je uzvišen iznad svake ljupkosti. »Pa kako da ljubim Boga?« - Boga trebaš ljubiti ne-duhovno, to znači tako da ti duša bude neduhovna i oslobođena svake duhovnosti; jer dok je tvoja duša duholika, dotle ona ima slika. Međutim, sve dok ona ima slika, sve dotle ona ima posredništvo; sve dok ona ima posredništva, sve dotle ona nema jedinstva ni jednostavnosti. Sve dok ona nema jednostavnosti, sve dotle ona (još) nikad nije pravo uzljubila Boga; jer pravo ljubiti povezano je s jednostavnošću. Radi toga tvoja duša treba biti čista od svakog duha, treba stajati tu **bez duha**. Jer ako Boga ljubiš kako on jest **Bog**, kako je duh, kako je osoba i kako je slika - sve to mora otpasti. »A kako da ga onda ljubim?« - Ljubi ga kako je Ne-Bog, Ne-duh, Ne-osoba, Ne-slika, još više: kako je bistro, čisto, jasno Jedno, odijeljen od svakog dvojstva. A u ovom Jednomu trebamo vječno utonuti iz nešta u ništa. Neka nam u tomu Bog pomogne. Amen.

43. PROPOVIJED

Praedica verbum (2

Tim. 4,2)

Jednu izreku čitamo danas i sutra (s pogledom) na moga gospodina Svetog Dominika, a piše je Sveti Pavao u poslanici. Naški glasi ovako: **»Govori riječ, izriči je, iznosi je i rađaj Riječ« (2 Tim 4,2)**. Neobična je stvar da nešto istječe, a ipak ostaje unutra. Da riječ istječe, a ipak ostaje unutra, to je veoma neobično. Da sva stvorenja istječu, a ipak ostaju unutra, to je veoma neobično. Što je Bog dao i što je Bog obećao dati, to je veoma neobično, i nepojmljivo i nevjerojatno. A to je s pravom tako: jer da je to pojmljivo i vjerojatno, s time ne bi bilo u redu. Bog je u svim stvarima. Što je on više u stvarima, to više je on izvan stvari; što više je on **unutra**, to više je on vani. Ja sam već više puta kazao da Bog cio ovaj svijet stvara potpuno i sasvim u ovom sada. Sve što je Bog ikada stvorio prije šest tisuća i više godina kad je pravio svijet, stvara Bog i sada sve odjednom. Bog je u svim stvarima; ali ukoliko je Bog božanstven i ukoliko je Bog razuman, Bog nigdje nije tako istinski kao u duši i u anđelima, ako hoćeš: u najintimnijoj dubini duše i u najuzvišenijem dijelu duše. A kad kažem »najintimnija dubina«, mislim na najuzvišeniji dio; i kad kažem »najuzvišeniji dio«, mislim na najintimniju dubinu. U najintimnijoj dubini i u najvišem dijelu duše: ja ih (ondje) oboje mislim kao u Jednomu. Ondje, gdje nikad nije prodrlo vrijeme, nikad posvijetlila nijedna slika: u najintimnijoj dubini i u najvišem dijelu duše stvara Bog čitav svijet. Sve što je Bog stvorio prije šest tisuća godina i sve što će Bog još poslije tisuću godina stvoriti, ako svijet bude (još) tako dugo postojao, to on stvara u najintimnijoj dubini i u najvišem dijelu duše. Sve što je prošlo i sve što je sadašnje i sve što je buduće, to Bog stvara u najintimnijoj dubini duše. Sve što Bog čini u svim svetima, to Bog čini u najintimnijoj dubini duše.

Otac rađa svoga Sina u najintimnijoj dubini duše i rađa tebe sa svojim jedinorođenim Sinom kao ne-manjeg. Ako hoću biti sin, moram biti sin, u istom bitku u kojem je on Sin i ni u jednomu drugom. Ako hoću biti čovjek, ne mogu biti čovjek u bitku životinje, (nego) moram biti čovjek u bitku čovjeka. Ako međutim hoću biti **ovaj** (određeni) čovjek, moram biti **ovaj** čovjek u **ovom** (određenom) bitku. A Sveti Ivan kaže: »**Vi ste djeca Božja**« (Iv 4,4).

»Govori riječ, izgovaraj je, izriči je, iznosi je, rađaj Riječ!« »Izgovaraj je!« Što se izvana govori, to je nešto grubo; ona je Riječ međutim **unutra** rečena. »Izgovaraj je!«, to znači da trebaš postati svjestan onoga što **a tebi** jest. Prorok govori: »**Bog reče Jedno, a ja dvoje čuh**« (Ps 61,12). To je istina. Bog je stalno govorio samo Jedno. Njegov je izričaj samo jedan. U ovoj jednoj Riječi izriče on svoga Sina i ujedno Duha Svetoga i sva stvorenja, a (ipak) samo **jedan** izričaj postoji u Bogu. Prorok međutim kaže: »Ja dvoje čuh«, to znači: Ja razabrah Boga i stvorenje. Tu gdje to (= stvorenje) Bog **govori**, tu je to Bog; ovdje međutim (= u prostoru i vremenu), to je stvorenje. Ljudi (sebi) utvaraju da je Bog samo **ondje** (= kod svoga povijesnog utjelovljenja) postao čovjekom. Nije tomu tako, jer Bog je **ovdje** (= na ovom ovdje mjestu) isto tako postao čovjekom kao i ondje, i on je postao čovjekom iz **tog** razloga da rodi **tebe** kao svoga jedinorođenog sina, i (to) kao ne-manjega.

Sjedio sam jučer na jednomu mjestu, pa tada rekoh jedan izričaj što stoji u Očenašu, a glasi: »Budi volja tvoja!« Bolje bi međutim bilo: »Neka volja bude tvojom!«: da **moja** volja **njegovom** voljom postane, da (od) **ja**

postane **on**, to Očenaš hoće reći. Ova riječ ima dvojaki smisao. Prvo: »Spavaj u svim stvarima!«, to znači da ništa ne znaš ni za vrijeme, ni za stvorenja, ni za slike. Učitelji kažu: Kad bi neki čovjek, koji čvrsto spava, sto godina spavao, on ne bi znao ni za jedno stvorenje niti bi znao za vrijeme ni za slike; a **tada** možeš opaziti **što** Bog u tebi čini. Stoga govori duša u Knjizi ljubavi: »**Ja spavam, a srce mi bdije**« (Pj 5,2). Stoga: Ako sva stvorenja u tebi spavaju, možeš opaziti što Bog u tebi čini.

Taj izričaj, na drugom mjestu, hoće reći: »Trudi se u svemu!« Ovo (opet) ima u sebi **trostruki** smisao. To znači: »Okoristi se svim stvarima!«

To (**prvo**) znači: Uzmi Boga u svim stvarima, jer Bog jest u svim stvarima. Sveti Augustin kaže: Bog je stvorio sve stvari ne da bi dao da one nastanu pa da on ode svojim putem, nego: on je u njima ostao. Ljudi sebi utvaraju da imaju više ako povrh Boga imaju stvari, kao da bi Boga imali bez tih stvari. To međutim nije ispravno, jer sve stvari povrh Boga nisu više nego Bog sam; kao kad bi netko tko bi imao Sina i Oca s njim, sebi utvarao da ima više nego kad bi Sina imao bez Oca. Jer Otac sa Sinom nije više nego Sin sam, a opet Sin sa Ocem nije više nego Otac sam. Stoga uzmi Boga u svim stvarima, a to je znak za to da je on tebe rodio kao svoga jedinorođenog sina i kao ne-manjega.

Drugo značenje onoga »Okoristi se svim stvarima!« jest ovo: **Ljubi Boga iznad svih stvari, a svoga bližnjega kao sama sebe! (Mt 22,37)**, a to je zapovijed od Boga. Ja međutim kažem da to nije samo zapovijed

nego da je to Bog darovao i obećao darovati. Ako više voliš da je stotinu maraka kod tebe nego kod drugoga, to nije ispravno. Ako jednog čovjeka više voliš nego drugoga, to nije ispravno. I ako svoga oca i svoju majku više voliš nego nekog drugog čovjeka, to nije ispravno. I ako blaženstvo više voliš u sebi nego u nekom drugom, to nije ispravno. »Bože sačuvaj! Što vi to kažete? Zar ne trebam blaženstvo u sebi voljeti više nego u nekome drugomu?« Ima puno učenih ljudi koji to ne shvaćaju i to im se čini veoma teškim. To međutim nije teško, (štoviše) sasvim je lako. Hoću ti pokazati da to nije teško. Vidite, Priroda kod svakog uda ide za dvjema svrhama time što djeluje na čovjeka. Prva svrha za kojom ud ide u svojim činima jest služiti sveukupnom tijelu, a zatim (i) svakom udu napose kao i sebi samom, i ne manje nego sebi samom, te on u svojim činima sebe sama nema pred očima više nego neki drugi ud. Kudikamo više mora to važiti u području milosti! Bog treba biti pravilo i temelj tvoje ljubavi. Prvi naum tvoje ljubavi mora biti upravljen čisto na Boga, a zatim na tvoga bližnjega kao na samog sebe, i ne manje nego na samog sebe. Ako ti (međutim) blaženstvo u sebi ljubiš više nego u nekome drugomu, ti ljubiš samoga sebe, a gdje ti ljubiš sebe, tu nije Bog tvoja čista ljubav, a to je pogrešno. Jer ako ti ljubiš blaženstvo u Svetom Petru i u Svetom Pavlu kao u sebi samomu, ti posjeduješ isto blaženstvo koje i oni imaju. I ako ti ljubiš blaženstvo u anđelima kao (i) u sebi, i ako ljubiš blaženstvo u našoj Gospi isto tako kao u sebi, ti uživaš jednako blaženstvo u pravom smislu kao i ona: ono je tebi isto tako vlastito kao i njoj. Stoga se kaže u Knjizi Mudrosti: **»Učinio ga je jednakim svojim svetima« (Sir 45,2).**

Treće značenje onoga »Okoristite se svim stvarima!« jest ovo: Ljubi Boga u svim stvarima **jednako**, to znači: Ljubi Boga jednako rado u siromaštvu kao i u bogatstvu; i jednako ga ljubi u bolesti kao i u zdravlju, jednako ga ljubi u kušnji kao i bez kušnje, jednako u trpljenju i bez trpljenja. Da, što je veće trpljenje, to je trpljenje manje i tim lakše, poput dvaju vjedara: što je jedno teže, to je lakše drugo, i što se više čovjek odriče, to mu lakše pada odreći se. Čovjeku koji Boga ljubi bilo bi isto tako lako predati cio ovaj svijet kao i jedno jaje. Što više preda, to mu lakše pada predavati, kao i kod apostola: što su teže trpjeli, to su trpljenje lakše podnosili.

»Trudi se u svemu«, to (konačno) znači: Gdje se nađeš u raznovrsnim stvarima i negdje drugdje mimo onoga čistog Jednoga (na kojem postavljaš temelj), to se potruđi, to znači: trudi se u svemu oko ispunjavanja svoje službe. To znači: Podigni glavu! To ima dvojaki smisao. Prvi je: Odloži sve što je tvoje i predaj se u vlasništvo Bogu, tako će (i) Bog biti tebi vlastit kao što je sam sebi vlastit, te je on tebi Bog kao što je Bog sam sebi, a ne manje. Što je moje, to nemam ni od koga. Ako to pak imam od nekoga drugog, onda to nije moje; to je, naprotiv, onoga od koga ja to imam. Drugi smisao toga »Podigni glavu!« jest: Upravi sva svoja djela Bogu. Ima puno ljudi koji ovo ne shvaćaju, i meni se ne čini neobičnim; jer čovjek koji ovo hoće shvatiti mora biti odijeljen i uzvišen iznad svih (zemaljskih) stvari.

Da dospijemo do ove savršenosti, neka nam Bog pomogne. Amen.

44. PROPOVIJED

Mortuus erat et revixit, perierat et inventus est

(Luc. 15,32)

»Bijaše mrtav i oživje. Bijaše izgubljen i opet se nađe« (Lk 15,32).

Ja sam u jednoj propovijedi kazao da ću (onog) čovjeka koji je možda činio **dobra** djela u vrijeme dok je bio u smrtnim grijesima poučiti o tomu kako bi ta djela mogla oživjeti zajedno s vremenom u kojem su bila učinjena. A ja ću sad protumačiti kako to doista jest, jer su me molili da objasnim smisao (svoje tvrdnje). I ja ću to učiniti, mada se tome protive svi živi učitelji.

Učitelji kažu svi suglasno: Sve dok je čovjek u milosti, sva djela koja on tada čini zaslužuju vječni život. I to jest istina, jer u milosti čini **Bog** ta djela, i u tomu se ja s njima slažem. Učitelji opet kažu svi suglasno: Ako čovjek padne u smrtni grijeh, mrtva su (i) sva djela koja on tada čini, dok je u smrtnim grijesima, kao što je i on sam mrtav, te **nisu** vrijedna vječne nagrade, jer on ne živi u milosti. I to je istina u tom smislu, pa se ja i u tomu s njima slažem. Učitelji (dalje) kažu: Kad Bog vrati milost čovjeku koji se pokaje za grijehe, onda sva ona djela što ih je ikada u milosti učinio **prije** nego je pao u smrtni grijeh, opet skupa uskrisuju u novoj milosti pa žive kao i prije. I u tomu se ja s njima slažem. Sad oni međutim kažu: Ona djela koja je čovjek učinio dok je bio u

smrtnom grijehu zauvijek su izgubljena, i to vrijeme i ta djela jedno s drugim. A **tome** se ja, magistar Eckhart, protivim i kažem ovako: Od svih dobrih djela koja je čovjek učinio dok je bio u smrtnim grijesima baš nijedno nije izgubljeno, a ni vrijeme u koje su se ona dogodila, ukoliko (taj) čovjek opet steče milost. Vidite, **ovome** se protive svi živi učitelji!

Sad strogo pazite kamo ja ciljam svojim riječima, tako možete razumjeti smisao.

Ja kažem općenito: **Sva** dobra djela što ih je čovjek ikad učinio i što su se ikada dogodila, kao i vrijeme u koje su se događala i u koje će se nadalje događati - djela i vrijeme jesu zajedno izgubljeni, ta djela **kao** djela, to vrijeme **kao** vrijeme. Ja kažem nadalje: Još nikada bilo koje **djelo** nije bilo dobro ili sveto ili blaženo. Ja kažem dalje da nijedno **vrijeme** nije nikada bilo sveto ni blaženo ni dobro, niti će ikada biti, ni jedno ni drugo. Kako bi se dakle moglo sačuvati kad nije ni dobro ni blaženo ni sveto? Kad su dakle dobra djela pa i vrijeme u kojem su se dogodila zajedno potpuno propali, kako bi onda mogla ostati sačuvana **ona** djela koja su se dogodila u smrtnim grijesima, i kako ono vrijeme u kojem su se ona događala? Ja ponavljam: oni su zajedno izgubljeni, djela i vrijeme, zla i dobra, djela kao djela, vrijeme **kao** vrijeme; oni su zajedno zauvijek propali.

Sad iskršava pitanje: Zašto se neko djelo zove sveto djelo i blaženo djelo i dobro djelo, a na isti način i vrijeme u kojem se to djelo dogodilo? Gledajte, kao što sam ranije kazao: To djelo i to vrijeme, u kojem se to

djelo dogodilo, nisu ni sveti ni blaženi ni dobri. Dobrota, svetost i blaženstvo jesu samo **oznake** koje slučajno vežemo za to djelo i to vrijeme, nije to njihova vlastitost. Zašto? Jedno djelo **kao** djelo nije od sebe, a ni ne događa se radi sebe, ono i ne zna za se. I stoga ono (uopće) nije ni blaženo ni neblaženo; nego se **duh**, iz kojeg se to djelo zbiva, oslobađa te "**slike**" (= intencionalne predodžbe tog djela) i to više (u nj) ne ulazi. Jer (to djelo), utoliko što je bilo djelo, odmah je propalo; a i vrijeme u kojem se to događalo, pa (sad) nije ni ovdje ni ondje; jer duh više s tim djelom nema veze. Ako on treba bilo što dalje činiti, to se mora zbivati s **drugim** djelima, a i u nekom **drugom** vremenu. Stoga i djelo i vrijeme jedno s drugim propadaju, bili zli ili dobri: ta jednako su izgubljeni: jer oni u duši nemaju ostanka niti u samima sebi bitka ili mjesta, a ni Bog ih ni u čemu ne treba. Stoga oni u sebi samima propadaju. Ako se neko dobro djelo zbiva po jednom čovjeku, taj se čovjek tim djelom **oslobađa** i tom je slobodom on sličniji i bliži svom početku nego je bio ranije, prije nego se zbilo to oslobađanje, te je on toliko blaženiji i bolji (postao) nego što je bio ranije, prije nego što je uslijedilo to oslobođenje. Iz **ovog** razloga zove se to djelo pa i (to) vrijeme, u koje se (to) djelo dogodilo, svetim i blaženim; pa ipak to nije prikladno, jer (to) djelo nema bitka, a isto tako ni (to) vrijeme u kojem se ono događalo: jer ono u sebi prolazi. Stoga ono nije ni dobro ni sveto ni blaženo, nego je blažen **čovjek** u kojem ostaje **plod** djela - ne kao vrijeme ni kao djelo nego kao dobro svojstvo koje je uvijek tu s tim duhom, kao što je i duh vječan u sebi, i (to) jest duh sam.

Vidite, na takav način nije nikad propalo neko dobro vladanje, a niti vrijeme u koje se ono zbililo; ne što bi ostalo sačuvano kao djelo i kao vrijeme nego oslobođeno od djela i vremena sa svojstvom u duhu u kojem ono vječno jest, kao što je duh u sebi vječan.

Gledajte, sad upravite svoju pažnju na ona djela što su se dogodila u smrtnim grijesima. Kao što ste čuli - oni koji su me razumjeli: Kao djela i kao vrijeme to su dobra djela, što su se dogodila u smrtnim grijesima, propala, djela i vrijeme ujedno. No ja sam (međutim) također rekao da su djela i vrijeme u sebi samima ništa, vidite, onda ni onaj koji njih gubi ne gubi ništa. To je istina. Ja sam povrh toga također kazao: Djelo i vrijeme u sebi samima nemaju ni bitka ni vremena; **kao** djelo ono je i u vremenu iz duha ispalo. Ako duh hoće (nešto) dalje činiti, to mora nužno biti jedno **drugo** djelo i dogoditi se u jednom **drugom** vremenu. I stoga ono ne može nikada više doći u duh utoliko što je bilo djelo i vrijeme. Ono također ne može ni na koji način doći u Boga, jer još nikad nije vrijeme ili vremenito djelo dospjelo u Boga. I stoga to mora nužno propasti i biti izgubljeno.

A ja sam međutim još kazao da od svih dobrih djela što ih čovjek čini dok je u smrtnim grijesima ni jedno jedino ne ostaje izgubljeno, ni (to) vrijeme ni (ta) djela. A ovo je istinito u **onom** smislu koji vam hoću razjasniti. A, kao što sam već ranije kazao, tome se protive svi živi učitelji.

Sad poslušajte ukratko taj smisao kako odgovara istini! Ako čovjek čini dobra djela dok je u smrtnom grijehu, on ih ipak ne čini **iz** smrtnoga grijeha, jer ta su djela **dobra**, dok su smrtni grijesi **zli**. Nego ih on čini iz dna svoga

duha, koji je u sebi po naravi dobar, iako nije u milosti, pa ta djela u samima sebi u to vrijeme, u koje se događaju, ne zaslužuju kraljevstvo nebesko. Međutim, to duhu i ne škodi, jer **plod** (tog) djela, odvojen od djela i vremena, ostaje u duhu to jest duh s duhom, i isto tako ne propada kao što duhu ne propada njegov bitak. Nego duh oslobađa svoj bitak usljed »slika« koje su dobre, isto tako izvjesno kao što bi on to učinio da je u milosti, iako on tim djelom ne postiže kraljevstvo Božje, kao što bi on to učinio da je u milosti; jer on tako stvara sličnu spremnost za sjedinjenje i sličnost, pri čemu su djelo i vrijeme baš samo za to korisni da se čovjek iz-radi. A što se čovjek više oslobodi i izradi, za toliko se on približava Bogu, koji je (sam) u sebi slobodan; a ukoliko se čovjek oslobodi, utoliko on (i) ne gubi ni djelo ni vrijeme. A kad se milost vrati, sve što je (dotle samo) naravno u njemu stajalo, stoji sad u cijelosti **milosno** u njemu. I koliko je on sebe dobrim djelima oslobodio, dok je bio u smrtnim grijesima, toliko on (sada) čini odgovarajući zaokret da se s Bogom sjedini, što on ne bi mogao učiniti da se prije nije oslobodio tim djelima, dok je bio u smrtnim grijesima. A kad bi ih (međutim) trebao (tek) sada izraditi, morao bi vrijeme na to potrošiti. Budući da se međutim u prethodnom vremenu, dok je bio u smrtnim grijesima, oslobodio, dobio je za sebe (to) vrijeme u kojemu je sada slobodan. Pa tako dakle nije izgubljeno vrijeme u koje(m) je on sada slobodan, jer je on to vrijeme dobio, pa u ovo vrijeme može činiti druga djela koja ga još bliže sjedinjuju s Bogom. Plodovi (tih) djela, koja je učinio u duhu, ostaju u duhu i jesu duh s duhom. Iako ta djela i to vrijeme jesu mrtvi, tu ipak živi duh iz kojeg su se dogodila i (živi) plod (tih) djela,

odvojen od djela i vremena, pun milosti kao što je i duh pun milosti.

Vidite, tako smo eto osnažili (onaj) smisao (moje tvrdnje), kako zbilja jest istinit. A svi koji se njemu protive jesu najedanput pobijeni, pa na njih ne dajem ni paru; jer to što sam kazao jest istina, i to kaže sama istina. Kad bi oni razumjeli što je **duh**, a što su djelo i vrijeme **u sebi**, te na koji način djelo stoji u odnosu prema duhu, oni ne bi nipošto tvrdili da ikada ikakvo dobro djelo ili vladanje propada ili bi moglo propasti. Ako djelo s vremenom i prolazi i propada, ono ipak nikada ne propada onako kako stoji u odnosu prema duhu u njegovu bitku. Ovaj odnos međutim nije ništa drugo nego da se duh oslobađa ponašanjem koje se ostvarilo u (tim) djelima. To je **moć** djela radi koje se djelo zbilo. **A ona ostaje** u duhu, pa i nije još nikada iz njega izašla, te ne može proći kao što ni duh u sebi; jer on jest sama ona. Vidite, tko bi to razumio, kako bi (taj) mogao kazati da bi ijedno dobro djelo ikada propalo sve dok duh ima svoj bitak i živi u novoj milosti?

Da mi s Bogom postanemo **jedan** duh i budemo zatečeni u milosti, neka nam Bog pomogne. Amen.

45. PROPOVIJED

In omnibus requiem

quaesivi

(Eccli. 24,11)

Ove riječi napisane su u Knjizi Mudrosti. Ovaj put izložiti ćemo ih kao da vječna Mudrost vodi razgovor s dušom pa govori: »**Tražila sam u svemu počinka**« (Sir 24,11), a duša odgovara: »**Onaj koji me stvorio počivao je u mojemu šatoru**« (Sir 24,12). Na trećemu mjestu govori vječna Mudrost: »**U svetomu gradu moj je počinak**« (Sir 24,15).

Ako bi me upitali da kratko obavijestim o tomu na što je Stvoritelj smjerao što je stvorio sva stvorenja, ja bih kazao: (na) **počinak**. Ako bi me, na drugomu mjestu, upitali što Presveto Trojstvo traži u svim svojim djelima zajedno, ja bih odgovorio: **počinak**. Ako bi me, na trećemu mjestu, upitali što duša traži u svim svojim pokretima, ja bih odgovorio: **počinak**. Ako bi me, na četvrtomu mjestu, upitali što sva stvorenja traže u svim svojim naravnim težnjama i pokretima, ja bih odgovorio: **počinak**.

Na prvomu mjestu trebamo opaziti i spoznati kako božansko lice **božanske naravi** dovodi izvan sebe i izluđuje čežnju svih duša prema sebi, da bi ih k sebi privuklo. Jer Bog tako uživa božansku narav, to jest počinak, i on je njemu tako mio da ga je on iz sebe izložio da pobudi i privuče na sebe naravnu želju svih stvorenja. Ne samo da Stvoritelj traži svoj vlastiti počinak tim što ga je iz sebe izložio i svim stvorenjima upriličio, nego on ujedno traži da sva stvorenja sa sobom opet povuče natrag u njihov prvi praizvor, to jest u počinak. K tomu Bog (sama) sebe i ljubi u svim stvorenjima. Isto tako, međutim, kao što on traži u svim

stvorenjima ljubav prema sebi, tako on (u njima) traži i svoj vlastiti počinak.

(Kao) drugo, **Presveto Trojstvo** traži počinak. Otac traži počinak u svomu Sinu time što je u njemu izlio i ob-»likovao« sva stvorenja, a oni obojica traže počinak u Duhu Svetomu, tj. u tomu što je on od njih obojice izašao kao vječna neizmjerena ljubav.

Treće, **duša** traži počinak u svim svojim moćima i pokretima, znao to čovjek ili ne znao. Čovjek nikad ne otvori oko niti ga zatvori a da time ne traži počinka; on ili hoće nešto od sebe odbaciti što ga sprečava, ili hoće k sebi privući nešto u čemu nalazi počinka. Radi te dvije stvari čovjek čini sva svoja djela. Ja sam i inače već kazao da čovjek ne može nikad ni u jednom stvorenju imati veselja ili zadovoljstva kad u njemu ne bi bilo sličnosti s Bogom. Volim ono u čemu najviše prepoznajem sličnost s Bogom. Ništa međutim u svim stvorenjima nije toliko nalik Bogu kao počinak. Treće, trebamo spoznati kakva treba biti duša u kojoj Bog hoće počivati. Ona treba biti čista. Čime se duša čisti? Time što se drži duhovnih stvari. Time se ona uzdiže. Što se više uzdigne, to čistijom ona biva u svojoj pobožnosti, a što čistijom biva u svojoj pobožnosti, to snažnija bivaju njezina djela. U vezi s tim kaže jedan učitelj o zvijezdama: Što bliže Zemlji one svijetle, to su slabije u svojim djelima, jer ne stoje na svomu pravom odstojanju. Kad (pak) dospiju na svoje pravo odstojanje, onda one stoje na najvišoj visini; tada ih međutim na Zemlji ne možemo vidjeti, a ipak su tada njihova djela na Zemlji naj snažnija. Sveti Anzelmo govori duši: Povuci se malo iz nemira izvanjskih djela. Drugo: Pobjegni i sakrij se od

zbrke unutarnjih misli, koje isto tako u dušu unose veliki nemir. Treće: Čovjek ne može pružiti Bogu ništa draže od počinka. Bogu nisu važni bdijenje, post, molitva i svako trpljenje, za razliku od počinka. Bogu ne treba ništa dalje nego da mu se daruje spokojno srce: tada on u (toj) duši čini takva tajna i božanska djela da pri tome ne može služiti ili (čak samo) gledati nijedno stvorenje; da, čak ni duša našega Gospodina Isusa Krista tu ne može priviriti. Vječna Mudrost je tako nježna i stidljiva da ona ne može podnijeti da ondje gdje Bog sam djeluje u duši bude bilo kakvog miješanja bilo kakvog stvorenja. Stoga vječna Mudrost ne može podnijeti da ondje ikoje stvorenje bude gledalac. Zato kaže naš Gospodin: **»Ja ću povesti svoju zaručnicu u pustinju i ondje ću govoriti njezinu srcu« (Hoš 2,14)**, to znači: u samoću, postrance od svih stvorenja. Četvrto, kaže on (= Anselmo) da duša treba počiniti u Bogu. **Božansko** djelo Bog u duši ne može učiniti, jer je sve što u dušu dolazi obuzeto mjerom. Mjera (međutim) jest ono što u se nešto uključuje ili iz sebe isključuje. S božanskim djelima međutim nije tako: ona su neograničena i u božanskoj su Objavi nezatvoreno sadržana. Stoga govori David: **»Bog sjedi nad kerubinima« (Ps 79,2)**. On ne kaže da on sjedi nad serafima. »Kerubini« znače mudrost, to je spoznaja: **ona** nosi Boga u dušu i vodi dušu k Bogu. Ona međutim ne može unijeti u Boga. Stoga Bog svoja božanska djela ne vrši u spoznaji, jer nju u duši obuhvaća mjera; nego ih on vrši kao Bog i božanstveno. Onda međutim (= nakon što je spoznaja dovela dušu do Boga) istupa najviša moć - to je ljubav - i prodire u Boga i uvodi dušu sa spoznajom i sa svim njezinim (ostalim) moćima u Boga i sjedinjuje je s Bogom. I ondje Bog djeluje iznad duševne moći - ne kao

u duši (bivstvujući, ne kao u području duše) nego kao božanski u Bogu. Tamo se duša uranja u Boga i krsti u božansku narav i u njoj prima božanski život i uzima na se božanski poredak tako da se uređuje prema Bogu. Kao što se može spoznati iz jedne usporedbe kad učitelji pišu prirodoslovlje: Kad se dijete začine u majčinu tijelu, ono ima tvorbu udova i izgled. Kad se međutim duša ulijeva u tijelo, onda mu prolazi lik i izgled koje je najprije imao, te ono postaje nečim jedinstvenim, a to snagom duše, i prima jedan drugi lik od duše i jedan drugi, tijelu duše primjeren izgled. Tako je i s dušom: Kad se ona u cjelosti sjedinjuje s Bogom i krsti u božanskoj naravi, ona gubi sve svoje zapreke i slabost i nepostojanosti i potpuno se obnavlja u božanskom životu i sređuje se u svim svojim ćudima i krepostima, kao što se može prepoznati na svjetlu: Što plamen gori bliže stijenju to je on crnji i grubljeg sastava; što se međutim plamen više od stijenja penje to je on čišći. - Što je više duša samu sebe nadišla, to je bistrija i jasnija, to savršenije može Bog u njoj činiti svoje božansko djelo na svoju priliku. Kad bi neko brdo raslo dvije milje od zemlje, pa se na njemu u prašini ili pijesku pisalo slova, ona bi ostala čitava tako da ih ni vjetar ni kiša ne bi mogli uništiti. Tako bi istinski duhovan čovjek trebao biti uzdignut u pravom spokoju čitav i nepromjenljiv u božanskim djelima. Duhovan se čovjek može jamačno stidjeti toga da bude lako podložan mijeni u potištenosti, u srdžbi i u ljutnji. Takav čovjek još nikad nije postao pravo duhovan.

Četvrto, sva stvorenja po naravnoj težnji traže počinak, znala ona to ili ne znala; ona to posvjedočuju svojim djelima. Kamenu se nikad ne oduzima pokretni nagon

da postojano teži k zemlji, sve dok na zemlju ne legne. Isto tako čini vatra: ona teži prema gore, i svako stvorenje traži svoje prirodno mjesto. I u tomu ona odaju sličnost s božanskim počinkom koji je Bog dobacio svim stvorenjima.

Da mi božansku priliku božanskog počinka tako tražimo te ga uzmognemo kod Boga naći, neka nam Bog pomogne. Amen.

46. PROPOVIJED

*Beati, qui esuriunt et sitiunt
iustitiam etc.*

(Matth. 5,6)

Uzeo sam jednu izreku iz poslanice koju čitamo danas na dva sveca, i jednu drugu riječ iz evanđelja. Kralj Salomon govori u današnjoj poslanici: »**Bog ljubi one koji slijede pravicu**« (Izr 15,9). Drugu izreku govori moj gospodin Sveti Matej: »**Blago siromasima i onima koji gladuju i žedaju pravednosti i slijede je**« (Mt 5,6).

Pazite na ovu riječ: »Bog ljubi«, a za mene je velik i prevelik milosni dar ako bismo, kako sam već često kazao, htjeli čeznuti za tim da Bog samo *mene* ljubi. Što Bog (međutim) ljubi? Bog ne ljubi ništa izvan sebe i sebi sličnog, ukoliko on to u meni i mene u sebi nalazi. U Knjizi Mudrosti stoji pisano: »**Bog ne ljubi nikog osim onoga koji u mudrosti prebiva**« (Mudr 7,28). Jedna

daljnja riječ također stoji u Pismu, što još bolje zvuči: -
»**Bog ljubi one koji slijede pravicu i mudrost**« (usp. **Izr 15,9**). Svi se učitelji slažu u tomu da je Božja mudrost njegov jedinorođeni Sin. Ona riječ kaže: »koji slijede pravicu i mudrost«: prema tomu, one koji **njega** slijede, te on ljubi, jer on ljubi nas samo ukoliko on nas u sebi nalazi. Postoji velika razlika između Božje ljubavi i naše ljubavi. **Mi** ljubimo samo ako nalazimo dobrotu u onomu što ljubimo. Sve da se i zakunem drugačije, ja ne bih mogao ništa drugo ljubiti nego dobrotu. Bog međutim ljubi (samo) **svoju vlastitu** dobrobitnost, i to tako što on u čovjeku ne bi mogao naći ništa što on ljubi osim svoju vlastitu dobrotu, ukoliko smo mi u njemu i u njegovoj mudrosti. Ono što (nam) je dato, to nam daje njegova ljubav, da bismo u njemu bili i u mudrosti prebivali.

Sveti Pavao govori: **Mi se preobražavamo u ljubavi** (usp. **2 Kor 3,18, Kol 2,2**). Pazite (još jednom) na ovu riječ: »Bog ljubi.« Kakvo čudo! **Što** je Božja ljubav? Njegova narav i njegov bitak: **to** je njegova ljubav. Tko bi Boga lišio toga da nas on ljubi, taj bi ga lišio njegova bitka i njegova božanstva, jer u njegov bitak spada to da on mene ljubi. A na taj način proizlazi Duh Sveti. Bog mi je svjedok! Kakvo je to čudo? Ako me Bog ljubi cijelom svojom naravi - to u nju spada - Bog me ljubi baš tako kao da mu bivstvovanje i bitak o tomu ovise. Bog ima samo **jednu** ljubav: upravo tom istom ljubavlju kojom Otac ljubi svoga jedinorođenog Sina, on tom ljubavlju ljubi i mene.

Sad jedan drugi smisao. Dobro pripazite: S Pismom je sasvim u redu ako ga se otvori i hoće razotkriti. Rečeno

je: »slijediti pravicu i mudrost«. Pravedniku je pravica tako potrebna da on ništa drugo **ne može** ljubiti nego pravicu. Da Bog nije pravedan, on ni Boga ne bi poštovao - kao što sam često kazao. Mudrost i pravica u Bogu su jedno, pa tko ljubi pravicu, taj ljubi i mudrost, pa da je đavao pravedan, on bi ga ljubio ukoliko bi bio pravedan, i ni za dlaku više. Pravednik kod Boga ne ljubi ni ovo ni ono; pa da mu Bog dade cijelu svoju mudrost i sve što izvan sebe može pružiti, on to ne bi uvažio i to mu ne bi godilo; jer on ništa neće i ništa ne traži, jer ne pozna nikakvo zašto radi kojeg bi bilo što činio. Onako kao što Bog djeluje bez ikakva zašto i ne pozna nikakvo zašto - na posve isti način kako djeluje Bog, djeluje i pravednik bez nekog zašto; pa tako kao što život živi radi sebe i ne traži nikakvo zašto radi kojeg bi živio, tako ni pravednik ne pozna nikakvo zašto radi kojega bi nešto činio.

Sad pazite na onu izreku gdje se kaže: »oni gladuju i žeđaju pravednosti«. Naš Gospodin kaže: **»Koji mene blaguju, još više će gladovati: koji mene piju, još više će žeđati« (Sir 24,29)**. Kako se ovo ima razumjeti? Ta kod tjelesnih stvari nije tako; što ih više jedeš, sve si ih sitiji. U duhovnim stvarima međutim nema zasićenja; jer što ih čovjek više ima, to više za njima čezne. Stoga ona riječ kaže: »Oni koji me piju, još više će žeđati, a koji me jedu (još više će) gladovati.« Ti tako jako gladuju za voljom Božjom i ona im tako dobro godi da sve što im Bog pripusti tako ih zadovoljava i tako im se dopada da oni ne mogu ništa drugo htjeti ni željeti. Sve dok čovjek glada, sve dotle mu hrana ide u slast; a što je glad veća, to mu je veće zadovoljstvo kad jede. Tako je i s onima koji gladuju pravednosti i volje Božje; njima tako

godu njegovu volju, i sve što Bog hoće i što na njih pripusti tako im se dopada da oni toga ne bi **htjeli** biti pošteđeni sve kad bi ih Bog htio toga pošteđeti. **Tako** im se dopada predraga volja Božja. Ako bih ja htio da me neki čovjek zavoli i da se jedino njemu dopadnem, ja bih sve što bi tom čovjeku bilo dopadljivo i čime bih se njemu svidio, htio radije nego išta drugo. A ako bih se ja njemu bolje sviđao u nekom jednostavnom odijelu nego u baršunu, onda nema sumnje: ja bih nosio priprosto odijelo radije nego bilo koje drugo. Tako stoji i s onim komu se dopada volja Božja: sve što mu Bog udijeli, bila to bolest ili siromaštvo ili što mu drago, njemu je to draže od bilo čega drugog, upravo zato što to Bog hoće. Stoga mu to godi bolje od bilo čega drugog.

Sad vi rado kažete: A odakle ja znam da li je to volja Božja? Ja odgovaram: Da to nije volja Božja, ne bi to ni trenutak potrajalo; (nego) to uvijek **mora** biti njegova volja. Pa kad bi tebi godila volja Božja, ti bi se osjećao baš kao u kraljevstvu nebeskom, što god ti se dogodilo ili ne dogodilo. Pravo se međutim događa onima koji žele nešto drugo a ne volju Božju, pa su uvijek u jadu i nevolji; uvijek im iznova nanose nepravdu i uvijek pate. A to po pravdi i mora tako biti. Oni čine upravo tako kao da Boga prodaju, kao što ga je i Juda prodao. Oni ljube Boga radi nečega drugog, što nije Bog. A ako im onda padne u dio to što ljube, o Bogu se više ne brinu. Bila to pobožnost, bio užitek ili ma što ti bilo dobrodošlo: ništa od svega onoga što je stvoreno nije Bog.

Pismo kaže: »**Svijet je po njemu stvoren, a što je stvoreno, to njega ne upozna**« (Iv 1,10). Zašto? **Zato što** je to stvoreno, stoga to Boga ne spoznaje, jer Bog je

nestvoren. Tko bi sebi utvarao da je to što je uz Boga uzeo tisuću svjetova na svaki način više nego da je uzeo jedino Boga, taj ne bi poznavao Boga niti bi i najmanje znao što je Bog, i bio bi (gruba) neznalica. Stoga čovjek ne treba uvažavati ništa izvan Boga. Tko traži bilo što pored Boga, kako sam već često kazao, taj ne zna što traži. (Samo) ovako se rađa Sin u nama: ako ne poznamo nikakvo zašto i ako se mi u Sinu preporučamo.

Origen piše jednu uzvišenu riječ, pa ako bih je ja rekao, učinila bi vam se nevjerojatnom: Mi se ne samo urađamo u Sinu; (nego) mi se u Sinu izrađamo i opet urađamo i nanovo rađamo i neposredno rađamo. Ja kažem - i to je istina: **U svakoj dobroj misli, ili dobrom nastojanju, ili dobrom djelu, mi se uvijek nanovo rađamo u Bogu.** Stoga, kako sam nedavno kazao: Otac ima samo jednog jedinog Sina, i šta manje mi svoju težnju ili pažnju upravimo na bilo što drugo osim na Boga, i što više budemo bez osvrtnja prema van, (za) toliko bivamo u Sinu preobraženi i utoliko se Sin rađa u nama, A mi u Sinu i postajemo **jedan** Sin. Naš Gospodin Isus Krist jest jedini Sin Očev i on je jedini čovjek i Bog. Tu je međutim samo **jedan** Sin i **jedno** biće, a to je božansko biće. Tako dakle (i) mi postajemo **jedno** a njemu, ako imamo na umu samo Jedno. Bog će uvijek biti jedini; nužna je istina, i drugačije ne može biti nego da na umu moramo imati jedino Boga.

Bog je doduše u stvorenja ulio zadovoljstvo i uživanje; korijen je međutim svega zadovoljstva i bit svega uživanja Bog jedino u sebi zadržao. Jedna usporedba: Vatra doduše s vrućinom izbacuje u vodu svoj korijen,

pa ako se ukloni vatra, to (još) neko vrijeme ostaje toplina u vodi a i u drvetu; (i) nakon nazočnosti vatre ta vrućina ostaje onoliko dugo koliko je vatra bila jaka. Sunce pak doduše osvjetljuje zrak i prosijava ga, ali ne ubacuje u nj svoj korijen; jer kad sunce više nije nazočno, nemamo više ni svjetla. Tako i Bog postupa sa stvorenjima: on (doduše) baca svoj odsjaj zadovoljstva u stvorenja, ali korijen svega zadovoljstva on je jedino u sebi zadržao, zato što nas on hoće imati jedino za sebe i ni za koga drugoga. Bog se ukrašava i tako se duši pruža i sa cijelim se svojim božanstvom potrudio da se duši svidi: jer Bog hoće da se on jedini duši svidi i neće da pri tomu ima suparnika. Bog ne podnosi nikakva ograničenja; on također neće da se za bilo čim izvan njega teži ili žudi.

No mnogi ljudi sebi utvaraju da su veoma sveti i veoma savršeni, bave se velikim stvarima i velikim riječima, a ipak teže i žude za tolikim toga, te hoće i puno posjedovati, i tako puno gledaju na sebe i na ovo i na ono te misle da teže za nutarnjom sabranošću, a ne mogu ni **jednu** riječ podnijeti (ne uzvraćajući). Budite zaista sigurni u to da su oni od Boga daleko i izvan onog sjedinjenja. Prorok govori: **»Dušu sam svoju u sebi izlio« (Ps 41,5)**. Sveti Augustin međutim očituje jednu bolju riječ pa kaže: Dušu sam svoju **preko sebe** (van) izlio. Ona (= duša) nužno mora sebe premašiti ako hoće postati jedno u Sinu; a što više ona iz sebe izađe, to više ona postaje jedno sa Sinom. Sveti Pavao kaže: **»Mi ćemo se preobraziti u istu sliku koja on (sam) jest« (2 Kor 3,18)**.

Jedno Pismo kaže: Krepost nije nikada krepost osim ako dolazi od Boga ili po Bogu ili u Bogu (= s Bogom); uvijek mora biti jedno od ovo troje. Ako bi s njom bilo kakogod drugačije, to ne bi bila krepost; jer što se ima pred očima ispuštajući Boga iz vida, to je i odveć ništavno. Krepost je Bog ili neposredno u Bogu. Koje je međutim (ono) najbolje, o tome vam sada neću ništa reći. Vi biste međutim sad mogli kazati: Govorite, gospodine, što je ovo? Kako bismo mogli biti neposredno u Bogu time što ne bismo težili ni za čim drugim niti išta drugo tražili osim Boga, a kako bismo trebali biti tako siromašni pa da se odrečemo svih stvari? Jest to (doduše) jako teška riječ da ne bismo trebali željeti nikakve nagrade! - Budite sigurni u to da Bog ne propušta sve nam dati; pa da je to i pod zakletvom odbio, ne bi on ipak mogao drugačije nego bi nam to morao dati. Njemu je puno potrebnije nama da(va)ti nego što je nama potrebno primiti; mi međutim ne smijemo na to smjerati; jer što manje mi za tim težimo i želimo, to više Bog daje. Time međutim Bog ne cilja ni na što drugo nego na to da mi budemo što bogatiji i uzmognemo što više primiti.

Ja običavam ponekad, kad trebam moliti, reći jednu izreku pa onda kažem: Gospodine, toliko je sitno ovo za što mi molimo! Kad bi mene netko za to molio, ja bih mu to učinio, a tebi to (ipak) stoput lakše pada nego meni, a ti bi to i radije učinio. Pa da te molimo i za nešto znatnije, tebi bi to bilo lako dati; i što je to veće, ti to tim radije daješ. Ta Bog je spreman da(va)ti velike stvari kad bismo mi mogli u pravednosti pustiti sve stvari.

Da bismo mi tako slijedili pravicu i mudrost i njih gladovali i žedali te se nasitili, neka nam Bog pomogne. Amen.

47. PROPOVIJED

Ecce ego mitto angelum

meum etc.

(Mal. 3,1 - 2)

»Gle, ja šaljem svoga anđela pred licem tvojim da pripravi put tvoj. Uskoro se žrtvuje u svom hramu onaj kojega mi čekamo. Tko znade dan njegova dolaska? On je poput raspirene vatre« (Mal 3,1 -2).

Sad je kazano: »Uskoro se žrtvuje u svom hramu onaj kojega mi čekamo.« Duša se treba žrtvovati sa svim onim što ona ima, bila to slabost bila krepost: sve to ona treba prinijeti i žrtvovati sa Sinom u Oca. Koliko ljubavi može Otac smoći, toliko je Sin vrijedan ljubavi. Otac ne ljubi ništa drugo nego Sina i sve što u svomu Sinu nalazi. Stoga duša treba sebe prinijeti sa čitavom svojom snagom te sebe u Sinu žrtvovati Ocu; i tako nju sa Sinom Otac ljubi.

Sad je kazano: »Gle, ja šaljem svoga anđela.« Kad se kaže: »Gle!«, time se ukazuje na dvoje: na nešto što je veliko, ili nešto što je čudnovato, ili nešto neobično. »Gle, ja šaljem svoga anđela!« da on pripravi i očisti dušu da bi ona mogla primiti božansko svjetlo.

Božansko svjetlo nalazi se posvuda u anđeoskom svjetlu, a anđeosko svjetlo ne bi bilo duši dobrodošlo niti bi ona za njim čeznula kad u njemu ne bi bilo uvijeno Božje svjetlo. Bog sebe zaogrće i prikriva anđeoskim svjetlom i postojano čeka na to kad bi mogao izaći da bi se smio dati duši. Ja sam vam već inače kazao: Kad bi me upitali što Bog u nebu čini, rekao bih: on rađa svoga Sina i rađa posve nanovo i svježije, i u tom činu nalazi tako velik užitak da on ne čini ništa drugo nego čini to djelo i u njemu Duha Svetoga i sve stvari. Stoga on kaže: »Gle(dajte), **ja**.» Tko kaže »ja«, taj mora (to) djelo obaviti na najbolji način. Nitko ovu riječ ne može reći u pravom smislu nego Otac. To je djelo njemu tako vlastito da ga nitko osim Oca ne može učiniti. U tom djelu Bog čini sva svoja djela i u njemu je sadržan Duh Sveti i sva stvorenja. Kad Bog čini u duši ovo djelo, koje jest njegovo rađanje, onda je (ovo) njegovo rađanje njegovo djelo, a porod je Sin. Ovo djelo Bog čini u dubini duše, i to tako skriveno da za to ne zna niti ijedan anđeo niti ijedan svetac, pa ni sama duša tu ne može ništa dalje učiniti nego to podnijeti; to pripada samo Bogu. Stoga upravo istinski govori **Otac**: “Ja šaljem svoga anđela.«

Ja sad međutim kažem: Mi se time ne zadovoljavamo i mi to nećemo. Origen govori: Marija Magdalena tražila je našega Gospodina; ona je tražila jednoga mrtvog čovjeka, a našla dva živa anđela i nju to nije zadovoljilo. Ona je imala pravo, jer ona je tražila Boga. Što je anđeo? Dionizije govori o posvećenoj kneževini anđela u kojoj se nalazi božanski poredak i božansko djelo i božanska mudrost i božanski lik i božanska istina, koliko je to moguće. Što je (međutim) **božanski poredak**? - Iz božanske moći izbija mudrost, a iz njih dvije izbija ljubav

- to je požar; jer mudrost, istina, moć i požar jesu u **okružju** bitka, koji je nadlebdedeći bitak, čist bez naravi. **Njegova** je narav ta da je on (= Bog) **bez** naravi. Tko pomišlja dobrotu ili mudrost ili moć, taj prekriva bitak i potamnjuje ga u ovim mislima. Svako pridomišljanje prekriva bitak. To vam je dakle božanski poredak. Pa gdje Bog u duši nalazi sličnost s ovim poretkom, to on rađa svoga Sina. Duša se mora sa svom svojom moći probiti u svoje svjetlo. Iz te moći i iz svjetla izvire jedan požar, jedna ljubav. Tako se duša mora sa cijelom svojom moći probiti do božanskog poretka.

Sad hoćemo govoriti o ovom **poretku duše**. Jedan poganski učitelj kaže: Nadlebdedeće naravno svjetlo duše jest tako bistro i tako jasno i tako visoko da dotiče anđeosku narav. Ono je nižim moćima tako mrsko da se ono nikad ne izlijeva u njih i nikad ne rasvjetljuje dušu osim ako su niže moći podređene višim moćima, a više moći vrhovnoj istini. Kad je neka vojska poredana, onda je štitonoša podređen vitezu, a vitez grofu, a grof vojvodi; svi oni hoće imati mir, stoga svaki pomaže drugomu. Tako treba i svaka moć biti podređena drugoj i pomoći u boju, da bi u duši bio čisti mir i spokoj. Naši učitelji kažu: **Potpun spokoj jest oslobođenost od svakoga kretanja**. Na taj se način treba duša uzdići nad sebe **do božanskog poretka**. Ondje Otac daje duši svoga jedinorođenog Sina u čistom miru. To je dakle (sad) prvo: o božanskom poretku. Druge ulomke možemo pustiti na mini. Samo još malo o posljednjemu!

Kao što sam kazao o anđelima koji u sebi imaju s Bogom toliko sličnosti i jednu jasnoću: u ovoj se jasnoći oni uspinju nad sebe do božanskog lika u kojem oni

postojano stoje, tako slični da oni vrše božansko djelo. Anđeli, koji su tako prosvijetljeni i tako Bogu slični, Boga u sebe povlače i upijaju. Ja sam i inače već kazao: Kad bih bio prazan i imao žarku ljubav i sličnost, onda bih Boga potpuno u sebe povukao. Svjetlo se izlijeva i prosvjetljuje ono na što se izlijeva. Kad se nekom prilikom kaže: To je prosvijetljen čovjek, - to je nešto beznačajno. Kad međutim neko svjetlo izbija i prodire u dušu pa je čini Bogu sličnom i bogolikom, koliko je to moguće, to je iznutra rasvjetljuje, to je onda puno bolje. U ovom prosvjetljenju ona se uspinje nad sebe u božanskom svjetlu. Kad ona onda tako dođe i tako je s njim (= Bogom) sjedinjena, ona je suradnica. Nijedno stvorenje **ne djeluje**, nego jedino Otac djeluje. Duša ne treba nikad počivati dok djelom ne ovlada poput Boga. Tada ona s Ocem čini sva njegova djela; ona s njim djeluje jednostavno i mudro i s ljubavlju.

Da mi tako uzmogremo s Bogom djelovati, neka nam Bog pomogne. Amen.

48. PROPOVIJED

Bog je stvorio siromahe radi bogataša, a bogataše radi siromaha (usp. Izr 22,2). Pozajmite Bogu, on će vam vratiti. Mnogi kažu da vjeruju u Boga, ali Bogu ne vjeruju. Nešto je više u Boga vjerovati nego Bogu vjerovati. Čovjeku se doduše vjeruje kad mu se pozajmi pet šilinga da će ih on vratiti, ali se (zbog toga još) ipak ne vjeruje **u** čovjeka. Pa ako sad neki čovjek vjeruje **u**

Boga, zašto on ne vjeruje Bogu da će mu vratiti ono što on njemu u njegovim siromasima pozajmi? **Tko ostavi sve stvari, taj će za to primiti stostruko. Tko međutim smjera na to stostruko, tome ono ne padne u dio, jer on ne ostavlja sve: on hoće da dobije natrag stostruko.** Naš **Gospodin međutim obećava stostruko (samo) onima koji sve ostave (Mt 19,29).** Kad netko **sve** ostavlja, on će (to) stostruko primiti i (k tomu) život vječni. Ako bi međutim čovjeku pripao uspjeh ovog ostavljanja, onda oni koji su ostavljali radi tog razloga ipak ne bi bili **sve** ostavili, pa takvima ne bi ništa (ni) palo u dio. Koji bilo što u Bogu traže, bilo to znanje, spoznaja ili pobožnost ili što mu drago - ako se nađe to, ipak se ne nalazi Bog, premda netko nađe znanje, spoznaju; osjećaj, što je (svejedno) priznajem: to mu međutim **ne ostaje**. Ako on međutim **ništa ne traži**, onda on nalazi Boga i sve stvari u njemu, te mu (tada) **one ostaju**.

Čovjek ne treba **ništa** tražiti, ni spoznaju ni znanje ni osjećaj ni pobožnost ni spokoj, nego jedino volju Božju. Duša koja je takva, kakva s pravom treba biti, ne želi da Bog njoj dade cijelo svoje božanstvo, i s time ne bi ni bila utješena, isto tako kao kad bi joj dao jednu mušicu. **Spoznaja Boga uz isključenje Božje volje jest ništa.** U volji Božjoj **jesu** sve stvari i jesu **nešto**, Bogu su mile i savršene su; **izvan** volje Božje (naprotiv) sve stvari jesu **ništa** i Bogu se **ne dopadaju** i nesavršene su. Čovjek ne bi nikada trebao moliti za nešto prolazno; ako međutim za nešto hoće moliti, treba moliti jedino za volju Božju i ni za što drugo, pa će mu sve pasti u dio. Ako on (naprotiv) moli za bilo što drugo, ne dobiva ništa. U Boga nema ničeg osim Jednog, a Jedno je nedjeljivo.

Ako međutim uzimamo nešto drugo a ne Jedno, onda je to (nešto) djeljivo, a ne (ono) Jedno. Bog je Jedno, pa ako još nešto tražimo i za nečim težimo, onda to nije Bog nego je to (nešto) djeljivo. Bio to mir ili spoznaja ili što mu drago, izuzmemo li samo Božju volju, (sve) to postoji jedino radi njegove volje i jest ništa. Ako netko međutim traži jedino volju Božju, onda on treba kao dar Božji primiti ono što mu iz toga proistječe ili bude objavljeno, a nikad ne gledati na to ni pomišljati da li je to od naravi ili od milosti, ili odakle je ili na koji je način: to mu treba biti potpuno svejedno. Onda je s čovjekom u redu; i treba voditi jednostavan kršćanski život i ne ići za nekim osobitim djelovanjem. Samo Jedno treba od Boga primiti, pa što se (onda) čovjeku zbude, neka to uzme kao za sebe najbolje i bez bojazni da u ovoj odluci može nekako biti oštećen, iznutra ili izvana; što god se radilo, ako čovjek u sebi nalazi ljubav, to je dovoljno.

Mnogi ljudi, kad ih zapadne da nešto podnesu ili urade, kažu: »Kad bih znao da je to volja Božja, rado bih to htio podnijeti ili učiniti.« Bog mi je svjedok! To je čudnovato pitanje ako neki bolesnik pita da li je volja Božja što je on bolestan! On treba biti siguran u to da je to volja Božja ako on jest bolestan. Tako je i u drugim stvarima. Stoga čovjek treba od Boga primiti na čist i jednostavan način sve što god mu se dogodi. Ima mnogo ljudi koji slave Boga kad im iznutra ili izvana dobro ide, te se u nj pouzdavaju, kao što neki kažu: »Imam deset mjera žita ove godine, a tako i vina; ja se čvrsto pouzdam u Boga!« Sasvim pravo, kažem ja, ti imaš puno pouzdanje - u žito i u vino!

Duša je određena za tako veliko i visoko dobro da se ona stoga ne može smiriti ni kod kojeg **načina**, i ona je uvijek jadna, dok iznad svih načina ne dođe do vječnog dobra, koje Bog jest, za koje je ona stvorena. Do ovog se međutim ne dolazi srljanjem, pri čemu čovjek u velikoj tvrdoglavosti ostaje pri tomu da čini ili propusti ovo ili ono, nego samo s blagošću u vjernoj poniznosti i samozataji spram toga, kao i pri svemu što ga snađe. Ne dakle da čovjek sebi utuvi u glavu: To ćeš svakako učiniti, pa što koštalo! To je krivo, jer on time potvrđuje svoje ja. Ako ga snađe nešto što ga muči i žalosti i uznemiruje, to je opet krivo, jer (i) u tomu on potvrđuje svoje ja. Ako bi mu nešto bilo veoma mrsko, on bi se trebao dati od Boga posavjetovati i pod njim se ponizno pognuti i u blagom povjerenju od njega prihvatiti sve što ga snađe: to bi bilo pravo. Iz tog proizlazi što se može savjetovati i poučiti: da se čovjek dade posavjetovati i da ne gleda ni na što drugo nego na Boga, iako se to može izvesti mnogim i različitim riječima. Da bi se stekla mirna savjest, pomaže to da se ne daje važnost slučajnim stvarima te, kad je čovjek pri sebi, svoju volju potpuno preda Bogu pa onda sve od Boga jednako prihvati: milost i što god to inače bilo, izvanjsko ili nutarnje. Tko nešto **na Bogu** opaža, taj ne vidi **Boga**. Pravedniku Bog nije potreban. Ono što **imam**, to mi nije **potrebno**. On ni za što ne služi, njemu su sve stvari nevažne; on ima **Boga**, stoga on ni za što ne služi. Koliko je Bog uzvišen nad čovjekom, toliko je Bog spremniji dati nego čovjek primiti. **Čovjek ne treba prepoznavati da li napreduje u dobru životu po tomu da puno posti i vrši mnoga izvanjska djela; izvjestan znak za to da napreduje jest to da li više ljubavi njeguje prema vječnim stvarima, a više odvrćanja od prolaznih stvari. Kad**

bi neki čovjek imao sto maraka, pa ih dao za Boga te osnovao jedan samostan, to bi bila velika stvar. Ja međutim kažem: Bila bi puno veća i bolja kad bi čovjek radi Boga jednako toliko prezreo i smatrao ništavnim. Čovjek treba u svemu svoju volju okrenuti prema Bogu i jedino Boga imati pred očima. I neka tako ide naprijed i bude bez straha te ne razmišlja npr. da li je to pravo, da ne bi nešto krivo učinio. Jer kad bi neki slikar htio odmah pri prvom potezu promisliti sve (daljnje) poteze, ne bi od toga ništa bilo. Ako bi netko trebao ići u neki grad pa (već) htio razmišljati kako da učini posljednji korak, opet od toga ne bi ništa bilo. Stoga treba slijediti prvi naum i tako koračati naprijed; tada se stiže onamo kamo treba, i tako je pravo.

49. PROPOVIJED

***Mulier, venit hora et nunc est, quando veri
adoratores
adorabunt patrem in spiritu et veritate
(Joh. 4,23)***

Ovo stoji napisano u evanđelju Svetog Ivana. Iz duge pripovijesti uzimam (samo) jednu izreku. Govoraše naš Gospodin: **»Ženo, doći će vrijeme, i upravo sad jest, kad će se pravi klanjaoci klanjati Ocu u duhu i istini, i upravo takve Otac traži« (Iv 4,23).**

Sad pazite na prvu izreku, gdje kaže: **»Doći će vrijeme, i upravo sad jest.«** Tko se hoće klanjati Ocu, taj se mora

(sa) svojom željom i svojim pouzdanjem uznijeti, premjestiti u vječnost. Postoji jedan viši dio duše, on stoji uzvišen iznad vremena i ne zna ništa o vremenu ni o tijelu. Sve što se ikada dogodilo prije tisuću godina - dan koji je bio prije tisuću godina nije u vječnosti udaljeniji od trenutka u kojem ja upravo stojim, ili (također) dan koji će doći poslije tisuću godina ili koliko god znaš brojiti, taj u vječnosti nije udaljeniji od trenutka u kojem ja upravo stojim.

Sad on govori da će se »pravi klanjaoci klanjati Ocu u istini«. Što je istina? Istina je tako plemenita da kad bi se Bog mogao odvratiti od istine, ja bih se čvrsto držao istine i htio bih Boga ostaviti; jer Bog jest istina, a sve što je u duši, odnosno sve što je ikada Bog stvorio, to nije istina.

Sad on kaže: »oni će se Ocu klanjati«. Ah, koliko ima onih koji se klanjaju kamenu ili plamenu i koji o tomu vode brigu, a to su veoma ludi ljudi. Čim se ti moliš Bogu radi stvorenja, ti mu se moliš za vlastitu štetu; jer čim je stvorenje **stvorenje**, ono u sebi nosi gorkost i štetu i zlo i nevolju. I zato se tim ljudima s pravom događa kad imaju nevolju i gorkost. Zašto? - Oni su za to molili!

Ja sam neki put kazao: Tko traži Boga, a bilo što uz Boga traži, taj Boga ne nalazi; tko međutim stvarno traži **jedino Boga**, taj nalazi Boga, a Boga nikad ne nalazi sama; jer sve što Bog može pružiti, on nalazi zajedno s Bogom. Ako tražiš Boga, a Boga tražiš radi svoje vlastite koristi ili radi svoga blaženstva, onda ti zaista ne tražiš Boga. Stoga on kaže da se pravi klanjaoci klanjaju **Ocu**, i on kaže veoma točno. Tko bi govorio nekom dobrom

čovjeku: »Zašto ti tražiš Boga?« - »Jer je (on) Bog!« - »Zašto tražiš istinu?« - »Jer je (ona) istina!« - »Zašto tražiš pravednost?« - »Jer je (ona) pravednost!« S takvim je ljudima u redu. Sve stvari što su u vremenu imaju svoje zašto. Tko bi npr. nekog čovjeka upitao: »Zašto jedeš?« - »Da imam snage!« - »Zašto spavaš?« - »Za istu svrhu!« I tako (to) stoji sa svim stvarima koje su u vremenu. Tko bi međutim nekoga dobrog čovjeka upitao: »Zašto ti ljubiš Boga?« - »Ja to ne znam radi Boga!« - »Zašto ljubiš istinu?« - »Radi istine!« - »Zašto ljubiš pravednost?« - »Radi pravednosti!« - »Zašto živiš?« - »Zaista, to ne znam! (Ali) ja rado živim!«

Jedan učitelj kaže: Koga (samo) **jednom** dotakne istina i pravednost i dobrotu, taj se više nikad ne bi mogao ni na trenutak od njih odvratiti (pa) sve da je s njima i sva paklena muka. Nadalje on kaže: Kad ove tri - istina, pravednost i dobrotu - nekog čovjeka dotaknu, takvom je čovjeku isto tako nemoguće od njih se triju odvratiti kao što je i Bogu nemoguće odvratiti se od svoga božanstva.

Jedan učitelj kaže da dobro ima tri grane. Prva grana jest korist, druga grana jest užitak, treća grana jest prikladnost. Stoga naš Gospodin kaže: »Ti će se Ocu klanjati«. Zašto on kaže: »Ocu«? Ako tražiš jedino Oca, to jest Boga, s Bogom ujedno nalaziš sve što on može pružiti. Sigurna je i nužna, i pismeno potvrđena, istina - a da i nije napisana bila bi svejedno istinita: Kad bi Bog još više imao, on ti to ne bi mogao sakriti (nego) bi ti morao očitovati, i on ti to daje; a ja sam neki put kazao: On ti to daje, a daje ti to na način rađanja.

Učitelji kažu da duša ima dva lica: gornje lice uvijek gleda Boga, a donje lice gleda nešto uniže i upravlja osjetilima; gornje lice međutim, koje je vrh duše, stoji u vječnosti i nema nikakve veze s vremenom i ne zna ništa o vremenu ni o tijelu. A ja sam katkada kazao da u njemu leži nešto skriveno, poput izvora svega dobra te poput svijetlećeg svjetla što uvijek svijetli i poput gorućeg požara što uvijek gori; a ovaj požar nije ništa drugo nego Duh Sveti.

Učitelji kažu da iz gornjeg dijela duše istječu dvije moći. Jedna je volja, druga razum. Najveće **usavršenje** ovih moći leži (međutim) u najvišoj moći koja se zove razum. On se nikad ne može smiriti. On ne teži prema Bogu, ukoliko je on Duh Sveti pa (ni) ukoliko je on Sin; on bježi od Sina. On neće ni Boga ukoliko je Bog. Zašto? Jer on tu (kao takav još) ima ime. Pa kad bi bilo tisuću bogova, on se još uvijek probija dalje: on njega hoće ondje gdje on (Bog) **nema** imena. Pa što on to hoće? On to ne zna: on hoće njega kako jest **Otac**. Zato govori Sveti Filip: **»Gospodine, pokaži nam Oca i nama je dosta!« (Iv 14,8)**. On (razum) hoće njega kako jest jezgra iz koje istječe dobrota; on hoće njega kako jest korijen, žila u kojoj izvire dobrota; a on samo ondje jest **Otac**.

Sad naš Gospodin govori : **»Nitko ne pozna Oca nego Sin i nitko ne pozna Sina nego Otac« (Mt 11,27)**. Zaista, ako imamo spoznati Oca, moramo biti Sin. Ja sam jednom rekao tri izreke; uzmite ih kao tri žestoka muškatna oraščića i zatim popijte.

Prvo: Ako hoćemo biti Sin, moramo imati jednoga Oca, jer nitko ne može kazati da je Sin osim ako ima jednog

Oca; i nitko nije otac osim ako ima sina. Ako je otac mrtav, onda se kaže: »On je **bio** moj otac.« Ako je sin mrtav, onda se kaže: »On je **bio** moj sin.« Jer sinov je život ovisan o Ocu, a očev je život sadržan u Sinu; i stoga nitko ne može kazati: »Ja sam sin«, osim ako ima oca. **Onaj** čovjek jest uistinu sin koji sva svoja djela čini iz ljubavi.

Drugo, što čovjeka na osobit način čini sinom, jest ravnodušje. Ako je bolestan, da je jednako rado bolestan kao i zdrav, zdrav kao i bolestan. Ako mu umre prijatelj - u ime Božje! Ako mu izbiju oko - u ime Božje! –

Treće što sin mora imati jest da mu se glava ne može nakloniti prema ničemu nego jedino prema ocu. O kako je plemenita ona moć što stoji uzvišena iznad vremena, obuhvaća u sebi **sve** vrijeme *i jest sve* vrijeme. Kolikogod malo netko posjedovao od onoga što je iznad vremena uzvišeno, on bi se ipak veoma brzo obogatio; jer ono što leži onkraj mora, ovoj moći nije udaljenije od onoga što je sad nazočno. I stoga on govori: »**Takve Otac upravo i traži**« (Iv 4,23).

Gledajte! tako nas Bog miluje, tako nas usrdno moli, i Bog ne može da dočeka da se duša odvrati i odvoji od stvorenja. I sigurna je i nužna istina da je Bogu **tako** potrebno da nas traži kao da mu je sve božanstvo u tom sadržano, kao što i jest. A Bog isto tako ne može bez nas kao ni mi bez njega; jer čak da i jest tako da bismo se mi od Boga mogli odvratiti, Bog se od nas nikad ne bi mogao okrenuti. Ja kažem: Neću Boga moliti da mi daje; neću ga ni slaviti što mi je dao. Nego ću ga moliti da me učini dostojnim primati i slaviti ću ga zato što je on te naravi i takve biti da **mora** davati. A tko bi Boga htio

toga lišiti, taj bi mu otimao njegov vlastiti bitak i njegov vlastiti život.

Da bismo na takav način istinski postali sinom, neka nam pomogne Istina o kojoj smo govorili. Amen.

50. PROPOVIJED

Hoc est praeceptum meum ut diligatis invicem

(Joh. 15,12)

Rekao sam na latinskom tri izreke što su napisane u evanđelju. Prva izreka (jest), gdje naš Gospodin govori:

»Ovo je moja zapovijed, da se ljubite međusobno kao što sam ja ljubio vas« (Iv 15,12). U drugoj, on govori:

»Ja sam vas nazvao svojim prijateljima, jer sam vam objavio sve što sam čuo od Oca svojega« (Iv 15,15). U trećoj, on govori:

»Ja sam vas izabrao da idete i rod donesete i da rod vaš ostane« (Iv 15,16).

Sad pazite na prvu izreku, gdje on govori: »Ovo je moja zapovijed.« Hoću kazati jednu riječcu o tome »da rod vaš ostane«. »Ovo je moja zapovijed, da ljubite.« Što on hoće kazati time što govori: »da ljubite«? On hoće reći jednu riječcu koju trebate uvažiti: Ljubav je posve čista, posve oslobođena, posve u sebi odijeljena.

Najbolji učitelji kažu da je ljubav kojom ljubimo Duh Sveti. Bilo ih je mnogo koji su se tomu htjeli usprotiviti. Ovo je međutim uvijek istinito: Svaki pokret što nas pokreće na ljubav ne pokreće u nama ništa drugo nego Duh Sveti. Ljubav u svom najčistijem, u sebi posve odvojenom bitku nije ništa drugo nego Bog. Učitelji kažu: Cilj ljubavi, prema kojemu ljubav čini sva svoja djela, jest dobrota, a dobrota je Bog. Kao što moje oko ne može govoriti, a moj jezik spoznavati boju, tako se ni ljubav ne može prikloniti ničemu drugom nego dobroti i Bogu.

Sad pazite! Što on hoće kazati time što mu je toliko ozbiljno stalo do toga da mi ljubimo? On hoće kazati: Ljubav kojom mi ljubimo treba biti tako čista, tako oslobođena, tako odvojena, da ne bude naklonjena ni meni ni mome prijatelju niti (ičemu) pored sebe. Učitelji kažu da se nijedno dobro djelo ne može nazvati dobrim djelom ni krepost krepošću ako se ne događaju u ljubavi. Krepost je tako plemenita, tako osamostaljena da ne poznaje ništa bolje od sebe i Boga.

Sad naš Gospodin govori: »Ovo je moja zapovijed.« Ako meni netko nalaže ono što mi je slatko, što mi koristi i u čemu leži moje blaženstvo, to mi je veoma drago. Kad sam žedan, taj mi nalaže piti; kad sam gladan, on mi nalaže jesti. A tako čini i Bog, jest, on nalaže nešto tako slatko da čitav ovaj svijet ne može (nešto) slično pružiti. A onaj (čovjek) koji ovu slast (i samo) **jednom** okusi zaista se svojom ljubavlju ne može odvratiti od dobrote i od Boga, kao što se ni Bog ne može odvratiti od svoga božanstva; da, njemu je lakše odreći se sama

sebe i cijelog svoga blaženstva pa ostati sa svojom ljubavi kod dobrote i kod Boga.

Sad naš Gospodin govori: »da ljubite jedni druge«. O, to bi bio plemenit život, to bi bio blažen život! Zar to ne bi bio plemenit život kad bi svatko bio upravljen na mir svoga bližnjega kao na svoj vlastiti mir, a njegova ljubav tako oslobođena i tako čista i tako u sebi osamostaljena da ne cilja ni na što drugo nego na dobrotu i (na) Boga? Kad bi nekog dobrog čovjeka upitali: »Zašto ti ljubiš dobrotu?« - »Radi dobrote!« - »Zašto ti ljubiš Boga?« - »Radi Boga«! A ako jest tako da je tvoja ljubav tako čista, tako osamostaljena, tako u sebi oslobođena, da ne ljubiš ništa drugo nego dobrotu i Boga, to je sigurna istina da sve kreposti što su ih ikada vršili svi ljudi tako savršeno pripadaju tebi kao da si ih ti sam vršio, i to čistije i bolje. Jer što papa jest papa, to **njemu** često stvara veliku muku; njegovu krepost (međutim) **ti** posjeduješ na čistiji i bezuvjetniji način i s mirom, te ona više pripada tebi nego njemu, ukoliko je tvoja ljubav tako čista, tako u sebi oslobođena, da ti ništa drugo nemaš pred očima niti išta drugo ljubiš nego dobrotu i Boga.

Sad naš Gospodin govori: »**kao što** sam ja vas ljubio«. **Kako** je on nas ljubio? On je nas ljubio kad nas (još) nije bilo i kad smo mi bili njegovi neprijatelji. Bogu je tako potrebno naše prijateljstvo da on ne može dočekati da ga zamolimo: on dolazi nama ususret i moli nas da budemo njegovi prijatelji, jer on želi da mi ushtjednemo da bi nam on oprostio. Zato naš Gospodin veoma ispravno kaže: »**Moja je volja da molite one koji vam nanose bol**« (usp. Lk 6,27 sl). Moramo uzeti sasvim ozbiljno to da molimo one koji nam nanose bol. Zašto? -

Da ispunimo volju Božju da ne trebamo čekati dok **nas** netko zamoli: (nego) mi bismo trebali govoriti: »Prijetelju, oprosti mi što sam te ožalostio.« A isto bi nam tako ozbiljno trebalo biti stalo do kreposti: Što bi veći bio napor, to bi veće trebalo biti naše ozbiljno nastojanje oko kreposti. Tvoja ljubav treba tako biti jedno, jer ljubav neće da bude nigdje nego ondje gdje je jednakost i jedinstvo. Između gospodara i sluga, kojeg on ima, nema mira, jer tu ne postoji jednakost. Žena i muž nisu jednaki; u ljubavi su oni međutim posve jednaki. Radi toga kaže Pismo veoma ispravno da je Bog uzeo ženu od čovjekova rebra i boka, dakle ni iz glave ni iz nogu; jer gdje je dvoje, tu je nedostatnost. Zašto? - Jer jedno **nije** drugo, jer ovo »ne« što tu stvara različitost nije ništa drugo nego gorčina, upravo zato što tu nema mira. Ako ja u svojoj ruci držim jabuku, ona se dopada mojim očima, ali je njezina slast pridržana ustima. Naprotiv, ako je pojedem, ja svoje oči lišavam užitka što ga u njoj imam. Tako dakle dvoje ne mogu postojati jedno s drugim, jer jedno (od njih) mora izgubiti svoj bitak.

Radi toga naš Gospodin kaže: »Ljubite jedni druge!«, to znači: **jedni u drugima**, O ovome se Pismo veoma lijepo izjašnjava. Sveti Ivan kaže: »**Bog je ljubav, i tko je u ljubavi, taj je u Bogu i Bog u njemu**« (1 Iv 4,16). Zaista, on kaže veoma ispravno! (Jer) kad bi Bog (doduše) bio u meni, a ja (međutim) ne bih bio u Bogu, ili bih (doduše) ja bio u Bogu, a Bog ne bi bio u meni, sve bi bilo razdvojeno. Ako međutim Bog jest u meni i ja jesam u Bogu, onda ja nisam manji i Bog nije veći. Sad biste vi mogli kazati: Gospodine, ti kažeš da te ja trebam ljubiti, ali ja **ne mogu** ljubiti! O tomu se naš Gospodin izjasnio veoma prikladno kad je govorio Svetom Petru:

»Petre, ljubiš li me?« - »Gospodine, ti dobro znaš da te ljubim« (Iv 21,15). Ako si mi ti to dao, onda te ljubim, ako mi to nisi ti dao, onda te ne ljubim.

Sad pazite onu drugu izreku, gdje on govori: **»Ja sam vas nazvao svojim prijateljima, jer sam vam objavio sve što sam čuo od Oca svojega« (Iv 15,15).** Sad se osvrnite na to što kaže: **»Ja sam vas nazvao svojim prijateljima.«** U istom prazvoru u kojem izvire Sin - gdje Otac izriče svoju vječnu Riječ - i iz istoga srca izvire također i istječe Duh Sveti. A da Duh Sveti nije izliven iz Sina i iz Oca, onda ne bismo spoznavali nikakvu razliku između Sina i Duha Svetoga. Pa kad sam propovijedao na dan Presvetog Trojstva, rekao sam jednu riječcu na latinskom: da je Otac dao svome jedinorođenom Sinu sve što on može pružiti - cijelo svoje božanstvo, cijelo svoje blaženstvo - i ništa nije za sebe zadržao. Tada se postavilo pitanje: Je li mu dao i svoju vlastitost? A ja sam odgovorio: Da, jer vlastitost Oca da rađa nije ništa drugo nego Bog; ta ja sam kazao da on ništa nije za sebe zadržao. Zaista, ja kažem: Korijen božanstva, on potpuno govori u svoga Sina. Radi toga kaže Sveti Filip: **»Gospodine, pokaži nam Oca, pa je nama dosta!« (Iv 14,8).** Stablo koje nosi plod odbacuje taj svoj plod (prema van). Tko mi međutim daje stablo i korijen i plod, taj mi je više dao.

Sad naš Gospodin govori: **»Ja sam vas nazvao svojim prijateljima« (Iv 15,15).** Zaista, u onom istom rođenju gdje Otac rađa svoga jedinorođenog Sina i njemu daje korijen i cijelo svoje božanstvo i cijelo svoje blaženstvo, i ništa sebi ne zadržava, U istom tom rođenju on nas naziva svojim prijateljima. Iako ti od

ovoga govorenja ništa ne čuješ niti razumiješ, u duši ipak postoji jedna moć - o kojoj sam govorio kad sam nedavno ovdje propovijedao - koja je posve odvojena i posve u sebi čista i usko srodna s božanskom naravi: u toj moći ovo se shvaća. Zato on i kaže sasvim prikladno: **»Stoga sam vam objavio sve što sam čuo od Oca svojega« (Iv 15,15)**. Sad on kaže: **»što sam (ja) čuo«**. Očevo govorenje jest njegovo rađanje, Sinovo **čuwenje** jest njegovo porođenje. Sad on kaže: **»sve što sam (ja) čuo od Oca svojega«**. Da, sve što je on od vječnosti čuo od Oca svojega on je objavio nama i ništa nam od toga nije sakrio. Ja kažem: Pa da je tisuću puta više čuo, on bi to nama objavio i ništa od toga ne bi sakrio. Tako ne trebamo ni mi od Boga ništa sakrivati; trebamo mu očitovati sve što mu možemo pružiti. Jer kad bi nešto za sebe zadržao, isto toliko bi izgubio od svoga vječnog blaženstva, jer **Bog nama nije ništa** od svojega sakrio. Ovo se mnogim ljudima čini teškim govorom. Zbog toga međutim nitko ne treba zdvajati. Što više ti sebe predaješ Bogu, to opet više Bog sebe daje tebi; što se više ti odričeš sebe, to je veće tvoje vječno blaženstvo. Dođe mi nedavno, dok sam molio svoj Očenaš što nas ga je sam Bog učio, misao: Kad mi govorimo **»Dođi kraljevstvo tvoje, budi volja tvoja«**, to mi time Boga stalno molimo da nas oduzme od nas samih.

Sad više uopće neću govoriti o onoj trećoj izreci, gdje on kaže: **»Ja sam vas izabrao - nasitio, nasitio - napojio, napojio učvrstio, učvrstio - da idete i rod donesete i da taj rod vaš ostane« (Iv 15,16)**. Ovaj rod međutim ne poznaje nitko nego jedino Bog. A da mi dođemo do ovog roda, neka nam pomogne vječna istina o kojoj sam govorio. Amen.

51. PROPOVIJED

Vir meus servus tuus

mortuus est

(2 Reg. 4,1)

»Neka žena reče proroku: 'Moj muž, tvoj sluga, umro je. Sad dolaze oni kojima smo dužni, pa mi uzimaju oba moja sina i zaslužuju ih za moj dug; ja (međutim) nemam ništa nego malo ulja.' Prorok reče: 'Onda posudi praznih posuda i u svaku po malo ulij; to će narastati i uvećavati se. Prodaj to pa podmiri svoj dug i otkupi svoje sinove. Što ostane od toga, hrani sebe i oba svoja sina'« (2 Kr 41 - 7).

Iskrica razuma jest glava duše, to jest »**muž**« duše, a to je otprilike nešto poput iskrice božanske naravi i božansko svjetlo, zraka i utisnuta slika božanske naravi. Čitamo o jednoj ženi što je tražila dar od Krista (Iv 4,15 - 18).

Prvi dar što ga Bog daje jest Duh Sveti; u tom daru daje Bog sve svoje darove: to je »živa voda«. Komu on dade te vode, taj nikada više ne ožedni (Iv 4,13). Ta voda jest milost i svjetlo i izvire u duši, izvire unutra te prodire i pretječe u vječnost. Tada ta žena reče: »Gospodine, daj mi te vode!« (Iv 4,15). Tada reče naš Gospodin: »Dovedi mi svoga muža!« (Iv 4,16). Tada ona reče: »Gospodine, nemam muža.« Tada

reče naš Gospodin: »Imaš pravo; ti nemaš muža. Imala si (ih) međutim pet; onaj pak kojega sada imaš, nije tvoj« (Iv 4,17 - 18).

Sveti Augustin govori: Zašto naš Gospodin kaže: »Ti si pravo rekla«? On hoće kazati: Pet muževa jesu pet osjetila; ona su te u tvojoj mladosti sasvim po svojoj volji i požudi posjedovala. Sada imaš jednoga u svojoj starosti, ali taj nije tvoj: to je tvoj razum, za njim ne ideš. Kad je ovaj muž, razum, u duši mrtav, krajnje je loše. Kad se duša dijeli od tijela, to je veoma bolno; kad se međutim Bog od duše dijeli, to je kudikamo bolnije. Kao što duša daje život tijelu, tako Bog daje život duši. Kao što se duša izlijeva u sve udove, tako Bog teče u sve moći duše i struji kroz njih, tako da one ovu struju u dobroti i ljubavi lijevaju dalje na sve što njih okružuje, da svi postanu njega svjesni. Tako on teče sve vrijeme, to jest iznad vremena, u vječnosti i u onom životu u kojemu žive sve stvari. Stoga je naš Gospodin rekao ženi: **»Ja dajem vodu živu; tko od nje pije, taj nikad više neće žeđati i on živi u vječnom životu« (Iv 4,13 - 14).**

A žena reče: »Gospodine, moj muž, tvoj sluga, umro je« (2 Kr 4,1). »Sluga« znači: netko tko prima i čuva za svoga gospodara. Kad bi on to zadržavao za sebe, on bi bio lopov. Razum je u istinskijem smislu sluga nego volja ili ljubav. Volja ili ljubav predaju se Bogu (samo) ukoliko on jest dobar, a kad on ne bi bio dobar, one ga ne bi uvažavale. Razum međutim prodire gore u bitak (još) prije nego on pomisli na dobrotu, moć ili mudrost ili štogod drugo, što je »slučajno«. Na ono što je Bogu pridodato on se ne okreće; on njega uzima u sebe; on uranja u bitak i uzima Boga kako on jest čisti

bitak. Kad on ne bi bio mudar ni dobar ni pravedan, on bi ga ipak uzimao tako kako jest čisti bitak. U ovom razum sliči vrhovnom gospodstvu **onih** anđela koje obuhvaćaju tri zbora: Prijestolja Boga primaju u sebe i čuvaju Boga u sebi i počivaju u njemu. Kerubini spoznaju Boga i u tomu ustraju. Serafi su požar. Ovim (anđelima) sličan je razum i čuva Boga u sebi. S ovim anđelima uzima razum Boga u njegovoj odaji za odijevanje, gologa, kako je bez razlikovanja Jedno.

A žena reče: »**Gospodine, moj muž, tvoj sluga, umro je. Oni kojima smo dužni dolaze pa mi uzimaju oba moja *sina***« (2 Kr 4,1)

Tko su dva **sina** duše? Sveti Augustin govori - a s njim i jedan poganski učitelj - o dva lica duše. Jedno je okrenuto ovomu svijetu i tijelu; u njemu djeluje krepost i umjetnost i život po svetosti. Drugo lice jest pravo Bogu okrenuto; u njemu jest i neprekidno djeluje božansko svjetlo, iako ona (= duša) za to ne zna, jer nije **doma**. Ako ona iskrica razuma bude Bogom obuzeta, onda »muž« **živi**. Ondje se zbiva rađanje, ondje se rađa Sin. Ovo se porođenje ne događa **jednom** u godini niti **jednom** u mjesecu niti **jednom** u danu, nego **sve vrijeme**, to jest iznad vremena, u prostranstvu gdje ne postoji ovdje ni sada, ni narav ni misao. Stoga mi govorimo o »sinu« a ne o »kćeri«.

Sad hoćemo govoriti o »dva sina« u jednom drugom smislu, to znači: (kao) o spoznaji i volji. Spoznaja izbija kao prva iz razuma, a zatim ide volja iz njih oboje. Ništa dalje o tome!

Opet u jednom drugom smislu govorit ćemo o »dva sina« razuma. Jedan je »mogućnost« (= moć), drugi je »stvarnost« (= djelotvornost). A jedan poganski učitelj govori: Duša ima u ovoj moći (tj. u »mogućem« razumu) sposobnost da duhovno postane svim stvarima. U **djelatnoj** moći ona sliči Ocu i sve stvari čini jednim novim bitkom. Bog je htio u nju utisnuti narav svih stvorenja, no ona nije još postojala **prije** svijeta. Bog je cio ovaj svijet **duhovno** stvorio u svakom anđelu prije nego je ovaj svijet stvoren u sebi.

Anđeo ima dvojaku spoznaju. Jedna je jutarnje svjetlo, druga je večernje svjetlo. Jutarnje se svjetlo sastoji u tomu što on (= anđeo) vidi sve stvari u Bogu. Večernje se svjetlo naprotiv sastoji u tomu da on sve stvari vidi u naravnom svjetlu. Kad bi on izašao van, u stvari, nastala bi noć. No on ostaje unutra, stoga se to zove večernje svjetlo. Mi kažemo da se **anđeli vesele kad čovjek učini dobro djelo (Lk 15,7.10)**. Naši učitelji postavljaju pitanje, da li se anđeli žaloste kad čovjek učini grijeh? Mi kažemo: Ne! jer oni gledaju Božju pravednost i u njoj sve stvari shvaćaju u njemu (= u Bogu), kakve one u Bogu jesu. Zato se oni **ne mogu** žalostiti. Tako razum u mogućoj moći sliči naravnom svjetlu anđela, koje je večernje svjetlo. Djelatnom moći (međutim) on sve stvari uznosi Bogu, i on u ovom jutarnjem svjetlu **jest** sve stvari.

Sad žena govori: »Dolaze oni kojima smo dužni pa zaslužuju oba moja sina.« Prorok međutim kaže: **»Posudi naokolo od svojih susjeda praznih posuda« (2 Kr 4,7)**. Ovi »susjedi« to su sva stvorenja i pet osjetila i sve duševne moći - duša u sebi ima mnogo moći koje

skriveno djeluju - pa i anđeli. Od svih tih »susjeda« trebaš posuditi »prazne posude«.

Da bismo posudili puno »praznih posuda« i da sve budu napunjene božanskom mudrošću, kako bismo time podmirili svoj dug i vječno živjeli od onoga što pretekne, neka nam Bog pomogne. Amen.

52. PROPOVIJED

Adolescens, tibi dico:

surge

(Luc. 7,14)

Čitamo danas u evanđelju o jednoj udovici što je imala sina jedinca i on joj umrije. Tada naš Gospodin dođe k njemu i reče: »**Tebi govorim, mladiću, ustani!**« (Lk 7,14). I mladić se podiže.

Pod ovom »udovicom« podrazumijevamo dušu; jer je »muž« bio mrtav, zato je i »sin« bio mrtav. »Sinom« mi (neizravno) shvaćamo »razum« koji je »muž« u duši. Budući da ona (=udovica) nije **živjela** u razumu, zato je muž bio mrtav, zato je ona bila udovica. Naš je Gospodin govorio onoj ženi na zdencu: »**Idi doma pa dovedi svoga muža!**« (lv 4,16). On je mislio: Jer nije živjela u razumu, koji je muž u duši, zato nije dobila (u dio) »žive vode«, koja jest Duh Sveti; jer on se izlijeva samo onima koji žive u razumu. Razum je najviši dio duše, gdje on ima s anđelima su-bivstvovanje i bitnu

uključenost u anđeosku narav. Anđeosku narav ne dotiče vrijeme; tako se drži i razum koji je »muž« u duši; ni njega ne dotiče vrijeme. Ako se ne živi u njemu, onda »sin« umire. Zato je ona bila »udovica«. **Nema stvorenja koje u sebi ne bi imalo nešto dobra a ujedno i nešto manjkavo, čime gubimo Boga.** Udovičini nedostatak sastojao se u tomu da je bila mrtva moć rađanja; zato je i propao plod.

»Udovica« na drugi način označuje nekoga tko je napušten i tko je napustio. Pa tako mi trebamo napustiti sva stvorenja i odijeliti se. Prorok govori: **»Žena nerotkinja ima brojniju djecu od one koja rađa« (Iz 54,1).** Tako je i s dušom koja duhovno rađa: njezin je porođaj čest; u svakom trenutku ona rađa. **Duša koja posjeduje Boga uvijek je plodna.** Bog nužno *mora* činiti sva svoja djela. Bog djeluje uvijek u jednom Sada u vječnosti, a njegovo se djelovanje sastoji u tomu što rađa svoga Sina; njega on uvijek rađa. U ovom porođaju proistekle su sve stvari i on (= Bog) ima tako velik užitak u ovom porodaju da u njemu troši svu svoju moć. **Što više spoznajemo, to je spoznaja savršenija.** Bog se rađa iz sebe i rađa se opet u sebe. Što je savršeniji porođaj, to više on rađa. Ja kažem: Bog je potpuno Jedno; on spoznaje samo sebe jedinoga. Bog sebe čitava rađa u svom Sinu; on sve stvari izriče u svom Sinu. Stoga on govori: »Mladiću, ustani!«

Bog svu svoju moć iskazuje u svom rađanju, a to i priliči, da bi se duša opet vratila k Bogu. A na izvjestan je način **zastašujuće** da duša tako često otpada od onoga u što Bog troši svu svoju moć; to međutim i priliči da bi duša opet oživjela. Bog stvara sva stvorenja u

jednom izričaju; da bi međutim duša oživjela, on izriče **čitavu** svoju moć u svom Sinu. Na drugi je (opet) način **utješno** što se duša tako vraća. U ovom rađanju ona oživljuje, te Bog daje u dušu svoga Sina da bi ona oživjela. Bog sebe izriče u svoga Sina. U ovom izricanju, gdje on sebe izriče u svoga Sina, izriče on isto tako i u dušu. Svim je stvorenjima svojstveno da rađaju. Stvorenje koje ne bi poznavalo rađanje ne bi ni bivstvovalo. Stoga jedan učitelj kaže: Ovo je jedan znak za to da su sva stvorenja donošena božanskim rađanjem.

Zašto on reče: »Mladiću!«? Duša nema ničega u što bi Bog mogao govoriti nego razum. Izvjesne su moći tako malovrijedne da Bog u njih **ne može** govoriti. On doduše govori, ali one ne čuju. (Ni) volja kao volja ništa ne razabire, ni na koji način. Nijednom moći ne usvaja se osim razumom. Volja (naprotiv) jedino i samo obavlja nošenje.

»Mladiću!« Nijedna od moći što pripadaju duši **ne stari**. One međutim moći koje pripadaju tijelu nemaju ovu sposobnost: one se troše i opadaju. (Naprotiv) što čovjek više spoznaje, to bolje on spoznaje. Stoga: »Mladiću!«

Učitelji govore: Mlado je ono što je blizu svomu izvoru. U razumu je čovjek potpuno mlad: što čovjek u ovoj moći više radi, to je bliži svom rođenju. Mlado je (međutim) ono što je blizu svomu rođenju. Prvi proboj iz duše jest razum, zatim (slijedi) volja, a potom sve druge moći.

Sad on govori: »Mladiću, **ustani.**» Što znači "**ustani!**"? Ustani od **djela i postavi** se na dušu u **njoj samoj.** Jedno jedino djelo koje Bog čini u jednostavnom svjetlu duše ljepše je nego cijeli svijet i Bogu je milije od svega što je on ikada učinio u svim stvorenjima. Luđaci međutim uzimaju zlo za dobro a dobro za zlo. Ako se pak pravo razumije, jedno jedino djelo koje Bog čini u duši bolje je i plemenitije i uzvišenije nego cijeli svijet.

Iznad ovog svjetla jest **milost.** Milost (međutim) nikad ne dolazi u razum niti u volju. Ali ako milost (ipak) treba doći u razum i volju, razum i volja moraju dospjeti izvan sebe. To međutim ne može biti, jer je volja u sebi tako plemenita da je ne može ispunjati ništa nego božanska ljubav; božanska ljubav čini veoma velika djela. Iznad nje je ipak još jedan dio, to je razum: on je u sebi toliko plemenit da ga ne može ispuniti ništa nego božanska istina. Zato jedan učitelj govori: Što je iznad toga, jest nešto veoma tajno, to je **glava** duše. **Ondje** se događa pravo sjedinjenje između Boga i duše. Milost nije još nikad obavila nijedno dobro djelo, to znači: ona uopće još nikad nije obavila nijedno **djelo**; ona doduše istječe u vršenju neke kreposti. Milost međutim nikad ne vodi k sjedinjenju u nekom **djelu.** Nego je milost prebivanje duše u Bogu i s Bogom. **Za to** je odveć malovrijedno sve što se ikada zvalo djelom, bilo vanjsko bilo nutarnje. Sva stvorenja traže nešto što sličí Bogu; što su malovrednija, to više traže na izvanjski način, kao zrak i voda: oni se razlijevaju. Nebo međutim stalno kruži i u svom hodu proizvodi sva stvorenja; u tomu ono sličí Bogu, ukoliko do njega stoji: ali ono nije smjeralo **na to** nego na nešto više. Na drugom mjestu ono u svom hodu traga za tišinom. Nebo se nikada ne odaje nijednom djelu kojim

bi služilo bilo kojem stvorenju, koje je *ispod* njega. *Time* ono više sliči Bogu. Stvorenja su neosjetljiva za to što Bog sebe rađa u svoga jedinorođenog Sina. Pa ipak nebo *teži* za onim djelom koje Bog čini u *sebi* samom. Kad to (već) čine nebo i druga stvorenja koja su (još) manje vrijedna (nego nebo), duša je ipak plemenitija od neba.

Jedan učitelj govori: Duša rađa samu sebe u sebi i rađa sebe iz sebe i rađa se (nazad) u sebe. Ona je sposobna za čuda u svom naravnom svjetlu. Ona je tako snažna da može razdijeliti ono što je jedno. Vatra i vrućina su npr. jedno; kad to razum zapaža, on to zna dijeliti. Mudrost i dobrota u Bogu jesu jedno; ali ako razum gleda mudrost, on (više) ne gleda na drugu (= dobrotu). Duša iz sebe rađa Boga od Boga u Bogu; ona ga rađa upravo *iz* sebe. To ona čini time što iz sebe rađa Boga *u onom* gdje je bogolika, gdje je ona slika Božja.

Ja sam već često kazao: Sliku *kao* sliku i *ono čega* je ona slika nitko ne može jedno od drugoga odvojiti. Kada duša živi u tomu u čemu je ona slika Božja, ona rađa: u tomu leži pravo sjedinjenje, nju ne mogu razdijeliti sva stvorenja (zajedno). Usprkos samom Bogu, usprkos anđelima, usprkos dušama i svim stvorenjima, (ja kažem) da ne bi mogli (od Boga) odijeliti dušu gdje je ona slika Božja! To je pravo sjedinjenje i u tomu leži pravo blaženstvo. Mnogi učitelji traže blaženstvo u razumu. Ja (međutim) kažem: Blaženstvo se ne nalazi ni u razumu ni u volji nego iznad njih oboje: blaženstvo se (naime) nalazi ondje gdje blaženstvo jest *kao blaženstvo* (a) ne kao razum i gdje Bog jest kao Bog, a

duša jest onako kako je slika Božja. Blaženstvo je ondje gdje duša uzima Boga kako on jest Bog.

Molimo našega Gospodina da se mi **tako** s njim sjedinimo. Amen.

53. PROPOVIJED

Modicum et non videbitis

me etc.

(Joh. 16,17.19)

Naš Gospodin govoraše svojim učenicima: »**Preko (nečega) sitnog i (nečega) malog i (nečega) neznatnog, i vi me nećete vidjeti; opet preko (nečega) sitnog, i vi ćete me vidjeti**« (Iv 16,17.19). Učenici rekoše: »**Ne znamo što on kaže**« (Iv 16,18). Ovo piše Sveti Ivan koji je tu bio. **Kad je naš Gospodin pogledao u njihovo srce, tada je rekao: »Preko sitnog, i vi ćete me vidjeti, i vaše će se srce radovati; ta vam radost više nikad neće biti oduzeta**« (Iv 16,22).

Sada (dakle) naš Gospodin kaže: »Preko sitnog, i vi me nećete vidjeti.« Najbolji učitelji kažu da je blaženstvo u spoznaji. Jedan ugledni pop došao je nedavno u Pariz, taj je bio protiv toga i vikao je i unio puno uzbuđenja. Onda jedan drugi učitelj reče, zacijelo bolje od svih onih pariških što su zastupali bolji nauk: »Učitelji, vi vičete i jako se uzbuđujete; da u svetom evanđelju

nije Božja Riječ, onda biste smjeli vikati i jako se uzbuđivati!« **Spoznaja dotiče nezastirto ono što ona spoznaje.** Krist govori: »**Ovo je vječni život, spoznati tebe kao jedinoga pravog Boga**». (Iv 18,3). **Savršenost blaženstva jest (međutim) u objema: u spoznaji i ljubavi.**

Sad naš Gospodin govori: »Preko *sitnog*, i vi me nećete vidjeti.« U ovim riječima kriju se četiri značenja i zvuče gotovo sva jednako, a ipak u sebi sadrže veliku razliku.

»Preko *sitnog*, i vi me nećete vidjeti.« Sve stvari moraju u vama biti *sitne* i poput ničega. Ja sam nekom prilikom kazao da Augustin govori: »Kad Sveti Pavao *ništa* ne vidje, tada vidje Boga.« Sad ja okrećem tu riječ, a tako je jamačno bolje, pa kažem: »Kad je Sveti Pavao vidio *Ništa*, tada je vidio Boga.« Ovo je prvo značenje. Drugo je ovo: Ako cijeli svijet i sve vrijeme u vama ne postanu *sitni*, ne vidite Boga.

Sveti Ivan kaže u Apokalipsi (10,6): »Anđeo se zakle vječnim životom da vremena (više) neće biti.«

Sveti Ivan govori otkriveno (tj. u evanđelju, ne u Apokalipsi): »**Svijet je po njemu učinjen, a on njega ne upozna**« (Iv 1,10).

Čak i jedan poganski učitelj kaže da su svijet i vrijeme »sitnica«. Ako ne uzadete iznad svijeta i vremena, ne vidite Boga. Treće značenje jest ovo: Sve dok se bilo što lijepi na dušu, kako god sitno bilo, grijeh ili pogreška, ne vidite Boga. Učitelji kažu da nebo ne prima nikakav tuđi

utisak. Ima mnogo nebesa; svako nebo ima svoga duha i svoga anđela koji je njemu dodijeljen. Ako bi taj htio djelovati na nekom drugom nebu, kojemu nije dodijeljen, on to ne bi mogao. Jedan je pop govorio: »Ja bih da vaša duša bude u mojem tijelu.« Tada ja reko: »Zaista, ona bi onda unutra bila glupača, jer s njim ne bi mogla ništa obaviti, niti bi vaša mogla nešto u mojem tijelu.« Nijedna duša ne može djelovati u bilo kojem tijelu osim u onomu kojem je dodijeljena. Ni oko ne podnosi nikakav tuđi utisak. Jedan učitelj kaže: Da nema posrednika, ništa se ne bi vidjelo. Ako hoću da na zidu vidim boju, ona mora najprije biti profinjena u svjetlosti i u zraku, pa njezin otisak mora biti donesen u moje oko. Sveti Bernard govori: Oko sličići nebu; ono u sebe prima nebo. Uho to ne čini: ono ga ne čuje, niti ga jezik kuša. Drugo: Oko je oblikovano okruglo poput neba. Treće: Ono stoji visoko poput neba; stoga ono prima utisak svjetla, jer ono ima istu vlastitost zajedno s nebom: Nebo ne prima tuđi utisak. Tijelo zacijelo prima tuđi utisak, a i duša zacijelo prima tuđi utisak sve dok ona djeluje u tijelu. Ako duša hoće spoznati nešto što je izvan nje, npr. anđela ili nešto još bistrije, ona to mora učiniti neslikovito pomoću jedne »sitne« sličice. Tako mora i anđeo: ako hoće spoznati nekoga drugog anđela ili bilo što što je niže od Boga, on to mora učiniti neslikovito pomoću jedne »sitne« sličice, ne (nekom slikom) kakvih slika ovdje (=na zemlji) ima. Samoga sebe on međutim spoznaje bez »sitnice« i bez slike i bez lika. Tako i duša sebe spoznaje bez »sitnoga« i bez slike i bez lika, sasvim neposredno. Ako duša hoće spoznati Boga, i to se mora dogoditi bez slike i posve neposredno. **Učitelji kažu da se Bog spoznaje posve neposredno.** Tako i anđeo spoznaje Boga, kako on sama sebe spoznaje:

bez slike i bez »sitnice«. Ako ja hoću spoznati Boga neposredno i bez slike i bez lika, onda Bog mora postati upravo ja, a ja upravo on, tako potpuno jedno da ja djelujem s njim, i to da ne djelujem s njim na način da bih ja djelovao a on pogurivao: (pritom) ja više radim samo svojim (snagama). Ja djelujem s njim posve istinski onako kako moja duša djeluje s mojim tijelom. Ovo je za nas veoma utješno, pa da ništa drugo nemamo, trebalo bi nas (već) ovo potaknuti da Boga ljubimo.

Četvrto je značenje ovim trima potpuno suprotstavljeno: Moramo biti **veliki** i uzdignuti ako hoćemo Boga vidjeti. Svjetlo je sunčevo maleno spram svjetla razuma; razum je opet malen spram svjetla milosti. Milost jest svjetlo što lebdi i strši iznad svega što je Bog ikada stvorio ili bi mogao stvoriti. Pa ipak, koliko god moglo biti svjetlo milosti, ono je ipak maleno spram onog svjetla koje Bog jest. Naš je Gospodin prekoravao svoje učenike i govorio: **»U vama je još maleno svjetlo« (Iv 12,35)**. Nisu oni bili bez svjetla, no ono je bilo maleno. Moramo ustati i biti veliki u milosti. Sve dok čovjek (međutim još) raste u milosti, **to jest još milost i »sitno»**, u čemu se Boga vidi samo izdaleka. Kad se međutim milost do vrhunca usavrši, (više) nije **milost** ono u čemu čovjek gleda Boga nego je to **božansko svjetlo**.

Sveti Pavao govori: »Bog prebiva u svjetlu do kojeg nema prilaza« (1 Tim 6,16). Onamo nema prilaza, onamo ima (samo) prispjeća.

Mojsije kaže: **»Nikad neki čovjek nije vidio Boga« (Izl 33,20)**. Sve dok smo ljudi i sve dok na nama živi bilo što ljudsko i mi se nalazimo u prilazu, ne vidimo Boga. (Nego) moramo biti uzdignuti i preneseni u čisti mir pa **tako** vidjeti Boga.

Sveti Ivan govori: **»Spoznat ćemo Boga kako on sam sebe spoznaje« (1 Iv 3,2)**. Božja je vlastitost da on sebe spoznaje bez ovog i onog. Tako anđeo spoznaje Boga kao što on sam sebe spoznaje.

Sveti Pavao govori: **»Mi ćemo spoznavati Boga kao što i mi bivamo spoznati« (1 Kor 13,12)**.

Ja međutim kažem: Mi ćemo Boga spoznavati baš tako kako on sebe spoznaje, u onoj slici što je jedina slika Boga i božanstva, božanstva međutim samo ukoliko je ono Otac. Koliko mi sličimo ovoj slici u kojoj su proistekle i razlile se sve slike te (ukoliko) smo preoblikovani i odmah uneseni u sliku Očevu - ukoliko on **nju** a nama prepozna, **utoliko** mi spoznajemo njega onako kako on sama sebe spoznaje.

Sad on govori: **»Preko sitnog, i vi me nećete vidjeti. Opet preko sitnog, i vi ćete me vidjeti« (Iv 16,17.19)**.

Naš Gospodin govoraše: »To je vječni život, spoznati tebe kao jedinoga pravog Boga« (Iv 17,3).

Da dođemo do ove spoznaje, neka nam Bog pomogne.
Amen.

54. PROPOVIJED

'Quis putas puer iste erit? Etenim manus domini cum ipso est? (Luc. 1,66)

»Što li će postati od ovog djeteta? S njim je ruka Božja« (Lk 1,66). Iz ovih riječi trebamo spoznati tri stvari. Kao prvo: dostojanstvo tog učitelja kad se kaže: »S njim je ruka Božja.« »Ruka (šaka) Božja« na osnovi dvije stvari označuje Duha Svetoga. Prvo, (na osnovi toga) što se rukom čine djela. Drugo, (na osnovi toga) što je ona jedno s tijelom; jer sva djela što ih čovjek čini rukom imaju svoj izvor u srcu, napreduju u udove i izvršuje ih ruka. Stoga se iz onih riječi može raspoznati Presveto Trojstvo: Oca u srcu i tijelu. Kao što je duša prije svega u srcu, koliko god jest potpuno (i) u svim udovima, i to isto tako u najmanjem kao i u najvećem - kao što dakle njezina bit i izvor njezinih djela leži osobito u srcu, tako je i Otac početak i izvor svih božanskih djela. Sina međutim označuje mišica, kao što stoji pisano u Magnificatu da je **on pokazao moć mišicom svojom (Lk 1,51)**. Tako božanska snaga stupa dalje iz tijela i iz ruke u šaku, kojom je naznačen Duh Sveti. Jer kao što je duša uvijena u tijelo i u tjelesno(st), tako sve što njezinoj spoznaji hoćemo pridonijeti od duhovnih stvari mora biti uvijeno u (nešto) tjelesno, ako hoćemo da ona spozna. Zato moramo Duha Svetog protumačiti šakom koja je činila djelo na ovom djetetu.

Prvo, (sad) moramo paziti na to kakav treba biti čovjek na kojem Bog čini svoje djelo. Kad on kaže »dijete«, to znači nešto kao čisti zrak ili nešto što je bez mrlja. Tako i duša treba biti bistra i čista ako hoćemo da u njoj djeluje Duh Sveti. Jedan mudri učitelj kaže: **»Vječna je mudrost zatvorena na Sionu, a počinak će joj biti u čistom gradu« (Sir 24,15).** »Sion« znači »uzvisina« ili »vidikovac«. Drugo, ona se (= duša) mora oteti od prolaznih, promjenljivih stvari. Treće, ona treba budno uočavati buduće zapreke.

Drugo, moramo paziti na djelovanje Duha Svetoga u duši. Nitko ne može raditi s užitkom osim ako na onom na čemu radi nalazi sebi slično. Ako bih ja imao voditi nekog čovjeka, nikad me on ne bi s uživanjem slijedio ako u sebi ne bi zapažao sličnost sa mnom; jer nikad se bez sličnosti ne obavlja s užitkom neki pokret ili neki posao. Tako stoji sa svima koji Boga nasljeđuju; jer svi ljudi **moraju** nasljedovati Boga, htjeli-ne htjeli. Ako ga slijede s voljom, to im je ugodno; ako ga međutim slijede nevoljko, to je za njih mučno i samo unosi bol. Stoga je Bog duši, iz naklonosti i ljubavi koju prema njoj ima, dao božansko svjetlo od onog časa kad je stvorena, kako bi on u sličnosti sa sobom mogao s uživanjem djelovati.

A nijedno stvorenje ne može djelovati iznad mogućnosti koju u sebi ima. Stoga duša sa svjetlom koje joj je Bog dao ne može djelovati iznad sebe, jer to (svjetlo) njoj je vlastito, a Bog joj ga je dao kao jutarnji dar u najvišu duševnu moć. Koliko god je ovo svjetlo Bogu slično, ono je ipak od Boga **stvoreno**. Ipak je Stvoritelj jedno, a to svjetlo nešto drugo i stvorenje, jer, prije nego je Bog stvorio ikad ijedno stvorenje, Bog je

postojao, a svjetlo nije nego tama. Stoga Bog dolazi duši s ***ljubavlju***, da ***ona*** dušu uzdigne kako bi mogla djelovati iznad sebe. A ljubav međutim ne može biti ondje gdje ne nalazi sličnosti ili sličnost ne stvara. Koliko Bog sličnosti u duši nađe, toliko Bog s ljubavlju djeluje iznad duše. Budući da je Bog beskrajan, stoga (i) ljubav duše treba biti beskrajna. Kad bi čovjek živio tisuću godina, on bi (još uvijek) mogao rasti u ljubavi, kao što se može spoznati na vatri: sve dok ona ima drveta, sve dotle vatra djeluje. Već prema tome koliko je velika vatra i koliko jako vjetar puše, toliko i vatra biva velika. Pa tako mi hoćemo pod ovom vatrom razumjeti ljubav pod vjetrom Duha Svetoga s obzirom na djelovanje Duha Svetoga u duši. **Što je veća ljubav u duši i što je jače vjetar, Duh Sveti, raspiri, to je savršenija vatra, ali ne odjednom nego postupno, rastom duše. Jer kad bi se čovjek najednom razgorio u požar, to ne bi bilo dobro. Stoga Duh Sveti puše malo-pomalo, da bi čovjek, ako bi imao živjeti (i) tisuću godina, mogao napredovati u ljubavi.**

Kao treće, trebamo iz riječi: »Što li će postati od ovog djetata?« prepoznati divno djelo što ga Bog u duši čini. Svako oruđe mora nužno dosezati dotle gdje majstor obavlja posao, ako se hoće da djelo bude savršeno. I čovjek je oruđe Božje, a oruđe djeluje prema plemenitosti majstora. Stoga duši nije dovoljno što u njoj djeluje Duh Sveti, jer on nije njezine naravi. A kao što sam već često kazao, on joj je dao božansko svjetlo slično njemu i gotovo njegove naravi; a duši ga je dao tako u vlasništvo da je ono komad duše, kako bi on u njoj mogao s uživanjem djelovati. Kao što se na svjetlu može prepoznati, ono djeluje ovisno o plemenitosti tvari

na koju pada: na drvetu ono postiže sebi svojstveno djelo, to znači - vrućinu i vatru; na stablima i vlažnim stvarima ono čini rast, a ne vrućinu ni svoje vlastito djelo, nego da ozelene i donesu rod. Na živim stvorenjima ono ostvaruje život iz neživoga, kao što npr. kod ovce, koja jede travu, od nje nastaje uho ili oko. U čovjeka ono međutim ostvaruje blaženstvo. To dolazi od Božje **milosti**. Ona uzdiže dušu k Bogu i sjedinjuje je s njom i čini je bogolikom. Ako se hoće da duša bude božanstvena, ona mora biti uzdignuta. Ako bi neki čovjek imao dosegnuti do visine tornja, on bi morao biti uzdignut do te visine tornja: tako i **milost mora dušu uzdignuti do Boga**. Djelo je milosti da vuče, i da vuče do kraja, a tko je ne slijedi, taj postaje nesretan. Pa ipak, duša se ne zadovoljava djelom milosti, jer je (i) ona stvorenje; a duša mora onamo gdje Bog djeluje u svojoj **vlastitoj** naravi, gdje majstor djeluje u skladu s plemenitošću oruđa, to znači: u svojoj **vlastitoj** naravi, gdje je djelo plemenito kao i majstor i gdje su potpuno jedno ono što se izlijeva i ono izliveno.

Sveti Dionizije kaže: Najviše stvari izlijevaju se na niže, a niže na one više, te se sjedinjuju s onim najvišima. Tako se i duša s Bogom sjedinjuje i obuhvaća, i ondje je milost napušta tako da (sad) dalje ne djeluje s milošću nego božanski u Bogu. Tu duša biva na divan način opčarana i gubi samu sebe - kao kad bi se ulilo kap vode u bure puno vina - tako da (više) ništa o sebi ne zna pa zamišlja da je ona Bog, za što vam hoću ispriповjediti jednu pričicu. Pitao neki kardinal Svetoga Bernarda: Zašto i na koji način trebam ljubiti Boga? Sveti Bernard odgovori: Reći ću vam: Bog je (sam) razlog radi kojeg njega treba ljubiti. **Način** (te ljubavi)

jest međutim: **bez** načina, jer Bog nije ništa; ne tako kao da bi bio bez bitka; (nego) on nije ni ovo ni ono što se može izreći - on je biće iznad svih bića. On je biće bez načina. Stoga mora (i) način na koji ga treba ljubiti biti bez načina, to znači: iznad svega što se može kazati.

Pomogao nam Bog da dospijemo do te savršene ljubavi. Amen.

55. PROPOVIJED

Homo quidam erat

dives etc.

(Luc. 16,19)

»Bijaše neki bogat čovjek, bio je ukrašen svilom i baršunom i gostio se svakodnevno biranom hranom« (Lk 16,19), a nije imao imena. Ovo se može razumjeti na dva načina: prvo, u vezi s nedokučivim božanstvom, drugo, u odnosu na svaku nježnu dušu. »Bijaše neki bogat čovjek.« »Čovjek« znači razumno biće, tako kaže jedan poganski učitelj. Pod »čovjekom« se u Pismu podrazumijeva Bog.

Sveti Grgur govori: Kad bi u Bogu jedno bilo na bilo koji način plemenitije od drugoga, ako bi se to moglo reći, bila bi to spoznaja; jer u spoznaji je Bog sam sebi očit, u spoznaji se Bog sam u sebi razlijeva, u spoznaji Bog istječe u sve stvari, u spoznaji je Bog sve stvari stvorio. Pa kad u Bogu ne bi bilo spoznaje, ne bi moglo

biti ni Trojstva: tako nikad ne bi bilo isteklo niti jedno stvorenje.

»Nije imao imena.« Tako je (i) nedokučivo Bog bez imena, jer sva ona imena koja mu duša daje, ona uzima iz svoje spoznaje.

O ovomu kaže jedan poganski učitelj u knjizi što se zove **»Svjetlo svjetala«**: Bog je nadbivstven i nepojmljiv i nespoznatljiv, ukoliko se radi o naravnoj spoznaji. Ja ne govorim o milosnoj spoznaji, jer bi čovjek po milosti mogao biti tako daleko uznesen da bi mogao spoznavati onako kako je spoznavao **Sveti Pavao, koji je bio uznesen u treće nebo i vidio takve stvari kakve se ne smiju i ne mogu izreći (2 Kor 12,2)**. Jer on ih ne bi mogao obuhvatiti riječima onako kako ih je vidio; jer, što se ima spoznati, mora se spoznati iz svoga uzroka ili iz svog načina ili iz svoga djelovanja. Stoga **Bog ostaje nespoznat, jer njega nije nitko prouzročio; nego je on uvijek ono Pravo**. On je također bez načina, i to u svojoj nespoznatosti. On je također bez djela, i to u svojoj skrivenoj tišini. Zato on ostaje bez imena. A gdje su sva imena koja su mu dana? Mojsije je pitao za njegovo ime. Tada Bog reče: **»Onaj koji jest, taj me je poslao.« (Izl 3,14)**. Inače on to ne bi mogao razumjeti. Onako kakav Bog u sebi jest, on sebe nikad ne bi mogao dati spoznati nekom stvorenju, ne možda zato što to on ne bi mogao: nego stvorenja to ne bi mogla razumjeti. Stoga kaže onaj učitelj u knjizi što se zove **»Svjetlo svjetala«**: Bog je nadbivstven i iznad svake pohvale i nepojmljiv i nespoznatljiv.

»Taj čovjek bijaše« također »**bogat**«. Tako i Bog jest **bogat** u samomu sebi i u svim stvarima. Sad pazite! Božje bogatstvo leži u pet stvari.

Prvo, u tomu što je on prvi uzrok; tako se on izlijeva u sve stvari.

Drugo, u tomu da je on jednostavan u svomu bitku; stoga je on nutrina svih stvari.

Treće, u tomu što je on izvirući; zato se on priopćava svim stvarima.

Četvrto, u tome što je on nepromjenljiv; zato je on uporište svih stvari.

Peto, u tomu što je savršen; zato je on ono najpoželjnije.

On je prvi uzrok; zato se on izlijeva u sve stvari. O tomu kaže jedan poganski učitelj: prvi se uzrok izlijeva u većoj mjeri u sve uzroke nego što se ostali uzroci izlijevaju u svoje učinke.

On je također jednostavan u svomu bitku. Što je jednostavno? O tomu biskup Albreht kaže: Jednostavna je takva stvar koja je u sebi jedinstvena bez drugačijega, (a) to Bog jest, i sve se jedinstvene stvari drže u onomu što on jest; u tomu su stvorenja jedno u Jednomu i (jesu) Bog u Bogu. A u sebi samima ona nisu ništa.

Treće: on je izvirući; zato on istječe u sve stvari. O tomu kaže biskup Albreht: On u sve stvari obično istječe na tri načina: bitkom i životom i svjetlom, ali osobito u razumom obdarenu dušu u njezinoj sposobnosti (za spoznaju) svih stvari i u dovođenju stvorenja nazad u njihov prvi praizvor. Ovo je »svjetlo svjetala«, jer »**svi**

darovi i savršenstvo teku od Oca svjetala«, kao što kaže Sveti Jakov (Jak 1,17).

Četvrto: On je nepromjenljiv; zato je on uporište stvari. Pazite sad na to kako se Bog sa stvarima sjedinjuje. On se (doduše) sjedinjuje sa stvarima, a ipak sebe zadržava kao Jedno u samomu sebi i sve stvari u sebi kao Jedno. O tomu Krist kaže: **Vi ćete biti preobraženi u mene, a ne ja u vas.** To dolazi od njegove nepromjenljivosti i od njegove neizmjernosti i od neznatnosti stvari. O tomu kaže jedan prorok, da su **sve stvari spram Boga tako malene, poput kapi spram olujnog mora (Mudr 11,23).** Kad bi se jednu kap ulilo u olujno more, pretvorila bi se kap u more a ne more u kap. Tako se (također) događa s dušom: kad nju Bog povuče u sebe, ona se preobražava u njega tako da duša postaje božanstvena, a ne postaje Bog dušom. Tada duša gubi svoje ime i svoju moć, ali ne svoju volju ni svoj bitak. Tada duša ostaje u Bogu kao što Bog u sebi ostaje. O tomu kaže biskup Albreht: Upravo u toj volji, u kojoj čovjek umire, u njoj će on vječno ostati.

Peto: On je savršen; zato je on ono najpoželjnije. Bog je savršenost samoga sebe i svih stvari. Što je savršenost kod Boga? To da je on dobrota samog sebe i svih stvari. Zato ga žele sve stvari, jer je on njihovo dobro.

Pomogao nam Bog da zadobijemo dobro koje sam Bog jest i da ga smijemo vječno uživati. Amen.

56. PROPOVIJED

*Videns Jesus turbas, ascendit
in montem etc.*

(Matth. 5,1)

Čitamo u evanđelju kako je **naš Gospodin ostavio mnoštvo i uspeo se na goru. Tada on otvori svoja usta i poučavaše ih o kraljevstvu Božjem (Mt 5,1).**

. . . »i poučavaše«. Sveti Augustin kaže: Taj što tu poučava postavio je svoju stolicu na nebu. Tko hoće primiti Božji nauk, mora se uspeti i uzaći nad sve što je rasprostrto; toga se mora osloboditi. Tko hoće primiti Božji nauk, mora se sabrati i zatvoriti pred svakom brigom i zabrinutosti i vrevom nižih stvari. Duševne moći, kojih ima tako mnogo i koje se tako naširoko dijele, moraju se prekoračiti, pa čak i one što su u području mišljenja, iako mišljenje gdje je u samom sebi (čisto) čini čuda. I to mišljenje treba prekoračiti, ako hoćemo da Bog govori onim moćima što nisu razdijeljene.

Drugo: »on se uspe na goru«, to hoće reći da Bog (time) naznačuje visinu i slatkoću svoje naravi, u kojoj nužno otpada sve što je stvorenje. Ondje on (= čovjek) ne pozna ništa nego Boga i sebe samog, ukoliko je on slika Božja.

Treće: »on se uspe«, to naznačuje njegovu visinu - što je visoko to je blizu Boga - i ukazuje na one moći koje su

tako blizu Bogu. **Naš je Gospodin jednom uzeo trojicu svojih učenika i poveo ih na jedno brdo i zasjao pred njima u istom preobraženju tijela kakvo ćemo mi imati u vječnom životu (usp. Mt 17,1 -2).**

Naš je Gospodin govorio: **Sjetite se, kad sam vam govorio s neba, niste tada vidjeli ni slike ni oblika ni prilike (usp, Mt. 17,8).**

Kad čovjek »ostavi mnoštvo«, onda se Bog duši daje bez slike i prilike. Sve **stvari** spoznaju se (naprotiv) u slici i prilici.

Sveti Augustin uči o trovrstnoj spoznaji.

Jedna je vezana za tijelo: ona prima slike, poput oka, koje gleda i prima slike.

Druga je duhovna, a ipak prima slike od tjelesnih stvari.

Treća je (posve) nutarnja, u duhu, te spoznaje **bez** slika i prilika; a **ova** spoznaja priliči anđelima. Vrhovna anđeoska vlast dijeli se na troje. Jedan učitelj kaže: Duša sebe ne spoznaje bez prilike, jer se sve stvari spoznaju u slikama i prilikama. Anđeo međutim spoznaje sebe i Boga **bez** prilike. On hoće kazati: Bog sebe u visini duše daje **bez** slike i bez prilike.

»On se uspe na goru i bi preobražen pred njima« (Mt 17,1+2). Duša treba biti preobražena i obilježena i opet opečaćena u onu sliku. Ja kažem, ako duša prekorači sve slike, ona se opečaćuje u onu sliku koja jest Sin Božji.

Učitelji kažu: **Jedino Sin jest slika Božja, ali duša je oblikovana po toj slici (usp. Mudr 2,23).**

Ja međutim kažem: Sin je nadslikovna slika Božja; on je slika svoga skrivenog božanstva. Upravo nakon onog Sada u kojemu Sin jest slika Božja i u koji je Sin uslikan, nakon **njega** je oblikovana i duša. Iz istog onoga iz čega prima Sin, prima i duša. Čak i to gdje Sin istječe iz Oca, duša ne ostaje visjeti: ona je uzvišena iznad svake slike. Vatra i vrućina su jedno, a ipak su daleko od Jedno-bitka. Okus i boja su objedinjeni na jabuci, a ipak su daleko od Jedno-bitka: usta osjećaju okus, oko tomu ne može ništa pridonijeti; oko opaža boju, o tomu opet usta ništa ne znaju. Oko zahtijeva svjetlost, a okus opstaje i u noći. Duša ne zna ni o čemu nego o Jednomu, ona je uzvišena iznad svake slike.

Stoga kaže prorok: **»Bog će voditi svoje ovce na zelene pašnjake« (Ez 34,14)**. Ovca je jednostavna; tako su jednostavni i oni ljudi koji su ujednostučeni u (nutarnje) Jedno. Jedan učitelj kaže da se kretanje neba nigdje ne može spoznavati tako dobro kao na jednostavnim živim bićima: ona na jednostavan način iskuse utjecaj neba; isto tako i djeca; ona nemaju vlastitog osjećanja. Ljudi međutim, koji su razumni i imaju mnoga osjetila, stalno se prema vani upravljaju k mnogostрукim stvarima. **Naš je Gospodin obećao da će svoje ovčice okrijepiti na jednostavnoj livadi na brdu, na zelenoj travi (usp. Ez 34,13.14)**. Sva stvorenja »ozelenjuju« u Bogu. Sva stvorenja prvo ispadaju iz Boga, potom kroz anđele. Ono što nema **narav nijednog stvorenja**, to ima u sebi **utisak svih stvorenja**; što anđeoska narav može primiti, on to (već) uvijek potpuno u sebi **ima**. Ono što Bog može stvoriti, to anđeli u sebi nose, zato jer oni nisu lišeni (sveukupne)

savršenosti koju posjeduju sva druga stvorenja. Odakle (međutim) anđeo ovo ima? Otuda što je on blizu Bogu.

Sveti Augustin kaže: Ono što Bog stvara, to protječe kroz anđele. U visini su sve stvari »zelene«. Na »gorskom visu« sve su stvari nove i »zelene«; kad (međutim) padnu u vremenitost, blijede i oslabe. U novom »zelenilu« svih stvorenja naš će Gospodin »hraniti svoje ovce«. Sva stvorenja što su u onom »zelenilu« i onoj »visini«, kakvi su u anđelima, milija su duši od svega što jest na ovom svijetu. Koliko je sunce neusporedivo s noću, toliko je najnezatnije stvorenje, kakvo ondje jest, neusporedivo spram cijeloga svijeta.

Tko hoće primiti Božji nauk, taj mora doći na tu goru; tu će ga (= taj nauk) Bog dovršiti u dan vječnosti, u kojem je puna svjetlost. Što u Bogu spoznajem, to je svjetlost; što (međutim) dotiče stvorenje, to je noć. (Samo) ondje jest pravo svjetlo gdje ne dotiče nijedno stvorenje. Što se spoznaje, to mora biti svjetlost.

Sveti Ivan govori: **»Bog je svjetlo istinito što u tami svijetli« (Iv 1,9+5).** Što je to tama?

Prvo: da se čovjek ničega ne drži i niočem ne visi i da bude slijep te ništa ne zna o stvorenjima. Ja sam već često kazao: Tko hoće Boga gledati, taj mora biti slijep.

Drugo: »Bog je svjetlo koje u tami svijetli«, jer je on svjetlo koje osljepljuje. To znači takvo svjetlo koje je neshvatljivo i beskrajno, jer nema kraja i ne zna ništa o kraju. A to znači da ono dušu zasljepljuje tako da ona ništa ne zna i da ništa ne prepoznaje.

Treća tama jest najbolja, a znači onu u kojoj uopće nema svjetla. Jedan učitelj kaže: Nebo nema svjetla, ono je za nj previsoko; ono ne svijetli, ono u sebi nije ni hladno ni toplo; nebo nadržava ono što se može zvati vrućina ili boja.

Jedan učitelj kaže: Kad Bog hoće dati svoje obećanje, svjetlost je ono najviše. Jedan učitelj kaže: Ugodni okus svega onoga što je poželjno mora se u dušu donijeti sa **svjetlom**.

Jedan učitelj kaže: Ništa nije tako čisto da bi moglo dospjeti u dušu nego jedino Bog. On hoće reći: Bog svijetli u tami u kojoj duša prerasta svu svjetlost. Ona u svojim **moćima** jamačno prima svjetlo i slast milosti: ali u **dno** duše ne može unutra ništa nego čisto samo Bog. Da iz Boga izbija Sin i Duh Sveti, **to** duša prima jamačno u Bogu. Što međutim osim toga iz njega od svjetla i slasti istječe, to ona prima samo u svojim moćima.

Najviši učitelji kažu: Moći duše i duša sama jesu potpuno jedno. Vatra i sjaj (vatre) jesu jedno; ali ako ona (= vatra) padne u razum, ona upada u (od sjaja) različitu narav. Gdje razum izbija iz duše, to ona pada kao u drugu narav.

Treće: Ima svjetlo nad svjetlima. Ondje duša nadržava svako svjetlo na »visokoj gori«, gdje nema nikakva svjetla. Gdje Bog izbija u svoga Sina, tu duša ne ostaje visjeti. Ako se uzima Boga bilo gdje gdje on istječe, tu duša ne ostaje visjeti. To je (štoviše) daleko uzvišenije: ona nadržava svako svjetlo i spoznaju. Stoga on govori:

»Ja ću ih pustiti i skupljati i povesti u njihovu zemlju, i ondje ću ih voditi na zeleni pašnjak« (Ez 34,13.14). Na gori otvori on svoja usta. Jedan učitelj kaže: Naš Gospodin zacijelo (i) ovdje dolje otvara svoja usta; on nas poučava preko Pisma i preko stvorenja. **Sveti Pavao opet govori: »Sad nam je Bog progovorio u svomu jedinorođenom Sinu; u njemu trebam sve, od najmanjega do najvećega, sveobuhvatno u Bogu spoznati« (usp. Heb 8,11).**

Pomogao nam Bog da nadržavamo sve što nije Bog.
Amen.

57. PROPOVIJED

***Dum medium silentium tenerent omnia et nox
in suo cursu medium iter haberet etc.***

(Sap. 18,14)

Mi svetkujemo ovdje u vremenitosti s pogledom na **vječno** rođenje, koje je izvršio Bog Otac i koje on bez prestanka vrši, što se ovo isto rođenje sad **u vremenu**, u ljudskoj naravi izvršilo. Sveti Augustin kaže: Što meni pomaže da se ovo rođenje neprestano događa, a da se u meni ipak ne događa? Sve je u tomu da se ono u meni dogodi.

Hoćemo sada govoriti o ovom rođenju, kako da se ono u nama dogodi i ostvaruje u dobroj duši kad god Bog Otac u savršenoj duši govori svoju vječnu Riječ. Jer to

što ja ovdje kažem, ima se razumjeti u odnosu na dobroga, savršenog čovjeka, koji je hodio i još hodi Božjim putovima, ali ne u odnosu na naravnog, neuvježbanog čovjeka, jer je potpuno dalek i ne zna ništa o ovom rođenju.

Mudrac govori jednu izreku: »**Dok su sve stvari bile usred šutnje, dođe odozgo, s kraljevskog prijestolja, u mene jedna skrivena Riječ**« (Mudr 18,14). O toj riječi treba biti ova propovijed.

Ovdje treba paziti na tri stvari.

Prvo: **gdje** Bog Otac govori svoju Riječ u duši, gdje je mjesto ovog rođenja i gdje ona (= duša) rado prihvaća ovo djelo; to ipak mora biti u onom najčistijem i naplemenitijem i najnježnijem što duša može pružiti. Zaista, da je Bog Otac u cijeloj svojoj svemoći mogao dati duši u njezinu narav nešto (još) plemenitije i da je duša mogla nešto (još) plemenitije od njega primiti, morao bi Bog Otac s tim rođenjem upravo na to plemenito pričekati. Zato se duša, u kojoj se ima dogoditi to rođenje, mora držati sasvim čistom i živjeti posve unutarnjim načinom, ne izlaziti kroz pet osjetila u mnogostrukost stvorenja, nego biti sasvim unutra i sabrana, i (to) u onom najčistijem: **to** je njezino mjesto, sve što je manje, njemu je mrsko.

Drugi dio ove propovijedi prelazi na to **kako** se čovjek treba odnositi prema ovom djelu, odnosno u-govorenju i rađanju: da li je njemu korisnije pri tomu sudjelovati da bi time polučio i zaslužio da se u njemu dogodi i izvrši ovo rođenje, naprimjer time da čovjek u sebi, u svom razumu i u svojim mislima, oblikuje jednu predodžbu i na njoj se

vježba, razmišljajući (npr.): Bog je mudar, svemoćan i vječan, i što već takvoga o Bogu može smisliti - da li je to (dakle) zgodnije i poticajnije za ovo očinsko rađanje, ili da se posve u sebi okani i oslobodi svih misli, riječi i djela i svih spoznajnih slika, te se sasvim drži u jednom podnošenju Boga i ostane nedjelatan, a pusti da Bog u njemu djeluje: u kojem dakle (ponašanju) čovjek najviše služi ovom rođenju?

Treće jest korist što leži u ovom rođenju, kolika ona jest. Sad prvo razaberite: Ja vam hoću ovo izlaganje potkrijepiti *naravnim* dokazima, da biste sami mogli shvatiti da je to tako, iako ja više vjerujem Pismu nego sebi samomu, ali to u vas više i bolje ulazi obrazloženim izlaganjem.

Uzimamo sad prvo onu riječ što glasi: »Usred *šutnje* u mene je rečena jedna skrivena Riječ.« Ah, Gospodine, gdje je ta *šutnja* i *gdje* je to *mjesto* u koje se ova riječ govori? Mi kažemo, kao što sam već prije govorio: to je u onom najčistijem što duša može pružiti; u najplemenitijem, u dnu, da, u bitku duše, to jest u onom najskrovitijem (od) duše; ondje *šuti* »sredstvo«, jer onamo nikad nije ušlo nijedno stvorenje ni slika, niti duša *tu* pozna djelovanje ili spoznaju niti ona *tu* zna za ikakvu sliku, bilo sebe same bilo ikakva stvorenja.

Sva djela što ih duša čini, ona čini posredstvom moći: što ona spoznaje, ona spoznaje razumom; kad se nečega sjeća, ona to čini pamćenjem; ako hoće ljubiti, ona to čini voljom; pa tako dakle ona djeluje posredstvom moći a ne bitkom. Sve njezino djelovanje prema van drži se uvijek nečega *posredujućeg*. Vidna

moć djeluje samo kroz oči; inače ona ne može pokrenuti ni dati gledanje; a tako je i sa svim drugim osjetilima: sve njihovo djelovanje prema van ona (= duša) ostvaruje kroz nešto posredujuće. U **bitku** međutim nema nikakva djela; jer moći kojimu ona djeluje potječu doduše iz dna bitka; ali u samom tom dnu »sredstvo« šuti, ovdje vlada samo mir i svetkovanje za ovo rođenje i za ovo djelo da Bog Otac ondje rekne svoju Riječ. Jer ovo po naravi nije sposobno primiti ništa osim božanskog bitka bez svakog posredovanja. Bog ovdje ulazi u dušu sa svojom sveukupnošću, ne jednim dijelom. Bog ovdje ulazi u dno duše. **Nitko ne dotiče dno duše nego jedino Bog. Stvorenje ne može u dno duše, ono mora ostati vani u moćima. Ondje** (= u dnu) uočava ona (= duša) **doduše** njegovu sliku (= sliku stvorenja), posredstvom koje je ono (= stvorenje) uselilo i dobilo konačište. Jer kad duševne moći dođu u dodir sa stvorenjem, one uzimaju i crpe sliku i priliku stvorenja, te je u sebe uvlače. Po tomu one prepoznaju (to) stvorenje. Stvorenje ne može ući bliže u dušu, a duša se (opet) nikad ne približava nekom stvorenju ako prethodno nije voljno primila njegovu sliku. Upravo posredstvom ove (njoj) prisutne slike približava se ona (= duša) stvorenjima; jer slika jest nešto što duša od stvari crpi svojim moćima. Pa bio to kamen, konj, čovjek ili što mu drago što ona hoće spoznati, ona vadi tu sliku koju je prije uvukla, pa se na taj način može sjediniti s onim (predmetom spoznaje).

Kad međutim čovjek na takav način prima neku sliku, ona nužno mora ući izvana kroz osjetila. Stoga duši nije ništa tako nespoznato kao ona sama sebi. Tako i kaže jedan učitelj, da duša ne može crpsti ili apstrahirati

nijednu sliku sebe same. Stoga ona ničim ne može samu sebe spoznati. Jer slike ulaze uvijek samo kroz osjetila; zato ona ne može imati nikakvu sliku o sebi samoj. Radi toga ona poznaje sve ostale stvari, ali sebe ne. Ni jednoj stvari ona ne zna tako malo kao o sebi (samoj), upravo radi (potrebnog) posredujućeg.

Moraš naime znati da je ona unutra slobodna od svih posredovanja i od svih slika, pa to i jest razlog tomu što se Bog može (neposredno) slobodno, bez slike ili prilike, s njom sjediniti. Kakvu god moć ikada priznao bilo kojemu majstoru, ne možeš a da tu istu moć ne priznaš Bogu iznad svake mjere. Pa što je neki majstor mudriji i moćniji, to neposrednijim uspijeva njegovo djelo, to je ono jednostavnije. Čovjeku u njegovim izvanjskim djelima treba mnogo posredstava; dok ih on ne provede onako kako ih je sebi predstavio, treba puno pripremanja građe. A sunce u svomu majstorstvu obavlja svoje djelo, obasjavanja, veoma brzo: čim ono izlije svoj sjaj, u istom je trenutku svijet pun svjetla u svim krajevima. Još više od njega stoji međutim anđeo, njemu treba još manje sredstava kod njegovih djela te ima i manje slika. Najviši seraf(in) nema više nego **jednu** sliku; ono što svi koji su ispod njega shvaćaju u mnogostrukosti, to on sve shvaća u Jednomu. Bogu međutim ne treba (uopće) nijedna slika niti **ima** ijednu sliku: Bog djeluje u dnu duše bez ikakva »sredstva«, slike ili prilike, zaista, u njezinu dnu, u koje nikada nije ušla nijedna slika nego samo on sam sa svojim vlastitim bitkom. Nijedno stvorenje to ne može!

Kako (međutim) Otac rađa svoga Sina u duši? Onako kako to čine stvorenja u slikama i prilikama? Zaista ne!

Nego sasvim na način kako on u vječnosti rađa, ni manje ni više. Pa **kako** on njega **to** rađa? Pazite! Vidite, Bog Otac ima savršen uvid u sama sebe i bezdano potpunu spoznaju sama sebe po sebi, ne po bilo kakvoj slici. Pa tako Bog Otac rađa svoga Sina u zbiljskom jedinstvu (= uz puno očuvanje jedinstva) božanske naravi. Vidite, na **isti** i nikakav drugi način rađa Bog Otac svoga Sina u **dnu duše** i u njezinu bitku te se tako s njom sjedinjuje. Jer kad bi tu bilo ikakve slike, tu ne bi bilo nikakva sjedinjenja; cijelo je (međutim) njezino blaženstvo u takvom zbiljskom sjedinjenju.

Sad biste vi mogli kazati da u duši po naravi i nema ničega osim **slika**. Ne, ni u kom slučaju! Jer kad bi to bilo istinito, duša ne bi nikad bila blažena. Bog naime ne bi mogao stvoriti nijedno stvorenje iz kojeg bi ti primao savršeno blaženstvo; inače ne bi Bog bio najviše blaženstvo i posljednji cilj, a ipak je to njegova narav i on hoće da **on** bude početak i kraj svih stvari. **Ne može** nijedno stvorenje biti tvojim blaženstvom; stoga ono ni ovdje na zemlji ne može biti tvojim savršenstvom; jer za savršenstvom **ovoga** (zemaljskog) života - to su sve kreposti zajedno - slijedi (još) savršenstvo **onoga** (zagrobnog) života. Pa stoga moraš nužno biti i boraviti u bitku i u **dnu**: ondje te mora dotaknuti Bog **svojim** jednostavnim bitkom, **bez** posredovanja ijedne slike. Nijedna slika ne cilja niti ukazuje na samu sebe; ona cilja (štoviše) i postojano ukazuje na ono čega jest slika. A kako čovjek ima samo sliku onoga što je izvan njega i što se uvlači kroz osjetila, a kako ona neprestano ukazuje na ono čega je slika, bilo bi nemoguće da bi ti ikada mogao postati blaženim po bilo kojoj slici. Pa prema tomu tu mora vladati šutnja i tišina i tu mora Otac

govoriti i rađati svoga Sina i činiti svoja djela bez ikakvih slika.

Drugo pitanje jest: što da čovjek u vlastitom djelovanju pridonese po čemu bi postigao i zaslužio da se ovo rođenje dogodi i ispuni; nije li (dakle) bolje da čovjek u vlastitom nastojanju učini nešto u tom pravcu da se možda predstavi Bogu i na nj upravi svoje misli - ili (pak) da čovjek bude u šutnji, u tišini i miru, te pusti da Bog u njemu govori i djeluje, a sam tek čeka na Božje djelo u sebi? Ja ponovo kažem, kao što sam (već) prije kazao: Ova izlaganja i ovo ponašanje tiču se samo **dobrih i savršenih** ljudi, koji su bit svih kreposti na se ogrnuli i u sebe upili, i to tako da te kreposti bitno bez njihova sudjelovanja iz njih istječu, i da je prije svega u njima živ dragocjeni život i plemeniti nauk našega Gospodina Isusa Krista. Takvi (ljudi) mogu znati da je najbolje i najplemenitije do čega čovjek može doći u ovom životu kad ti šutiš, a Boga pustiš da djeluje i govori. Gdje se sve moći liše svih svojih djela i slika, tu biva izrečena ova Riječ. Stoga je on govorio: **»Usred šutnje bje mi rečena tajna Riječ.«** Stoga dakle: Što više mogneš sve svoje moći uvući u jedinstvo i u zaborav svih stvari i njihovih slika, i što se više udaljiš od stvorenja i njihovih slika, to si ovome bliži i osjetljiviji. Kad bi mogao postići da za sve stvari naprosto ne znaš, pa kad bi mogao izgubiti (čak) i znanje o vlastitom tijelu, kako se dogodilo Svetom Pavlu kad je govorio: **»Ne znam da li u tijelu ili ne, Bog zna!« (2 Kor 12,2).** Tada je duh bio tako potpuno u se povukao sve moći da je on bio zaboravio na tijelo; tu više nisu djelovali ni pamćenje ni razum, ni osjetila ni moći koje su u osjetilima trebale vršiti svoj utjecaj, da bi vodile i krasile tijelo; (životna) vatra i

(tjelesna) vrućina bile su spriječene; stoga tijelo tijekom tri dana, dok nije ni jeo ni pio, nije oslabilo. Isto tako dogodilo se Mojsiju kad je četrdeset dana postio na brdu (**usp. Izl 24,18; 34,28**), a zbog toga ipak nije oslabio; nego je posljednjeg dana bio jednako jak kao i prvog. **Tako bi čovjek i trebao umaknuti svim osjetilima i sve svoje moći okrenuti prema unutra i stići do zaborava svih stvari i sebe sama.** Zato je jedan učitelj govorio duši: Otmi se nemiru vanjskih djela! Bježi dalje i sakrij se od vreve nutarnjih misli, jer one stvaraju nespokoj! Prema tomu, ako hoćemo da Bog u duši rekne svoju Riječ, ona mora biti u miru i spokoju: onda on u dušu zbori svoju Riječ i sebe - nikakvu sliku nego sebe sama.

Dionizije govori: Bog nema slike ili prilike sebe sama, jer on je bitno sve Dobro, Istina i Bitak. Bog čini sva svoja djela u sebi samom i iz sebe sama u jednom trenu. Ne zamišljaj da je Bog kad je stvarao nebo i zemlju i sve stvari, stvarao jedno danas a drugo sutra. Mojsije (doduše) tako piše; on je to svejedno puno bolje znao; ali je to činio radi ljudi koji to inače ne mogu razumjeti ni shvatiti. Bog za ovo nije učinio ništa dalje nego jedino ovo: on je htio, on je rekao, i oni postadoše! Bog djeluje bez sredstva i bez slike, pa što si **ti** više bez slike, to si osjetljiviji na njegov utjecaj, i što si više prema unutra okrenut i što više zaboraviš sebe sama, to si ovomu bliži.

Na ovo je Dionizije opomenuo svoga učenika Timoteja te rekao: Dragi sine Timoteju, **trebaš se neopterećenih osjetila vinuti iznad sebe i nad sve svoje moći, i nad spoznajne moći i nad razum, iznad čina i iznad**

načina i bitka, u skrivenu tihu tamu, da bi došao do spoznaje nespoznatoga nadbogoga Boga. Mora se čovjek oteti svim stvarima. Bogu je mrsko djelovati u slikama.

Sad bi ti mogao pitati: **Što** (onda) Bog bez slike čini u dnu i u bitku? To ja ne mogu znati; budući da moći mogu shvaćati samo u slikama, jer one moraju sve stvari shvatiti i spoznati u svakoj od njih **svojstvenoj** slici. One ne mogu spoznati konja slikom čovjeka, pa zato što sve slike ulaze izvana, stoga ono (= što Bog bez slike u dnu čini) duši ostaje skriveno; to njoj međutim najviše koristi. Ovo **neznanje** nju trgne k nečemu čudnovatom te ona za tim traga, jer osjeća **da** to jest, a ne zna **kako i što** jest. Ako čovjek (naprotiv) zna kako stvari stoje, te mu stvari uskoro dodijaju, pa opet traži da iskusi nešto drugo i pritom ipak neprestano živi u zabrinutoj čežnji da te stvari spozna, a ipak ne zna ostati pri tomu. Stoga: **(Samo) nespoznajuća spoznaja drži dušu pri ovom bavljenju i goni je na traganje.**

Stoga je govorio Mudrac: **»Usred noći, dok su sve stvari šutjele u tišini, bi mi rečena jedna skrivena Riječ; ona dođe kao tat; kradomice«** (Mudr 18, 14.15). Kako je on to mogao nazvati »Riječ« kad je to (ipak) bilo skriveno? Nije li narav riječi da očituje što je skriveno? Ona se otvorila i zasjala preda mnom da (mi) nešto očituje i ona mi je objavila Boga - **prema tomu** se to zove **Riječ**. Bilo je međutim skriveno **što** je to bilo - (a) to je bio njezin dolazak kradomice u šapatu i u tišini, da se objavi. Vidite, budući da je to skriveno, za njim moramo i trebamo hoditi, Ono je zasjalo, a (ipak) je bilo skriveno: to cilja na to da mi za njim čeznemo i

uzdišemo. Sveti Pavao opominje nas da za ovim tragamo dok mu ne uđemo u trag, i nikad ne prestanemo dok to ne dohvatimo. **Kad je on bio uznesen u treće nebo, u Božju objavu, te vidio sve stvari, nije on po povratku ništa zaboravio: (ali) mu je to bilo tako duboko u dnu da njegov razum dotle nije mogao dospjeti; bilo mu je to zastrto. Stoga je on morao za tim trčati i stići to u sebi, ne izvan sebe. To je sasvim unutra, ne vani, nego potpuno unutra. Pa jer je on to dobro znao, zato je kazao: »Siguran sam da me ni smrt niti ikakva nevolja ne može rastaviti od onoga čemu sam u sebi na tragu« (Rim 8,38.39).**

O tomu je jedan poganski učitelj rekao lijepu izreku drugom učitelju: **»Opažam u sebi nešto što sja u mom razumu; jasno slutim da to jest nešto, ali ne mogu pojmiti što to može biti; samo mi se čini: kad bih to mogao shvatiti, saznao bih svu istinu.«** Tada taj drugi učitelj reče: **»Hajde, pojuri za tim! Jer ako bi to mogao dohvatiti, imao bi cjelinu sve dobrote i vječni život.«**

U ovom je smislu govorio i Sveti Augustin: **Opažam u sebi nešto što sja i blista pred mojom dušom: kad bi se to u meni dovelo do savršenosti i postojanosti, moralo bi to biti vječni život. To se skriva a ipak se pokazuje; ali dolazi poput tata i teži za tim da duši oduzme i ukrade sve stvari. Time što se ono ipak pomalo pokazuje i objavljuje, ono bi htjelo dušu pobuditi i za sobom povući, pa je i nje same lišiti. O tomu je govorio prorok: »Gospodine, oduzmi im njihov duh i podaj im mjesto njega svoj duh« (Ps 103,29.30). Ovo je mislila i duša što ljubi kad je govorila: **»Moja se duša rastopi i****

rastoči kad dragi reče svoju riječ« (Pj 5,6); kad on uđe, ja se moradoh smanjiti. A Krist je ovo mislio kad je govorio: »Tko nešto ostavi radi mene, dobit će nazad stostruko, a tko hoće mene imati, taj se treba odreći sebe i svih stvari, i tko meni hoće služiti, mora slijediti mene, ne smije slijediti ono svoje« (usp. Mk 10,29; Mt 16,24; 19,29; Iv 12,26).

Sad bi ti mogao reći: Hej, gospodine, vi biste sad htjeli okrenuti duši njezin naravni hod i postupati protiv njezine naravi! Ta njezina je narav da saznaje **osjetilima i u slikama**; hoćete li joj vi preokrenuti taj red? - Ne! A što **ti** znaš koju je plemenštinu Bog položio u dušu, što još nije potpuno opisana nego još skrivena? Jer oni što su pisali o plemenitosti duše nisu još stizali dalje nego što ih je nosio njihov naravni razum; oni nisu nikad stizali u **dno**: stoga im je mnogo toga moralo biti sakriveno i ostalo im je nepoznato. Stoga je govorio prorok: **»Ja ću sjediti i šutjeti i slušati što Bog u meni zbori« (Ps 84,9)**. Jer je tako skrivena, stoga je ova riječ došla u noći, u tami. **Sveti Ivan kaže: »Svjetlo u tami svijetli; ono dođe u svoje vlastito, a svi koji ga primiše, postadoše moćno sinovima Božjim: bi im data moć da postanu sinovima Božjim« (Iv 1,5.11.12).**

Sad se (još konačno) osvrnite na **korist i plod** ove tajne riječi i ove tame. Ne samo što se Sin nebeskoga Oca rađa u toj tami, što je njegovo vlasništvo: i **ti** se tu rađaš kao dijete istoga nebeskog Oca, a ne nijednog drugog, a on (i) **tebi** daje onu moć. Spoznaj sad: kakvu korist! Pored sve istine što su je svi učitelji ikada učili ili će ikada učiti do sudnjega dana svojim vlastitim

razumom, oni ipak nisu nikad razumjeli ni ono najmanje u **ovom** znanju i u **ovom** dnu. Makar da se to može zvati neznanjem i nespoznavanjem, to ipak sadržava više nego sve znanje i spoznavanje izvan njega (= izvan ovog dna); jer ovo to neznanje mami i vuče od svih stvari koje znaš, a povrh toga i od tebe samoga. To je mislio Krist kad je govorio: **»Tko se ne odreče sama sebe i ne ostavi oca i majku i sve što je izvanjsko, nije mene dostojan«** (usp. Mt 10,37 - 38), kao da je kazao: Tko ne ostavi svu vanjštinu stvorenja, taj ne može biti ni primljen ni rođen u ovo božansko rođenje. (Tek) **to** da se odrečeš sama sebe i svega što je izvanjsko, istinski to daje. A ja istinski vjerujem i siguran sam da **onaj** čovjek koji bi u ovom bio ispravan nikad ne bi mogao biti rastavljen od Boga, ničim ni na koji način. Ja kažem: on ni na koji način ne može upasti u smrtni grijeh. Prije bi takvi podnijeli sramotnu smrt nego bi počinili i najmanji smrtni grijeh, kako su to i činili sveci. Kažem (čak) da oni ne bi mogli ni laki grijeh počinuti, niti hotimično kod sebe ili kod drugih pripustiti ako to mogu spriječiti. Oni tako jako bivaju pobuđeni, privučeni i priviknuti na ono, da se ne mogu okrenuti k drugom putu, nego sva svoja osjetila i svoje moći na ovo svrću.

Neka nam do ovog rođenja pomogne Bog, koji se (danas) iznova kao čovjek rodio. Da se mi slabi ljudi na božanski način u njemu rodimo, neka nam on vječno pomaže. Amen.

58. PROPOVIJED

Ubi est, qui natus est rex

Judaeorum ?

(Matth. 2,2)

»Gdje je onaj što se sada rodio kao kralj židovski?« (Mt 2,2); Pazite sad kod ovog rođenja **gdje** se ono zbiva. »**Gdje** je onaj što se rodio?« Ja međutim kažem, kao što sam već često kazao, da se ovo vječno rađanje u duši događa sasvim na onaj način na koji se ono događa u vječnosti, ni manje ni više; jer to je (samo) **jedno** rođenje, a **ovo rođenje zbiva se u bitku i u dnu duše.**

Gledajte, sad se javljaju pitanja.

Prvo: Budući da je Bog na duhovan način u svim stvarima i u tim stvarima prebiva prisnije nego što su te stvari u sebi, te budući da Bog, ondje gdje jest, mora djelovati i sama sebe spoznavati i svoju Riječ govoriti, (javlja se pitanje): **koja osobita svojstva ima duša kao prednost nad ostalim razumom obdarenim stvorenjima za ovo Božje djelovanje?** Pazite na sljedeću pouku!

Bog jest u svim stvarima bitno, djelatno, snažno. **Porodajno** međutim jest jedino u **duši**; jer sva stvorenja jesu otisak Božjih stopa, duša je međutim po naravi prema Bogu oblikovana. Ovim se rođenjem ta slika mora uresiti i usavršiti. Za ovo djelovanje i za ovo rođenje nije pristupačno nijedno stvorenje nego jedino duša. Zaista, što od savršenosti ima doći u dušu, bilo to božansko jednoliko svjetlo ili milost i blaženstvo, sve to mora nužno doći u dušu s **ovim rođenjem** i ni na koji

drugi naćiu. Samo ćekaj na ovo rođenje u sebi pa ćeš naći svako dobro i svaku utjehu, svaku nasladu, sav bitak i svu istinu. Propustiš li **ovo**, propuštaš **sve** dobro i sve blaženstvo. Što ti **u ovom** dođe, to ti donosi ćisti bitak i stalnost; ono međutim što **izvan** ovoga tražiš, ili ljubiš, to upropaštava, kako god to i gdje god to uzeo: to sve upropaštava. Samo ovo naprotiv daje bitak, sve drugo upropaštava. A u ovom rođanju postaješ dionikom božanskog utjecanja i svih njegovih darova. (Ona) **stvorenja** u kojima nije slika Božja ne osposobljavaju se za to, jer slika duše osobito pripada ovom vječnom rođanju, koje se sasvim istinski i osobito zbiva u duši, te ga Otac obavlja u dnu i u najdubljoj nutrini, kamo nikada nije prodrła nijedna slika i nikad nije provirila nijedna moć.

Drugo pitanje jest ovo: Budući da se djelo ovog rođanja zbiva u bitku i u dnu duše, te se isto tako zbiva i u grešniku kao i u dobrom ćovjeku: pa kakva se onda milost ili korist **za mene** u tomu nalazi? Pa je li temelj naravi u obojici isti, te ćak i onima što su u paklu ostaje vjećno oćuvano plemstvo te naravi?

Pazite sad na sljedeću pouku: Osobitost je ovog rođanja da ono ide naprijed neprestano s novim svjetlom. Ono stalno unosi u dušu jaku svjetlost, jer je dobrota takva da se mora izljevati, gdje god to bilo. U ovom se rođanju Bog izljevsa sa svjetlom u dušu tako da to svjetlo u bitku i u dnu duše biva tako bogato da ono probije van i prelijevsa se u moći pa i u izvanjskog ćovjeka. Tako se dogodilo i Pavlu kad ga je Bog na putu dotaknuo svojim svjetlom i govorio mu; na izvanjski je naćin postao vidljiv odsjaj svjetla tako da su to vidjeli

njegovi suputnici, **te je Pavla preplavilo kao (što preplavi) blaženike (Dj 9,3)**. To pak preobilje svjetla, što je u dnu duše, pretače se u tijelo i ono se time ispunja jasnoćom. **Grešnik** međutim ne može primiti ništa od ovoga niti je toga dostojan, jer je on ispunjen grijehom i zloćom, što se zove »tminom«. Stoga je kazano: **»Tama ne prima i ne obuhvaća svjetlo« (Iv 1,5)**. Tu je krivnja u tomu što su putovi kojima bi trebalo ući ovo svjetlo opterećeni i zatvoreni neistinom i tamom; te ne mogu jedno s drugim svjetlo i tama opstati, niti Bog i stvorenje: ako Bog ima ući, stvorenje treba istovremeno izaći. Čovjek ovo svjetlo dobro zapaža. Kad god se on obrati Bogu, u njemu odmah zasvjetluca i zasja svjetlo i daje mu spoznati što da čini a što da pusti, i mnogu (drugu) pouku, o kojoj prije nije ništa znao ni razumio. »Otkuda ti (međutim) i na koji način to znaš?« Gledaj, pazi! Tvoje srce biva često taknuto i odvrti se od svijeta. Kako bi se to moglo dogoditi ako ne onim prosvjetljenjem? To se zbiva tako nježno i milo da ti je mrsko sve ono što nije Bog ili božansko. To te mami k Bogu i ti opažaš mnogo dobrih opomena, a i ne znaš odakle dolaze. Ovo priklanjanje ni u kom slučaju ne dolazi od stvorenja ni od bilo kakve pouke s njihove strane, jer ono što stvorenje pokazuje i čini dolazi uvijek izvana. **Ono** međutim dotiče jedino **ovo** djelovanje, i što se ti držiš slobodnijim, to više svjetla i istine i jasnoće nalaziš. I stoga nije još nikad nijedan čovjek nikamo zalutao osim time što je odmah u početku izašao iz ovoga i htio se odviše držati vanjštine. Sveti Augustin kaže: Ima ih mnogo koji su tražili istinu, ali uvijek samo vani, gdje one nije bile. Preko toga oni konačno dođu tako daleko da se nikad nanovo ne vrate niti uđu unutra. I stoga oni nisu našli istinu; jer istina je unutra u dubini, a

ne vani. Pa tko hoće naći svjetlo i uvid u svu istinu, taj neka motri i pazi na ovo rođenje u sebi i u dnu: tada budu osvjetljene sve moći i k tomu izvanjski čovjek. Jer čim Bog istinom unutra dotakne *dno*, ubacuje se to svjetlo u moći, pa onda čovjek katkada može dalje nego što bi ga itko mogao poučiti.

Tako (i) kaže prorok: »**Stekao sam spoznaju veću od svih koji su me učili**« (usp. Prop 1,16).

Gledajte (dakle): **zato što ovo svjetlo ne može zasjati i svijetliti u grešnika, nemoguće je da bi se u njemu moglo dogoditi ovo rođenje. Ovo rođenje ne može postojati (zajedno) s tamom grijeha, iako se ono ne zbiva u moćima nego u bitku i dnu duše.**

Sad se postavlja (daljnje) pitanje: Budući da Bog Otac rađa samo u bitku i u dnu duše, a ne u moćima, što se to (onda) tiče **moći**? Čemu treba njihova služba pri tomu, kad se imaju smatrati neuposlenima te svetkovati? Čemu je to potrebno kad se u **moćima** baš ništa ne zbiva? Pitanje je dobro postavljeno. Sad pazi na sljedeću pouku!

Svako stvorenje obavlja svoj rad radi neke krajnje svrhe. Krajnja svrha jest svugdje prva u nakani a posljednja u izvedbi. Tako i Bog u svim svojim djelima smjera na jednu konačnu svrhu, koja čini veoma blaženim, to jest na sebe i na to da dušu sa svim njezinim moćima dovede do te krajnje svrhe, to jest k sebi. **Za to** Bog čini sva svoja djela, **za to** Otac rađa svoga Sina u duši: da sve duševne moći dođu upravo

do toga (cilja). On traga za svime što je u duši i sve (to) poziva na ovu gozbu i na ovu dvorsku svečanost. Sad se međutim duša sa svim moćima prema van rasprostrla i rastresla, svaka u svoj djelokrug: vidna moć u oko, slušna moć u uho, moć okusa u jezik, pa su tako utoliko slabija njezina djela što se imaju činiti u nutrini. Jer **svaka je rascjepkana moć nesavršena**. Ako ona prema tomu hoće moćno djelovati u nutrini, ona mora opet sazvati sve svoje moći i sabrati ih iz svih raspršenih stvari na nutarnje djelovanje.

Sveti Augustin kaže: **duša je više ondje gdje ona ljubi nego ondje gdje tijelu daje život**. Evo usporedbe! Bio neki poganski učitelj, odan jednomu umijeću, a to je bilo računanje. On je sve svoje moći bio na to upravio, te je sjedio ispred pepela i računao i proučavao to umijeće. Tad dođe neki te trgnu mač - nije taj znao da je to bio učitelj - i reče: »Brzo reci kako se zoveš ili ću te ubiti!« Učitelj je bio tako potpuno u sebe uronio da nije neprijatelja vidio ni čuo niti se mogao osvrnuti na to što taj hoće, čak ni da bi uspio reći toliko da kaže: »Zovem se tako i tako.« Pa nakon što je taj neprijatelj bio dugo i puno vikao, a on nije odgovarao, taj mu odsiječe glavu. - To se dogodi da bi se ovladalo nekom naravnom vještinom. Koliko bismo se više mi trebali otrgnuti od svih stvari te sabrati sve svoje moći da bismo gledali i spoznali jedinu, neizmjernu, nestvorenu, vječnu istinu! Za ovo saberi sva svoja osjetila, sve svoje moći, cio svoj razum i cijelo svoje pamćenje: (sve) to upravi u ono dno u kojem leži sakriveno ovo blago. Ako hoćeš da se to dogodi, znaj da se moraš otresti svih drugih djela i moraš dospjeti do ne-znanja ako hoćeš ovo naći.

Tu se (opet) postavlja pitanje: Ne bi li bilo vrednije ako bi svaka moć zadržala svoje **vlastito** djelovanje, te ne bi jedna priječila drugu u njezinu djelovanju, pa i Boga u **njegovu** djelovanju? Zar ne može u meni postojati bilo koje naravno znanje koje **ne bi** bilo zapreka, kao što Bog zna sve stvari bez smetnje, kao što to znaju (i) blaženi? To je korisno pitanje. Pazite sad na sljedeću pouku!

Blaženi gledaju u Bogu samo **jednu** sliku i u toj (jednoj) slici oni spoznaju **sve** stvari; da, sam Bog tako u sebe gleda i (tako) u sebi spoznaje sve stvari. On se ne treba okretati od jedne k drugoj, kao što to mi moramo. Kad bi u ovom (zemaljskom) životu bilo tako da sve vrijeme imamo pred sobom zrcalo u kojem bismo u **jednom** trenutku **sve** stvari vidjeli i u **jednoj** slici spoznavali, onda ni djelovanje ni znanje za nas ne bi bilo prepreka. Budući da se **mi** međutim moramo okretati od jedne stvari k drugoj, jedno se **kod nas** ne može odvijati bez ometanja drugoga. Jer duša je tako čvrsto vezana na moći da i ona s njima teče onamo kamo one teku; jer u svim djelima što ih one čine mora i duša sudjelovati, i to predano, ili one (inače) **uopće** ne mogu djelovati. A ako se ona (s tom) svojom predanošću rastoči u izvanjska djela, ona mora nužno biti utoliko slabija u svom nutarnjem djelovanju. Jer za ovo rađanje Bog mora imati nevezanu, neophrvanu, slobodnu dušu, u kojoj nema ničega nego jedino on, i koja ne gleda ni za čim i ni za kim nego jedino za njim. U ovom smislu govorio je Krist: **»Tko ljubi nešto drugo osim mene, pa nježno ljubi i oca i majku i drugo, taj nije mene dostojan. Ja nisam došao na svijet donijeti mir nego mač, da sve odijelim i razdvojim sestru, brata,**

majku, dijete, prijatelja, koji ti je u stvari neprijatelj. Jer ono što ti je blisko, to ti je doista neprijatelj» (Mt 10,34-36). Ako tvoje oko hoće sve vidjeti, a tvoje uho sve čuti i tvoje srce o svemu razmišljati, tvoja se duša **mora** rasuti u svim tim stvarima.

Stoga jedan učitelj kaže: Ako neki čovjek hoće učiniti neko nutarnje djelo, on mora uvući sve svoje moći, rekli bismo u jedan kutak svoje duše, i skriti se od svih slika i oblika, pa ondje može djelovati. Pri tomu mora doći do zaborava i ne-znanja. Gdje čovjek hoće čuti ovu Riječ, to se mora zbiti u tišini i šutnji. Ovoj se Riječi ne može ničim bolje poslužiti nego tišinom i šutnjom; **tada** je čovjek može čuti i pravo razumjeti: u onom ne-znanju. **Gdje čovjek ništa ne zna, to se ona zna i objavljuje.**

Sada se (opet) postavlja pitanje. Možete vi kazati: Gospodine, vi sve naše spasenje stavljate u neko neznanje. To (ipak) zvuči kao nedostatak. Bog je čovjeka stvorio da bi on znao; kao što prorok kaže: **»Gospodine, obdari ih znanjem« (usp. Tob 13,4).** Gdje je neznanje, tu je nedostatak i praznina; takav je čovjek poput stoke, majmun, budala! - i to je istina sve dok on **ostaje** pri tom neznanju. Međutim: ovdje se (ipak) mora doći u jedno preoblikovano znanje, a k tomu ovo neznanje ne smije dolaziti **iz neznanja**, nego: **moramo iz znanja doći u neznanje.** Tada ćemo biti upućeni u božansko znanje i tada će naše neznanje biti oplemenjeno i urešeno nadnaravnim znanjem. A mi smo savršeniji u ovom gdje se ponašamo pasivno nego kad smo djelovali. Stoga jedan učitelj kaže da je moć slušanja mnogo plemenitija nego moć gledanja, jer se više mudrosti nauči slušanjem nego gledanjem, pa se

tada više živi u mudrosti. Čuje se o jednom poganskom učitelju: Kad je taj ležao na samrti, njegovi su učenici govorili o jednom visokom umijeću; a on, (još) na samrti, podiže glavu pa reče: »Ah, dajte da izučim još to umijeće da bih u njemu vječno uživao.« Slušanje više unosi, gledanje naprotiv više van upućuje, barem djelatnost gledanja kao takva. I zato ćemo mi u vječnom životu biti puno blaženiji pomoću slušanja nego pomoću gledanja. Jer se slušanje vječne Riječi zbiva **u** meni, a čin gledanja odlazi od mene; uz to slušanje **podnosim** ~pasivno~, gledanje pak ~aktivno~ činim.

Naše blaženstvo međutim ne leži u našem djelovanju nego u tomu da Boga podnosimo. Jer koliko je Bog plemenitiji od stvorenja, toliko je Božje djelovanje plemenitije od mojega. Da, Bog je iz neizmjerne ljubavi naše blaženstvo stavio u podnošenje; jer mi više podnosimo nego što činimo, i primamo kudikamo više nego što dajemo. Svaki dar (međutim) potiče raspoloživost za novi dar, da, za veći dar; svaki božanski dar proširuje raspoloživost i želju da primimo nešto više i veće. Pa stoga mnogi učitelji kažu da je **u tomu** duša istorodna s Bogom. Jer kao što je Bog bezgraničan u davanju, tako je duša u uzimanju ili primanju. I kao što je Bog svemoguć u djelovanju, tako je duša bezdana u podnošenju; i stoga se ona s Bogom i u Boga preoblikuje. Bog treba djelovati, a duša treba podnositi; on treba sama sebe u njoj prepoznavati i ljubiti, a ona treba spoznavati **njegovom** spoznajom i treba ljubiti **njegovom** ljubavlju. I stoga je ona mnogo blaženija po njegovomu nego po svomu, a tako je i njezino blaženstvo više u **njevovu** djelovanju nego u njezinu.

Svetog Dionizija pitali su učenici zašto Timotej sve njih natkriljuje savršenstvom? Tada Dionizije reče: Timotej je čovjek koji Boga podnosi. Tko bi se u to dobro razumio, taj bi natkrilio sve ljude.

Tako tvoje neznanje nije nedostatak, a tvoje podnošenje **tako** jest tvoje vrhunsko djelovanje. I tako se, na taj način, trebaš otresti **svih** svojih djelovanja i ušutjeti **sve** svoje moći ako stvarno hoćeš u sebi doživjeti ovo rođenje. Ako hoćeš naći rođenoga kralja, moraš nadići i zbaciti sve što inače možeš naći.

Da bismo nadišli i odložili sve što se ne dopada ovomu rođenom kralju, neka nam pomogne onaj koji je postao **ljudskim djetetom** zato da bismo mi postali **djecom Božjom**. Amen.

59. PROPOVIJED

***Et cum factus esset Jesus
annorum duodecim etc.***

(Luc. 2,42)

Čitamo u evanđelju: »Kad je naš Gospodin navršio dvanaest godina, pošao je s Marijom i Josipom u hram u Jeruzalemu, a kad su oni (opet) pošli odatle, Isus ostade u hramu; oni to međutim ne znadoše. Pa kad dođoše kući, a njega nije bilo, tražili su ga među znancima i rodbinom i u mnoštvu i ne nađoše ga; bili su ga izgubili među mnoštvom. I stoga se

moradoše opet vratiti onamo odakle su bili došli; pa kad su se opet vratili na polazište u hram, tu ga nađoše» (Lk 2, 42 - 46).

Tako, zaista, moraš i ti, ako hoćeš naći ovaj plemeniti porod, ostaviti sve »mnoštvo« i moraš se vratiti u ishodište i u dubinu iz koje si došao. Sve duševne moći i sva njihova djela: sve je to »mnoštvo«; pamćenje, razum i volja, svi te oni množe. Stoga ti sve njih moraš ostaviti: djelovanje osjetila i mašte i (uopće) sve u čemu sebe zatječeš ili imaš pred očima. Tek onda, a ne inače, posve sigurno možeš naći ovaj porod. On nikad nije bio nađen među prijateljima ni »među rodbinom ni među znancima«; tu ga se, štoviše, sasvim gubi.

Stoga nam se nad ovim postavlja sljedeće pitanje: Da li čovjek (doduše) može ovaj porod naći kroz određene stvari koje su, istina, božanstvene, ali su ipak unesene izvana preko osjetila, kao npr. određene predodžbe o Bogu: da je Bog dobar, mudar, milosrdan ili što mu drago što razum može iz sebe crpsti, a što je svejedno istinski božanstveno: da li se sa svim tim može vjerojatno naći ovaj porod? Zaista, ne! Jer koliko god sve to može biti dobro i božanstveno, ipak je sve to izvana preko osjetila uneseno; to međutim mora jedino i samo **iznutra** iz Boga gore izvirati ako hoćemo da ovaj porod ondje istinski i čisto svijetli, a cijelo tvoje djelovanje mora klonuti i sve tvoje moći moraju služiti ovomu što je **njegovo**, ne onomu što je **tvoje**. Ako hoćemo da ovo djelo bude savršeno, onda ga mora jedino Bog činiti, a ti ga moraš samo podnositi. Odakle ti istinski izađeš iz svoje volje i **svoga** znanja, te Bog sa **svojim** znanjem istinski voljom ulazi pa tu blistavo sjaji. Gdje tako Bog

treba sebe znati, tu **tvoje** znanje ne može opstati niti u tomu biti korisno. **Ne smiješ sebi utvarati da tvoj razum može porasti dotle da bi ti mogao spoznati Boga. Štoviše: ako Bog u tebi ima božanski sjati, tvoje ti naravno svjetlo u tomu baš ništa ne pomaže, nego ono mora postati čisto ništa i posve se sebe odreći; (tek) tada može Bog ući sa svojim svjetlom, a on (onda) sa sobom (opet) unosi unutra sve ono čega si se ti odrekao i tisuću puta više, a povrh toga jedan novi oblik koji u sebi sve sadrži.**

Za ovo imamo usporedbu u evanđelju. Kad naš Gospodin bijaše veoma prijazno razgovarao s nekom pogankom na zdencu (Iv 4,5 sl), ona ostavi svoj krčag, otrči u grad i navijesti onom narodu da je došao pravi Mesija. Narod nije vjerovao njezinim riječima, pa su izašli s njom i sami ga vidjeli. Tada su joj rekli: »Ne vjerujemo na tvoju riječ, nego sad vjerujemo zato što smo ga sami vidjeli« (Iv 4,42). Isto te tako, zaista, znanje svih **stvorenja** ni **tvoje vlastito sveukupno** znanje ne mogu dovesti dotle da bi uzmogao poznavati Boga na **božanski** način. Ako hoćeš znati Boga na **božanski** način, tvoje znanje mora postati čistim neznanjem i zaboravom samoga sebe i svih stvorenja.

Sad bi ti mogao reći:

- Ali gospodine, pa što će činiti moj razum ako on mora stajati tako posve nezauzet, bez ikakva djelovanja? Je li to najbolji način ako ja svoj um uzdignem u nespoznavajuću spoznaju, koje ne može ni biti? Jer ako bih spoznavao, onda to ne bi bilo nespoznavanje, a ne bi

bilo ni nezauzetost ni ogoljenost. Pa trebam li dakle stajati potpuno u tami?

- Da, sigurno! Nikad tu ne možeš stajati bolje nego ako se potpuno preneseš u tamu i u neznanje.

- Ah, gospodine, mora li se to sasvim maknuti, zar tu ne može biti povratka?

- Ne, zaista, tu ne može biti stvarnoga povratka.

- Što je međutim ova tama, kako se ona zove ili kako joj je ime?

- Njezino ime ne znači ništa drugo nego sposobnost za primanje, kojoj (međutim) nipošto ne manjka bitak, nego je to moćna sposobnost primanja, u kojoj trebaš postati usavršen. I stoga iz nje nema vraćanja. Ako bi se međutim ipak htio vratiti, na to te ne može pokrenuti bilo koja *istina*, nego samo nešto drugo, (bilo) osjetila ili svijet ili đavao. Ako se međutim predaš tomu povratku, nužno padaš u grijeh i možeš se odvratiti tako daleko da odeš u vječnu propast. Stoga tu nema povratka, nego samo postojano probijanje naprijed i postizanje i ispunjenje one sposobnosti. **Ova (sposobnost) nikad ne miruje dok se ne ispuni bitkom. I upravo onako kao što materija nikad ne miruje dok se ne ispuni svim formama što su joj moguće, tako ni razum nikad ne miruje dok se ne ispuni svim što leži u njegovoj sposobnosti.**

O ovomu kaže jedan poganski učitelj: Priroda nema ničega što bi bilo brže od neba; ono u svom hodu pretječe sve stvari. Ipak, čovjekov um njega zaista pretječe u njegovu hodu. Pod pretpostavkom da ona ostane djelatna u svojoj sposobnosti i da se sačuva neugrožena dostojanstva i nerastrgana nižim i grubim stvarima, ona bi pretekla najviše nebo i nikad ne bi

mirovala dok ne bi došla do najviše visine i ondje se ugostila i nahranila od najvećeg Dobra.

(Ako stoga pitaš) kako je **korisno** ostvariti ovu sposobnost da se održiš nevezanim i da jedino uz ovu tamu i ovo neznanje prijanjaš i za njima tragaš i ne okrećeš se? - u njoj leži mogućnost da dobiješ **onoga** koji jest sve! I što samonapušteniji i svih stvari nesvjesniji tu stojiš, to bliže dolaziš ovomu. O ovoj pustinji stoji pisano kod Jeremije: **»Ja ću svoju prijateljicu voditi u pustinju i govorit ću njezinu srcu« (Hoš 2,14)**. Prava vječna riječ govori se samo u samoći, gdje je čovjek opustio i odrekao se sebe i sve mnogostrukosti. Za ovim je pustim samoodricanjem čeznuo prorok kad je govorio: **»Ah, tko će mi dati krila poput golubovih da mogu poletjeti onamo gdje bih našao mir?« (Ps 54,7)**. Gdje se nalazi mir i počinak? Istinski samo u zabačenosti, u opustjelosti i odricanju od svih stvorenja. O ovomu kaže David: **»Draže bi mi bilo biti odbačen i prezren u kući Boga mojega nego boraviti u velikoj časti i bogatstvu u krčmi grešničkoj« (Ps 83,11)**.

Sad bi ti mogao reći: Ah, gospodine, ako nužno mora biti tako da se čovjek ima odreći i lišiti svih stvari, izvana i iznutra, i moći kao i njihova djelovanja - ako se sve to mora maknuti, onda je teško stanje kad Bog čovjeka tako ostavi bez svoga oslonca, kao što prorok kaže: **»Jao meni! Oduljila mi se moja nevolja« (Ps 119,5)** - ako Bog tako odulji moju napuštenost, a da mi **ne** svijetli niti govori niti u meni djeluje, kako to vi ovdje naučavate i dajete razumjeti. Kad čovjek na **takav** način stoji u čistom ništavilu, nije li onda bolje da čini nešto što bi mu

rastjeralo tamu i napuštenost - da takav čovjek npr. moli ili čita ili sluša propovijed ili obavlja druga djela koja i jesu kreposti, da se time pomogne? - Ne! Znaj zaista: Ostajati posve tih i što je moguće dulje, **to** je za to najbolje. Ne možeš se tada bez štete okrenuti nikojim stvarima, to je sigurno. Ti bi rado da se **jednim** dijelom pripraviš po **sebi**, a **drugim** dijelom po **njemu**, što ipak nije **moguće**. Ti nikada ne možeš na pripravu tako brzo misliti niti je željeti, a da Bog već prije ne bi bio tu da te **on** pripravi. A uzmimo sad da to **bude** razdijeljeno: neka priprava bude tvoja, a neka djelovanje ili ulijevanje bude **njegovo**, makar da je to nemoguće - znaj (svakako) da **Bog mora djelovati čim tebe zateče pripravna**. Ne smiješ umišljati da je Bog poput nekog zemaljskog drvodjelca koji i radi i ne radi, kako hoće; njemu stoji na volju da nešto učini ili propusti kako mu se sviđi! **Nije tako** kod Boga; gdje te i kada te Bog zateče pripravna, on **mora** djelovati i ulijevati se u te; sasvim onako kao što se sunce, kad je zrak jasan i čist, **mora** (u nj) izljevati i **ne može** se od toga uzdržati. Zasigurno bi bio velik nedostatak kod Boga ako u tebi ne bi činio velika djela i ulio veliko dobro ukoliko te zateče tako slobodna i nezauzeta.

Tako nam (i) učitelji pišu da u istom času kad je materija djeteta pripravljena u majčinu tijelu, Bog u istom trenutku ulijeva u to tijelo živi duh, to znači dušu, koja je forma tijela. **Jedan** je to trenutak: pripravnost i ulijevanje. Kad **narav** dosegne svoj vrhunac, onda Bog daje **milost**; u istom času kad je duh pripravljen, Bog (u nj) ulazi, bez odlaganja i bez oklijevanja. U Knjizi tajna je napisano da je naš Gospodin narodu saopćio: »**Ja stojim pred vratima, kucajući i čekajući da li će me**

netko primiti unutra; s tim ću večerati« (Otk 3,20). Ti ga ni ovdje ni ondje ne trebaš tražiti, on nije dalje nego pred vratima srca; tamo on stoji i iščekuje i čeka koga će naći pripravna da mu otvori i da ga unutra pusti. Ne trebaš ga izdaleka dozivati; on jedva čeka da (mu) ti otvoriš. On tisuću puta više žudi za tobom nego ti za njim: otvaranje i ulaženje nije ništa nego **jedan** čas ~istovremenost~.

Sad bi ti mogao reći: Kako to može biti? Ta ja ništa o njemu ne naslućujem.

- Sad pazi! Naslućivanje nije u **tvojoj** moći nego u **njegovoj**. Ako njemu odgovara, on se **pokazuje**; a on se može (ipak i) **sakriti**, ako on hoće. Ovo je Krist mislio kad je govorio Nikodemu: **»Duh duše, kako on hoće; čuješ njegov glas, ali ne znaš odakle dolazi i kamo ide« (Iv, 3,8).** On je govorio i pritom sebi protuslovio: **»čuješ, a ipak ne znaš«.** Ta slušanjem se stječe znanje! Krist je mislio: Slušanjem ga primamo ili u sebe uvlačimo, kao da je htio kazati: Ti ga (= Duha) **primaš**, a ipak ništa o tomu ne znaš. Znaj! **Bog ne može ništa ostaviti praznim i neispunjenim; Bog i Priroda ne mogu podnijeti da bilo što bude neispunjeno ili prazno.** Stoga: Ako ti se namah čini da ti ništa o njemu ne slutiš i da si potpuno prazan njega, to ipak nije tako. Jer ako bi postojalo bilo što prazno pod nebom, ma što to bilo, veliko ili maleno: ili bi ga nebo povuklo gore k sebi ili bi se ono dolje nagnulo i moralo ga sobom ispuniti. Bog, Gospodar prirode, nipošto ne trpi da bilo što bude prazno. Stoga stoj tiho i ne kolebaj se pred tom praznoćom; jer ti se (doduše) ovaj čas možeš od toga odvratiti, ali nikad više nećeš do njega doći.

Sad bi ti mogao reći: Ali gospodine, vi svagda mislite da mora doći do toga da se **u meni** dogodi ovo rođenje, da se Sin rodi. Pa eto dobro! Da li bih ja mogao imati neki znak za to, po kojemu bih mogao prepoznati da se to stvarno dogodilo?

- Da, sigurno, čak tri pouzdana znaka! Od njih ti hoću navesti (samo) jedan. Pitaju me često da li čovjek može stići dotle da mu više nije zapreka vrijeme, ni mnoštvo, ni materija. Da, stvarno! Ako se ovo rođenje zbilja dogodilo, onda to ni sva stvorenja (više) ne mogu smesti; sve te to, štoviše, upućuje na Boga i na ovo rođenje, za što nalazimo usporedbu u gromu: Što on pogodi, kad udari, bilo to stablo, ili životinja, ili čovjek, on to na mjestu k sebi okrene; makar mu čovjek (i) okrenuo leđa, on ga u istom trenutku licem obrće. Makar neko stablo imalo tisuću listova, svi se oni pravom stranom okrenu gromu. Gledaj, tako se događa i svima onima koje pogodi ovo rođenje: oni se brzo okrenu ovom rođenju, i to u svemu što je (njima) upravo nazočno, koliko god to bilo grubo. Da, što ti je prije bilo zapreka, sad te čak poliče. Lice se potpuno okreće prema ovom rođenju; da, u svemu što vidiš i čuješ, što god to bilo - ti u svim stvarima možeš opažati rođenje i ništa drugo; da, sve ti stvari bivaju čisto Bogom, jer u svim stvarima pred očima nemaš više ništa nego samo Boga. Upravo kao kad bi neki čovjek dugo gledao u sunce: slika sunca pojavljivala bi se u onomu u što bi on nakon toga gledao. Gdje ti izostane da u svemu i svakomu tražiš i pred očima imaš Boga, tu ti nedostaje (i) ovo rođenje.

Sad bi ti mogao pitati: Treba li čovjek, koji je toliko uspio, činiti (još) kojekakva djela pokore ili on nešto propušta ako se u njima ne vježba?

- Čujte sad! **Sav je pokornički život pronađen među ostalim zbog toga - bio to post, bdijenje, molitva, klečanje, trapljenje, nošenje košulja od kostrijeti, ležanje na tvrdom i što god (još) takvog ima - sve je izmišljeno zbog toga što se tijelo i meso uvijek protive duhu. Tijelo mu je često prejako; među njima je posvuda borba, vječno sporenje. Tijelo je ovdje na zemlji smiono i jako, jer ono je ovdje doma; njemu svijet pomaže, ova je zemlja njegova domovina, njemu ovdje pomažu svi njegovi srodnici: jelo, piće, lagodan život - sve je to protiv duha. Duh je ovdje u tuđini; u *nebu* su međutim svi *njegovi* srodnici i cio njegov rod; ondje je *on* u dobru prijateljstvu, ako se tamo usmjeri i udomaći. Da bi se (međutim) duhu (ovdje) u ovoj njegovoj tuđini došlo u pomoć i da bi se tijelo u toj borbi nešto oslabilo, da ono ne bi nadjačalo duh, zato mu se nameću uzde vježbanja i pokore, i potiskuje ga se da bi se duh mogao od njega obraniti. Ako mu to nanosimo da bismo ga držali u zaptu, pa ako ga hoćeš sputati i opteretiti tisuću puta bolje - onda mu nametni uzde ljubavi. **Ljubavlju ga najbolje svladavaš i ljubavlju ga najjače opterećuješ. I stoga Bog nije kod nas ni na što toliko smjerao koliko na ljubav. Jer s ljubavlju je upravo kao s ribarovom udicom: Ribar se ne može dočepati ribe osim ako ona visi na udici. Ako je ona zagrizla udicu, onda je ribar u tu ribu siguran; kamo god se ta riba praćakala, bilo tamo bilo ovamo, ribar je u nju posve siguran. Tako ja kažem i o ljubavi: koga ona****

uhvati, taj nosi najjače okove pa ipak slatki teret. Tko je na se uzeo ovaj slatki teret, postiže više, a s tim i stiže dalje nego sa svim djelima pokore i trapljenja što ih svi ljudi (zajedno) mogu učiniti. On također može (čak) vedrije podnijeti i pretrpjeti sve što ga snađe i što Bog na nj pripusti, te može i dobrohotno oprostiti sve ono zlo što mu bude naneseno. Ništa te ne dovodi bliže Bogu niti Boga čini tebi tako vlastitim kao ovaj slatki vez ljubavi. Tko je našao ovaj put, neka ne traži drugi. Tko se drži na toj udici, tako je uhvaćen da (i) noga i ruka, usta, oči, srce i sve što je na čovjeku, mora uvijek biti *Božje* vlasništvo. I stoga ovog neprijatelja ne možeš nikad bolje nadvladati da ti ne naudi nego ljubavlju. Stoga stoji pisano: »Ljubav je jaka kao smrt, tvrda kao podzemlje« (Ps 8,6). Smrt odjeljuje dušu od tijela, ljubav međutim odjeljuje sve stvari od duše; što nije Bog ili božansko, to ona ni u kom slučaju ne podnosi. Tko je uhvaćen u tu stupicu i kroči tim putem, koji god čin činio ili ne činio, potpuno je svejedno; baš ništa nije važno čini li on nešto ili ne čini. Pa ipak je i najmanje djelo ili vježba takva čovjeka i za njega samog i za sve ljude korisnije i plodonosnije i Bogu milije od vježbi svih onih ljudi koji, istina, jesu bez smrtnih grijeha, ali pritom imaju manju ljubav. Njegova je *dokolica* korisnija nego *djelovanje* nekoga drugog. Stoga smjeraj samo na tu udicu, pa ćeš se sretno uhvatiti, a što uhvaćeniji, to oslobođeniji.

Da budemo tako uhvaćeni i oslobođeni, neka nam pomogne onaj koji je sam ljubav. Amen.

LEGENDE O ECKHARTU

DOBAR RAZGOVOR JEDNE DOBRE SESTRE ŠTO GA JE VODILA S MEISTEROM ECKHARTOM

Neka kćerka dođe pred jedan dominikanski samostan pa potraži Meistera Eckharta. Vrtar upita: »Koga da mu najavim?« Ona odgovori: »Ja to ne znam.« On reče: »Zašto vi to ne znate?« Ona odgovori: »Jer nisam ni djevojka ni žena ni muž ni supruga ni udovica ni djevica ni gospodar ni sluškinja ni sluga.« Vrtar ode Meisteru Eckhartu (pa reče): »Izađite, vani je najčudnovatije stvorenje za koje sam ikad čuo, a dajte da i ja s vama pođem, pa promolite glavu i recite: 'Tko mene traži?'« On učini tako. Ona njemu reče onako kako je rekla i vrtaru. On reče: »Drago dijete, tvoje su riječi istinite i domišljate; objasni mi točnije kako ti to misliš.« Ona reče: »Da sam djevojka, bila bih (još) u svojoj prvoj nedužnosti; da sam žena, rađala bih bez prestanka vječnu Riječ u svojoj duši; da sam muž, snažno bih se odupirala svim grijesima; da sam supruga, čuvala bih vjernost svom dragom, jedinom suprugu; da sam udovica, ostala bih u stalnom čeznuću za svojim jedinim ljubljenim; da sam djevica, stajala bih u poniznoj službi; da sam gospodar, raspolagala bih svim bogoštovnim krepostima; da sam sluškinja, držala bih se ponizno

podložnom Bogu i svim stvorenjima; a da sam sluga, stajala bih u mukotrpnom radu i služila svom gospodaru cijelom svojom voljom bez prigovora. Ja nisam ništa od svega toga, pa sam stvar kao i druga stvar te tako lutam.« Učitelj se udalji i kaza svojoj subraći: »Čuo sam, kako mi se čini, najiskrenije ljudsko biće što sam ga ikad našao.«

O DOBROM JUTRU

Meister Eckhart reče jednom siromahu: »Bog ti dao dobro jutro, brate!«

- »Gospodine, za sebe ga zadržite: ja lošeg još nikad nisam imao.«

On reče: »A zašto, brate?«

- »Jer sam sve (ono) što mi je Bog ikada dao podnijeti, radi njega veselo podnosio i smatrao sam se nevrijednim njega, pa stoga nisam nikad bivao tužan ni žalostan.«

On reče: »Gdje si ponajprije našao Boga?«

- »Kad sam se odrekao svih stvorenja, tada sam našao Boga.«

On reče: »A gdje si ostavio Boga, brate?«

- »U svim iskrenim, čistim srcima.«

On reče: »Kakav si ti čovjek, brate?«

- »Ja sam kralj.«

On reče: »Nad čime?«

- »Nad svojim tijelom: jer sve što je moj duh ikad od Boga zaželio da učini i podnese, moje je tijelo još hitrije i brže prihvaćalo nego moj duh.«

On reče: »Kralj mora imati kraljevstvo. Pa gdje je tvoje kraljevstvo, brate?«

- »U mojoj duši.«

On reče: »Kako to, brate?«

- »Kad zatvorim ulaze svojih pet osjetila i poželim Boga sa svom ozbiljnosti, ja nađem Boga jednako blistava i vesela kakav je u vječnom životu.«

On reče: »Bit će jamačno da si svet. Tko te učinio svetim, brate?«

- »To su učinili moje sjedenje u tišini i moje uzvišene misli i moje sjedinjenje s Bogom - to me povuklo u nebo; jer nikad nisam mogao naći mir ni u čemu što je bilo manje od Boga. Sad sam ga našao i imam mir i radost vječno u njemu, a **to** u vremenitosti nadilazi sva kraljevstva. Nijedno vanjsko djelo nije tako savršeno da ne bi priječilo nutarnjost.«

MEISTER ECKHART I GOLI

DJEČAK

Sretne Meistera Eckharta jedan lijepi, goli dječak. Tada ga on upita odakle dolazi.

On reče: »Dolazim od Boga.«

»Gdje si ga ostavio?«

»U kreposnim srcima.«

»Kamo hoćeš ići?«

»K Bogu!«

»Gdje ga nalaziš?«

»Gdje sam napustio sva stvorenja.«

»Tko si ti?« -

»Kralj.«

»Gdje je tvoje kraljevstvo?«

»U mom srcu.«

»Pazi da ga nitko ne zaposjedne zajedno s tobom!«

»Pazim.«

Tada ga on povede u svoju ćeliju i reče: »Uzmi kaput koji hoćeš!«

» Onda ne bih bio kralj !«

I nestade.

Tu je sam Bog bio s njim i s njim se zabavio.

GOZBA MEISTERA

ECKHARTA

Dođe nekoć jedan siromah u Köln na Rajni da ondje potraži siromaštvo i živi u istini. Tu dođe jedna djeвица i reče: »Drago dijete, hoćeš li ti sa mnom blagovati u božanskoj ljubavi?« On reče: »Rado!« Kad su sjeli, ona reče: »Samo jedi i nemoj se ustručavati!« On reče: »Ako jedem previše, to je pogreška, ako jedem premalo, to je također naopako. Jest ću kao neki siromah.« Ona upita: »Što je to siromah?« On reče: »To se sastoji od trojega. Prvo jest, da je odumro svemu naravnomu. Drugo je, da Boga ne može preko mjere željeti. Treće je, da sve što se zove i jest trpljenje nikomu ne priušti više nego sebi.« Ona upita: »Ah, drago dijete, kaži mi što je siromaštvo nutarnjeg čovjeka?« On reče: »Ono se sastoji od trojega. Prvo jest, savršena rastavljenost od svih stvorenja u vremenu i vječnosti. Drugo je, ozbiljna poniznost nutarnjeg i izvanjskog čovjeka. Treće je, topla

nježnost i neprestano Bogu uzdignut duh.« Ona reče: »Zaista, to rado čujem. Ej, drago dijete, sad mi pak kaži što je siromaštvo duha?« On reče: »Vi previše pitate!« Ona reče: »Još nikad nisam mogla saznati da bi moglo biti previše onoga što se tiče Božje slave i čovjekova blaženstva.« Siromah reče: »Istinu govorite. I ono se dakle (= siromaštvo duha) sastoji od trojega. Prvo je, da čovjek ništa ne zna, u vremenu i vječnosti, nego jedino Boga. Drugo je, da Boga ne traži izvan sebe. Treće je, da nikakvo duhovno dobro ne nosi kao vlastiti posjed s jednoga mjesta na drugo.« Ona upita: »Pa ne treba li učitelj, otac nas dvoje, nositi svoju propovijed iz svoje ćelije na propovjedaonicu?« On odgovori: »Ne!« Ona reče: »Zašto?« On reče: »Što vremenitije, to tjelesnije, što tjelesnije, to vremenitije.« Ona reče: »Ovaj duh ne dolazi iz Češke!« On reče: »Sunce što sja u Kölnu obasjava grad i u Pragu.« Ona reče: »Objasni mi to!« On reče: »Nemam na to pravo dok je taj učitelj ovdje.« Učitelj reče: »Tko istinu nema u nutrini, neka je vani ljubi, pa će je i unutra naći.« Ona reče: »Ovo je jelo dobro naplaćeno.«

Tada reče siromah: »Djevice, sad vi platite vino!« Ona reče: »Rado! Pitajte vi mene!« On reče: »Po čemu da čovjek spozna djela Duha Svetoga u svojoj duši?« Ona reče: »Po tri stvari. Prva je, da iz dana u dan smanjuje tjelesnost i požude - i naravnu ljubav. Druga je, da sve više i više raste u božanskoj ljubavi i milosti. Treća je, da svoje djelovanje s ljubavlju i ozbiljnošću više okrene bratu čovjeku nego sebi.« On reče: »To su izabrani prijatelji našega Gospodina dobro pokazali.« On nastavi: »Po čemu da duhovan čovjek pozna je li Bog nazočan u njegovoj molitvi i u vježbanju kreposti?« Ona reče: »Po

tri stvari. Prva jest: po onomu čime Bog obdaruje svoje izabrane, a to je: preziranje svijeta i tjelesnog trpljenja. Druga je: rast u milosti u skladu s ljubavlju između njega i Boga. Treća je: da Bog nikad ne otpušta čovjeka, a da mu ne pokaže novi put istine.« On reče: »To nužno mora tako biti! Reci mi, po čemu da čovjek pozna da li se njegova djela događaju prema previšnjoj volji Božjoj?« Ona reče: »Po tri stvari. Prva je, da mu nikad ne izostane čista savjest. Druga je, da se nikad ne odvrati od božanskog sjedinjenja. Treća je, da nebeski Otac bez prestanka rađa svoga Sina u tom ulijevanju u nj.«

Učitelj reče: »Kad bi svaki dug bio tako dobro naplaćen kao ovo vino, bila bi u vječnom životu mnoga duša koja je sad u čistilištu.« Tada reče siromah: »Što se ovdje još ima platiti, to zapada učitelja.« Učitelj reče: »Starima treba uzeti u obzir njihovu starost.« Tada reče siromah: »Pusti da se razvije utjecaj ljubavi, jer ona djeluje bez starosne razlike.«

Djevica reče: »Vi ste učitelj čije je umijeće tri puta potvrđeno u Parizu.« Siromah reče: »Meni bi bilo draže kad bi se netko potvrdio (samo) **jedanput u istini** nego tri puta u Parizu na katedri.« Meister Eckhart reče: »Ako nešto valja meni kazati, kazano je.«

Djevica reče: »Kaži mi, oče, po čemu neki čovjek pozna da li je dijete nebeskog Oca?« On reče: »Po tri stvari. Prva je, da taj čovjek sva svoja djela čini iz ljubavi. Druga je, da sve stvari prima od Boga na jednak način. Treća je, da svu svoju nadu polaže u Boga i ni u koga drugoga.«

Siromah reče: »Kaži mi, oče, po čemu da čovjek pozna je li krepost u njemu djelatna do svoje najviše plemenitosti?« On reče: »Po tri stvari: Ljubi Boga radi Boga, dobro radi dobra, istinu radi istine!«

Učitelj reče: »Draga djeco, kako da živi čovjek koji naučava istinu?« Djevica reče: »Neka živi tako da djelima provodi ono što riječima uči.« Siromah reče: »To je dobro. Ali on treba unutra tako uz to stajati da više istine posjeduje u nutrini nego što bi je mogao u riječima prema van iznijeti.«

Tako je meštar Eckhart učio i pitao;
Tko njemu bude posluh i odgovor dao,
Tomu neka Bog udijeli sretan kraj,
A potom uskrsnuće i raj. Amen.

BULA IVANA XXII. “*In agro dominico*”

**od 27. ožujka 1329,
u kojoj se osuđuje 28 teza Meistera
Eckharta**

Ivan, biskup, sluga slugu Božjih, na vječni spomen.

Na Gospodnjoj njivi, koju Mi, po nebeskoj odluci, makar i nezasluženo, čuvamo i obrađujemo, moramo vršiti duhovni nadzor tako budno i promišljeno da ako u

njoj bilo kad preko sjemena istine neprijatelj posije kukolj, taj bude u nastanku zagušen, prije nego se razvije u izdanke pogubnog klijanja, da bi nakon čupanja sjemena poroka i trnja zabluda veselo rastao usjev katoličke istine.

Zaista s bolom objavljujemo, da je u ovo vrijeme jedan iz njemačkih zemalja, imenom Eckhart i, kako kažu, doktor i profesor Svetog Pisma, iz Reda braće propovjednika, htio znati više nego što je bilo potrebno, a mimo razboritosti i mjerila vjere, jer je odvratio svoje uho od *istine*, a okrenuo se bajkama. Naime, zaveden od oca laži, koji se često pretvara u anđela svjetlosti, da bi širio tamni i gadni mrak osjetila umjesto svjetla istine, ovaj je zavedeni čovjek, iznoseći protiv jasne vjerske istine na crkvenu njivu trnje i korov i neumorno se trudeći da proizvodi štetni čkalj i otrovno grmlje trnja - izložio brojne teze što u srcima mnogih zamagljuje pravu vjeru, koje je naučavao uglavnom u svojim propovijedima pred priprostim pukom, a koje je zapisao i u svojim spisima.

Iz ispitivanja naime, koja su o ovomu, na temelju službene ovlasti našega časnog brata kelnskog nadbiskupa Heinricha, već ranije protiv njega provedena i konačno iznova poduzeta u rimskoj Kuriji na temelju Našega službenog ovlaštenja, saznali smo da je, po priznanju onog Eckharta, pouzdano utvrđeno da je on propovijedao, naučavao i zapisao dvadeset i šest članaka koji sadrže sljedeće tekstove:

1.

Upitan jednom zašto Bog nije prije stvorio svijet, on je tada, kao još i sad, dao odgovor da Bog nije mogao ranije stvoriti svijet jer ništa ne može prije djelovati nego što jest. Stoga: čim je postojao, Bog je odmah i svijet stvorio.

2.

Isto tako se može priznati da je svijet postojao sve od vječnosti.

3.

Isto tako: Odjednom i istovremeno, kad je Bog postojao, kad je sebi vječnog Sina rađao kao sebi potpuno jednakog Boga, stvarao je i svijet.

4.

Isto tako: U svakom djelu, pa i u zlom, u zlu kazne jednako kao i u zlu krivnje, objavljuje se i na isti način zrači Božja slava.

5.

Isto tako: Tko nekoga grdi psovkom, taj slavi Boga upravo tim grijehom psovke; a što više psuje i što teže griješi, to snažnije slavi Boga.

6.

Isto tako: Tko grdi samog Boga, taj Boga slavi.

7.

Isto tako: Tko moli za ovo ili za ono, taj moli za zlo i na loš način, jer moli za nijekanje dobra i za nijekanje Boga, i moli za to da mu Bog sebe uskrati.

8.

Oni koji ni oko čega ne nastoje, ni oko časti ni oko koristi ni oko nutarnje predanosti ni oko svetosti ni oko nagrade ni oko kraljevstva nebeskoga, nego su se odrekli toga pa i onoga što je njihovo - u takvim ljudima biva Bog slavljen.

9.

Nedavno sam razmišljao o tomu da li bih baš htio nešto od Boga primiti ili željeti: Ja ću o tome vrlo dobro razmisliti, jer bih ja onda, gdje bih od Boga primao, bio **pod** njim ili niže od njega, poput sluge ili pomoćnika, a on bi u davanju bio poput gospodara - a u vječnom životu s nama ne treba tako biti.

10.

Mi se potpuno preoblikujemo u Boga i u nj pretvaramo; na isti način kao što se u sakramentu kruh pretvara u tijelo Kristovo: tako se ja u nj pretvaram da on sam mene proizvodi kao svoj bitak, kao jedno, a ne (tek) kao nešto jednako; živi Bog mi je svjedok da tu ne postoji nikakva razlika.

11.

Sve što je Bog Otac dao svomu jedinorođenom Sinu u ljudskoj naravi, sve je to on i meni dao: ništa od toga ne izuzimam, ni sjedinjenje ni svetost, nego je on sve dao meni isto tako kao i njemu.

12.

Sve što Sveto Pismo kaže o Kristu, obistinjuje se potpuno na svakom dobrom i božanskom čovjeku.

13.

Sve što je vlastito božanskoj naravi, svojstveno je i pravednom i božanskom čovjeku; stoga takav čovjek i čini sve što Bog čini, te je on zajedno s Bogom stvorio nebo i zemlju, i on je poroditelj vječne riječi, pa Bog ne bi znao učiniti ništa bez takva čovjeka.

14.

Dobar čovjek treba tako izjednačiti svoju volju božanskoj volji da on sam hoće sve što Bog hoće: Budući da Bog na određen način hoće da sam ja griješio, ja ne bih htio da sam ostao ne počinivši grijeh, a to je prava pokora.

15.

Da je neki čovjek počinio tisuću smrtnih grijeha, pa kad bi takav čovjek bio u ispravnom raspoloženju, on ne bi smio željeti da ih nije počinio.

16.

Bog ne zapovijeda izričito izvanjsko djelo.

17.

Izvanjsko djelo nije istinski dobro i božanstveno, i Bog ga zapravo ne čini niti rađa.

18.

Ne donosimo plod izvanjskih djela koja nam ne čine dobro, nego [plod] nutarnjih djela koja čini i djeluje Otac, u nama ostajući.

19.

Bog ljubi duše, ne izvanjsko djelo.

20.

Dobri čovjek jest jedinorođeni Sin Božji.

21.

»Čovjek plemenita roda« jest onaj jedinorođeni Sin Božji kojega je Otac još od vječnosti rodio.

22.

Otac mene rađa kao svoga Sina i kao istoga sina. Što god Bog čini, jest Jedno - stoga on mene rađa kao svoga Sina bez ikakve razlike.

23.

Bog je na sve načine i u svakom pogledu samo **Jedan**, tako da se u njemu samomu ne da naći nikakva množina, niti u razumu niti izvan razuma; tko naime vidi dvojstvo ili razliku, taj ne vidi Boga, jer Bog je Jedan, izvan svakog broja i iznad svakog broja, i ne spada ni s čim skupa u Jedno. Iz toga slijedi: U samom Bogu, prema tomu, ne može postojati niti biti spoznata nikakva razlika.

24.

Svaka različitost Bogu je strana, kako u naravi tako i u osobama. Dokaz: Sama njegova narav jest jedna i

upravo to isto Jedno, i svaka osoba jest Jedno i upravo to isto jedno koje jest narav.

25.

Ako je rečeno: »Šimune, ljubiš li me više nego ovi?«, onda je smisao ovaj: »hoće reći, više nego ovo, i to na dobar, ali ne savršen način«. Gdje naime postoji »više« ili »manje«, postoji razlika stupnjeva i rangiranje; u Jednomu međutim nema ni stupnja ni ranga. Prema tomu, tko Boga ljubi više nego bližnjega, taj ga doduše ljubi na dobar, ali ne na savršen način.

26.

Sva su stvorenja čisto ništa: ja ne kažem da su ona nešto sitno ili (uopće) bilo što, nego da su čisto ništa.

Osim toga, rečenomu je Eckhartu predbacivano da je propovijedao još ova dva druga članka sljedećim riječima:

1.

Ima nešto u duši što je nestvoreno i nestvorivo; kad bi cijela duša bila takva, ona bi bila nestvorena i nestvoriva - a to je razum.

2.

Bog nije ni dobar ni bolji ni savršen; kad Boga nazivam dobrim, kažem isto tako nešto naopako kao kad bih bijelo nazvao crnim.

A Mi smo dali da gore navedene članke ispitaju mnogi doktori svete teologije, pa smo ih i sami s Našom braćom brižljivo ispitali. I konačno smo, kako na temelju izvještaja istih onih doktora, tako i na temelju našega vlastitog ispitivanja, našli da prvih petnaest spomenutih članaka, a i dva posljednja, i prema tomu kako glase kao i u povezanosti svojih misli, sadrže zabludu ili ljagu hereze; a za ostalih jedanaest, od kojih prvi počinje s »Bog ne zapovijeda itd.« našli smo da krajnje loše zvuče i da su veoma smioni i sumnjivi zbog hereze, iako se i može priznati da, s mnogo objašnjenja i dopuna, mogu poprimiti i imati katolički smisao.

A da takvi članci ili njihov sadržaj ne bi dalje širili zarazu u srcima priprostih, kojima su propovijedani, i da ne bi kod njih ili kod drugih nekako došli u upotrebu, Mi, po savjetu naše rečene braće, petnaest prvonavedenih članaka, kao i posljednja dva, izričito osuđujemo i odbacujemo kao heretične, a jedanaest ostalih kao loše

zvučeće, drske i sumnjive zbog hereze, a isto tako i sve knjige i manje spise toga Eckharta što sadrže navedene članke ili neki od njih. Ako bi se međutim netko (slučajno) usudio ove uporno braniti ili uz njih pristajati, Mi hoćemo i naređujemo da se protiv onih koji petnaest prvih i dva posljednja članka brane ili se s njima slažu postupi kao protiv heretika, a protiv onih koji brane ili usvajaju jedanaest ostalih članaka da se postupi kao protiv osumnjičenih za herezu.

Nadalje hoćemo obznaniti onima kod kojih su navedeni članci propovijedani ili naučavani, kao i svima drugima do čijeg su znanja došli, da je rečeni Eckhart, kao što je utvrđeno jednom ispravom što je o tomu sastavljena, na kraju svoga života, ispovijedajući katoličku vjeru, što se tiče smisla dvadeset i šest navedenih članaka, koje po svom priznanju jest propovijedao, a i sve ostalo što je napisao i u školi kao i u propovijedima naučavao, a što bi u dušama vjernika moglo proizvesti heretički ili pogrešni ili pravoj vjeri neprijateljski smisao, opozvao kao i odbacio, te je htio da se zna da se to smatra sasvim i potpuno opozvanim, kao i da je te članke i ono drugo pojedinačno i posebno opozvao, podvrgavajući sebe i sve svoje spise i izričaje odluci apostolske stolice i Našoj.

Dato u Avignonu, 27. ožujka 1329, u trinaestoj godini Naše papinske službe.